

Микола Хортиця

ВЕЛИКА ГРА

ВИДАВНИЦТВО „ДНІПРОВА ХВИЛЯ”
Німеччина

1953

1919/1920

Микола Хортиця

ВЕЛИКА ГРА

MR. MYRON PAWLYK
10750 - 97th STREET
EDMONTON, ALBERTA, CANADA

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО „ДНІПРОВА ХВИЛЯ”
Німеччина

1953

Всі права застережені.
Обкладинка роботи арт. маляра Юрія Костіва

1.

Хмари і дощі, вітер і холод, світ потонув у болоті.

Важке, олив'яне небо першої половини грудня 1944 року повисло над знеможеною, обідраною із всієї радості землею, як кат над безсилою жертвою. Десь у віддалі ревіли гармати, кулі і бомби рили ріллю до самих кісток предків, валились доми, падали люди, червона кров річками супроводила кінець світу.

Болотнистою, розбитою дорогою котилась предовга танкова колона. У відкритих люках залізних потвор стирчали мокрі, як снопи у зливу, рудуваті вояки, змучено та байдуже спльовуючи у болото, що брудними фонтанами розліталось зпід широких гусениць. День і ніч гуділи мотори і безпереривно котились панцирні дивізії та армії — на схід. Нестримним походом йшла англо-американська офензива й німецькі війська на цілому фронті із сильними боями відступали.

Колона затрималась, мотори гуділи далше. Зв'язковий мотоцикліст, розставивши широко ноги пролетів болотом назад. Чоловік, машина — одне багно.

На переді десь далеко посилювався рев гармат.

— Ге, Джо — нахилився з танка підстаршина у чорному береті до якогось цивільного, що боязко прокрадався боком здовж цього військового світу. — Що це за діра, що за село!?

Бельгієць затримався, зрозумівши, що це на нього гукнули. Однак він не розумів мови вояцтва і тільки усміхом старався дати підстаршині до зрозуміння, що він — приятель. Сміялись вояки з інших танків, кляв підстаршина, але ось біля танка на мент пристанув інший цивільний, що всю дорогу уважно стрибав з каменя на камінь, шануючи своє взуття.

— Це Спа, сержант, Спа.

— Нарешті один із людським язиком!... — сержант вдарив рукою по збоченому залізі, наміряючись розпочати інтерв'ю, та в цей мент з передніх танків залунали оклики, до гори побігла червона ракета і з грюкотом стали замикатись залізні люки. Міцніше загули мотори і колона знов покотилась впе-

ред, у незнане. Цивільний „із людським язиком” даліше стрибав по каменях, аж дістався під двері будиночку, що на ньому ще пишався німецько-французький напис: кафе. Ввійшовши до середини він із приємністю вдихнув тепло льокалю разом із запахом ячмінної кави та уважно вибрав собі місце у темному куточку, біля дверей, що вели до другої кімнати. Повісивши плащ, кивнув на господаря.

— Склянку кави, будь ласка, мес'є.

— Прошу дуже, ласкавий пане, але цукру на жаль, нема. Тобто...

— Гаразд, нехай буде тобто, будь ласка.

— Тобто є — притищено говорив господар даліше, міркуючи, що це зовсім чужий у цій місцевості чоловік. — Є, але...

— Якраз так — перебив знов гість і подав йому п'ятьдесят франків.

Танкова колона гуділа вулицею, аж стіни дрижали, однак наш гість нею зовсім не цікавився. Він докладно знав скільки у нього є часу і ще краще знав, як його використати. Біля дверей, на стіні висіло старе дзеркало, і воно висіло так щасливо, що можна було бачити досить поважний сектор другої кімнати. Однак у ньому було видно тільки цю кімнату, наповнену столиками — і ніщо більше. Наш гість зітхнув зрезигновано і не можучи використати очей, насторожив вуха. Але доля не була ласкава. На вулиці скаженіли мотори, у кафе гуторили люди і все це разом убивало всі звуки, що могли доходити з наступної кімнати. Наш гість розклав журнал так, щоб голосові хвилі відбивались від нього і думав вжити ще інших технічних поліпшень, але це було ризиковне, бо могло звернути на нього зайву увагу. До того всього господар приніс каву і користаючи з нагоди, намірився втяти собі приватне інтерв'ю із чужинцем, так само, як передтим сержант з танкової колони. Але наш незнайомий глянув на нього дуже сердитим поглядом і вицідив небагато слів, однак із натиском.

— Ідіть геть, будь ласка, мене болить голова!...

Був це найвищий час, бо коли на мент, неначе чудом втихли мотори, з сусідньої кімнати долетіло одне слово — слово, що на нього полював наш незнайомий вже кілька довгих місяців.

— Атомова...

Слово, що несло небезпеку із собою. Нове слово у словниках цього світу. Всюди, де воно лунало, виростала чорною тінню невловна і невидна, прочувана і сподівана — смерть. Всі, що це слово вимовляли здавали собі співу із наглого подеше-

іншія людського життя, в тому і їх власного. Всі, що це слово нимовляли, належали до „вищої сфери” і їх не можна було й рівняти із тисячами дрібних агентиків, що наче миші живились крихтами із панського столу — крихтами, розсипаними по всьому світу.

Атомова... Атомова енергія. Перед свідомістю людини відкрилось бездонне провалля і у цьому проваллі велась завзята боротьба — боротьба за оце слово. Воно скривало у собі початок і кінець надій і сподівань, початок і кінець життя і смерти, початок і кінець — може війни?...

— ... він не є ані дурний, ані фантаст! Ви всі помиляєтесь! Я вам кажу, Гітлер не дурний!... Німці працюють у поті чола над цією справою!... Гітлер не дурний!

— Ви, мабуть, теж під його магнетичним впливом?... — саркастично завважив зовсім незнаний голос.

— Залишім ці завваги — заговорив перший. Розмова притихла і не можна було нічого зрозуміти. Танкові мотори знов заревли на вулиці, до цього ще якийсь загублений літак перелетів над містечком. Нерви нашого незнайомого виставлені були на велику пробу. Ось тут, за стіною проходила розмова на яку він вже так довго чекав і для якої він відбув таку далеку дорогу, а тепер, коли вже все таке близьке — він не може нічого вчути!

— ... не забувайте собі голови ракетами... Вже близько вісім місяців, як ми вам відіслали всі пляни „Фау 2”. Зверніть свою увагу на-оцю новість...

Дзвінкий голос першого розмовця був самотнім мостом, що міг утримати сяку-таку пов'язаність із вухами нашого незнайомого. Коли б тільки ці танки перестали так гудіти!

На вулиці зчинився більший рух і гості, що були у кафе побігли до вікон. А наш незнайомий, піднявшись, наблизився до дверей та став водити пальцем по календарі, що висів побіч.

— ... Льос Алямос. Німці знають цю назву. Це має бути спеціальне, атомове місто. Понад двісті фізиків, найсильніших голов. Кажуть, що сам Айнштайн бере в цьому участь. Німці не мають таких сил. Але берлінський інститут може стати небезпечний...

— ... (не чути нічого. Цей мав губу із гуми).

— Вам треба зрозуміти, що бомба з атомів це щось зовсім іншого, як звичайна бомба. Ця може рознести хату, але тамта рознесе міста, цілі провінції, цілі країни!

— ... (знов не чути нічого).

— Мені треба деяких вказівок і деяких даних. Я в цій матерії не орієнтуюсь, я не знаю, що саме є важне, а що ні, мене може кожний агент ошукати. Я мушу знати, чого вимагати від людей. І це якнайскоріше. Я не можу громадити матеріял в безконечність!

— ... (не чути, як звичайно!).

— Ваше запевнення добре. Але крім цього мені треба грошей. Добрих, правдивих долярів і тільки долярів.

—

— Це мало. Втрое стільки. Зважте, що це йдеться про долю світу, а ви торгуетесь за тисячі.

— Чи це погроза? — почувлось виразніше.

На вулиці лунали крики вояків, якийсь незвичайний рух, вогонь гармат лунав наче ближче, — але це все не було важне. Важна була оця розмова.

— Це не погроза, це заввага. Містер Сільвер повинен знати в чому справа, а якщо не знає, тоді ви йому розкажіть.

Наш гість безупину водив пальцем по календарі і дійшовши до святого Йосафата нігтем роздер Сорок Мучеників.

— Ви дістанете гроші, звичайним шляхом. А тепер слухайте, чого нам треба... — голос знов знизився і знов не чути було нічого. Наш незнайомий старався Мучеників назад до цілоти звести, але його думки були у наступній кімнаті і за Мучениками пішла й Геновефа.

Ще голосніше ревіли гармати і ще голосніше лунав на вулиці крик видаваних команд, гул моторів та прокльони вояків. Палець незнайомого зупинився нарешті на даті 16. грудня. Це був сьогоднішній день. День, у якому він вирішив поставити все на карту. Бо дальше неможливо бродити у темряві. Якщо він сьогоднішнього дня не використає до дна, тоді може спакувати валізу і їхати на село кози дойти.

А цього він не бажав собі зовсім.

В сусідній кімнаті заторохтіли крісла і наш гість сів на своє місце. Один за одним вийшли два панки і кинувши господареві по кускові колірового паперу, вийшли з кафе. На вулиці розійшлись вони у два боки. Один, невеликий, круглий, як пампушок, в окулярах у грубій оправі, другий — цього можна було не так впізнати, як відчути: це був англійський старшина, хоч у цивільномуу.

Наш незнайомий одягнувся і взяв за клямку. Господар нахилився до його вуха.

— Томмі тікають. Німці наступають. Страшними силами. Чуєте, це їхні гармати так б'ють... Що то буде?

— Нічого не буде, будь ласка.

— Ой, ви не знаєте німців. Але ми, бельгійці знаємо їх вже дуже добре. Ви уявіть собі, вони скоротили наполовину накладки наших газет, ви розумієте?...

— Так, я розумію, це жахлива трагедія.

— Що то буде, що то буде!

— А який сьогодні день? — питався наш гість, міряючи віддаль до невеликого, круглого чоловіка в окулярах.

— Сьогодні?... Сьогодні шістнадцятого...

— То завтра буде сімнадцятого, будь ласка.

Сказавши це, наш гість покинув кафе і старанно оминаючи танки, вояків і болото пострибав за невеликим чоловіком із дзвінким голосом.

Деякі танки завертали і виїздили із містечка на чисте поле, мотоциклісти вганяли у всіх напрямках, автом надїхали якісь високі старшини, змучені і неголені. Так, так, знов німці наступали. Але, що вони ще стільки сили мали?...

Наш незнайомий просувався так швидко і непомітно, що в цю саму хвилину, коли чоловічок в окулярах відчинив двері своєї квартири в одній старій господі він встиг вставити ногу між двері і поріг. Невеликий, чорний револьвер заглянув близько в обличчя чоловічка, а усміх нашого незнайомого мав щось із смерти.

— Шість набоїв, сьомий у цівці, відбезпечений, з глушником, що пропускає тільки звичайне: пльом. Моє ім'я є Григорій Бату і ви мене ще не знаєте.

— Ні, я вас не знаю... — блідо сказав чоловічок. — Хто ви?... Чого хочете від мене?...

— Я хочу, щоб ви мені у приязній атмосфері сказали все, що знаєте про... о, будь ласка, заходьте даліше, я подам вам води, ви бліднете, будь ласка.

Помалу зачинились двері. Ключ обернувся у замку і зник у кишені незнайомого.

— Скоріше ми не розстанемось, аж ви скажете мені все, що знаєте, все!

— Про... що...? — вистогнав з трудом чоловічок.

— Про атом. Будь ласка!

Індія в уяві Григорія Бату була сповнена таємничої музики сопілок, завуальованих і так само таємничих красунь, магараджів обсіпаних діамантами та золотом, заклиначів вужів, тигрів і особливих тайн, замкнених у характеристичних мурах прадавних святинь богів Брами, Вішну і богині Калі.

Тимчасом Григорій Бату переконався швидко, що Індія складається з ошуканців, джезової музики, проститутток і злодіїв, мабуть, чи не найзручніших у світі. Всі три індійські боги поступились своїм місцем перед одним, але ще сильнішим модерним богом: доляром. Магараджі сиділи більшістю у Швайцарії або на Фльориді, а завуальовані красуні продавались по знижених цінах всякому вояцтву, яке тільки там перебувало. А перебувало його немало.

Калькутта потопала у темряві. Двомільйонове місто змушене було свої порахунки зводити у сутінках і хоч це називалось воєнною, важкою konieczністю, не можна сказати, щоб це цьому місту перешкоджало. Якраз навпаки. Це було йому дуже на руку. Зміцнені індійські, англійські та американські патрулі не могли світла заступити і генерал-губернатор Кеннінгем мусів бути великим оптимістом, коли надіявся від цих патруль поменшення злочинності. Пронизливий, смертний крик мордованої людини служив патрулям тільки як дороговказ для санітарних авт. Щоб забрати трупа. Хто і з ким зводив тут свої порахунки — трудно було вгадати. В цьому місті жило побіч себе шість рас і сорок народів. Поліція була безсила. Війна принесла занепад всякого авторитету, авторитету білих зокрема. Темні елементи смерти не лякались. Вона була їх кіметом — призначенням і вони виконували, очевидно, волю Аллаха, обертаючи ніж у внутренностях — чужих, не своїх, борони Господи.

Григорій Бату прилетів туди три дні тому назад і всі ці три дні він вжив на спостерігання та вивчення місцевости. Тепер вже він її вивчив, доказом чого була туго зв'язана і добре закнебльована постать, що лежала у вітальній кімнаті бунгальову, під стіною. Зв'язана вона була так фахово, що тільки пальцями в носі могла рухати, але цього було мало, щоб захитати тактичну перевагу Григорія Бату.

В цю хвилину він сидів у плетену фотелі на ганку і покурював довгу, тонку папіроску. Годинник на його руці показував десять хвилин перед десятою годиною місцевого часу.

Отже ще десять хвилин на роздумування, десять хвилин на контроль власних чинів.

Матово-чорне плесо Гугії, одної із численних відног Святої Річки — Гангу у багnistій дельті, тут або там переривали лінії крокодилі, у пошукуванні вечірнього харчу. Попастись у їхні кливаки означало смерть. Бррр...

Із морської вежі, здалеку наднеслись звуки дзвона. Десята година обняла своє непевне панування над бурхливою ніччю Калькутти. Десята година, що на неї три павні доби чекав Григорій Бату. В цій бо годині він мав тут отримати вказівки, що власне не для нього були призначені. Але він вже так зрежисерував цю історію, щоб ці вказівки попались тільки йому. Маленький чоловічок у Спа міг би про це заспівати велику пісеньку, але він наразі не міг, бо він лежав зв'язаний у пивниці своєї господи, а до цієї пивниці господиня сходила тільки раз на тиждень, по свіже вино і якраз день перед тим вона у пивниці була...

Десята година... Останній удар. Григорій Бату погасив папіроску. На відміну від тутешніх звичаїв, він мав на собі темний одяг і на тлі темряви трудно було б його впізнати. Він однак міг когось побачити скоріше. До цього дому був тільки один вхід і тут власне тримав сторожу Григорій Бату. Тут він чекав на знак, що мав йому дати змогу краще зорієнтуватись у цій шпигунській джунглі.

Десь далеко розійшовся плюскіт на сонному, гнилому плесі. Когось вкинули у воду. Це вже другу ніч так чув ці плюскоти Бату і другу ніч зникали у Калькутті люди. Але чимало бралось нових?... І хто їх колись зрахе?

Тишина і тишина... Гнітуча тишина. Вже три хвилини після десятої. Знак не приходить, але чому? Агента, що спішить на означену годину може тільки смерть затримати...

І чомусь плюскіт, останній плюскіт занепокоїв Григорія Бату. А може не так самий плюскіт, як оцей тихий стогін, що тепер роздався над чорним плесом. Безперечно, хтось плив водою, плив розпучливо, це вже було чути по ударах рук об воду. Крокодилі!

А може це тільки привид? Може він тільки даром звідсіля віддалиться і в той час втратить самотності нагоду?...

— Ооохх... — пронеслось над водою і тепер вже Григорій Бату залишив свої справи на боці. Людина у небезпеці, яка б вона не була, але людина!

Як дух тихо і як стріла швидко збіг він по східцях у на-

прямі смердючої калабані. Нахилився, відкрутив кукурузяний шнур і самим розмахом стрибка штовхнув невеличкий човен на воду. Під слабе саяво виразно ясніли дуги хвиль і не трудно було найти їх центр. Розпучливо, кидаючись на всі боки пливла водою людина, а за нею, наче показники смерти чотири прямі смуги пажерливих звірюк. Ще може тільки хвилина, може вже тільки пів хвилини і гострі десятки сталевих ножів розкрають людське тіло надвое, а чорна вода насититься ще одною кров'ю...

Неначе б це йшлося про його власне життя, так енергійно штовхав Бату воду старим веслом. Цих кілька метрів простору він неначе б перестрибнув. Але не мав часу помагати людині вилізти у човен. Веслом він мусів першу звірюку вдарити по лобі, цю саме, що вже рота відкривала для своєї певної жертви. Човен захитався від його розмаху і дві людські долони вхопились за його край. Друга звірюка наближалась як спішний поїзд і знов весло з глухим грюкотом вдарило її по лобі, по очах, по рилі. Бату стояв широко, бо човно хиталось як навіжене. Нарешті наступив момент, коли він зміг вкрати три секунди часу і подати обі руки людині у воді. З трудом витягнув він її до човна. Новий крокодиль лобом вдарився об стінку човна з розгону, ріка нерадо зрікалась своїх жертв. Човен помалу попрямував до недалекого берега, а водні хижаки зрезигновано поринули у п'ятьмі і намулі Гурії...

Непорушно лежала людина на дні човна, подібна радше до купи шмаття, як до чоловіка. Човен стукнувся об беріг, Бату вискочив та прив'язав линву так само, як вона була передтим прив'язана. Він завжди на такі дрібниці звертав велику увагу. Східцями пішов він нагору, тихо і уважно. В час його неприязности могли тут статись зміни. Годинник показував дванадцять хвилин після десятої, коли Григорій Бату уважно заглянув до кімнати. Все було по старому. Під стіною дальше лежав власник цього дому і тільки його очі блимали скажено над перев'язкою, що закривала уста. Бату посміхнувся злегка і витягнувши револьвер показав на нього пальцем, мовляв: „сиди тихо, а то кінець буде, будь ласка”.

Однак настрої Бату не був добрий. Агент не появився. Трудно повірити, щоб маленький чоловічок брехав, бо ще досі не трапилось, щоб хтось сказав Бату неправду, коли він бажав дізнатись правди. Але колись міг прийти виїнятковий стан і мабуть, тепер такий був — бо агент не прийшов. Дванадцять, ні, вже тринадцять хвилин спізнення — це надто багато.

Бату знов сидів у плетеному фотелі, тільки не курив ще.

Ще мала надія жеврїла в його серці і він заховував кромішню тишину. Що робить людина у човні?... Це, зрештою, бай-дуже. Нехай вона там спочиває собі, покищо і не перешкоджає його місії.

— Сагіб, не рухайся із свого місця, бо я мусітиму затроєний крісе втопити в твоєму серці, нехай мені простить всемогучий Аллах.

Ці слова вийшли із довокружньої темряви шепотом, але в них була погроза гірша грому. Григорій Бату не ворухнувся, згідно із закликом, бо його ум обрахував, що заки він витягне револьвера, кинджал впаде на нього скоріше.

— Із слів твоїх бачу, що ти вірний і чесний визнавець пророка. Визнавці пророка ніколи не вдаряють своїх противників у темряві та ще й з заду. Нехай Аллах буде з тобою, вийди і стань передомною, якщо у тебе не заяче серце.

Замість відповіді міг тепер вдарити ніж — але ні. Тільки прокльон глухо загомонів поза закритим ротом і раптово десь збоку виріс перед Григорієм Бату чорний стовп. Перше враження: від нього смерділо зіпсованою водою, так, начеб він просто з якоїсь калабані виліз.

— Сагіб, Аллах зовсім затьмив твій розум, коли ти такі образливі слова поважився мені сказати. Екарім не має заячого серця і ось — я стою перед тобою!

— Нехай Аллах супроводжає твої кроки, о Екарім. Мені приємніше бачити тебе перед собою, як знати, що ти за плечима. Воля Аллага тебе тут принесла. Яке його бажання?...

В голосі чорної постаті зазвучало здивування.

— Сагіб, ти говориш мовою синів Аллага. Де ти навчився її, коли ти тільки прямо з Європи приїхав?

— О, Екарім, мої шляхи схрещуються часто із шляхами синів пустині і визнавці пророка були завжди моїми приятелями. Мені довелось неодному із них рятувати життя і мені здається, що навіть зовсім недавно, я теж відмовив крокодилям обильної вечері, рятуючи сина Аллага від кігтів шейтана і заховуючи його душу для вічних розкошів нїрвани.

— Сагіб, твій язик говорить плавно і мова його солодка, як мед. Так, це ти врятував Екаріма від смерти у зубах цих проклятих, тьфу, звірюк. Екарім ніколи не зрозуміє, як брудні гінду можуть почитати їх за святість, коли вони живляться кривавим м'ясом і живуть у такому смороді. Екарім має для

тебе вдячність у серці, о Сагіб, але скажи, що ти робиш тут, у цьому домі, в таку пізню пору?

Розмова дала Бату бодай те, що револьвер вже був в його руці і вистарчило тепер при найменшій незгоді поглядів потиснути двократно на язичок, щоб вірний син пророка навіки закрав свій квітистий дзюб.

— Екарім, я чекаю тут на висланця кісмету і хоч час його давно вже минув, доля мене призабула. Слава вічному Аллахові.

— Сагіб, повтори останні слова, слава вічному Аллахові.

— Слава вічному Аллахові і його пророкові Могаммедові.

Чорна постать відступила крок назад і поклонилась низько.

— Сагіб, прости негідному собаці, що дозволив собі образити твоє обличчя злими думками і лихими словами. Нехай буде слава Аллахові і його пророкові. Ти є мій сагіб. Мене нападено на мості і кинуто в річку. Екарім всіми силами старався досягти берега скоріше, заки розбудяться криваві бестії ночі, але якби не твоя поміч, Екарім не виконав би свого посольства і в цій хвилині його душа мучилася б у страшних катівнях найглибшого пекла. Екарім твій слуга, о сагіб.

Григорій Бату відітхнув. Оце тобі пригода? Він сам рятував післанця, що ніс йому таку важливу вістку. Чи це не палець Божий? Його серце від самого початку відчувало щось специфічного у цій афері, і він щоразу находив потвердження своїх відчужвань.

— Екарім, сину пророка, чому ти так необережно просувався вулицями? Безконечний був би твій гріх, як щоб ти не приніс цієї важливої вістки. Перше однак, заки ти мені її розкажеш, переодягнись у сухе, бо мужнє тіло визнавця ісламу не повинно каратись у брудних і мокрих шатах. Ходи зі мною, я знайду щось для тебе пригоже.

Загорілись світла. Бату вказав на зв'язану постать у куті.

— Це син шейтана, клятий ворог зорі пророка, що підшитись хотів під мою особу, щоб обманути Екаріма, славного сина Мекки. Він... — ледви схопив Бату свого несамовитого гостя за руку. Екарім мав найкращий намір свій штилет затопити у серце зв'язаної жертви, що витріщила очі із смертельного переляку.

— Екарім робить короткий процес, сагіб... — сапав музулманець.

— Екарім робить непродумані речі — строго скартав його Бату. — Це нечесно вбивати безборонну жертву. У книзі про-

рока сказано: безборонного не бий, бо це слабкість і підлість твоя.

На очах Бату Екарім перебрався у сухе лахміття і нарешті стало на тому, що Бату мусить негайно податись до порту, де біля пам'ятника Рабіндраната Тагоре знаходиться італійська таверна. Там чекає один сагіб із газетою в руці. Газета називається Таймс і на першій сторінці має велику знімку лорда Вейвелла. Треба поспішати, бо багато часу пройшло даром. Екарім пильнуватиме зрадника добре до повороту сагіба.

Григорій Бату мав про це інакшу думку, але він цього не казав. Натомість у хижу лапу сина пророка він встромив два шилінги, на плечі накинув чорну нагортку і користуючись поліційним дозволом свобідно поманджав вулицями міста, до порту.

Першу перепону вдалось йому перестрибнути. І сам собі признав, що до цього навіть не треба було надто багато фантазії. Екарім був надто примітивний, щоб стримати Григорія Бату у його поході. Але які будуть наступні перешкоди? Адже це не забава в ката і мишу, це гра на життя і смерть. Ці самі люди, що вкинули Екаріма у річку на жертву крокодилям, могли мати такий самий, небезпечний, інтерес до особи Григорія Бату. А може навіть куди більший!

Ніхто за ним не слідкував. Незнаний противник зробив помилку, не ствердивши, що Екарім дійсно загинув — або ні. А помилки завжди мстяться і зі свого власного життя Григорій Бату міг це неоднократно підтвердити.

Йдучи тепер на зустріч із незнаною собі людиною, Григорій Бату перевів короткий огляд власного життя. Колись може трапитись, що події не дадуть йому змоги цього зробити, а він був докладний і без упорядкування своїх думок вмірати не бажав.

Із темряви виринув невиразний обрис пам'ятника індійського літератора. Рабіндранат Тагоре дивився у бік моря, немов би хотів переконатись, що записаний пергамент у його руці дійсно вкритий тими символами, що їх для нього означала вічна, безсмертна Індія, далекий, широкий океан і подув світу, що його батьківщину перемяняв у модерну, велику країну під покровом величного Магатми Ганді.

Григорій Бату пристанув під пам'ятником, подивився вгору, подумав щось і витягнувши револьвера, сконструлював магазин.

— Тагоре — філософ — подумав. — І мені треба теж таким

бути. У моїй ситуації одинокий аргумент — це здорові ноги певний револьвер. Чи це не філософія?

Ледви найшов таверну. Над її входом горіла тільки одна олійна ліхтарня, заслонена від вулиці синім папером. До таверни треба було зійти вниз кілька східців і ця обставина Бату не сподобалась. В разі примусової втечі, ворог міг йому вигідно стріляти у плечі на цих непотрібних східцях. Щоб так не сталось, він мусів би цього ворога застрілити ще у шинку. Гм, веселі перспективи.

Перше ество, що зустріло його при вході було довге на два метри, на горі носило потужню голову із якимось невиразним вентиляційним отвором замість рота, збоку нього звисали дві довжезні, наче штучно причеплені рамена з п'ятипальцевими лопатами на кінцях. Стояло це ество на ногах, зодягнених у рід маляйського саронгу, так, що ближчої форми їх годі було догадатись. Бату ображував, що таке ество мусіло б дістати бо-дай три постріли, щоб дорога була вільна.

Наступне ество, яке Бату ледви доглянув через занавісу диму, смороду і пари, виглядало вже зовсім інакше. Його голова захована була серед повені ненормально ясних кучерів, лице підкреслене кількома красками з перевагою червоної, очі начебто сині, груди майже нагі, бедра прикриті тільки двома паперовими рожами і постава наскрізь визиваюча. Бату переборював цю перешкоду з немалим трудом тільки при допомозі своєї байдужности і став протискатись крізь різношерсту публіку. Нелегко було тут взагалі бачити, нелегко найти когось тільки тому, що він мав читати газету з портретом лорда Вейвелла на першій сторінці. Але Бату досяг свого. Майже у протилежному кінці залі, при окремому столику біля величезної пальми сиділа газета, Вейвелл — і людина у білому одязі за склянкою віскі із содою.

Начеб зустрів старого знайомого — так свобідно Бату відсунув своє крісло і сів при столику. Газета опала на стіл. Дві пари уважних очей глянули на себе. Чоловік у білому одязі виявив менше заліза в очах. Він скривився, що певно мало означати усміх і показуючи бородою на крісло, що на ньому сидів Бату, заговорив.

— Зайнято... на жаль.

— Слава вічному Аллахові і його пророкові Могаммедові — відповів на це Бату і розсівся ще вигідніше.

— Оо... — оживився господар цього столика. — Це ви.

— Екарім прийшов із опізненням. На нього нападено. Але я його врятував... на щастя — сухо повідомив Бату.

— Нападено!... — злякався несподівано сильно господар у білому одязі. — А чи за вами хтось слідкував?!

— Ні.

— Напевно?...

— Будь ласка — помалу процідив Бату, міряючи його холодним поглядом.

— Ну, вже добре, добре. А то ви знаєте, вони мають собак, а не агентів. Минулого тижня арештували одного нашого... Сьогодні знов напали на Екаріма. Екарім дуже обережний, це неабиякі посіпаки на нього могли напасти.

— Що це за люди?...

Надійшов кельнер, прийняв замовлення на склянку вина і відійшов. Господар у білому одязі оглянувся боязко довкола і нахилився через столик.

— Це жовті... Японці. Ми тут з ними ведемо вже цілий рік криваву боротьбу, але ми програємо. Ми програємо. Це диковинні люди. Нічого не лякаються. І б'ють ножами. Бррр... не люблю ножів. Але приступаймо до справи, час дорогої, крім цього нас може тут хтось побачити. Чи ви маєте?... — чоловік цей зробив пальцями рух, як до рахування грошей.

Бату поважно кивнув головою.

— Я маю. А ви?

— Я маю щось чудове, щось прекрасне, ви не повірили б, якщо б не могли побачити самі. Це нас коштувало багато труду, але ми таки свого досягли!...

— Щови маєте — без ентузіазму спитався Бату. Агент доторкнувся своєї нагрудної кишені. В його очах були блиски тріумфу.

— Я маю реакцію число 213!

Бату здвигнув раменами.

— Це мені нічого не каже.

Той аж скорчився.

— Якто, вам це нічого не каже!? Містер Сільвер вже більш пів року чекає на неї, як на спасіння! Він вже два рази про це давав знати, а ви розумієте положення: якщо Сільвер два рази вже за чимсь питається, тоді справа горить, це хіба вам ясно.

— Містер Сільвер не сказав мені, що я маю привезти, але він сказав, що я маю привезти щось доброго. Я маю із собою тут фізика і я можу ствердити, що я везу.

— Без страху! Наш чоловік привіз цю реакцію тиждень тому з США. З першої руки! Університет Колумбія, доктор Фермі!

— Доктор Фермі?... Агент?...

— Але ж де там. Доктор Фермі цю реакцію перевів вперше практично. Мій агент її переписав.

— А знаєте, що воно означає, оте число 213?

Розмовник Бату здвигнув плечима.

— Я не фізик, поняття не маю. Наш кур'єр сказав тільки, що це дуже важлива річ. Здається, він говорив щось про плутоній, чи щось таке, не тямлю, воно мене й не цікавить. Я маю її передати вам, ви мені маєте передати гроші. Це все, що мене цікавить.

— Чи... наш кур'єр ще тут?

— Ге, ге. Він точно п'ять хвилин був тут, на летовищі і якби я був на мент спізнався, він мусів би літати із цією пекельною реакцією ще по цілому світі.

— Це мій знайомий — сказав Бату отак собі. Але його розмовник не продовжав, на жаль, цієї теми. — Покажіть цю реакцію.

Вой оглянувся знов, але трудно було собі уявити, щоб у цьому натовпі міг хтось когось спостерігати. Заспокоєний, витягнув він пачку папіросок, відхилив бічну стінку і звідтіля добув кусок фільмової плівки.

— Ось... вона — обережно подав її Бату. Цей взяв її у пальці, оглянув на всі боки, нічого не побачив, але міну мав факхову. Спокійно віддав він плівку назад.

— Цю можете собі затримати. За неї я не плачу.

Чоловік у білому одязі подивився на нього і похитав головою.

— Пекельне у вас око — сказав з признанням. — Справді, це фальшива плівка. Але я не бачу грошей...

Григорій Бату поклав руку на те місце, де звичайно чоловіки носять гроші.

— Це вас повинно заспокоїти. Де правдива плівка?

— Моя ціна: три тисячі доларів.

— Не висока ціна. Мова була про дві.

— Це було давніш. Тепер ціни підійшли вгору. Атомові справи дорожнуть. Отже — три, згода?

Григорій Бату надумувався кілька секунд.

— Я плачу. Що скаже гора — не знаю. Те скажу тоді й вам.

— Ге, ге. Мр. Сільвер нічого не скаже, коли він дістане цю плівку у руки. Цю плівку!

— Але я хочу її спершу бачити.

Далі ще усміхаючись, співрозмовник Бату сьгнув до кишені, витягнув іншу пачку папіросів і з неї добув другий кусок плівки. Кинувши очима вліво й вправо, подав її Бату. В цьому моменті Бату відштовхнув його руку назад. Його чоло було наморщене і в очах була найвища обережність.

— Ви знаєте чоловіка у синій блюзі, третій столик за вашими плечами? Ні... тепер не оглядайтесь. Йдiть до буфету, замовте щось і вертаючись, добре йому приглянетесь. Увага... сховайте плівку. Я й так мушу завтра привести експерта.

П'ять мінут пізніше збентежений чоловік сидів знов перед Бату. В його поведінці був острах, він бажав скоро зникнути звідсіля.

— Я його не знаю... та це не має нічого до речі. Вони мають так багато собак, що кожної години можуть когось іншого послати за нами. Що ви знаєте про нього?

— Нічого. Тільки я бачив його тиждень тому назад у Каїро, а три місяці передтим у Лондоні. Це надто яскравий збіг обставин. Ми розстанемось тепер. Завтра в цій самій порі я чекаю з еспертом в моєму готелі.

— В якому?

— Я думав, що ви це повинні вже самі знати... Ексцельзіор, кімната 118.

Потиснувши собі руки, вони розійшлись. Бату залишив гамірну таверну у доброму і бадьорому настрою. І навіть не мав жодних завваг до свого сумління. Не вперше і не в останнє, напевно, довелось таке робити. Життя таке цікаве і таке буйне і хвилююче, що шкода собі завертати голову дурницями. Чи це аж таке важне, щоб запускатись у філософію? Чи факт, що плівка, яку той чоловік у білому одязі сховав назад, показувала загальний вид Лондону, замість реакції 213, був аж такий трагічний? Для своїх грошей Григорій Бату мав далеко кращий вжиток, як видавати їх за це, що можна дістати даром.

Якраз світало, коли великий, чотириmotorовий Кліппер залишив Калькутту, що поринала ще у мряках нездорової дельти. Серед тридцяти двох гостей спокійно і вигідно дрімив Григорій Бату — людина, що мала на життя свій окремих погляд.

3.

Містер Сільвер робив завжди враження людини, що має багато часу і ще більше грошей. Про перше свідчила його лінива

поза і нудьгуватий вигляд, про друге його одяг і груба цигара в устах. М. Сільвер стояв собі в саму полудневу пору над берегом Темзи і спостерігав із міною задуманого поета, як кояться сірі і брудні хвилі. Повз нього проходили групами і поодинокі портові робітники і дехто з них спльовував зовсім недалеко від лякерових мештів мр. Сільвера, висловлюючи в той спосіб свої почування супроти буржуазної кляси. Однак мр. Сільвер дуже цілево цього не добачував і далі студював поверхню Темзи, а потім став просовуватись з робітничим натовпом у напрямі Південних Доків. Декому він уступався з дороги, інші оминали його самі, залежно від характеру даного осібняка. Одному морякові з обличчям горилі і з такими ж плечами, мр. Сільвер радо зробив місце, але зате зударився з іншим, неменш войовничим, хоч не таким на вид страшним. Всежтаки, робітник сплюнув соковито і зробив замашистий рух, з наміром перенести елеганта на пів години у стан супочинку. Мр. Сільвер врахував цю можливість зовсім серйозно і тому уважно оминув лиха, а коли п'ястук просвистів вже біля його обличчя, сягнув до кишені, вийняв таку саму цигару, яку сам курив і простягнув робітникові.

Струм пролетаріату просовувався далі і забрав робітника із цигарою та рештками прокльонів зперед очей мр. Сільвера. Така цигара на шостому році війни в Англії це не щобудь. Це, так сказати, мале свято, і силу цього аргументу містер Сільвер зовсім слушно врахував. Але з другого боку, такі цигари були надто дорогі, щоб ними кидати наліво і направо, а тому, що робітниче середовище явно неприхильно ставилось до панського вигляду Сільвера, він звинув прапор і посунув із натовпом та скоро дістався на Вест Феррі Род, далі на вулицю Гарфорда та зник там у сінях великого, чиншового будинку.

В той же час під воротами недалекого костела зупинився чоловік середнього віку, з принизливими очима і вузьким носом. Його прізвище було Григорій Бату а його зайняття — подорожувати чужими середниками льокомоці та з чужими папортами. Він зупинився у тінні воріт, щоб закурити папіроску, але вітерець погасив лиху воєнну сірничку. Розглянувшись, підійшов він до здорового, дебелого робітника, що оподалік гриз кусень темного хліба, заспокоюючи свій голод. Була ж обідня пора.

— Немає у вас вогню, будь ласка?

— Є — байдуже відчинив частину рота робітник.

— А чи не могли б ви мені його дати...?

— Міг би — таким самим тоном поінформував його знов робітник не перестаючи жувати хліба і думати про заробіток. Григорій Бату з справжнім зацікавленням приглянувся його особі, від ніг до голови. Так міг виглядати тільки чемпіон боксу після сотої перемоги к. о. Бату зважив можливість стати стопершим суперником, навіть без виразної, своєї волі до цього.

— Це, власне, невдячно, з вашого боку, будь ласка — заявив він робітникові. — Я вас оплачую, а ви відноситеся до мене, як до ворога. Дайте вогню.

— Так сказали б й зразу. Я звик відповідати тільки на питання, ес. — Робітник вложив хліб між зуби і обома руками став шукати за сірниками. Нарешті десь найшов пачку цих моряцьких, що при жодній погоді не гаснуть і кинув їх у напрямку Бату. — А впрочім, я хочу знати, що ви плянуєте зі мною. Вже другий день я лажу за цим панком у лякерових черевиках і не знаю навіть, пощо. Ви даєте мені за це одного фунта на день.

— Зовсім слушно. Мало? — із смаком зарукив Бату свою папіроску.

— Мало, не мало, — я хочу знати, що я роблю. Може це якийсь злочин? А я не хочу сидіти в цюпі за ваші інтереси.

— Яка різниця, мої чи ваші? Ви, мабуть вже сиділи, будь ласка.

— А ви як вгадали?

— Кожний, хто раз сидів, вертатись туди вже не хоче. І це бажання, чи радше не-бажання у нього завжди на першому місці. А за що ви сиділи?

— За дурницю, сер.

— Ну, чим ви його відправили на той світ, ножакою, чи сокирою?

— Ножем... Фінським ножем. Він намагався мою дівчину тее, а я станув по середині. Він вхопив за ножа і я вхопив за ножа. Але пощо я вам це розкакую? Суд визнав конечну оборону. Два роки однак вліпили. Він був негодай. Її теж кудись чорти понесли. Так.

З тих уривків збудував собі Бату цілу історію. Одну із багатьох. Не дуже оригінальну і не дуже цікаву.

— Ну так. Буває. Отже, кажете мало вам плачу? А чи ви власне, бачите, що ви дістаєте гроші за дармування...?

— Дармування? Я волів би дрова рубати, як ходити вслід за цим чоловіком. Скільки разів я вже мусів в останній секунді

зникнути, щоб він мене не побачив! А він має добрі очі і часто оглядається, немов би сподівався, що хтось за ним ходить. Хто це є?

— Один мій приятель. Куди він зайшов?

Робітника розлютив легковажний спосіб, в який Бату сприймав його питання і його цікавість.

— Він зайшов до цього-о дому, а ви шукайте від завтра собі нового дурня!

— Я не думаю нового шукати, коли я маю вас — говорив помалу Бату приглядаючись скося будинкові, що в його нутрі зник таємничий панок. — І впрочім, ви надто часто мрієте про те, як мені розбити голову. Але я вам раджу ці мрії закинути. Моя голова дуже тверда. І крім цього, ви зберете майно біля мене. А тепер будьте здорові, мій друже. Я мушу сьогодні ще відвідати одну дуже цікаву крамницю одного — ще цікавішого китаїця, народженого дивним дивом не під знаком смока а під знаком хризантеми, хе, хе.

Робітник вже не чув останніх слів Бату, бо вони прогомоніли вже за закрутом вулиці.

Тимчасом мр. Сільвер без стукання зайшов до однієї кімнати на першому поверсі, що радше робила враження бюра, як мешкальної квартири. Між тим, інші кімнати цього будинку були до цієї дуже подібні, і цікаво ще було, що у будинку не чути було діточих голосів, та загалом тут жителів було видно мало, хоч будівля була простора.

З вікон цього бюра було видно докладно Темзу, але для трьох чоловіків, що тут працювали, це не була жодна сензація. Вони на Темзу дивились тільки тоді, коли вже її брудні води робили приемне враження на відміну від таблиць із числами та технічними рисунками, а це бувало дуже рідко. Один із них, старший вже добродій із обличчям, що вказувало на довголітню службу у колоніях, та глибокими, розумними очима, вказував на розкладений якраз на столі рисунок.

— Метрика готова — сказав з тихим віддыхом полегші.

Містер Сільвер відклав капелюха у таке місце, щоб він не заporoшився у цьому царстві парубків і стріпнувши уважно порошок із блюзи, приступив до столу. Перед ним лежав широко розпростертий і прибитий цвяшками складний рисунок на прозорому, транспарентному папері.

— Це є...

— Фау два.

Сільвер дивився на це, як шеф штабу на карту положення на фронті. Взявши у руки кілька поодиноких, додаткових плянів, уважно їх розглянув і нарешті відклав це все набік. В його очах не було бажаного тими людьми захоплення.

— Так — зітхнув він нарешті. — Це гарно і це треба негайно доставити міністрові. Добре, що ця справа закінчена, нарешті закінчена, мої панове. Ходить ближче, я маю щось нове, щось нове і щось дуже неймовірне. Містер Картер, ви фізик, правда?

Всі три чоловіки покинули свої місця і півколом оточили Сільвера. Разом їх було тільки чотири, але вони мали розуму на двадцять інших.

— Так, я фізик, ви ж знаєте це, містер Сільвер.

— Я знаю це... — Сільвер глянув на нього і в його очах Картер заримітив неначе жевріючі вогники. Це було завжди так, коли Сільвер приносив щось нове. Цей чоловік запалювався до нових проблем, до нових труднощів і це не було новиною для цих трьох. Новиною було, що Сільверові очі сьогодні горіли далеко сильнішими вогниками. Це був знак, що у нього щось дуже велике на думці, коли його ество так міцно еманує своє внутрішнє одушевлення.

— Містер Картер, чи ви чули щось на тему розпаду радіоактивних тіл?

Картер підніс дещо брови вгору. На його устах появилася вдумчивий вираз, хоч він здвигнув раменами легковажно.

— О, містер Сільвер, у вищих клясах середніх шкіл...

— Я питаюсь, що ви знаєте про ці справи — перебив холодно Сільвер.

Мр. Картер не знав, жартують з нього, чи такі поважно це все треба сприймати. Однак один тільки погляд в сторону Сільвера вистачив, щоб йому повністю розв'язати язика.

— Що ви власне хочете знати, містер Сільвер?

— Все — впало коротко у відповідь.

Містер Картер зітхнув нишком і розпочав виклад. Від перших стверджень професора Кюрі і його дружини Марії, до першого розбиття атому лордом Розерфордом і далі, до досвідів Нільс Бора, доктора Фріша та доктора Майтнера, що стали вже недвозначно на шлях експериментування із ураном, найважчим, знаним нам елементом... Ніхто не переривав Картерові його викладу. таких уважних слухачів він вже давно не мав. Коли впали його слова на тему заяви Айнштейна про можливість використання звільнених при розбитті атому вели-

чезних енергій у нищівних цілях, у слухачів помалу всякі застереження впали і вони слухали, як діти, із відкритим ротом. Епохальний експеримент доктора Фермі у Римі, коли то поцілений нейтроном атом урану 238 розпадається на два різні, зовсім інші елементи викликав подих недовіря навіть серед них, але переконлива бесіда Картера не знала неясностей: він знав те, про що говорив. Доктор Фермі доказав теж, що при такій атомарній експлозії, або інакше атомарній пожежі звільняється величезна кількість енергії у видах тепла і тиску...

— У видах тепла і тиску — вперше перебив Сільвер. — Містер Картер, а які види енергії звільнюються при експлозії артилерійського стрільна...?

— Енергія експлозії, це, ясна річ, енергія тепла і тиску в першу чергу. Але це енергія нормального, молекулярного спалення, молекулярної пожежі, прискореної до малої частинки секунди технічними та хемічними засобами. Ця енергія це диточа іграшка у порівнанні до енергії, що постає при атомарній пожежі. Ось наше сонце, найкращий доказ... атомової енергії. Воно нас всіх при житті тримає. І воно нас всіх може убити, якщо воно — погасне. Якщо воно перестане свою масу перемінити в енергію і навпаки. Доктор Фермі доказав цю переміну, у повній згоді із теорією Айнштейна, проголошеною вісім років перед тим...

— А наслідки такої переміни, наслідки? — натискав мр. Сільвер.

— Наслідки такої переміни...? — містер Картер підняв ще вище свої брови у задумі. — Розпад атомів урану доводить до створення інших, легших елементів, з іншою атомовою вагою. Доводить до...

— Що ж це: розпад?! Це ж експлозія всередині атому, так?

— Гм... так не можна до цього підходити. Це наукове явище, яке доказує, що під час розпаду атому урану звільняється величезна кількість енергії...

— Ви, як дитина. Чи не можете вийти із зачарованого кола? Звільнена величезна кількість енергії.. адже це експлозія, вибух просто, так, чи ні? А вибух динаміту наприклад може спровадити знищення і смерть, ні? І тепер скажіть мені вашу думку: чи вибух атомів може спровадити знищення і смерть...?

Картер спершу крутив головою, потім посміхнувся недовіровчиво:

— Льюїс Розерфорд зробив вже такий вибух і ніщо лихого йому при цьому не сталось... З цього часу вже багато таких експльо́зій відбулось...

— Картер, ви справді, або дитина, або дурень. Скільки цих атомів там було, під час тих вибухів? Один, два чи сто? Скільки їх було на вагу, грам, кілограм чи одна тона?

— Мінімальні кількості... — з острахом і образою заявив обурений Картер.

— А тепер уявіть собі, розумна голово, що наприклад вибух наступить у такій масі атомів, як артилерійське стрільно. Чи цей вибух буде міцний, чи слабкий...?

— Такого вибуху бути не може!

— Чому?

— Бо щоб розпався один атом треба було цілої лябораторії та майже мільйонів вольт електричного напруження...! Ха, ні, такий вибух це тільки хвора фантазія, це уява незнайків, дітей, а не науковців...!!

Містер Сільвер не переривав йому. Картер аж задихався своїм глибоким і переконливим запереченням. Але коли він вже скінчив і коли його очі оглянулись по обличчях, що мовчки чекали продовження цієї, незрозумілої їм історії, містер Сільвер зітхнув і похитав головою.

— Ну та... буває. Трудно вимагати від носорога знання модерного мистецтва, це не сказано до вас, Картер, це тільки така собі загальна заввага. Чи хтось з вас чув вже таку назву як: Льюїс Алямос?

Ніхто не чув. Це було видно по їхніх обличчях. Але ж зрозуміла річ, що вони не мали навіть часу відвідувати бари та нічні льокалі, навіть коли їх назви аж такі романтичні.

— Ми вже місяць не виходили вночі до міста. Де відкрито цю кнайпу? — спитався за всіх містер Локстон, що досі голосу не забірав зовсім.

Сільвер глянув на нього із тим самим вогнем, що давніше на Картера. У його голові зроджувались нові ідеї і в таких хвилинах він був майже небезпечний.

— Якщо це мав бути дотеп, то у нього дуже довга борода. А чули ви таку назву як Генфорд? Або Оак Рідж?! Ви не чули, правда? Світ сьогодні починає гомоніти про них, а ви не знаєте і не чули нічого. Мені здається, що мої панове засиділись на одному місці і їхні голови потребують свіжого повітря.

Сказавши це, містер Сільвер піднявся із свого місця на ріжечку стола і перейшовся по кімнаті, аж до вікна. Там затри-

мався і став дивитися на Темзу, вічну і ліниву річку, що стогнала під вантажем десятків тисяч кораблів та човнів. Занури-ти б ці три голови у воду і потримати там так довго, аж їм прийшлобся ногами задригати, може тоді вони примусили б свої мізки до жвавішої праці. Знов обернувся до них обличчям. Із тими самими вогнями.

— Генфорд, Оак Рідж, Льос Алямос це колиски нового світу, нової культури, нової епохи...! У ваших очах я читаю недо-віря. Ви недовірки! Я лякаюсь, що перший крик вирощеної у цих колісках дитини заскочить не тільки вас... це було б ще найменше лихо. Однак він заскочить весь світ і весь світ від нього здригнеться. Якщо це все тільки правда... якщо це прав-да... — кінчав він, попавши у самозадуму. Всі три його співро-бітники мовчали, дивлячись на нього із різними почуттями.

— Про що саме йдеться — озвався на те капітан Бленкі, який досі у розмову не мішався.

Сільвер підвів голову і наче з просоння глянув.

— Що кажете? Ах, так... Я чекаю на одну важливу вістку. З Калькутти. Якщо хтось зголоситься на наш секретний номер із словами: вічна слава Аллахові, скеруйте його на нашу ад-ресу і негайно повідоміть мене. Чи позатим щось нового у на-шому господарстві?

— Агент число В-16 попався у німецькі руки. Під час ри-сування пляну одної фабрики у Касселю.

— В Касселю? — Сільвер не звернув уваги на факт арешту-вання агента. — Чи Кассель, це зборище самих тайних фабрик?

— Це вже третя. Цим разом продукція запальників до їх-ніх ракет.

— Плян, розуміється, пропав — майже ствердив Сільвер.

— Ні, плян дійшов. Агент вспів його передати, заки його арештовано.

Сільвер тримав вже у руках капелюха, але ці слова затри-мали його ще на мент.

— Хто це, агент В-16? — спитався і в його голосі звучало щось, наче признання.

— Це брат генерала Доунінггема.

— Ах... це жалко. Чи генерал знає про це?

— Знає. Вістка прийшла через Секрет Сервіс Королівської Фльоти.

— І Фльота теж мішає пальці у наші справи...? Шкода та-кого чоловіка. Чи німці його розстріляють?

— Сумнівно. Радше схочуть виміняти. У нас сидить декількох їхніх асів. Канаріс не є кровожадний.

Сільвер обернувся вже у дверях.

— Канаріс вже від довшого часу немає там нічого до говорення. Може його вже й розстріляли. Там тепер є один володар і його прізвисьце: Гімmlер. А він є кровожадний, мої панове. До побачення. І не забувайте, що ви залишаєтесь самі.

Капітан Бленкі потиснув гудзик і двері за Сільвером замкнулись автоматично так, що відчинити їх можна було тільки із середини.

4.

Вже починало вечоріти, коли містер Сільвер, Берт Сільвер, досяг своєї квартири. Вона не була надто вибаглива, бо Сільвер не прикладав великої ваги до м'якої подушки та товстих килимів, але зате у ній було багато несподіванок, про які дійсний власник цього дому не мав найменшого поняття. Містер Сільвер любувався у спеціальних замках, що не тільки двері заміняли у фортеці, але наприклад із шафи робили пастку, а з настільної лампи пістолью. Григорій Бату з власного досвіду пізнав цей нахил до несподіванок і не одне благословення впало на голову неприязного ще тоді Сільвера.

Численні пам'ятки меншої та більшої вартости свідчили про колишню службу в Індії, а три портрети привабливих жіночих облич про смак та зацікавлення Сільвера, тимбільше, що до облич додані були майже розібрані фігури.

Містер Сільвер перебрався у вигідний, темний одяг, вложив на ноги півчеревики на грубих підшвах, на голову м'який капелюх, у кишеню невеликий револьвер, а в портфель старанно поскладаний плік банкнотів. Після цього ковтнув чарку вина і затріснувши за собою двері, подався у напрямі Гекней.

Негайно після цього зпід його ліжка висунулась обережно людська голова і тонкий, вузький ніс втягнув три літри повітря нараз. В кімнатах не було вже нікого, лише міцний запах парфум розходився із спальні Сільвера. Григорій Бату відіхнув із великою полегшею і заховав свій револьвер із належним глушником у кишеню. Він принципово був великим противником проливу крові а ситуація була того роду, що коли б Сільверові прийшла охота глянути під ліжко — це мусів би

бути останній його рух на цьому світі. Бо вже ніяк не міг Бату собі дозволити, щоб містер Сільвер його — якраз його! — застав у себе дома. Ще не надійшов відповідний час на таку презентацію.

На щастя, містер Сільвер під своїм ліжком ніколи нічого не шукав, а тимбільше сьогодні. Його замки створили у нього психозу лінії Мажіно — їх здобути не міг ніхто! З біжучої війни містер Сільвер, значить, багато не навчився. І це було щастя, у цьому випадку. Закінчивши свої міркування, Григорій Бату забрався знов до свого перерваного діла: ці кімнати скривали стільки цікавих для нього річей, що жалко було їх не побачити. Бату працював, як хірург. Його пальці проховзали по всіх предметах не залишаючи жодних неполадків, його очі добачували все, що тільки треба було їм побачити — але Богом та правдою, містер Берг Сільвер не мав у хаті нічого, що могло б Григорія Бату потішити. Тут було багато цікавого, але те все мало своє логічне оправдання. Тут не було ніщо дивне або незвичайне — нажаль.

В той час містер Сільвер маршував до своєї цілі, нічого не прочуваючи. Перед Вірджінія Роад звернув він направо і поринув у сітці вулиць і вуличок, що їх назви давно вже позатирались на орієнтаційних табличках і тільки найстарші жителі знали ще, як їх звати. Жителів цих було у той час вже мало і на особу містера Сільвера вони не звертали жодної уваги. Треба думати, що навіть особа пануючого короля не викликала б у них більшого зацікавлення. Правда, були винятки. Наприклад кремезний робітник із куснем хліба у руках звертав досить багато своєї уваги на містера Сільвера, але це не було причиною конфлікту, бо містер Сільвер про це не знав.

Перед одним із численних, старих домиків, Сільвер зупинився. Вийнявши дзеркало він упевнився, що за ним ніхто не слідкує і скоро зайшов у середину. Стухлість і холод зустріли його в коридорі, з пивниць тягнуло сирим задухом. На кінці коридору були двері і за ними кімната. У цій кімнаті жив чоловік, на прізвище Дженкінс, по професії електротехнік, по замилюванні хемік. Жодна із цих цих не відбивалась тепер однак у його діях, бо він наливав до склянки прозорої горілки і якраз піднімав її до уст.

— Добрий вечір — привітався Сільвер з порога і дуже уважно закрит за собою двері.

Дженкінс не випив. Його очі мали міцний, сірий блиск і дивились незвичайно свідомо та уважно.

— Що вас приводить? — спитався скупю.

— Інтерес — зітхнув мр. Сільвер і спробував наперед, чи крісло міцне, заки сів.

Дженкінс підняв склянку, подивився під світло на горілку і випив одним махом. Мр. Сільвер спостерігав це із видним невдоволенням.

— Ви скочуетесь вдолину — сказав півголосом.

Дженкінс поставив склянку на столі і глянув на нього.

— Чи ви прийшли, щоб мені це сказати? — спитався провокаційно.

— Ні — заспокоїв його мр. Сільвер. — Розкажіть мені краще, що було сьогодні у вашій лябораторії.

Горілка піднесла настрій Дженкінса. Він засміявся до себе, тихенько.

— Було їх багато. Може п'ятдесят. А може й більше. Всі із Скотленд Ярду. Звичайний театр. Нічого не найшли. І пішли собі.

— А чи вони чогось шукали? — байдуже докинув мр. Сільвер.

Дженкінс пропустив це питання повз себе, не думаючи над ним. Він мав уявлення, що цей гість рідко говорить до речі, а якщо вже й так то тільки тоді, коли дає гроші. Містер Сільвер однак знав, що говорить. В лябораторії поліція не шукала нічого, бо нічого там не могла найти. Винуватець вже був арештований. Саме у хвилині закінчення своєї розмови із Gasпадіном Ликовим, урядовцем амбасади ССРСР. Цей пан Ликов мав пізніше дуже прикру розмову із комісарем політичного відділу Скотленд Ярду, але розмова успіху не мала, бо Ликов ствердив понад всякий — так буржуазний, як і пролетарський — сумнів, що він цього робітника зовсім не знав, не знає і знати не буде. Сільвер знав про це точно, бо комісар був його старим другом і вони здавна себе знали.

Лябораторія, що її цілим і садиноким означенням було число 17, займалась дуже дивними і небезпечними речами. Там працювало більше учених, фізиків, математиків та хеміків як робітників і асистентів. Але хоч цих останніх було небагато, Дженкінс до них належав. І власне тому так міцно цікавився ним містер Сільвер. Лябораторія находилась зовсім поза обсягом службових дій Сільвера і не було жодної офіційної причини, щоб він мав туди доступ. А вона його дуже цікавила і то саме тому, що він туди доступу не мав.

— На вашому місці, я обмежив би свої відвідини тут — заговорив Дженкінс по хвилині. — Небезпека збільшується. У нас підозрівають кожного без винятку. Щодня роблять ревізії при вході та виході. У кожній залі стоїть поліцист в цивільному. Не вільно без причин заходити до інших залів і лябораторій, не вільно робити жодних записків на приватному папері, всі листки мають офіційний наддрук і всі понумеровані порядковими числами.

— Гм — це було все, що сказав на те містер Сільвер.

— Ви не вірите — злобно ствердив Дженкінс.

— Ні, навпаки, я вірю. Але я мушу знати все, що там діється. Зокрема я хочу, щоб ви доставили мені ці реакції, що їх проводить доктор Чепвік.

— Іншими словами, ви хочете, щоб я пішов до Товеру. А звідтіля на шибеницю. — Дженкінс сказав без найменшої тіні гумору і він мабуть так і думав, як говорив. Містер Сільвер підняв одну брову і глянув на нього, та скоро перевів зір набік, бо Дженкінс не спускав із нього ока.

— Я маю дуже добрі зв'язки і відомості — озвався нарешті мр. Сільвер. — Вас заберуть до Товеру. Без сумніву. Але тільки тоді, коли біля вас щось знайдуть. Інакше ні. І це я хотів вам сказати.

Дженкінс дальше дивився на нього, тільки тепер трохи цинічно.

— Я хотів би знати, звідкіля ви такі добрі зв'язки маєте? І якщо ви їх маєте — чого ви посилаєте мене на таку ризиковну роботу? Я не зараховую себе до „добрих“ зв'язків.

Містер Сільвер сягнув до кишені, добув папіросничку, закурих і сховав її назад, не подаючи Дженкінсові. Знак непорозуміння.

— Виправильно оцінюєте ситуацію — сказав спокійно.

Дженкінс сягнув по свої папіроски, закурих собі також і сірничку відкинув у кут.

— Я хотів би знати, для кого ви працюєте — скрив уста цинічно.

— Якщо я можу вам подати добру раду і якщо ви її приймете, тоді послухайте: ніколи не цікавтесь моєю особою. Навіть, коли б ви побачили, що мене роблять міністром, ви повинні знати тільки те, що я отримую від вас матеріал, а ви від мене — гроші. Це дуже важливо для вас цю раду собі запам'ятати. Гладенький інтерес — і більше ніщо. Чи ви вдоволені отриманою цифрою? — змінив Сільвер нагло тему.

Дженкінс не показав по собі, як він сприйняв приязну пораду. У справі цигари, він з признанням хитнув головою.

— Це гарна річ. Я зробив шість знімок. Нею можна фотографувати як лялькою, коли відповідно вишколити язик. — Сягнувши до кишені подав він Сільверові отриману від нього в час обіду цигару. — Нехай вона краще буде біля вас. Ще міг би хтось запримітити, що із неї дим не йде. Як з грішми?

— Скільки? — спитався мр. Сільвер, оминаючи довгих торгів.

— Я думаю стоп'ятдесять фунтів.

— Маєте міру. Тут є двісті. — Мр. Сільвер розложив на столі відповідну кількість банкнотів. — Ви знаєте, що я грошей не скуплю. Але... я вимагаю наслідків. Що є на знімках?

Дженкінс ліниво позбирав гроші й заховав у кишеню.

— Шість відчитів показників до важкої води.

— Шість...? — Мр. Сільвер мовчки витягнув ще п'ятдесять фунтів і доложив до попередніх. — Я чув, що у вас рідня у Беллсі. Я не радив би тримати гроші біля себе.

— Цієї дурниці я не зроблю — запевнив його Дженкінс сумлінно.

— А тепер — Сільвер випростався дещо, — я хотів би дістати пробу важкої води. Ви, як фізик, знаєте...

— Я не фізик, я хемік.

— Це для мене мала різниця. Отже ви, як хемік, певно знаєте, що в Генфорд вживають для сповільнення руху нейтронів чищеного графіту. Але він не такий добрий, як важка вода. І тому я хочу конче мати її пробу.

— Я вам принесу завтра точний рецепт на відповідну реакцію.

— Я не хочу реакції, я хочу готовий продукт. Від мене цього теж вимагають і я від цього не поступлюсь.

Дженкінс стягнув брови над чолом.

— І як ви собі це думаете, понесу я вам цю воду у відрі, чи може у фляконі?!

— У фляконі — без надуми зловився цього слова Сільвер. — У маленькому фляконі, навіть у дуже маленькому. Не більшому за одного горіха. Я дам вам за цю пробу триста фунтів.

— Триста фунтів, триста фунтів, спробуйте ви зробити це за триста фунтів!

— Я вам доручаю це зевдання — спокійно і без погрози ствердив містер Сільвер.

— Триста фунтів! А як мене поставлять під поперечку з

петлею, що тоді мені із грошей! Ви знаєте так добре як і я, що кожний грам цієї води порахований і три рази записаний...

— Вода випаровує чейже. Навіть важка, ні? Зрештою, робіть, як знаєте; я мушу мати бодай п'ять кубічних сантиметрів цього продукту. Цього самого, що його вже вживають при невтронних обстрілах та ланцюговій реакції.

— Але чи подумали ви, як таку плящинку перенести...?

— Ну, це ваша справа. Ви могли б її в устах винести.

— А коли до мене хтось у цю хвилину заговорить, а я не зможу морди розкрити?! Що тоді? Год, сейв зе Кінг, що?

— Навіть за триста фунтів не спробуйте? Адже, якщо вам нічого не докажуть — нічого вам не зроблять. Кілька днів слідчого арешту мусите однак вкалькулювати. Але грошей не тримайте при собі.

— Та це ясно. Але я не зможу цього зробити навіть за тисячу фунтів. Ви не знаєте, які треба мати нерви, щоб йти через ворота знаючи, що ви несете власну смерть у кишені.

Містер Сільвер не любив мельодрами. Тому він не слухав слів Дженкінса, а просто передумував всякі способи, щоб винести плящинку із лябораторії.

— Я вам щось запропоную — озвався по хвилині так, наче б і не було зляканих застережень його співрозмовця. — Мені здається, що цей спосіб виключає всякий ризик... Тільки дайте мені додумати все до кінця. — Знов минуло кілька хвилин. Дженкінс вже мовчав. Триста фунтів! — Таки так. Ось слухайте. Зовсім певна справа.

— Нема певного способу — вперто заперечив Дженкінс, а триста фунтів неначе наблизились з обляків до землі.

— Подумайте про цигару. На цьому світі все можливе. Цим разом може бути, наприклад, яблуко. Звичайне, гарне, червоне яблуко. — В середині порожнє і гарно допасоване.

— Це вже діти знають. Найдурніший ціп із Ярду зразу хватне за це яблуко.

— Я вас запевняю, що не хватне за це яблуко.

— Що значить, якраз післязавтра...? — фунти ще більш наблизились і Дженкінс вже міг їх майже рукою досягти.

— Післязавтра леді Сасекс матиме знов свій звичайний напад легкого і нешкідливого божевілля. Цим разом вона добилась навіть до строго секретного сектора досвідних лябораторій. Міністр є її особистим другом. Всі працівники отримують від неї дарунки. П'ять папіросок, одну консерву м'ясу, одну оранжеву, три яблука, образець св. Кльода, патрона роду Са-

секс, нещасника. На образці буде власноручний підпис леді і вона хоче навіть докторові Чепвікові руку потиснути. Розкажете мені, яка була у нього міна при цьому.

Дженкінс розхмарив чоло. Не дуже ще, але достатньо, щоб помітити у нього нові надії на майбутнє.

— Я починаю розуміти... Ви маєте помисли...! Якби ви працювали в Скотленд Ярді, в Англії ніхто нічого не вкрав би...!

— Залишім ці жарти— холодно сказав Сільвер. — Отже як?

— За чотириста фунтів візьму цей ризик на себе. Бо всежтаки це дуже ризикове.

— Не заперечую. Я погоджуюсь. Чотириста фунтів. Кожен працівник нестиме із собою образці і яблука. Навіть шеф Секрет Сервісу не впаде на думку ревідувати освячені старою дамою овочі.

— Але як його вам передати? — Дженкінс пожалів, чому не домагався п'ятсот фунтів, які можна було так легко дістати. — Ви розумієте, що я не бажаю тримати цю забавку біля себе. За нами всіми будуть слідкувати і треба цього фляконика найскоріше позбутися.

— Я теж так думаю і в тому ми повністю згодні. Я їхатиму цим самим автобусом, що й ви і зі мною буде мала дитина. Ви даруєте їй два яблука і я одне сховаю — на пізніше.

— Нехай вона тільки не почне їсти власне цього... І крім того, мені залишиться тільки одне яблуко з цього інтересу...

— За ваші гроші купите собі два вагони яблук на провінції. Отже, все ясно?

— За винятком: як прийду я до своїх грошей?

— І це вже враховано. — Містер Сільвер сягнув третій раз до кишені, відрахував на стіл двісті фунтів у грубих банкнотах і двісті у дрібних і сховав порфель назад. — Я, власне кажучи, маю до вас довір'я. Але коли ви мене підведете, тоді ви не лише наглою і несподіваною, але й неприродною смертю помрете.

Після цього із приязним усміхом він залишив понуру кімнату.

5.

Мр. Гекльбері Стентон тримав у руках майже незрозумілого йому листа і за дивним текстом забув про свою каву. Два рази вже кельнер уважно пригадав йому, що вона вистигає, але мр.

Стентон просто цього не чув. Текст листа полонив його так сильно, що він призабув, чого власне тут сидить. Текст цей був короткий, річевий і дуже таємничий.

„Дір сер, у моїх руках знаходиться одинока у світі фотокопія реакції число 213 і я переконаний, що коли Ви це зголосите у Вашингтоні, не буде жодної перешкоди для нашого повного розуміння. Моя ціна: десять тисячів доларів. Я запевняю Вас, що це одинока копія і доки я з Вами про неї пертрактую, жодна ворожа до США потуга її до рук не дістане. Я думаю, що в цьому випадку наші інтереси дуже спільні. Ваш відданий — Григорій Бату.”

Ясне, як сонце. Зовсім зрозуміло. Чорт його знає, до чого відноситься реакція число 213, але це напевно якась важлива річ. Містер Стентон потряс головою недовірливо, прочитавши шість разів текст цього повідомлення і підняв голову.

Адвокат Невіль Разерленд сидів напроти нього, як втілення невинности. Його лиса голова, вкрита меншими та більшими мізковими дулями з жалем хиталась над долею холодної вже кави, а його очі, прикриті серпанком старости старались за всяку ціну відчитати із обличчя Стентона текст цього таємного листа. Великі очиці не помогли нічого. Обличчя Стентона залишилось, як маска. Це не був сьогоднішній агент.

— Як ваше прізвище, містер...? — спитався він чемно свого гостя.

— Невіль Разерленд, Невіль Разерленд, адвокат у справах спеціальних і дискретних, містер Стентон.

— У справах спеціальних і дискретних... гм, гм. Ви знаєте, що написано у цьому листі?

— Ні — щиро заперечив Разерленд, старий адвокат, що в цій хвилині віддав би рік життя за познайомлення із цим текстом.

— Гм. Справді?

— Ви можете адвокату не вірити, але як ви мені це докажете? — очиці на носі адвоката зісунулись на сам його кінчик і він мусів потужно моргнути чолом, щоб їх завернути на власноте місце. Стентон дивився на нього в задумі.

— Як виглядав цей чоловік, що вам цього листа передав?

Адвокат підняв брови вгору.

— Я веду справи спеціальні і я веду їх дискретно, містер Стентон. Цей пан є мій клієнт. Ви розумієте? Я веду справи дуже дискретно.

— Гм. Чи він не подав вам своєї адреси?

— А коли й подав, як ви мені це докажете?

— З вами, власне, не можна говорити.

— Містер Стентон, я заступаю інтереси пана Бату, мого клієнта. Я не знаю, що є у цьому листі, але я маю йому дати вашу відповідь. Я отримаю двадцять відсотків провізії від цієї справи і я був би вам вдячний, якби ви мені сказали, скільки я зароблю.

— Дві тисячі доларів.

— Дві тисячі доларів, фіуу...! Це гарна сума, містер Стентон, я вам дуже вдячний, що ви мені це сказали. Я починаю шанувати мого клієнта, містер Стентон і я вам раджу так само зробити. Що він пише?

— Це вже моя дискретна справа, містер Разерленд.

— Ну так, ви помстились. Але я й так буду знати, що там написано, але як ви це мені докажете...?

— Містер Разерленд, я зовсім не буду вам цього доказувати, бо я взагалі вам нічого не скажу. Ані тепер, ані за годину. Я заберу цей лист із собою...

— Так передбачував мій клієнт...

— і... і я постараюсь його дати комусь прочитати...

— Мій клієнт сказав, що ви підете з ним до містера Морґана — перебив знов адвокат, не спускаючи ока із Стентона.

— Милій Боже! Чи ваш клієнт пророк? — скрикнув Стентон.

— Якщо ви ще тепер скажете, що містер Морґан потелеграфує до Вашингтону, тоді я теж скажу, що мій клієнт пророк!

— Зандерсторм! До сто чортів. Вибачте. Чи цей клієнт не сказав вам зовсім, як він з вами стрінеться? Чи він відвідає вас у канцелярії, чи як це він зробить? Хто він, якої національності, англієць?

— Я вам можу щонебудь збрехати, але як ви мені це докажете? Він нічого не сказав, зрозумійте це, що я навіть не знаю добре, як мій клієнт виглядає, бо він мав шовкову, чорну хустину на обличчі під час розмови зі мною.

— Гарно він вам довіряє!

— Зовсім так, як я йому. Весь час я тримав руку на гудзику що його дзвінок міститься на найближчому пості поліції. Це знаєте, тому, що я маю різних клієнтів.

— Ну, ну, щораз краще.

— Але я мушу вам сказати, що ви дуже помилялися б, якби думали щось лихе про мого клієнта. Він незвичайно культурна людина, по англійськи говорить так як я...

— Змилуйся Боже! — зітхнув з розпукою Стентон.

— ...і не вживає горляного американського акценту — за-
дуднів мстиво адвокат — та має далеко кращі манери.

— Ще й це! Отже повторіть мені ще раз сумарично, чого він хотів від вас.

Адвокат поправив очіці своїм характерним і дивовижним рухом чола й носа і присунувся трохи ближче.

— Мій клієнт зробив мене заступником своїх інтересів на час цілої цієї справи. Він мене буде інформувати про все, що мені треба знати...

— Він може вам брехати, скільки захоче — перебив Стентон.

— Але як ви йому це докажете? Отже він буде мене інформувати про все, що треба і я буду його справи вести. Від усіх справ я отримаю двадцять відсотків звичайної провізії і це все, що я знаю. Ви повинні цей лист віддати містерові Моргану, а він повинен рішати про цю справу і ви повинні мене повідомити і я повинен...

— Ви повинні бути рішуче бистрішим адвокатом, містер Разерленд і не входить у стосунки із людьми, що приходять до вас у чорних, шовкових масках. Це може для вас колись дуже немило покінчитись.

— Але як ви мені докажете? — нахилився ще дужче адвокат.

— Милій Боже — зітхнув зтиха Стентон. — Отже я маю вашу адресу і номер вашого телефону. Я повідомлю вас про рішення містера Моргана у цій справі.

— Це мене дуже тішить. Містер Стентон — адвокат підняв палець до гори. — Жодних агентів не посилайте за мною, бо мій клієнт вже це все брав. Його не надуете. І мене теж ні. Грайте чесну гру, бо цей лист для вас має значення незвичайно велике. Мій клієнт грає чесну гру.

— Як ви це мені докажете...? — мугикнув Стентон і взявся нарешті пити свою холодну каву. — Ідіть вже, містер Разерленд, бо саме наближається дама, на яку я вже пів години чекаю.

— Я вам співчуваю із глибини серця. Місс Корней однак є також гарною панною, що варто на неї почекати навіть годину. Военний трибунал у Тoverі чекає на неї вже пів року і ще мусить трохи почекати, бо її приятель не такий дурний, як прочі німці і вона не така необережна, як він. До побачення, містер Стентон, до милого побачення.

Згорблена, стареча постать адвоката просунулась між вибагливими гістьми готелю Метро до виходу і зникла за оборото-

вими дверима, зовсім собі не беручи до серця крайнього здивування містера Стентона. Як багато цей клятий адвокат знає!

Місс Христина Корней займала скромний апартамент на лівому крилі першого поверха. Скромний, гм, так. У готелі Метро це слово мало те саме значення, що: вибагливий. Вікна її апартаменту виходили до городу, серед якого росли два величезні тиси, один із них прямо під вікнами, так, що у кімнатах панувала завжди атмосфера неначе ялинкового, різдвяного настрою. І ще крім цього, завжди, коли Христина гляділа на ці два великани, у її душі виринав, прислонений серпанком довгих-довгих років, спогад із її дитинства. Перед батьківським домом росли також тиси. Не два, ціла низка, що стояли як сторожі здовж довгої алеї. Але це було дуже давно і Христина не знала, чи ці тиси ще там ростуть. Можливо, що воєнний буревій змів їх зі світу, але вона радо, дуже радо хотіла б побачити ці місця, що промінювали у її душі батьківським теплом, щирістю і добротою материнського серця — словом всім тим, чого їй так давно бракувало і за чим вона так часто тужила. Бо її життя — не домашнє. Вона себе почувала як на вулькані і весь час вона мусіла всі свої дії і слова до цього факту припасовувати, не знаючи, коли і як цей вулькан захоче — помимо всієї обережності — вибухнути. Ось і тепер — у руках тримала вона маленьку візитну карточку із проханням, дозволити з нею познайомитись, тобто не з карточкою, а таки з Христиною. На другому боці штудерними літерами надруковане було прізвище: містер Гекльбері Стентон із Нью-Йорку.

Хто був цей Стентон і чого він хотів? Чи його зацікавлення зверталось до неї тільки, як до молодой, гм, правди не скрити, і гарної жінки, чи може у нього була також інша причина? Бо якщо друга сторона знає про її відношення до Германа Грундманна, тоді їй довго вже на волі не перебувати.

Що зробити з цією карточкою? Викинути її — чи ні? Якби знати хто він! Він повідомляв дальше, що у чайному салоні зарезервував окремий столик і що — можливо — сімнадцята година буде для неї приємлива.

Христина глянула на годинник. Сімнадцята якраз наближалась. Що буде, те буде. Перед дзеркалом поправила волосся, вилила краплю пахучої води на суконку і приглянувшись собі докладно, прийшла до переконання, що містер Стентон радше міг поцікавитись її вродою, як іншими справами.

Прямо з голю видно було за скляними стінками чайний салон. Зправа, при вході, находився танковий паркет. Орchestra була захована за пальмами, в окремій льожі. Мр. Стентон

замовив свій столик у куті, подальше від орхестри, під дорожочінними гобелінами із вісімнадцятого сторіччя. На вид Христини він зразу піднявся, змушуючи тим самим на це зареагувати. Вона не могла сказати, що він настирливий. А якщо навіть так — власне, таких вона любила.

Містер Стенсон просив вибачення за свою відвагу, однак замовк зараз же, коли вони разом сіли. До чаю принесено вибагливе печиво, до цього торт і ще дещо. Містер Стентон зручно орудував всіма цими дрібничками, обслуговуючи свою гостю незвичайно вміло, а вона мала нагоду і час пригланутись йому з близька. Він був дуже елегантно одягнений, але дещо надто міцні вилиці надавали його обличчю агресивності, підкресленої ще широкими раменами.

— Я ще раз хочу вибачитись ізза моєї зухвалости, міс Корней. Мені насправду прикро...

— Тимбільше, що спосіб, в який ви мене тут спровадили, межує досить близько із примусом.

Гекльбері Стентон засміявся, показуючи здорові, білі зуби. В його поставі було трохи здержливости, може трохи непевности, і Христина негайно вирішила використати цю обставину. Тимчасом, однак, слово було ще за ним.

— Я вдячний вам, що ви не вжили жодного сильнішого вислову. Я, власне, змушений був із вами познайомитись.

— Змушений?

— Передусім чар вашої особовости змусив мене до цього. А далі... зовсім виразний наказ містера Річарда Моргана.

Він сказав це так свобідно, що вона не знала, жартує він чи ні. Але його обличчя було серйозне. І Христина почула, що її щічки бліднуть. Це був нетакт з його боку і цим він повністю доказав, що він американець, але крім цього у тому було щось, що примусило її відчутти острах. Заява про її вродливість була тільки маскою, зпоза якої вилізло, як шило з мішка, прізвище Річарда Моргана, теж американця.

— Ви є просто післанцем цього Моргана — ствердила вона останнім своїм віддихом і щойно у павзі змогла віддихнути так, щоб він не запримітив її схвильовання. Її слова зазвучали твердо і навіть образливо, але Стентон зразу притакнув.

— Ви вгадали. Мр. Морган хоче з вами познайомитись.

Христина сягнула по папіроску. В її голосі дрижало придумане обурення.

— Прошу сказати містерові Морганові, що в Англії в такий спосіб не нав'язується вузлів приязні. А в жодному разі не зі мною. Я жалію, що прийняла ваше запрошення.

Містер Стентон явно злякався.

— Але ж місс Корней! Ви зовсім не знаєте, хто такий містер Морган! В Нью-Йорку...

— Ми тут не в Нью-Йорку, а в Лондоні. Я вважаю, що наше знайомство потерпіло значно...

— Містер Морган є офіційним звітодавцем Нью-Йорк Таймсу — перервав без респекту Стентон. — І щоб ми дальше не догоровувались до небажаних стверджень, я зазначую, що містер Морган хоче з вас мати свою співробітницю. Так звучить моє доручення.

Христина затиснула п'ясточки. До її лица вертались живі краски. Може навіть надто живі.

— Співробітниця?

Містер Стентон відчув, що буря минула. Тому він простягнув запальничку своїй гості, що досі тримала холодну папіроску у пальцях.

— Закурить, прошу.

Маленьке полум'я зясніло, запахло етером і погасло. Під час цього Христина повністю усвідомила ситуацію. Їй вже було зовсім ясно, про що йдеться. Звідкіля Морган знав про неї, треба було в'яснити пізніше.

— Це є дійсно велика честь для мене — заговорила помалу, надумуючись над кожним словом. — Я не чула досі нічого про містера Моргана. Крім цього я слабо орієнтуюсь у потребах американської преси. І тому я лякаюсь, що це почесне для мене покликання...

— Отже ви прийдете? — упевнився Стентон. Виглядало, що він не знав відмовних відповідей, бо діставши із портфелю візитну карточку, подав її через стіл Христині. — Завтра, перед обідом буде вам можливо? Ця карточка вистане, щоб вас туди пустили.

Христина почервоніла. Її знервувало слово „пустили”. Але Стентон мабуть цього не запитив.

— Отже домовились — закінчив ділову частину і глянув на годинник. Він страшно поводився. Його манери були мабуть на місці у Тексасі, але ніколи у Лондоні, в Європі. — Коли я вже своє завдання виконав, хотів би я решту часу присвятити на танок із чарівною, вродливою партнеркою.

Хоч трансокеанічний бонтон Стентона залишив в очах Христини багато дечого до побажання, проте він був знаменитим танцюристом. Він вів її м'яко і в його раменах вона повністю віддалась чарові тихої музики. Коли ж орхестра перейшла на джаз, Христина озвалась.

— Чи це тактовно тут танцювати, коли на фронтах гинуть люди?

— А чи вони перестануть гинути, коли ми не будемо танцювати? — відповів питанням Стентон. — Впрочім, це вже останній етап. Сьогодні впад Трієр, а росіяни йдуть на Берлін. Ви роджені у Кельні?

Христина вибилась на мент із ритму.

— Ви й це знаєте — ствердила.

Але Стентон цього або не дочув, або не хотів чути. Його очі прилипли до одної, дуже елегантно вдягненої дами, що зайняла місце коло столика недалеко танкового паркету.

— Це є місс Веверлей — сказав без дальших пояснень.

Христина глянула туди теж і в одній секунді у неї зродився повний образ цієї жінки. Ясні, лискучі очі під дугами чорних брів світилися по-котячому. Модерний, сальоновий вамп, щоби його найкращою забавкою були чоловіки.

— Хто це є, місс Веверлей? — спиталась стиха.

Стентон хикнув у відповідь.

— Якби я знав! Велика невідома. В кожному разі вона керує значнішим числом визначніших мужчин!

— Це мене не дивує — погодилась Христина. — Вона гарна жінка.

— Не така гарна, як ви — ствердив Стентон понад всякий сумнів. Христина знов трохи почервоніла, але вже з кращої причини.

— Чи компліменти говорите ви також з наказу? — закепкувала.

— Ні — відповів він коротко і змінив тему. — Пригляньтесь цьому панові, що якраз тепер входить до залі. Я не сподівався, що Метро такий інтересний готель, а тимчасом сьогодні заноситься просто на показ моди. Думаю, що шинка і яйця це не одинока причина такої фреквенції. Наприклад наше тісто досить підозріло хрустіло під зубами.

— Я вас не зовсім розумію — відповіла Христина, думаючи про себе. Вона теж дуже мало грошей заробляла, а проте жила у вибагливому Метро. — Хто є цей пан? — вказала на чоловіка, що прийшовши, розглянувся коротко і присівся біля місс Веверлей. Він був високий, добре збудований і добре одягнений. Його обличчя мало у собі щось таємного, невловного. Воно робило враження худого факіра, хоч таке не було. Його очі ходили по залі спокійно, але гостро і він бачив все, що тут діялось. На устах ігралась іронічна усмішка, що не завжди

там бувала, але коли вже була, тоді противники містера Сільвера мались на увазі.

— Це є містер Берт Сільвер — промовив Стентон. — Це значить, під цим прізвиськом він тут замешкав. Ви його ніколи не бачили?

Христина заперечила.

— Це мене не дивує — згодився американець. — Містер Сільвер тут мало перебуває. Протягом цілого дня... і ночі він веде свою небезпечну діяльність.

Христина не вгадала, глузував він чи правду говорив.

— Небезпечну діяльність? Яку професію він має?

— Він є агентом Інтелідженс Сервіс, група Секрет Сервіс — вияснив Стентон і йдучи за покликком симпатії, пригорнув Христину до себе так міцно, що вона втратила ритм. — Це була справа мого серця, а не містера Моргана — вияснив поважно. — Маю надію, що ще частіше мусітиму вас обороняти. Але в імені містера Моргана мушу вас повідомити, що вся небезпека буде за вами, якщо ви працюватимете для Нью-Йорк Таймсу.

І легко сміючись, проводив він Христину до столика. Вона була знов трохи бліда. Згадка про містера Моргана мала всі ціхи своєрідних погроз і забезпечень одночасно і через них особа містера Моргана набрала контурів наднатурального велетня і всесильного чоловіка. Коротко після цього містер Стентон розпращався, бо обов'язки взивали його в інші місця. Він сказав на прощання, що йому жаль покидати незвичайно миле товариство Христини і його очі підтвердили це, як безсумнівну правду. Христина відійшла до своїх кімнат із дуже помішаними почуваннями.

Містер Сільвер зате попрохав місс Веверлей до танцю. Вже було відносно пізно і крім них двоє танцювало ще тільки дві пари.

— Я мушу мати гроші — заявила місс Веверлей по якомусь часі.

— Це не є дуже оригінальна думка — висловився Сільвер. — Я не знаю, чи у раю були гроші. Але якщо були, тоді Ева напевно це саме говорила.

— Закинь свою дурну філософію — гнівно кинула місс Амалія Веверлей. — Я вимагаю п'ятдесят фунтів і це таки негайно. Коли можу їх мати?

— Це теж нелогічно. Якщо ти потребуєш грошей негайно, тоді, не можеш питатись, коли їх дістанеш. Ясна річ, що ще сьогодні. Ми це закнигуємо як завдаток, дорога Амаліє, згода?

Така персона як Амалія теж втратила ритм танцю, але із гніву.

— До хрину мені твої завдатки! Ти думаєш, що я тут буду жити на кредит? Чи може на власний кошт, із моїх бідних заощаджень? А може ти хочеш, щоб я виглядала, як жебрачка? О, ні, ні, мій дорогий. Всі рахунки я тобі спrezentую!

— Ну, гарно і добре... і тихіше, Амаліє — Сільвер був завжди м'який для жінок, навіть, коли йшлося про гроші. — Все це залежить власне від успіхів твоєї праці. В першу чергу мусиш якнайкраще познайомитись із місс Христиною Корней, що танцювала тут недавно із Стентоном. Я хочу знати, з яких фондів вона платить тутешні рахунки.

— Ох, ця арогантська гуска! Напевно має якогось багатого приятеля. Це ж такий тип, що...

— Це дуже пишний хрущик, Амаліє — перебив їй мр. Сільвер, що не долюблював жіночої критики інших жінок. — І я думаю, що її надходження мають зовсім інше джерело. Стентон вже до неї причепився, а де є Стентон, там є і Морґан. Це є одинока людина у світі, якої я лякаюсь. Або, власне, це друга людина. Бо є ще одна... — чоло мр. Сільвера спохмурніло. Він нагадав невловне почуття небезпеки, що ходило за ним від кількох днів. Йому все здавалось, що за ним хтось слідкує, але він нікого не бачив, хоч і як часто оглядався, йдучи вулицею. Крім цього він мав враження, що його квартиру оглядав недавно і то хтось дуже, а дуже небажаний...

— І це правда, що ти когось лякаєшся? — поглузувала Амалія Веверлей, але якраз покликали її до телефону.

Мр. Сільвер поцілував демонстративно її руку і в задумі повернувся до свого столика. Ще ніколи він не відчував такої прихованої небезпеки, як в останніх днях і сам не знав: чи це перевантажені нерви, чи справді його шостий змісл алярмує?

Крім цього деяке місце в його думках зайняла місс Веверлей. Така колись вартісна й просто необхідна Амалія ставала щораз більшим вантажем на його шляху. У неясних контурах мр. Сільвер передбачав кінець її співпраці, але він знав, що без допомоги Фу-Чянґа, людина, для якої немає нічого неможливого, він не зробить у цій справі нічого.

6.

Христина Корней отримала по батькові холодний, аналітичний розум, що дозволяв їй досі із всіх ситуацій виходити пе-

реможно, або бодай із компромісом, але по матері вона мала темперамент карпатських верховинців і таку ж упертість.

Вона передумала все, що пережила сьогодні і не вдумала нічого кращого, як тільки це, що завтра рішиться в її житті якась велика і поважна справа. Однак перспектива завтрашнього побачення із надлюдиною, Морганом, не давала їй спокою. Вона не могла всидіти у чотирьох стінах і вирішила піти на прохід, помімо густої мряки, що як звичайно, так і сьогодні сплила на Лондон.

На три кроки не можна було у цьому маслі розрізнити чоловіка від жінки, а магнєзійні лампи на рогах вулиць робили враження посмертних ламп на могилах предків. Німецьких нальотів ніхто вже не лякався і було дозволено світити. Авта промоцували собі дорогу при допомозі всіх диспозиційних рефлекторів, але помімо цього вони не рухались скоріше, як проходжі. Мряка обліпила доми і ціле місто липкою, холодною глиною.

Спочатку це подобалось Христині. Це згоджувалось із її внутрішнім настроєм, але коли несподівано хтось ударив її у груди і вона заточилась аж до залізного поруччя над Темзою, подумала, що краще було залишитись в готелі, а тепер треба найти таксі та повернутись до нього.

Але як найти таксі в такій мряці? Христина нагло втратила все зацікавлення до своєї прогулянки і її очі старались віднайти бодай телефонічний кіоск, звідкіля можна було б авто прикликати. Не найшла такої кабінки, але зате зупинилась перед якимось шинком, до якого треба було зійти кілька східців вниз. Ну, він напевно не належав до елегантних, але Христина не мала тепер великого вибору і рішилась звідсіля по-телефонувати до свого готелю по таксі.

Шинк називався „Червоний Півень”, але назви не можна було у темряві прочитати, тільки над входом яснів слабо неоновий птах, подібний до папугая. Крім цього у цьому ж кольорі світився ніс його власника, що як гора м'яса, спочивав за прилавком. Христина усвідомила зразу, що з одної мряки попала у другу. Різниця була тільки у температурі. На дворі було холодно, тут було невимовно гаряче. Дим лихого тютюну, дим з печі, випари алькоголю і нарешті людський піт створили атмосферичну суміш, що її навіть хемічним способом не розібрав би. Христина аж зачашляла, війшовши до середини.

Шинк мав однак своїх гостей. Всі столики були зайняті розкуйовдженими матросами та робітниками, всі чоловічі коліна — помальованими, змученими до краю і споченими бльондин-

ками. За Христиною війшов туди чоловік не чоловік, а просто боксер важкої ваги і безцеремонно зробив собі місце при найближчому до входу столику.

Христина з деяким трудом проклала собі дорогу до бару, при чому кількох джентлменів підставляло їй ноги із благородною метою примусити її впасти на брудну долівку і тільки завдяки своїм балетним здібностям колишньої інститутської школи, Христина спроможна була оминути цю небезпечну приємність.

Червононосий господар стояв у глибині і пильнував порядку у шинку. Христина звернулась до височезного кельнера за баром.

— Потелефонуйте по таксі для мене, прошу вас.

Кельнер не дочував, певно, бо аж надто далеко перехилився через бар.

— Як, місс?... — викривив своє обличчя.

Христина відгадала причину лихого слуху і сягнувши до торбинки вийняла кілька шилінгів та поклала на столі. Кельнерові зразу слух повернувся і він дібрався до телефонічного апарату.

Тимчасом Христина старалась не бачити образу, що його собою уявляв шинк. Її очі однак звикли вже до димової заслони і свобідні сцени, що відігравались при окремих столиках, давали багато до думання. Розпечені обличчя жінок і чоловіків нахабні рухи, погляди, обіцянки і примана — все це разом створило небачений ніде досі коктейл. Христина ніколи не була ще свідком таких подій. Це все було далеко від її світу, від світу високих шарів найкращих готелів. Ось хочби тут зараз, під боком. Якийсь п'яниця старався даремно розбити головою мармурну плиту свого столика, а його сусід роззував його із черевиків, вигукуючи при цьому під столом моряцькі рефрени.

— Ці свині мою Пеггі на рік посадили! — кричав третій трохи позаду. — І тільки за пачку честерфілдів! Злочин, що? Пан прем'єр свої цигари все ще курить і я хочу лише знати, звідкіля він їх має, що?!

— Напевно не купує в нашій бранжі — фахово ствердив пристаркуватий спекулянт, спльовуючи звинно поміж численні ноги, на долівку. — Він дістає їх з Америки і то даром!

— Це і є, власне, свинство! — визвірився якийсь молодий чоловік, що його місце — власне! — було під цю пору у війську, не у шинках. — І це має бути наш уряд?!

— Ууууряд!! Ха-хаа! — вибухло реготом якась дівча із тисячею ірландських веснянок і золотаво-червоними кучерями.

— Уряд? Якщо ти щось потребуєш, то його нема, але нехай він щось потребує від тебе!

— Завжди тебе знайде!!

— Так воно є — однотонно повторяв лисий окулярник, справджуючи рукою замки при її найлонах.

— Якби це був уряд, ми напевно не потребували б... — не досказано, що саме. Горілка вбивала творчі думки. А ще горілка яку подають у таких шинках. Зате цей самий молодий чоловік вліпив очі у Христину і аж ахнув. — Дивись, ми дістали новий наклад! Зовсім до речі! Мушу я оглянути свіжий товар зблизька!

Товста блондина із глибоким декольте на плечах і на грудях, копнула його у ногу, але він цього не чув.

— Думаєш, що це для тебе, жебраку? Який ти дурний хлоп! Вона із Фаррінгтон і не піде нижче фунта! — при цьому вона оглянула Христину фахово від ніг до голови і сплюнувши сердито, покривилась їй ненависною гримасою. — Конкурентка, така твоя!

Але її заввага не зробила враження на молодого звеличника. Він тяжкувато піднявся і став підходити до блідої із страху дівчини.

— Я є непереможний! — заскавулів самопевно, тримаючись найближчого стола. Христина помітила, що він п'яний, але помітила теж, що не встиг через цей натовп своєчасно пробратись до дверей.

— Ти хотіла б легко вирватись, моя голубко — запчихався молодик димом із власної папіроски і пустивши столика, причалив біля Христини. Вона ще ніколи не находилась у такій ситуації і просто втратила можливість якоїнебудь реакції.

— Ге, барман! Одну чарку для панни!

У Христини очі вирости до місяців.

— Я не п'ю горілки — запротестувала вона боязко і безпорадно.

— Хочеш може вина? Хай буде вино! Барман! Вино для нашої красуні! Повну склян...гік!...ку! — його руки потягли Христину жадібно до себе.

Тоді підвівся із-за свого столика біля дверей великий чоловік, що війшов до шинку після Христини. Повільно наблизився він до центральної групи на цій випадковій сцені і зовсім несподівано виріс перед молодиком.

— Геть — сказав він одне тільки слово і великим пальцем показав через своє плече у сторону, звідкіля неfortunний Дон Жуан прийшов. Однак цей не зрадив охоти виконати урядове

запрошення. Зате заревів на весь шинк, аж дивно стало, звідкіля у нього стільки сил набралось!

— Не мішайся у мої справи, задрипаний свинарю! Це моя дівчина! — і він старався чоловіка цього усунути собі з дороги до Христини.

Дівчина вся дрижала за себе і за несподіваного рятівника. Вона бачила, що цілий шинк симпатизує із молодиком. Новики ніколи не є ані бажані, ані люблені у таких місцях. А її незнайомий оборонець був тут новиком.

Однак її страх не мав часу якслід розвинути, бо оце перед нею сталися несподівані речі. Її оборонець замахнувся правим боком тіла і на якусь, досить довгу хвилину, тіло агресивного молодика відділилось від землі і від власної свідомости та осіло у повному супокою між голими ногами місцевих дам, при дальших столиках. А інший, що як щука, зірвався з місця до помочі поцілувався із твердим п'ястуком так міцно, що зрезигнувавши з дальших пестоців, помалу обсунувся на долівку, спіраючись головою об чийсь брудний чобіт.

— Чи є ще хтось охочий — діловито спитався великан і для підкреслення своїх намірів, сягнув у кишеню.

Однак рінг спорожнівся. Всі приявні були тільки судді і публіка, змагунів вже не було. Якась пелехата блондинка, у дуже короткій спідничці аж головою покрутила.

— Е гоул мен! Оце правдивий мужчина!

„Правдивий мужчина” звернувся до Христини.

— Ідіть на вулицю, зараз там чекає на вас таксі. Їдьте додому і не ходіть самі по вулицях такого міста, як Лондон.

Вона слухняно кивнула головою і боязко розглядаючись, вийшла із шинку. Великан постояв ще хвилинку, щоб задокументувати свою безперечну вищість, казав собі подати склянку грогу, випив і обтер рукавом уста.

— Не радо йду на рінг із середньою вагою. Та ще до того без рукавиць. Надриваю собі через те м'язи. Добраніч!

Аж у своїй кімнаті, лежачи у м'якій піжамі на такому ж ліжку, спробувала Христина всі пережиті пригоди передумати і усвідомити. Вона була, безперечно, у великій небезпеці, а в найменшому разі у дуже неприємній ситуації. І тоді появився цей таємний великан. Виріс перед нею, як гора, так, що носиком вона могла писати по його широких плечах. Двома ударами розправився із трагедією цілої її ситуації і полагодив все це річево та без великого шуму. Побіч знайомства із Стентоном та перспективи завтрішньої візити у Морґана це все однак не було таке цілком просте. Зовсім ясно, що її пильнували. Її

особа була комусь дуже потрібна, і то ціла та непошкоджена особа. Бо коли вона вийшла із шинку, щоб зачекати на таксі, яку для неї замовив кельнер, за нею вийшов великан, свиснувши у пальці і з мряки виринуло авто. Великан відчинив дверцята і шоферові кинув короткий наказ.

— До Метро.

Ці слова ще досі звучали в її вухах і вони були безсумнівним доказом, що її пильнували. Її життєвий шлях входив у якусь нову стадію. Але яку, добру, чи лиху? Доброго, звичайно, важко сподіватись...

Хто, власне був Стентон? І його приятель, чи радше шеф, Морган? Інтелідженс Сервіс? Чи Скотленд Ярד? Чи може ФБІ, або ще більше таємничий, Секюріті Сервіс? І кого заступав її оборонець? Чи не на те врятував він її, щоб із нею сталось щось ще гірше?...

На всі ці питання вона не мала жодної відповіді. Змучена і зрезигнована, вона роздяглась та погащила світло. Однак сон не приходив. Її життя стало плисти фільмовою лентою перед очима її душі. Ці очі гляділи на нього, як на зовсім чужий фільм і Христина мусіла усвідомити собі насильно, що це така її життя.

Щасливе, виплекане дитинство, біля батьків, серед товаришок, серед достатків і приязного оточення. Сімнадцятий рік минав їй, коли вона вийшла заміж. Ліонель однак не дав їй сподіваного щастя. Він займався більше політикою, як своєю молоденькою, гарною дружиною. І нарешті впав він під Дюнкірхен. Це була, ніби, перша дія її фільму.

Друга дія не була веселіша. Страх перед інтернуванням, бо ж вона була німецького походження, частенькі переслухання і допити, брак найменшого знаку зацікавлення чи приязні з боку рідні Ліонеля не належали до світлих моментів її життя. Коли їй нарешті дали спокій, вона найшла собі місце праці у Компанії Гріффіт енд Ко. І вона була вдоволена.

Одного дня вона познайомилась із Клярком Вайдом. Вона навіть не подумала тоді, що це починається третя дія. Він був молодий, милий, інтелігентний і при тому знав досить добре її далеку батьківщину. Біля нього вона найшла спокій і опіку, що їх потребує більшість молодих дівчат. Скоро виявилось, що Вайд не служив у війську, він мав досить широкі і впливові зв'язки. Коли Христина покинула Компанію Гріффіт, Вайд найшов їй працю у знайомого адвоката, який не провадив юридичної практики. Її ціле зайняття було переписувати щоденно по вісім годин газетні статті та повідомлення. Їй платили

добре і Христина ніколи не ламала собі голови над добром цих повідомлень та над їх доцільністю.

Одного дня Вайд попросив її зробити для нього невелику послугу. Це було якраз після сильного бомбардування Лондону як його квартира стала жертвою німецьких бомб. Чи не може Христина допомогти йому хочби стільки, щоб його пошта приходила на її адресу, заки він знайде нове приміщення? Ясна річ, він зробив Христині стільки добра, що й вона йому не відмовила допомоги.

До нього приходило дуже багато листів і всі вони переважно були з Нью-Йорку. Христину не збентежило навіть те, що вони приходили адресовані на її прізвище. Коли вона його про це спиталась, він дав виминаючу відповідь. Однак у неї збулдилось якесь неясне підозріння. Вона наставала на точніших в'ясненнях і нарешті — це був той переломовий вечір у її житті — він признався, що не називається зовсім Клярк Вайд, а просто Герман Грунманн, є німецьким емігрантом і з цієї причини довелось і далше доводиться йому переживати багато труднощів в Англії. Навіть — і передусім — його пошта була ревідована поліційними органами. Христина багато зрозуміла у цей вечір.

Наступного дня старий адвокат підвищив її платню вдвоє і Христина не ставила дальших питань. А це було зле. Це виходило із її добродушности та наївности, але вона вже багато разів роздумувала над цими справами і за кожним разом однаково жаліла своєї тодішньої глупоти. Герман їй подобався тоді і хоч між ними нічого поважного ще не було, вона тайкома уявляла собі його, як свого мужа. Дівочі мрії...

І так прийшов ще більш прикрий вечір, коли Герман сказав всю правду. Він був шпигуном. Працював для Німеччини. Коли вона злякалась, він заапелював до її національного почування, пригадав про її обов'язки супроти майже забутої вже батьківщини, нарешті поцілував її сердешно і спитався, чи хоче вона стати його дружиною.

Дивно сплелось це все з того дня. З одного боку його дарунки, його цілунки і тільки цілунки (о, Христина в цих справах не була наївна!), з другого боку якесь невідступне почуття небезпеки, лиха, що може впасти з ясного неба. Герман говорив про нові труднощі і зажадав від неї прямої допомоги. Коли вона відмовилась — він погрозив їй. Це було перший раз, але цей перший раз вистачив зовсім, щоб Христина зрозуміла до самого дна свою роллю. Прийшли для неї, для її серця і душі, страшні дні. Вона носилась навіть з думкою самогубства.

Вона ж знала, що вона робить і вона тепер пізнала, пощо і защо. Її життя провалилось, як земля в час землетрусу і Христіна опинилась безпосередньо над бездонним проваллям.

Щось у неї вмерло. Вона почула гіркий смак нагого життя. Скінчилися цілунки і мрії про вродливого мужа. Вона стала льодовою горою для нього, але вона не могла перестати працювати. Вона не знала як це зробити. Він погрожував наслідками. Вона отримувала чей же листи з Америки. Вона, на своє власне прізвище! Так, це не було зле продумане! Це все було вже передбачено. На неї вже здавна закладено сіті і тепер Христіна вже з них вимотатись не могла. Ці листи висилав Крістофер Розенберг, ас німецького шпіонажу в Америці. Цього вистачає, щоб Христіна пішла на смерть — якщо вона цього забажає. Якщо ні, тоді нехай вона сидить тихо і робить далше те, що їй кажуть. Точно і слухняно, до самого кінця. Який це кінець — не важко було передбачити, але все ж дівчині хотілось жити, їй страшно було вмірати на шибениці, чи у тюрмі і вона по волі чи по неволі далше працювала. Ця страшна третя дія закінчилась наказом поселитись у Метро і там чекати далших інструкцій.

Що мала принести четверта дія? Свободу? Тюрму? Смерть...

Раптом Христіна підвела голову. Що це? Чи їй тільки так здавалось, чи справді, хтось був у спальні?! Відчула холод на всьому тілі на думку про таку можливість. Її серце майже не билось. Вона не мала жодної зброї при собі — і хтось чужий був у кімнаті! Зовсім певно! Хтось рухався, як кіт і не чинив найменшого шелесту. Просувався, як дух! Тільки витончена інтуїція дівчини непомильно алярмувала, що у її спальні знаходиться мужчина!

Очі Христини прожирали темряву, але вона не могла нічого доглянути. Густі заслони на вікнах ізолювали кімнату навіть від слабкого світла зір. Серце, що початково перестало битись, тепер загуляло із подвоєною енергією.

Легкий тріскіт замка прошив її жагом. Що це!?

Тиша. Страшна, несамовита тиша і невідомо було, чи серед неї криється один чи більше ворогів, чи вже в цій хвилині не витягається якась убивча рука, щоб схватити її за горло!... Ні!! Не витримала цього нервового напруження і вискочивши раптово з ліжка, перекутила контакт. Спальня відкрилась повинно світла.

Нічого не було. Ані сліду. Христіна хвилинку постояла не порушно, надслухуючи, потім відчинила широко двері до вітальні, засвітила й там, однак не знайшла нікого навіть у лаз-

ничці. Стала заглядати під ліжка, поза портіери, занавіси — все даремно! А однак вона певно знала, що тут хтось був! Вона ж чула тріскіт замка у дверях, вона ж відчувала всім своїм еством чужу приязність у спальні. Хтось мусів тут бути, тільки хто? І чого він хотів? І як він туди дістався, коли вона замкнула двері та коридор на ключ!

Ключ лежав на долівці, виштовхнений із замка, знадвору. Це був доказ... Христина не марила. Хтось тут був.

Хтось чогось тут шукав...

Христина лякалась, що не засне вже до ранку. З різних причин не хотіла вона альярмувати адміністрацію готелю. Мусіла здатись на свої власні сили. Яка шкода, що вона не взяла того малого револьвера, що його давав їй Герман...

Помалу вернулась до спальні, заглянула ще й тут у кожний кут, але не найшла нічого і нікого.

Тільки...

Її очі зупинились на столику. Кілька разів вона проходила повз нього, але не бачила нічого нового. Тепер запримітила.

Серед нього лежала біла картка паперу.

Христина підняла її до очей і прочитала уважно від початку до кінця.

„Советська розвідка шукатиме вкоротці із Вами контакту. Майтезь на увазі. Співпраця із нею означає смерть. Містер Морган під цю пору — одинокий вихід із Вашого положення. Ваш Г. Бату”.

7.

„... я запевняю Вас, що це одинока копія і доки я з Вами про неї пертрактую, жодна ворожа до США потуга її до рук не дістане. Я думаю, що у цьому випадку наші інтереси дуже спільні. Ваш відданий — Григорій Бату”.

Містер Річард Морган вже втретє прочитав листа, що його вчора отримав Стентон із рук адвоката Разерленда і здвигнувши раменами, підняв своє велике, товсте обличчя.

— Ви щось із цього розумієте?

— Ні, признавшись щиро.

— Ви ніколи нічого не розумієте — скривився Морган. — Чули ви щось про реакцію 213?

— Гм. Порядковими числами у Генфорд означається всі реакції неутронної лінії по відношенні до урану 238. Треба туди телеграфувати.

— Так думаєте — скептично розцінював свого співробітника містер Морган. — Для такої дурниці ви платили б трансокеанічну кабельграму?

— Я платив би — без надуми сказав Стентон. — На дурниціх звичайно можна міцно попектись.

— Гм. Як виглядає цей... цей Разерленд? Хто він є?

— Згідно із інформацією Скотленд Ярду це старий адвокат, який давніше провадив велику канцелярію у карних справах, але від часу смерти його самотнього сина у Бурмі, майора Разерленд, покинув прилюдну практику та тільки час до часу займається цікавішими справами адвокатської палати.

— Але як він виглядає?...

— Такий лисий, як ви, сер...

— Гм. До нього не можна мати довіря. Не можна довіряти лисим людям, Стентон.

— Так, це велика правда, сер — Стентон дивився на лисину свого шефа. — Але Разерленд має щось більше. Він незвичайно розумний та інтелігентний, сер.

— Тааак?... — містер Морган скрутив голову трохи набік і його очі уважно оглянули Стентона від стіп до голови. — Я маю вакантне місце в Уругваю, Стентон і я подумаю... Ясна річ, ми вас підвищимо, і платня буде більша...

Стентон зітхнув.

— Так, так. Разерленд мені так не сказав би, сер, напевно ні. Він не виглядає на мстиву людину.

— Я теж не пожираю нікого живцем, але ваші філософічні завваги можуть до решти підкопати мій авторитет. Отже ви кажете, що ви заплатили б кабельграму без надуми у цій справі?

— Так, сер. Чи може бути у мене інша думка?

— Ні, у вашій вузькій голові інша думка не може зродитись. Просто з браку місця. А тепер я подумаю.

Стентон знав, що містер Морган буде думати десять мінут. Він тільки не знав, про що в таких випадках він думає. Але навіть якби знав, не повірив би. Містер Морган думав так: він пішле телеграму через американську амбасаду, бюро морського аташе. Самого аташе треба про це все докладно повідомити. Втрата чотирьох годин дорожнього часу. Телеграма надійде до Вашингтону протягом дальших двох годин. Отримує її розшифрувальний відділ ФБІ, контора зв'язку. Там її прочитає містер Чарльз, похитає головою над бездонною глупотою містера Моргана і гляне на карту світу, чи немає десь місця такого, як Ісландія або Острови Соломона і чи не треба

там третього секретаря урядуючому конзулеві. Після цього, як промине знов дві години на таких роздумуваннях, містер Чарльз вишле питання про деталі цієї справи і закодує їх найновішим шифром, щоб у Лондоні втратили додатково одну годину. Це вже буде втрата одного, цілого дня. Містер Морган жодних деталей ще не має і ледви чи їх буде мати супроти повної тайни, що нею окружився незнайомий і милий містер Бату. Тому містер Морган мусітиме вислати негативну відповідь і це значить знов кругло шість годин втрати. Мр. Чарльз похитає головою тепер вже над круглим ідіотизмом. мр. Моргана і глянувши ще раз, але вже серйозно на Соломонові Острови, передасть кабельограму до Секюриті Сервіс, під опікою якого знаходиться весь плян означений словом: Менгеттен. Якщо шеф Секюриті Сервіс не визнає мр. Моргана гідним старечої пенсії, а це дуже сумнівне, він передасть з черги фатальну телеграму до шефа проекту Менгеттен. У бюрі генерала Гровса будуть хитати головами всі секретарі і секретарки так довго, аж їм прийде на думку передати телеграму начальникові відділу оборони при цьому дивовижньому штабі у запіллі. Цей буде теж дивуватись проявам урядничої неуваги та гумористичного підходу до поважних справ при місії містера Моргана і віднотує собі на боці, що цей останній вже зевропеїзувався, тобто на американську, людську мову: здурів. А коли нарешті сам генерал Гровс отримає вістку про телеграму і при допомозі свого службового апарату зможе ствердити вірність інформації, промине один новий тиждень, а може і вісім днів, у наслідку яких містер Морган чекатиме чотири роки на дальше підвищення, а славетна телеграма опиниться у течці: куріози II світової війни.

Це все передумав містер Морган протягом повних десяти мінут, зідхнув і підняв палець догори.

— Стентон, чи буде чекати наш відданий містер Бату вісім днів?

— Ні, сер, хиба збожеволів би.

— Стенсон, якщо я дістану за це о. п. р. (орден повної руйнації), тоді я вам зламаю два ребра і вибію праве око. А тепер ідіть і телеграфуйте. Строго таємно і надзвичайно спішно. Може скоріше піде до коша, як через вісім днів.

Над ранком упав обильний дощ і так чисто змив вулиці, що навіть слідів колишніх бомбардувань не було видно, якщо не дивитись по будинках, тільки на дорогу.

Христина не спала добре. Але свіжа, холодна купіль привер-

нула її скоро бадьорість і сніданок смакував їй, помимо пригод вчорашнього дня та ще більше ночі. Одне вона тепер тільки зовсім певно з того всього знала: вона цілковито находилася у руках Стентона і його шефа Річарда Моргана.

Точно в десятій годині вступала вона у пороги будинку, що його як на злість жодна німецька бомба досі не рознесла, мабуть тому, що над його входом висів шильд із написом: Лондонська редакція Нью-Йорк Таймс.

Христина показала дверникові візитову карточку, яку дав їй Стентон і її зараз впровадили до вибагливо улаженої кімнати, куди через дві хвилини зайшов і Стентон. Американець звітався дуже сердешно із Христиною і спитався, як їй спалося.

— Дякую — відповіла Христина сідаючи у м'якому фотелі. Він погостив її папіроскою і вона прийняла із вдячністю. За димом можна найти завжди три секунди часу на потрібну відповідь. А Христина мала враження, що ці три секунди будуть їй тут ще нераз потрібні.

— Я думав, що ви зле спали — сказав Стентон спокійно.

— Чому? — Христина догадалась зразу, що це не тільки підтвердження пригоди у шинку, але певно навіть нічних відвідин. Простий трюк: за вами полюють совети, будьте із нами! Отже — Стентон, Морган, американці.

— Ну, я думав, що після подій останньої ночі... Таких молодих, гарних дам, як ви, не вільно пускати ніччю самих.

Ще вчасним ранком думала Христина, що не опанує своїх нервів, коли стане напроти Стентона і може й Моргана, у їхньому палацу. А тимчасом тепер, на диво її самої, її опанував свіжий, вдоволений спокій. Що їй станеться? Вона ж не має нічого до втрати. Якщо за неї аж так дбають, тоді вона не має зовсім чого побоюватись.

— Я вам дуже вдячна за... одвертість. І за... опіку. Хто власне був мій спаситель? Я хочу йому подякувати.

Стентон засміявся.

— В якій формі? Хочете його поцілувати?

— Можливо — глянула Христина.

Він вдоволено похитав головою.

— Я цей цілунок закнигую і при найближчій нагоді заінкакую. Ви повинні, власне, мені дякувати. Містер Тевлей є тільки виконавцем. Сумлінним виконавцем, але тільки виконавцем.

У дверях появився худий секретар.

— Сер, містер Тевлей просить спішного побачення із вами. Стентон знов засміявся.

— Бачите, вже появилвся по подяку. Вибачте мені на хвилину.

Із вдоволенням на обличчі Стентон вийшов до наступної кімнати. І станув. Його очі спочили на якійсь голові, щільно обв'язаній бандажами так, що тільки блідий ніс стирчав на переді.

— Що це за інвалід?...

— Це я, сер.

— Тевлей! Що з вами, під авто впали?

— Гірше, сер.

— Під поїзд?

— Ще гірше, сер, ох.

— ?

— Я впав у Темзу.

— Маєте ви розум? у таку погоду?

Тевлей важко зідхнув.

— Власне, бачите? У таку погоду! Я протестував, але не стало часу. А вона така холодна, сер, бррр.

— Я вас не розумію — Стентонові не було до сміху.

— Я теж не розумію, сер. Я прийшов, власне, на жалобу. Якщо ви посилаєте ще одного за цією фльондрою, тоді бодай подайте якийсь знак, сер. Зважте, він кинув мене просто у воду. Але власне, не так дуже й просто. Спершу я мусів головою перепороти надбережжя, а воно незвичайно тверде, сер. Думаю, що міська управа цього гостинного міста не матиме до мене претенсій, сер. — Тевлей був безнадійно сумний при тому всьому.

— Розкажіть все ясно і хронологічно, бо я вас дальше не розумію. — Стентон запідозрив якесь велике свинство і на conto цього небуденного звіту жертвував Тавлеєві власну папірску.

— Сер, це було так...

Зовсім спокійно вислухав Стентон цього оповідання. Тільки папірска маліла поважно від інтенсивного курення. Не було вже сумніву, що тут сталось велике непорозуміння. Христіну рятував не Тевлей, бо він до шинку зовсім не дійшов і нічого про події у ньому не знав. Хто отже телефонував до нього, до Стентона про цей випадок, подаючись за Тевлея? І хто саме рятував цю дівчину від неприємностей? Хто нею цікавився так поважно від учорашнього дня — крім нього самого?

— Тевлей, спишіть це все у звіті — закінчив Стентон. —

Ідіть додому і виспіться добре, а другим разом краще уважайте на себе і на свої завдання. Чи великий був ваш противник?

— Вчора була мряка, сер. Але він був, як гора.

— Ну, ідіть вже. У цілунок рак свинув.

— Як, прошу, сер?

Але Стентон вже не чув. Хтось стругав йому фіглі. І то йому, самому Стентонові! Хтось мав інтерес до Христини, інтерес напевно не особистий. Хтось за нею слідкував, усуваючи всяких інших інвігіляторів. Але — х т о ?

Тавлей вже вийшов, а Стентон все ще думав. Багато дрібниць збіглося цього тижня нараз. Лист незнайомого, сама Христина, її пригода і її оборонець, нарешті телефонат про цей випадок. Він вказував на те, що таємний противник знав особистий номер апарату Стентона. Отже це не новик. І тому ця справа мусить бути просліджена. Чи сказати про це Христині?

По основній надумі прийшов до висновку, що краще ні. Він же Христини теж ще не знає. Хто вона і хто за нею стоїть? Може не тільки Герман Грундманн? Може ще хтось?...

Повернувшись до вітальні, застав Христину при якомусь журналі. Вона відклала його набік, коли він вийшов. Його обличчя не зраджувало ані сліду занепокоєння, що його викликала у нього історія Тевлея.

— Тепер будемо говорити про наші справи — продовжав перервану появою неfortunного агента розмову. — Говорити будемо одверто. Я не радо граюсь у піджмурки, а містер Морган цього зовсім не любить. Ми знаємо про вас все, місс Корней.

Христина приготувалась на таке. Воно мусіло прийти і тому його слова її не заскочили.

— Все? — спиталась злегка.

— Все — проказав Стентон. — Грундманн арештований.

— Який Грундманн?... Христина була спокійна, бо якщо це правда, тоді вона нічого більше втратити не може, крім життя. А на довгу мету воно й так неможливе, в таких умовах. Може Герман на неї всю вину зложив? Листи із Нью-Йорку...

— Клярк Вайлд, якщо це прізвище вам приємніше, місс Корней — зазвучало трохи злосливо. — Коли ми не граємось у піджмурки, тоді й ви цього не робіть. Грундманн використував вас, як поштову скриньку. Правда це?

Христина рішила.

— Так — сказала погідно. — Але таке означення є для мене зовсім нове.

— Це фаховий термін — поінформував її Стентон. — Чи ви передомною, як перед інспектором Воллесом із Скотленд Ярду. передомною, як перед інспектором Воллесом із Скотленд Ярду. чила такими словами.

— Не треба було вашої погрози, містер Стентон. Я маю до вас довір'я. Я працювала з примусу. Якби я була своє діло любила, я напевно вам цього всього не сказала б. Але я не відчуваю до Німеччини більше любови, як до Парагваю і тільки погрози Грундманна тримали мене при них.

— Яка ж ваша батьківщина?...

— Моя батьківщина, це мій родинний дім. Тільки випадково він стоїть на терені Німеччини. Моя мати не була німкня і мені здається, що мої мрії належать тій країні, що її вона мені описувала у моїх діточих роках. Це далека країна і я ще ніколи її не бачила. Але я її кохаю. І якщо колись туди поїду, напевно там вже залишусь.

— Ви не вважаєте Англії своєю батьківщиною?

— Ні. Не можна однаково любити дві матері. А я люблю свою. Але будьте спокійні. Я вас не зраджу. Ви мені не погрожуєте. І я маю до вас довір'я.

— І ми до вас — він заакцентував слово „ми”. — Інакше я мусів би сказати, що не вірю жодному вашому слову. А я вірю.

— Чи це все розкрив Інтелідженс Сервіс?

— Ні, ми. Розенберг у Нью-Йорку арештований і при ньому наші найшли адресовані до вас листи. В них були інструкції для Грундманна. Цей знов живе в Лондоні із 1940 року. Його привезло німецьке підводне човно.

Христина подумала, що ці пояснення надто детальні, щоб тільки бути прикрасою розмови. Вони попереджували її перед чимось гіршим. Можливо, перед видачею в англійські руки.

— І ви мене?... — підняла вона злегка брови вгору.

— Ми вас збережемо — відповів різко Стентон. Ясно, що ми працюємо із Інтелідженс Сервіс, але вони слухаються нас. Містер Морган зумів переконати їх про конечність саме такого поставлення справи.

— А чого ви вимагаєте від мене за таке... поставлення справи? — Христина сягнула сама по папіроску. Раз її потребують, вона безпечна. Однак її пряме питання не сподобалось Стентону.

— Ми досі розуміли себе незле... Я не потребую вам гово-

рити, що інспектор Воллес нізащо у світі не захоче повірити у вашу невинність.

— У яку зате ви вірите, правда? — в її очах загрались вогники гумору, а може іронії. — Ви вже в друге лякаєте мене особою цього поважного інспектора. Помалу ви починаєте вживати цих самих методів, що їх вживав Грундманн.

Стентонові стало неприємно. Її слова збудовані були на гіркій, але неменш важкій правді.

— Я вірю у вашу певність, місс Корней — заговорив він зумисне суворо. — Прийміть оцю книжечку, позатим ми від вас покищо більше нічого не вимагатимемо. — Він подав Христині чекову книжку на Англійський Банк, всю ін блянку, так, що дівчина могла сама собі виписати там якунебудь суму.

Христина однак навіть руки не витягнула по це велике майно.

— Яку ролью я маю грати? — повторила своє питання. А коли на його обличчі відбилось здивування, її очі споважніли. — Містер Стентон, я знаю, що я засуджена на смерть. Це ж війна, а я займалась шпигунством у користь чужої потуги.

— Але ж місс Корней...

— Будь ласка, не перебивайте мені. Я знаю добре, що я говорю. Я жалію, що я у свій час не поставила такого питання Грундманнові. Я на шпигунство не надаюсь. Це не у моїй натурі. І я не була б сьогодні забавкою у ваших руках. Отже, чого ви від мене вимагаєте?

Містер Стентон не міг зрозуміти, що хтось не хоче прийняти чекової книжки з незаписаними листками. Це було незгідне з його американізмом.

— Містер Морган бажає, щоб ви цю книжечку прийняли. Він не хоче, щоб ви обмежувались у ваших потребах.

— Я ще раз питаюсь вас — вперто повторила Христина. — Чого ви від мене вимагаєте? Чи це може завдаток на репортажі, містер Стентон? На репортажі для Нью-Йорк Таймс?

— Скажімо... репортажі — погодився Стентон.

— Говорім отверто. Шпіонаж, так?

Тепер містер Стентон, в якого очах виріс своєрідний подив для цієї молодой уважної дівчини, заперечив головою зовсім поважно.

— Я не хочу заперечувати, що ми часами доставляємо деякі інформації до Мілітері Інтелідженс Сервіс та до Секюріті Сервіс, або до ФБІ, але тільки тоді, коли ми вважаємо це за потрібне, чи конечне. Однак ми від вас не будемо цього вимагати. Ви певно думали, що ми хочемо використати те, що ви німки-

ня? Про це немає мови. Ви не робитемете нічого такого, що могло б вразити ваші — навіть такі слабкі — національні почування. Перше ваше завдання, це жити дальше у Метро. Там ви повинні познайомитись із Амалією Беверлей. Ми будемо вам за це дуже вдячні. А тепер... прийміть цю книжку.

— Дякую, але я не прийму. Чи це все, що мене тут чекає сьогодні? Чи містер Морган теж хоче зі мною говорити?

Стентон зідхнув.

— Я його спитаюсь. Заждіть, вибачте.

Коли він залишив кімнату, Христина взяла у руки чекову книжечку і уважно переглянула поодинокі листки. На кожному з них, у правому розі вгорі був поставлений цікавий знак: чотири точки, побіч себе. Такі значки можуть мати тільки одну ціль: на ці чеки вона не отримала б ніодного шилінга у банку. А коли була б проявила захланність, була б підписала на себе вирок. Її, можливо, були б навіть зразу й англійцям передали. Хапчивої та неінтелігентної агентки ніхто не потребує, навіть американська розвідка. Містер Морган при допомозі цього трюку протягом одної мінUTI мав би про неї докладний образ.

Ледве встигла покласти книжечку назад на стіл, коли відчинились двері, впускаючи товстого і великого чоловіка. Містер Стентон йшов за ним.

Морган із стогоном зайняв місце у фотелі. Не впало ще жодне слово. Морган вийняв маленьке, золоте етуї, з нього добув коротку цигарку, відрубав спеціальним ножиком кінчик, вкинув його до коша на папері, закурив, затягнувся димом — і щойно тоді глянув на Христину. Вона аж здригнулась коли побачила на собі його очі. Вони були гострі як лезо і льодово холодні.

— Стентон сказав мені, що ви не хотіли взяти чекової книжки.

Христина злегка прикусила губки.

— Я принципово не беру платні не запрацювавши на неї.

Велика хмара диму закрила на мент обличчя Моргана.

— І щоб це сказати, покликали ви мене сюди.

Це був докір і насмій. Христина не спускала з нього очей.

— Містер Стентон ще вчора сказав мені, що ви хочете зі мною говорити.

Річард Морган засміявся і його велика голова затряслась, як баллон на грубезній шії.

— Стентон вам вже все сказав. Але ви хотіли містера Річарда Моргана особисто бачити, що? Ви певно думали, що я ви-

глядаю як Роберт Тейлор, або Клярк Гейбл, або Гері Купер, що?

— Ані один з названих панів мойому смакові не відповідає.

Морган підняв одну брову вгору і поправився на своїому місці.

— Слухайте мене добре, місс Корней. День має дванадцять годин і всі дванадцять годин я мушу працювати. Кожна ніч має також дванадцять і з них я працюю вісім. Отже у мене мало часу на конвєрзацію, навіть таку інтересну, як у цьому випадку. Чого ви від мене хочете?

Христина нишком звочила губи. Це для неї не була легка розмова. Вони, можливо, вважали її за звичайну агентку, але вона не хотіла так. Вона хотіла чогось іншого і перша її, найближча мета, це було врятувати голову. Вона вже здавна сама мисила за себе дбати і життя навчило її вже бути обережною.

— Навіпаки, це я хочу знати, чого ви від мене хочете. Чи ви думаєте, що я вірю вам, що ви мене вирвали зпід впливу Скотленд Ярду лише на те, щоб доручити мені грошові чеки і наказати далі жити у Метро?

— Ну, гарно і добре. — Містер Морган постогнав, поправився у кріслі і нарешті підвівся. — Ясна річ, що ви перейдете пробний час і якщо я буду з вас вдоволений, я вас пішлю до СССР.

Сказавши це, він пішов. Але у дверях ще раз відвернувся.

— Стентон цього не міг вам сказати, бо він цього ще не знав. Таке рішення виніс я у цій хвилині. Ви мені сподобались. Стентон має вам дати гроші, не чеки ін блянко. Не забудьте цього, місс Корней.

Двері за лисим колосом закрились, але Христина ще була під його враженням.

— Я не поїду до СССР! — сказала майже вголос і її ніжка незначно тупнула об долівку.

Вбудований у стіну магнетофон записав її слова і Морган тільки засміявся самовдоволено, почувши їх годину опісля. Інші дівчата не робили йому стільки труднощів.

8.

Місс Беверлей мала на собі цілу колекцію біжутерії і їй треба було довшого часу, щоб те все зняти та зложити якслід на чорному шклі нічного столика. Починаючи від золотих, висаджених діамантами кульчиків, через перлову колію до бронзлет та перстенів — все це уявляло собою досить поважну вартість. Вартість може куди поважнішу, як її собою уявляла сама місс Беверлей. А може й ні. Треба приглянутись її думкам, може й ні.

Скинувши із себе шляфрок, вона стояла серед кімнати так, як її природа на світ привела, в задумі шукаючи відповідної сорочки. Рішившись на блакитну, в темніші цятки, вдягла її на себе і сперла руки на свій вузький стан.

— Всежтаки... я ще молода... і гарна... — сказала сама до себе півголосом.

Видно, що стіни з нею погодились, бо почувши ці слова, озвалися із приязним підтвердженням.

— Зовсім слушно, місс Беверлей. Ви молоді і гарні. Тільки дещо необережні.

Як вдарена громом повернулась вона серед кімнати і застигла, не можучи жодного тону добути із себе. Біля дверей до вітальні стояв чоловік. Стрункий, високий, в одязі без плаща, але одяг цей тісно приставав до його тіла, неначе спортовий комбінезон. Та що найважливіше: обличчя цього чоловіка накрите було чорною хустиною так докладно, що на тлі темної занавіси здавалось, наче цього обличчя взагалі немає.

Треба було кілька хвилин почекати зовсім непорушно, заки місс Беверлей змогла проковтнути слину і добути голос із горла. Така несподіванка і нагла поява зовсім незнаної людини вивела її з рівноваги, хоч засадничо мало було річей, що виводили з рівноваги місс Беверлей.

— Хто... ви? — вищептала вона ледві чутно.

— Це питання я собі сам теж часто завдаю, але нажаль, до сьогодні не дістав на нього відповіді. Однак, якщо тільки дізнаюсь, місс Беверлей, негайно відвідаю вас і подам вам це до відома, будь ласка.

Вона стояла із широко відкритими очима, не знаючи, що робити. Подумала про свій револьвер, та це було смішне. Він був у столику і заки вона його добула б, він був би вже біля неї. Хто він? І чого він хоче? Як до нього говорити? Він дуже певний себе. Може з поліції? Але чого ж тоді носить маску? Поліція звичайно без масок працює...

— Я злякалась вас дуже сильно... — вищептала знов.

— Я вірю вам, бо я також лякаюсь, якщо хтось нагло з'являється за моїми плечима, а моя зброя у столику і я не можу її досягти.

— Ви хіба думки читаєте...? — зідхнула місс Беверлей легше трохи, бо сцена набрала певного відпруження від спокійної мови цього чоловіка.

— Ні, але я бачив, як ви спершу кинули оком на столик. Ви могли теж лякатись за свою біжутерію, але як жінка чину, ви напевно подумали спершу про оборону.

— Це комплімент...? — вона все ще говорила шепотом. Всежтаки міс Беверлей в житті перейшла велику школу і її переляк скоро зникав. Вона в цій хвилині думала якими засобами обернути цю сцену, тобто, себе поставити у його положення переможця. Однак на це ще було надто скоро. Вона зовсім не знала хто він і яких методів ужити.

— Це комплімент, безперечно, місс Беверлей. Я повний подиву для вас, для молодой, гарної жінки, що так сміливо проביвається крізь джунглі життя.

— Як довго ви стоїте вже тут...?

— Я застав вас... гм... без шляфроку, але я не відважився перешкодити вам у конфронтації краси та особистого чару і тому я чемно зачекав, доки ви не вдягли цей шовк, що в ньому вам, до речі, дуже до лиця.

Місс Беверлей бачила вже багато у своєму житті, але такого вона ще не бачила і не чула.

— Ви бачили мене... нагою?

— Нагота це духовий корм клясиків, місс Беверлей. Грецька і римська культури зросли у подиві для краси людського твору, а я, мушу признатись, виріс теж на цих культурах. Ви справді, дуже, дуже гарна, місс Беверлей.

— Я дякую вам за це признання — кивнула вона легко головою.

— Я буду мусіти від сьогодні окремо замикати ще й спальню на ключ. Хто ви, скажіть, і чого ви хочете?

— Місс Беверлей, я абсолютно не можу з вами порівнятись красою і тому вже я радше затримаю моє обличчя за маскою. Однак заки ми поговоримо, я хочу вас просити піти у ліжко і накритись бо сьогодні вийняtkово холодна ніч.

— Мені не холодно, але... чи я можу свою біжутерію заховати, чи може, вона є ціллю ваших шляхотних відвідин...? — спитала напів боязко, напів іронічно.

— Міс Беверлей, ці дорогоцінності можете заховати, вони можуть теж і там лежати, де вони є. Найбільшою дорогоцінністю для мене є ви самі і тільки ви мене інтересуете, будь ласка.

В першій хвилині місс Беверлей хотіла таки сховати своє майно, але зрозуміла, що це не має жодного зміслу, бо якщо він захоче, тоді примусить її навіть вогнетривалу касу відчинити, не тільки шухляду дерев'яного столика. Він же ж тут паном положення.

Без дальшої надуми вона сіла на ліжку, ноги підкотила, поправила своє ясне, як жито, волосся і накинувши на плечі ко-

лірову, китайську капу із символічними прикрасами смока, звернула свій зір на свого несамовитого гостя, що ще ні кроку не рушився від дверей.

— Ви не сказали мені, хто ви і вже певно й не скажете. Але скажіть тоді хоч, чого ви хочете? Бо напевно ви не прийшли тут у масці, щоб сказати мені кілька похвал на тему моєї краси, правда?

— Правда, місс Беверлей, хоч правда і це, що для вашої краси можна навіть таке зробити. Тільки я не сподівався, що ви аж такі гарні. Я радо вас поцілував би, якби мав надію, що не дістану за це в лице.

Місс Беверлей відчула ґрунт під ногами.

— Ви завжди спершу упевняєтесь у цьому...?

— Сказати б правду, у мене так мало часу на те, що я майже жодної практики не маю. Але я у свій час звернусь до вас із вдячним проханням, навчити мене у цьому.

Він був цікавий, це мусіла місс Беверлей признати. Але вона ще хотіла ближче його пізнати.

— З вами інтересно говорити, тільки ваша маска нагадує таке давнє середньовіччя, що жодним чином модерному мужчині вона чару не додає.

— Чару ні, місс Беверлей, але безпеки, це мусите признати. Не все, що робили наші прабатьки, було дурне. Це наприклад, дуже корисна справа. Вона дозволяє мені з вами приємно гуторити, а можливо, що якби ви мое лице побачили, викинули б мене за двері.

— Люди, що мають такий приємний голос, як ви і так гарно говорять, мають звичайно й обличчя відповідне. Але я не настаю на цьому. Затримайте собі цю маску, скажіть тільки чого ви хочете від мене, коли ви досі ані мене не пограбували, ані не знасилували, ані не вбили.

— Всі ці три випадки не були у моєму пляні, місс Беверлей.

— Місс Беверлей, місс Беверлей. Мое ім'я просто Амалія. Так мене кличуть всі мої приятелі... і всі інтересні люди.

— Ви мене зарахуєте, безперечно, до перших місс Амаліє.

Про характер місс Беверлей краще не говорити багато, згідно із християнською засадою, що у людині треба кращі сторінки відповідно підкреслювати і тому варто зазначити, що вона була дійсно гарна, інакше ледве, чи містер Сільвер нею колись поцікавився б. В цій хвилині вона дивилась на свого гостя трохи боком а трохи зпід повік і в її обличчі було багато принади.

— Вам не нудно так стояти під дверима весь час?

— Нудно, місс Амаліє, але зате безпечно.

— Ви це вже два рази підкреслили. Чи ви так мене лякаєтесь? Хиба я така... немила?

— Якраз навпаки і саме тому я покищо залишусь на старому місці, місс Амаліє. Близькість жіночого тіла діє на мене незвичайно міцно і я тоді люблю знімати маску, а в цьому випадку це не було б ні для вас ні для мене вказане.

— Чому...?

— Бо ви втратили б життя, а я втратив би союзника.

Він сказав це так просто і так легко, як все передтим. Але в його голосі вона відчула якусь правдиву, нежартівливу нотку — і здригнулась, наче від холоду.

— Ви маєте безперечну здібність на віддаль викликати страх — сказала тихіше, непевно.

— Так, як ви тугу — відповів галлянтно, легко похиливши голову. — Але я не мав наміру мої перші відвідини у вас продовжувати у безконечність, це було б негарно з мого боку. Я хочу приступити до справи, яка примусила мене сьогодні вас у такий театральний спосіб відвідати. Цей спосіб однак був мені потрібний, бо я не бажав, щоб мене бачила готелева прислуга і тому вибрав інший шлях. Так, що зовсім ніхто крім вас не буде знати про мої відвідини. І це дуже важне, місс Амаліє.

Вона мовчала і він через хвилинку знов продовжував.

— Будь ласка, слухайте дуже уважно цього, що я вам скажу. Я не прийшов би до вас, якби я не знав, що ви народжені у Лянкастері, дата непотрібна, бо ж ви й так молоді; що ваші батьки повмирали рано, що ви мусіли вже змалку на себе працювати і важким шляхом здобувати насущний хліб та життєвий досвід. Це привело мене на думку, що ви не належите — помимо всього — до типу легких пташенят і що з вами можна й про поважні речі говорити. Чи згідне це із правдою, будь ласка?

Вона тільки мовчки кивнула головою.

— Гарно, місс Амаліє. Ви собі весь час завдаєте питання, хто я такий чого хочу. Але ваша цікавість буде вдоволена тільки частинно, бо ясне, що всього я не можу вам розказувати. Деякі карти я мушу затримати для себе, покищо бодай. Якби ви так могли мені сказати, де ви були вчора в годині десятой вечора, після танку із містером Сільвером, я був би вам дуже зобов'язаний, будь ласка.

— Вчора ввечером...? — Амалія не думала про відповідь, а думала про те, що склонило його до такого питання. А саме:

чий він агент? Бо тепер вона вже знала, що таке питання міг їй завдати тільки колега по професії.

— Так, вчора між десятою та одинадцятою годиною.

— Я ніде не була. Я пішла до своїх кімнат, читала ще трохи і лягла спати.

— Що ви читали, місс Амаліе? — спитався він солодко.

— Збірку кримінальних новель Воллеса...

— Напевно, місс Амаліе?

— Напевно, я дуже люблю ці новелі, вони такі реалістичні і разом з тим романтичні...

— Я з вами повністю погоджуюсь, я це саме думаю і тому я їх собі вчора позичив і ще сьогодні маю дома, буду ще читати.

Запанувала мовчанка. Хвилина, друга. Спершу місс Беверлей дивилась своїми великими очима на чорну маску із вирізаними, вузькими дірками на очі, потім опустила свої додолу. Не витримала напруження і мусіла признатись, що ще ніколи у неї такого гостя не було, навіть у білий день.

— Місс Амаліе, мене дуже трудно вивести в поле, на правду! — заговорив він знов звільна. — Я міг би вам закинути брехню, але я цього не хочу робити. Я на вашому місці теж не сказав би правди у такому випадку. Ви вчора десь були і я хотів би знати, де. Від вас хотів би знати, будь ласка.

Її груди піднялись глибоким віддыхом. До лица набігло трохи крові і його краса змінилась.

— Слухайте — озвалась вона різко. — Я вас не знаю і перший раз із вами сьогодні балакаю. Як ви можете вимагати, щоб я говорила вам про мої особисті справи? Хіба ви хочете вимусити це на мені!? Скажіть мені чого ви хочете, грошей, золота, чи мого тіла, може? Ви робите із себе великий знак запитання і хочете щоб я з вами почувалась, як із старим знайомим? Я вже мала у житті різні відвідини, це трапляється, але ще ніхто не був такий як ви. Я вам нічого не скажу, хочби ви й силу пристосували.

Він похитнув згідливо головою. Це, що вона сказала, не було для нього сенсацією.

— Я вас зовсім добре розумію. А проте я мушу вимагати від вас такої поведінки до мене, якби я був вашим братом, наприклад.

— Я з братами ніколи не мала спільних зацікавлень.

— Тоді, наприклад, якби я був вашим... добрим знайомим, приятелем.

— Мої приятелі, звичайно добрі приятелі, сідають біля мене,

наливають дві чарки вина і балакають як розумні люди, без жодних маскарад, мій таємничий пане.

— Місс Амаліє, я вам невимовно вдячний за це запрошення, але як мені не прикро, я не можу вам показати мого обличчя, бо коли я тільки досі в житті це робив, що хіба на те, щоб когось убити.

В кімнаті стало холодно. В голосі цього дивного чоловіка була сама правда. Амалія відчула це так виразно, що просто могла її у руку взяти. Він не брехав. Він говорив зовсім реально, помимо своєї чорної маски.

— А я вас не хочу убити, місс Амаліє. На це ви мені надто дорого і надто... гарна..

Вона відгорнула волосся із чола.

— Ви несамолюбна людина. Золота і грошей не хочете, а ставите мені дивні питання. Нащо вам потрібна відповідь на це питання?

— Бо якщо ця відповідь позитивна, тоді ви знаходитесь у великій небезпеці, місс Амаліє, а я думаю, що відповідь буде позитивна, бо вас не було півтори години дома, будь ласка.

— Я у великій небезпеці...? Якій небезпеці?

— Це залежить від вашої відповіді, — холодно ствердив таємний гість.

— Гм... — думала дівчина на ліжку, дивлячись на рисунок смока на капі. — Як вас називати...? — підняла голову.

— Приятель.

— Це надто розпливчато. Коротше.

— Зовіть мене... Бату.

— Бату... Бату... Ви румун?

— Ні, місс Амаліє, я не румун.

— Але ви чужинець, хоч так добре говорите нашою мовою. Бату, Бату... Я не можу себе перебороти говорити з кимсь, кого я не знаю. Згасіть лямпу... і сідайте біля мене. Я не буду бачити вашого обличчя.

— І я не буду бачити вашого, місс Амаліє. А я хочу його бачити. Вибачте, будь ласка.

— Ви не хочете сідати біля мене...? Досі мало було чоловіків, що від такого запрошення відмовлялись... дуже мало.

— Я вірю вам, місс Амаліє, може бути, що я теж сяду біля вас. Але сідати тепер із свідомістю, що можливо через день-два ви будете холодним трупом... не підходить мені, будь ласка.

— Що ви говорите...!? — приблідла вона. — Я... трупом?

— Це залежить від вашої відповіді на моє питання. Де ви були вчора...?

— Я була на квартирі містера Ликова — сказала просто і без дальшої надуми.

— Отже таки! — зідхнув нічний гість. — Я цього догадувався, бо я побачив у вашій печі куски з його візитної карточки. Він вас до себе закликав, значить.

— Так і він просив мене нікому про це не говорити. А я сказала вам. — Вона дивилась на нього просто, як мала дитина.

— Хоч вас зовсім не знаю — додала по хвилині мовчанки.

— Я зумію це оцінити, місс Амаліє. Ваше признання дає вам ще деякі шанси на життя. Я не жартую, місс Амаліє, ви почали гру із агентурою, яка знає тільки успіх або — смерть. Цього ви ще досі не переживали.

Місс Беверлей прибрідлила знов.

— Я можу завернути — сказала слабо.

— Ні. Вони нікого із своїх кігтів не випускають. Я знаю їх краще, як ви, місс Амаліє. Чого Ликов від вас бажав, ви мусяте мені все розказати, абсолютно все, якщо я маю вас врятувати.

— А ви хочете мене рятувати...? З якої причини?

— Щоб зробити вас своїм союзником? Доки ви працюватимете зі мною, вам нічого у них не станеться, бо вони будуть старатися розгадати через вас між іншими і мою загадку. Ви розумієте добре, що я сказав, будь ласка? Для вас почнеться від сьогодні дуже велика гра, гра за ваше власне життя, ні менше ні більше, місс Амаліє.

— Дайте мені папіроски, вони лежать на столику — промовила вона крізь сухе горло. Закурюючи, говорила дальше. — Він хоче, щоб я подала йому всі інформації про Сільвера та інших мені відомих людей, крім цього, щоб я старалась вийти у старшинські круги, зокрема штабів оборони метрополії. Це загальникові інструкції і про докладні буде мова пізніше.

— Чи він вам дав... гроші?

Вона випустила хмарку диму.

— Дав. П'ятдесят фунтів.

— Ви взяли — ствердив гість.

— Так.

— Зле. Але трудно. Так чи так, вони вас із рук не випустять.

— Якто, не випустять? Адже війна скоро скінчиться!

— Будь ласка, місс Амаліє, я бачу, що ви зовсім не орієнту-

стесь, з ким ви почали забаву. Вони вас ніколи не випустять. До самої смерті. До вашої смерті, місс Амаліє.

Вона потрясла головою, неначе скидала б тягар із себе.

— Ваше говорення йде мені на нерви, мій таємничий гостю. Ви маєте надзвичайний дар викликувати страх, я вже це раз вам сказала сьогодні.

— Мені жаль за цей дар, місс Амаліє, але цей дар дозволив мені до сьогодні ще ходити по світі. Я не недоцінюю поважних справ, так, як ви. Коли Ликов казав вам до нього зайти?

— Ніколи. Я побачу його, якщо він вважатиме це за потрібне. Він дасть мені знати.

— Це теж зле. Ми втрачаємо ініціативу. Це хитрий лис. Я прошу вас негайно після нового побачення із ним повісити у вашому вікні жовту хустину на знак для мене. І я прошу вас, не пробуйте мене вивести в поле, це вам напевно не вдасться, а тільки погіршить наші гарні, приятельські стосунки. Старайтесь Ликову дати бажані відомості, щоб здобути його довіря. Інакше вони вб'ють вас скоріше, ніж я зміг би вас урятувати. Тому працюйте із ним чесно і відкрито. Я буду з вами консультиватись після кожного випадку окремо. Я хочу, щоб ви мали до мене повне довіря. Справи ваші котяться так швидко, що я не мав змоги знайомитись із вами нормальним шляхом і тому мусів вибрати такий... оперетковий. Ви скоро однак переконаєтесь, що мені можна і треба вірити, місс Амаліє. Однак прохання до вас: запам'ятайте собі добре кожне обличчя, що його ви евентуально біля Ликова побачите, це буде ваш рятунок. А тепер спіть спокійно, я буду пильнувати, щоб вам нічого лихого не сталося. Не думайте про мене, будь ласка, думайте про ваше завдання і про мої слова. Я бажаю вам доброї ночі, місс Амаліє.

Більше жодного сліду він не залишив.

Світло погасло і тільки двері легко скрикнули за ним.

Дільниця Ляймгавз це ганьба Лондону. Таку думку мав бодай містер Сільвер, а він звичайно свої думки обґрунтовував. Між обдертими та брудними домиками в'ються неменш брудні і вузькі вулички, поперетинані всякими норами, криївками та сепаратками для легшої породи жінок. По діравому бруку лазять рахітичні діти і сухі, голодні собаки. Особливі представники китайської раси шлапають у фільтрових пантофлях своїми дорогами за своїми та чужими інтересами. В цьому великому кварталі, що тягнеться від Пекгем до Гакней і від Волворз до Баркінг, в кварталі сирій нужди і безмежної бідноти родяться,

животіють, любляться і вмірають безіменні матроси, робітники, сутенери і проститутки і всі, що їх туди стягнула доля — або ціль.

Містер Фу-Чянґ керувався радше тим останнім. Дім, що в ньому знаходилась його дивовижна крамниця виростав зпоміж двох великих насипів грузовиння і сміття. На даху цього дому у білий день проходили щурі, але це Фу-Чянґові зовсім не перешкоджало. Напроти його крамниці находився обдряпанний приют для бездомних, в якому жило повно різних підлітків, обох статей. Тим приютом поліція цікавилась так часто, що на крамницю Фу-Чянґа вона не мала часу звертати належну увагу. І це було для нього таке вигідне, що він навіть платив місячно два фунти як свій добровільний даток на харч для жалюгідних мешканців приюту. Цей даток відбирав собі праведний Фу-Чянґ таким способом, що раз на чверть року продавав він якогось підлітка із синіми очима та розвиненими грудьми до іншого такого „приюту” на провінцію, до Глезго або Менчестеру, бо це всежтаки був зарібок, а містер Фу-Чянґ принципово не залишав жодного заробітку на боці. Ніхто тим не цікавився. Тут звикли вже до цього, що ніхто не зголошувався і ніхто не відголошувався, люди тут приходили і зникали безслідно. Чи на дні Темзи, чи в іншому графстві — завжди колись його зловлять. З острова далеко без грошей не втекти.

Напис на старій вивісці над крамницею Фу-Чянґа вказував на торгівлю туристичними пам'ятками. Парадоксально, бо туди жоден турист ані навіть американський вояк не важився б заблукати. А однак крамниця була дійсно повна всяких порцелянових, мідяних та навіть срібних фігурок, начинь та інших предметів, що їх звичайно на доказ свого побування у світі купують туристи.

При цьому всьому Фу-Чянґ не торгував зовсім правдивою, орієнтальною порцеляною, продукуваною у Бірмінгемі. Він мав справді дорогі речі у своїй крамниці. Треба сумніватись, чи багато збирачів у Лондоні мали вже такі об'єкти, в кожному разі певне було, що деякі крамниці, розположені у багатих дільницях Заходу та Сіті закупували залюбки свої найкращі експонати у непомітній крамниці Фу-Чянґа. Що містилось у другій частині дому, за крамницею — про це знали тільки містер Сільвер і Фу-Чянґ сам.

— Гляньте — показав Фу-Чянґ на струнку, тонку чашу. — Це є правдиве. Може й найстарша слонова кість. Різьблена рукою.

— На японських машинах — насміхався Сільвер. — Інспектор Воллес не має для цього зрозуміння. Він напевно поставив би у цій чащі кашу для горобців.

Фу-Чіанг прижмутив свої скісні очі, залишаючи лише дві вузенькі шпарки. Коли з його уст плили слова, складалось враження, що це підповзає гадюка. Симпатичний був містер Фу-Чіанг.

— Китай є у приятних стосунках з Англією. Я пожалівся б нашому послові. Фу-Чіанг є чесною людиною.

— Я в цьому ніколи не сумнівався — широко усміхнувся мр. Сільвер. — Але я побоююсь, що китайський амбасадор скоро догадався б, що Фу-Чіанг зовсім не є Фу-Чіанг, а просто Окаява, та що він не є китайцем, а просто японцем.

Фу-Чіанг оглянувся на Сільвера уважно і неначе жовті блиски засвітилися в очах азіяца.

— Містер Сільвер... ви абсолютно надто багато цікавитесь моєю особою... Фу-Чіанг не звик, щоб хтось слідкував за його ділами або за його минувиною.

— Я повністю поділяю погляди Окаяви у цьому питанні. Припадково тільки мені трапили до рук архіви німецького гестапо здобуті у Парижі і там я найшов цікаву фотографію, що виявляє багато подібности до обличчя Фу-Чіанга. Навіть так багато, що я вважав за доцільне цю знімку знищити, бо ще хтось мігби поширити думку, що у Лондоні скриваються ворожі агенти, а це, очевидно, зовсім зайва річ.

Азіяц зложив руки на грудях і похилився у поклони.

— Фу-Чіанг незвичайно обов'язаний вам за далекозорість та обережність, хоч Фу-Чіанг не має жодного сумніву, що його побут у Лондоні не довів би містера Воллеса до такої скажености, як наприклад ствердження, що чільний агент Секрет Сервісу вважав за потрібне знімку Окаяви безслідно усунути.

— Угум, добре сказано. Я зворушений вашою чесністю і зі мною можна про це говорити, хоч Разер і Дайнес мають про це зовсім іншу думку. І про вас теж.

— Фальшиву, зовсім фальшиву — ехидно підсміхнувся Фу-Чіанг.

— Але правдою є, що у мене трохи багато річей назбиралось вже. Мушу випродати дещо.

— Кому?

— Джекстон Голл. Він платить найбільше — і готівкою. Хоч він оплачує тільки десяту частину дійсної вартости, але він мовчить, як скала.

— Ну, десята частина, це небагато. Але зате ви вже зовсім дешево купуєте, Фу-Чянґ. Ми потребуватимемо дуже багато грошей в найближчий час: Це вам ясно? Дженкінс не є такий дешевий.

Японець махнув рукою на знак зневаги.

— Гроші не повинні тепер грати жодної ролі. Маєте його за собою?

Сільвер притакнув.

— Історія з яблуком вдалась знаменито. Дженкінс є ще навіть на волі. Але якщо його й посадять, нічого йому не докажуть.

— А коли він сам всипле?

Сільвер скептично засміявся.

— Ви маєте мене за початківця? Дженкінс не має зеленого поняття, з ким у нього діло. Я вам порадив би лише завтра, після обіду, між третьою та четвертою годиною, піти трохи жебрати. Кілька днів тому назад я розбив одну чайну чашку. Прощу мені запропонувати нову. Стукайте, заки зайдете у кімнату. Також і до сусідів стукайте. Обережність є джерелом успіху, Фу-Чянґ.

— Містер Фу-Чянґ — поправив спокійно азіат. — Вважаєте, що я сам повинен це завезти до Шотляндії?

Сільвер заперечив.

— Ні. Ви звернете на себе непотрібно увагу. Війна у повному розгарі, китаєць у подорожі і таке інше. Краще не ризикувати. Вложіть фляконик найкраще у звичайну пачку і вишліть поштою для Бетті Сімонс. Вона знатиме вже, що з цим даліше зроби.

— Вона знає все. Скільки ви сьогодні потребуєте?

— Одну тисячу фунтів.

Фу-Чянґ непомітно здригнувся.

— Не є це дещо забагато, містер... ех?

— Містер Сільвер — поправив його також спокійно Сільвер.

— Ні. Це зовсім небагато. Подумайте лише над тим, що ваші хеміки можуть за цим взірцем продукувати важку воду у кожній потрібній кількості. Це може бути зворотною точкою війни.

Японець зважував у своїй голові різні думки.

— Ну, добре. Одна тисяча фунтів. Я принесу вам гроші завтра, разом із чашкою. І ми надалі залишаємось діловими приятелями.

Сільвер вийняв папіроску і закурив.

— Ясна річ. Чи маєте якесь нове завдання?

Фу-Чянґ не дав зразу відповіді, лише став проходжуватись по крамниці і Сільвер дивувався з його зручності при цьому, коли він ні разу не зачепив своїм шовковим плащем жодного із густо розставлених, крихких предметів. Нарешті японець зупинився так близько перед Сільвером, що цей мимоволі дещо відступився.

— Є ще лише одна проблема до розв'язання, містер Сільвер — сказав він неспокійним голосом. — Коли ви це позитивно розв'яжете, тоді по скінченні війни будете найбільш поважною людиною у Японії. І також найбагатшою людиною Японії.

— Що це мало б бути?

— Тайна атомової бомби — промовив звільна Фу-Чянґ. — Формула розмежування урану 23 від урану 238. Критична вага урану 235. Формула його переміни у цей новий, страшний метал, що його американці зовуть плутонієм. Але критична вага найважливіша. Тобто вага, при якій наступить вибух, обставини, безпеки, формули і формули. Це все нам потрібне.

Сільверові вилетіла з пальців папіроска і він підняв її із землі, приблизно.

— Це зовсім неможливо. Туди ніхто не дістанеться. Ви ж самі це знаєте.

Японець недовіркою дивився на нього зпід примружених повік.

— Туди ніхто не дістанеться — кепкував він. — Так думаєте ви і так думає Інтелідженс Сервіс. Але я знаю краще. Сер Гекслі і надінспектор Дайнес зробили б мене лордом, якби я їм сказав це, що я знаю. Але я не скажу.

— І вони вас лордом не зроблять. Зовсім певно не зроблять — покрутив головою Сільвер. — І не вірю, щоб ви мене переконали в тому, що в Інтелідженс Сервіс самі ідіоти сидять.

— За винятком вас — вияснив чемно японець. — Але й ви будете заскочені. Тут, в Англії є одна людина, що сидить у самому джерелі відомостей і ця людина продає все, що знає, одній потузі. Одній, із Англією заприязненій потузі.

— Отже Росії. Це фантазія, Фу-Чянґ. Люди, що знають тайну атомової бомби є під сталим наглядом. І то кожна особа зокрема. Їм прямо неможливо зустрінутись із якимсь чужинцем. Японець тихцем засміявся і від цього неначе сичання гада полізло крамницею.

— Дженкінс теж весь час є під наглядом і всежтаки... все можна зробити, містер Сільвер.

— Але не це — Сільвер залишився при своєму рішенні.

Фу-Чіанг глянув на нього уважніше, покрутив головою, пішов знов по крамниці, вернувся і взяв його за гудзик від блюзи.

— Містер Сільвер — сказав він значуче. — Нас повісять на одному шнурку, таємниці між нами зайві. Хочете знати ім'я цього чоловіка? Це є доткор Клод Вольф!

Сільвер подався назад із широко відкритими з недовір'я очима.

— Шеф фізик?!

— Шеф фізик — підтвердив спокійно японець. — Шеф британського атомово-дослідного інституту в Кембрідж, у своїй власній особі. Він передає свої відомості російському шпигуну-ві, що зветься Ликов.

— Це неймовірна фантазія, Фу-Чіанг — Сільвер крутив головою. — Звідкіля ви маєте такі відомості? Ликова стережуть наші люди вдень і ніччю. Якщо він був би у якомусь зв'язку із доктором Вольфом, ми вже про це давно знали б.

Фу-Чіанг пустив гудзик Сільвера, що його він досі крутив між пальцями. Його обличчя прибрало тепер кам'яну міну і Сільвер, що знав вже його добре, зрозумів, що думки цього чоловіка всеціло обертаються побіч справ його далекої вітчизни. Окаява був великий фанатик.

— Я не сказав вам, що вони оба стоять у зв'язку. Я лише сказав, що він дуже важливі інформації передає росіянинові Ликову. Вислухайте мене спокійно до кінця, містер Сільвер. Мої люди стежать за Вольфом вже протягом шести тижнів. Час до часу він на цій або на іншій залізничній станції залишає звичайну, малу, ручну валізку. Вона там чекає. Але не на нього, ні. Її відбирає вже зовсім інша людина, що в невідомий спосіб стається власником виданої докторові Вольфові на станції посвідки на цю валізку. І ця друга людина передає цю валізку до Ликова. Розумний спосіб, що? Ви можете бути певні, що це, що я вам тепер сказав — чиста правда.

— Це неймовірно, Фу-Чіанг. І спосіб цей надто вже примітивний.

— І саме через це і не вловний. На вашому місці я з Вольфом поговорив би. Така собі не довга розмова в чотири очі.

— Шантаж?

— При чому тут назва? А це, що він робить... може ласка? Я думаю, що ці прийоми для нас не існують, містер Сільвер. Ціль є важлива. Ви мусите Вольфові вияснити, що для нього буде краще, коли ці валізки відбирати буде хтось із моїх людей. Це, що платить Росія, ми заплатимо також. Ясно, що треба вжити й певного натиску. Якщо справа тільки у грошах

— це піде легше. Якщо ж маємо тут до діла із комуністичним фанатиком, справа трудніша і її поладження залежатиме від ваших умілостей, містер Сільвер. Від вашого сприту. Ви мусите Вольфа залякати, що в випадку його відмови на нашу пропозицію, ви повідомите Інтелідженс Сервіс.

Сільвер весь час хитав головою. Він не був переконаний ще в успіху.

— Велика гра і небезпечна. Все це, що ми досі робили, було лише діточою забавкою.

— Час нам забавки покинути. Я вже вам сказав, що по війні ви будете не тільки найвизначнішим, але й найбагатшим чоловіком у Японії. Звичайно, ризик дуже великий. Але і заплата, яка вам призначена, надзвичайно висока. І нарешті ж, містер Сільвер, чоловік має тільки одну голову і тільки раз може її згубити.

— Власне про це йдеться — з глибоким переконанням погодився Сільвер і подивився значуче на японця. — Для вас, там на Сході, це ніщо втратити голову за Японію. Але для мене, тут у Лондоні, це не є приємне. За Японію! Яке мені до неї відношення? Цеж ваша батьківщина.

На щастя Сільвер не бачив зловіщого блиску в очах японця. Він думав про пропозицію жовтого фанатика і розмірковував ризик та заплату.

— Чого саме хочете ви від Вольфа довідатись? — спитався по надумі.

— Мені неможливо з вами про ці речі говорити. Ви не є фахівець у цих справах.

Сільвер підсміхнувся.

— А ви напевно є — зашуткував.

Однак Фу-Чіянґ поважно притакнув.

— Я є фізик. Я студіював у Берліні і Каліфорнії. Яка вам з того буде користь, коли я вам розкажу, що ми хочемо знати, як випродувувати чистий графіт і як дістати чистий уран. Що ми не маємо поняття, як хемічно відділити нептуній від плутонію, а їх обое від урану. Що наші фізики сушать собі голови над будовою спектографів для високоінсонних напруг і з можливістю розприділювання елементів. Що дімєнсіонування каналів в урановій печі та спосіб графітування батареї є для нас ще тайною. Що...

— Досить, досить — Сільвер заслонився символічно долонею. — Як ви уявляєте собі, що я буду з ним про такі речі говорити? Не можете ви самі цього зробити?

— Ні. Моє обличчя і його барва не надаються для таких

розмов на терені цієї держави. Цього й не треба. Такий спеціаліст, як доктор Вольф, знатиме добре, чого нам треба. Він знає, що вартісне, а що ні. Скажете лише, що крім англійських лабораторійних результатів, ми хочемо знати, що діється в Генфорді і Оак Ріджі.

— І ці назви вас теж цікавлять? Ви маєте великі апетити, Фу-Чіанг. Я лякаюсь, що ми не зможемо цього ковтнути на раз.

— Ми це робитимемо помалу, містер Сільвер. Я ковтну це все, не журіться. Зважте, що американці... ці прокляті американці, збудували два міста і кінчать будувати третє, Льюїс Алямос. Цілі атомові міста, куди жодна людина без десяти перепусток і сотень контролів не може дістатися. Жодний наш агент туди не пролізе. А доктор Вольф там був, був і бачив це все не зверху, не як глядач, а як шеф фізик із Кембріджу. Там живуть і працюють тисячі людей, щоб приготувити смерть мій країні... ви це розумієте? Не має сили, яка стримала б мене від спроби пролізти туди, хоч і чужими очима, очима Вольфа наприклад! У Льюїс Алямос будуть монтувати, може вже і монтують першу атомову бомбу в історії нашої землі. І є загроза, що ця перша, пекольна річ впаде на Японію... Якби ми могли туди самі дістатися! — Окаява говорив наче у півтрансі, але скоро опанувався, знаючи, що перед ним стоїть чужинець, людина іншого світу і іншої культури. — Отже ви знаєте, що Крім цього він дістане з відтіля щотижневі звіти, у яких є показники нових дослідів і наслідки тисячів різних експериментів. Цей безконечно важний матеріал ми мусимо дістати у руки. Доктор Вольф знає крім цього всі тайни, абсолютно всі, бо на основі спеціального договору від 11. жовтня 1941 року, Англія, Канада і США обмінюються взаємно своїми здобутками у ділянці атомової фізики. Керівником Льюїс Алямос є доктор Оппенгаймер. Я слухав його викладів у Бостоні. Він сам є спеціалістом від променів гамма.

Фу-Чіанг терпеливо пояснював даліше.

— Ці промені страшніші від самої бомби. Бо коли дія бомби може тривати маленьку частинку секунди, дія цих променів триватиме тижнями а то і місяцями. Тисячі квадратних кілометрів можна ними усмертити. Всяке життя там пропадає. Цими променями можна насичувати пісок і розсівати його з літаків над територією противника. Кожне живе створіння мусить від цього у муках померти. Немає проти цих променів жодного ліку ані засобу крім одного!

— Якого — спитався тихо Сільвер.

— Треба американців випередити. Ми мусимо їх випередити — зідхнув японець. — Якби я до своїх рук дістав Вольфа, яб його так довго смажив, аж він виспівав би всі таємниці.

Сільвер сягнув по папіроску. Ця розмова пошкодила його нерви.

— Він буде співати й без припикання — успокоїв японця.

— Гроші — спокійно ствердив японець.

— Гм, це не передумова, це співзвучне явище. Моя передумова інакша. Мусить бути усунена одна дуже велика перешкода на моїй дорозі.

Фу-Чіанг глянув на нього скося, подумав і спитався зразу:

— Хто?

— Амалія Беверлей — святочно виголосив Сільвер. — Вона мусить відійти. Але як?

Роздався тихий сміх гада. Завжди в таких хвиликах звучав він пеціально несамовито.

— Мусить відійти...? немає іншої розв'язки?

— Ні — твердо сказав Сільвер.

— Приведіть її до мене — сміх погас і японець говорив дальше вже як звичайно. — Вона цього дому жива вже не залишить. І ніхто не знатиме, чому вона вмерла. А може краще... я її відвідаю?

— Я спробую її тут привезти — поспішився Сільвер, що не хотів, щоб слід Фу-Чіанга можливо десь у зв'язку із його особою у місті залишився. Це було б надто небезпечно. Надто ризиковно — думав містер Сільвер не знаючи, що з цієї хвилиною він ступив на дуже ховзьку доріжку. Як би був очима своєї душі добре придивився може побачив би на її кінці містера Пітта у білих рукавичках та з намащеним мотузом у руках, але містер Сільвер не мав таких очей, а можливо — не мав душі. Він був вдоволений, що все так гарно складалося і в уяві він рахував десятки і сотні тисячів зелених, фунтових банкнотів.

Фу-Чіанг старанно закрив за ним двері і пошляпав до задньої частини свого дому, повного всяких інтересних річей. Відсунувши умивальню в одній із кімнат, він натиснув невеликий цв'яшок у стіні і умивальню засунув назад на своє місце. В іншій частині дому, у зовсім іншій кімнаті стояла невелика панцирна шафа так добре вмурована у стіну, що її тільки динамітом можна б було звідтіля зрушити.

До такого висновку прийшов після довгих медитацій Григорій Бату після того, як всі його зусилля відчинити складний

і незаний йому замок, не вдались. Містер Бату зайшов туди не випадково. Його привів туди містер Берт Сільвер у власній особі. Ясна річ, без свого відома. Бату йшов як його тінь, невідступно і нечутно. Нечутно вліз він до цього дому, вирішивши, що тут мусять скриватись немалі таємниці, коли містер Сільвер вважає за відповідне особисто туди заходити. Очевидно, що перешукати цілого дому Григорій Бату не міг, коли у ньому находився господар, чесний Фу-Чянґ і тому містер Бату зацікавився панцирною шафою. Однак — висновок подано вище. Зрезигновано хотів Григорій Бату цю кімнату залишити і зробити відворот, коли оце — дивне диво! — незрушні, панцирні двері стали відкриватись, примушені до цього невидною, але певно великою силою, наприклад, електричного мотору.

— Сезаме, відкрийсь! — прошепотів Григорій Бату, що ніколи нічому не дивувався і вже стояв при шафі, ясна річ, із револьвером у руці, певний, що за цими таємними дверима покажеться неменш цікава людина.

— О Боже! — зідхнув Григорій Бату, коли замість очікуваного евентуального противника, перед ним зазеленіли і забронзовіли в'язки паперових грошей двоїх найміцніших держав світу. — Гріх був би пропустити таку нагоду — проказав до себе звільна Григорій Бату і не випускаючи револьвера, став скоро згортати цілі пачки грошей до своїх кишень, а вони мали несамовитий об'єм. Григорій Бату врахував, що панцирна шафа не відкрилась для його гарних очей, тільки з іншої причини і тому він подумав що хоч і нагода просто чудова, всежтаки треба подумати про своєчасний відворот, бо цих кілька секунд може його дорого коштувати і грішми цієї втрати не відкупити.

Він подумав це і це треба йому записати у хвалу. Що хоч подумав. Бо виконати своєї думки вже не міг. За його плечима загомонів тихий, але гострий як тонка сталь, голос.

— Киньте зброю на землю, зараз же. Відступіться від каси крок в ліво. Станьте лицем до стіни — і стійте без руху. Я ще ніколи зле не стрілив, містер. Так — похвалив голос, коли Григорій Бату виконав всі накази без спротиву, знаючи, що за таким тоном голосу може скриватись тільки звичайна, але дуже неприємна смерть. — Так... а тепер оберніться і гляньте своїй долі у вічі!

Бату обернувся і глянув у сірожовте, змінене люттю обличчя азія, Фу-Чянґа.

Містер Берт Сільвер мав над чим думати сьогодні і щоб це йому легше вдалось, він замовив собі чашку чорної кави. Як це все з перспективи смішно... і небезпечно виглядає! Окаява, що є Фу-Чянгом і студіював фізику в Берліні, в Бостоні та в Каліфорнії живе тут і рие ямку під будовою англійської корони, а він, Берт Сільвер, вірний підданий цієї ж корони йому у тому сердешно помагає. Амалія Беверлей, що є його союзницею у цій честолюбній роботі мусить зникнути для безпеки Сільвера і разом з тим для користи імперії. Вона за кращу платню готова на крилах перелетіти до іншого табору, а це вже дуже небезпечно. Хто зна, може вона вже з кимось має зв'язки...? Вона знала про нього взагалі дуже багато. І вона вічно вимагала грошей, грошей, грошей. Одного дня, коли він не зможе їй вже нічого дати, вона продасть його з ногами і головою, продасть і зрадить. Чи він брав на себе ризик цієї праці, щоб вона збільшувала своє майно?

Як це все дивно сталось. Колись він кохав її і вона пропадала за ним. Для нього вона покинула батьківський дім, стала танцюристкою. Він втягнув її поволеньки у свою роботу і вона стала його доброю помічницею. Колись...

А тепер...? На мент стало Сільверові чогось страшно, коли подумав, що її батьки не знають, яка доля вже їй написана. І вона сама не знає ще ...

Випив трохи кави. Ех, до чорта. Однаково, життя є життя. Не гризеш ти, загризуть тебе.

Війшов чоловік, що прикував до себе увагу Сільвера і дав йому тимсамим змогу покинути недобрі думки. Містер Ликов. Містер Ликов замешкав у Метро, це було вже Сільверові відоме. Акуратно у Мерто! Цей готель діяв, як магнет на деякі породи людей. Вони лізли туди, наче нетлі до світла. І не один вже втратив тут свої крильця, що обгоріли у вогні воєнних подій, але наступні лізли без пам'яті дальше. І Ликов приліз. З Цього чоловіка трудно було змудріти. Йому було відомо, що Джігінс арештований і тим самим його власна роля добре вже насвітлена, а про те він поводився так свobodно і навіть безлично, наче йому ніщо не загрожувало. Наче не було ні Скотленд Ярду, ні Інтелідженс Сервіс. Чи він такий дурний, чи аж такий певний свого...? Може він тому такий міцний, що

Англія чекає на вступлення Росії у війну із Японією? Сільвер дав би багато, щоб дізнатись, чи Ликов працює тільки для зарібку, чи може він такий російський фанатик, як Фу-Чіанг японський. Якщо він не фанатик, то з ним буде легко говорити. Але якщо він фанатик, тоді розмова буде дуже а дуже трудна. А так вигідно було б ділити інформації Вольфа на два боки: для ССРСР та для Японії та з обох джерел брати гроші.

Сільвер пильно приглядався цьому чоловікові, що сидів кілька метрів від нього, покурюючи та слухаючи музики. Ликов був гладко поголений, міг мати біля тридцять років, рисунок його уст вказував на войовничу вдачу, безкорисність, форма чола на рішучість. Певно фанатик. Важкий противник і ще важчий партнер.

Хвилинку пізніше через чоло Сільвера пробігла хмарка. На овиді появилась розкішно вдягнена і як звичайно, пахуча, місс Беверлей. Тут і там вона усміхалась до знайомих, але на вид Сільвера її усміх зник.

— Я не маю грошей — сказала на привітання.

Мр. Сільвер зідхнув. Вже не довго.

— Скільки?

— Десять фунтів. На заплату рахунку за побут у цьому раю.

— Тут є двадцять — подав її гроші так, що ніхто цього не бачив. Хоч зацікавлені знали докладно, яке відношення службове й приватне між цією молодою дамою і містером Сільвером проте стиль і звичай вимагав, щоб це зважди доколадно скривати. Годі довести агентові прямо, що він агент. Якраз з огляду на цю традиційну обережність. — Питимеш каву?

— Таку люру пий сам. Для мене вино.

Сільвер замовив вино, а на уста вичарував привітний усміх. Це ж вже недовго. Треба створити атмосферу, що її вже давно між ними не було. Треба бути приязним, навіть більше того, треба відіграти ще дрібку колишніх почувань.

— Малі — промовив він пестливо, як колись. — Малі, ти виглядаєш, як принцеса. Кожного дня краще! Зокрема у цій сукні не можна із тебе очей зняти!...

— Що ти кажеш? — витріщила вона очі, сподіваючись радше грому з ясного неба, як такого тону у Сільвера.

— Що ти чарівна і гарна, Малі. І що скоро війна скінчиться. І що...

— І що з цього?

— І треба нам тоді подумати про себе, відпочити після наших трудів. Я хочу поїхати в південну Америку. Я хочу купити

ти там невелику віллю над морем і не думати більше про всі світові свинства. І хочу... тебе взяти із собою.

Містер Сільвер мав одного маленького пеха. Він не вродився на артиста. І вже з самого погляду очей місс Беверлей він зрозумів, що скандально зрізав. Такими методами її не можна було собі прихилити. Він не знав, що місс Беверлей у цих кількох хвилинах тайкома порівнювала його із героєм таємних, нічних відвідин у себе і це порівняння випало дуже на некористь містера Сільвера.

— І ти думаєш, що я така дурна?... — спиталась вона у нього, а на вид його розбитої міни, розсміялась на все горло. — Який ти простий, Берт, я думала, що ти інтелігентніший. Залишімо ці теревені, ти знаєш так само добре як я, що наші шляхи розійшлися і ніколи вже не зійдуться. Не варто про це й говорити. Ти хотів чогось від мене?

Сільвер потребував кілька хвилин, щоб прийти до себе від її розторощуючого удару і під час цих кількох хвилин у нього зникли всякі сумніви щодо дальшої долі місс Беверлей. Він здавив насильно у собі лють із-за її хитрости та перейшов до інших, актуальних справ.

— Фу-Чіанг хоче з тобою говорити — сказав байдуже.

Кельнер приніс вино для неї і заки він віддалився, вона мовчала.

— А я з ним не хочу говорити — сказала тоді. — Це азійська гадюка. І живе в такому місці, що я в білий день лякаюсь туди йти.

— Фу-Чіанг не може для тебе пересилитись до Сіті, або замешкати у Метро. Здається мені, що вже таки краще ти замандруєш до нього. Я тебе проведу.

Та це її не потішило.

— Чого він хоче ві дмене? — допитувалась недовірливо. — Досі він ніколи не виявляв охоти балакати зі мною.

Містер Сільвер у душі відчув відпруження. Жіноча цікавість ще не завмерла у місс Беверлей. А захланність на гроші переконає її до решти. Але щоб не зрадити своєї втіхи, він насупив чоло, так, якби був дуже невдоволений із цього, що вона має безпосередньо балакати із японцем.

— Фу-Чіанг має завдання. Триста фунтів. Він тобі покаже фотографію одного чоловіка, який, мабуть, вже живе у Метро. Ти повинна з ним познайомитись.

— І за таку дурницю триста фунтів? Відколи став він такий щедрий? Чому він не передав цієї знимки тобою?

— Він не хоче випустити її з рук. Це було б для нього і для тебе небезпечно. Йдеться про якогось містера Молокова...

Амалія Беверлей закурила папіроску. З неспокоєм запитав: Сільвер, що її руки трясуться. Чого вона хвилюється? Прочуття? Смішне, відкіля вона може щось таке прочувати!...

— Знаменито — продовжувала вона, закуривши. Її голос мав дерев'яний звук. — Він зветься Молоков і ти бачив його знимку. Отже ти мені його покажеш. Коли ж він під своїм прізвиськом тут живе, то й цього не треба. Я найду його сама, навіть сьогодні вечором. Про що я маю з ним поговорити?

— Це вже тобі Фу-Чянґ скаже — повідомив Сільвер, міцно занепокоєний її недовір'ям. — Я хотів тобі заощадити їзду на Ляймгавз, але він вперто настоював на своєму. Можливо, що він не хоче, щоб я про рід твого завдання щось знав. Може він недовіряє мені?

— В Лондоні є більше людей, що не мають до тебе довір'я, Берт. Але ти цим не переймаєшся. Чому звертаєш увагу на Фу-Чянґа?

— Бо Фу-Чянґ знає, хто я. І дає гроші. Чи це слабкі аргументи.

— Гм...

В цей мент піднявся Ликов, взяв свого капелюха і пішов у напрямі виходу. Мабуть, зібрався на прохід.

Сільвер глянув за ним і головою показав в його бік.

— Залишиш тут і пильнуй його повороту. Якщо він вернеться негайно телефонуй.

— До твоєї кімнати?

Мр. Сільвер заперечив спокійно.

— До його кімнати.

Після цього він відійшов гнучким ходом чоловіка, що не забуває про спортові вправи.

Росіянин Ликов мав декілька прикмет спритного агента і не можна було йому заперечити досвіду. Наприклад, він ніколи не носив іншої обуви, як на грубих, американських, гумових підодшвах, у фаховому світі називаних крепзолями. Він ходив на них дуже тихенько і це йому приносило безсумнівні користі. Він так звик до цих гум, що вже ніколи їх не скидав. І сам хід здавався йому просто ідеальний, наче по перських килимах. Безшумно підійшов він до своїх дверей і вже хотів вложити ключ у замок, коли щось його насторожило. Здавалось, що хтось рухається за дверима. На лиці Ликова появилася вираз цікавого напруження. Він уважно потиснув клямку на до-

лину. Двері відкрились...

На середині кімнати стояв містер Берт Сільвер і перевіряв докладно зміст невеликої валізочки.

— Ах, це ви — привітав його Ликов без жадного захоплення.

Сільвер здригнувся і обернувся лицем до нього.

— До сто... чортів! — закликав стиха. Де ж була ця фльондра, Амалія? Чому вона не дзвонила! Почує вона за це!

Ликов підсміхнувся іронічно.

— Я ношу черевики на крепзоях — став вияснювати. -- І вам раджу це саме робити. Напевно матимете більші успіхи. А впрочім, не перешкоджайте собі, шукайте дальше. Тут наприклад — він вказав при цьому на малу валізочку — я тримаю своє брудне білля, заки його заберуть до пральні. Можливо, що ви там знайдете пляни німецьких ракет.

Сільвер вже опанував перше враження. Але ця Амалія своє почує за цю неувагу!

— Мені ясно, що я нахожусь в дурній ситуації. Але помило цього я не є переконаний, що кпини у вашому положенні, це найкраща рецепта.

— У моєму положенні? Що ви хочете цим сказати? — Ликов закурило собі папіроску і став пускати дим колісцятами у напрямі Сільвера. — Натяк на Джігінса? Я думав, що це вже давно поза нами.

Сільвер тимчасом відискав вже свою самопевність. Саме тепер він почне витягати такі аргументи, що вони його міцніше заскочать, як він заскочив його, Сільвера, у своїй кімнаті.

— Джігінс перебуває у тюрмі. І не можна наперед вгадати, чи він одного дня не заспіває як соловейко, зокрема коли йому трошки крильцята обсмалять. Може вже й тепер він заспівав. Ми маємо у руках оригінал наказу про його... ліквідацію, після виконання роботи. Цей оригінал підписаний його, що так скажемо, хлібодавцями.

— Таак? Ваші мають такий наказ? — іронічно скривився Ликов.

Сільвер присунув собі крісло і сперся об нього.

— Наші його не мають, але ми його зробимо. Бо ми знаємо, що ви таких невдах, як Джігінс, ліквідуєте, тільки ви робите це без письмових наказів і ніхто не може жертву перестерегти. А ми зробимо вилім у ваших звичаях. Ми Джігінсові покажемо таке письмо. І я гадаю, що якщо Джігінс людина, а він все ж таки людина і до того ще й англієць, він заспіває. Заспі-

ває нам таку мелодію, що в кінцевому акті й ви її почуєте, містер Ликов.

— Це його справа — вся ця бесіда на Ликова не зробила жодного враження.

— Ну, його справа, слухно. Але коли він заспіває нам свою найкращу арію, тоді один пан, ім'ям В'ячислав Ликов може легко попасти у становище приймача такого неписаного наказу, а я сумніваюсь, чи Інтелідженс Сервіс матиме якийнебудь інтерес його рятувати.

Ликов здвигнув плечима, хоч в його очах змінилися світла.

— Я з Джігінсом не мав нічого спільного. Він може говорити, що йому слина на язик принесе. Його справа.

— З ким же у вас тут діло?... — помалу заговорив Сільвер. Це була важка для Сільвера хвилина. Але він розчарувався, коли сподівався, що виб'є такому противникові ґрунт зпід ніг. Ликов лише на мент глянув просто на нього і дальше грав ролю байдужого.

— Я приїхав до Лондону, щоб оглянути всі цікаві і пам'ятні місця славетної англійської історії. І крім того я хотів би пізнати методи, з якими працює ваш Сервіс. Та на жаль, мушу сказати, що ці методи мені досі не заїмпонували.

Сільвер підняв брови вгору.

— Я поділю мою відповідь на два відділи. Перше, це методи, наші методи, які ви так радо хочете оглянути. Я не думаю, щоб ви були такі примітивні і уявляли собі, що ви наші методи пізнаєте збоку, як глядач. Але ми скоро зможемо вам зробити велику приємність, безсумнівно велику приємність і дати змогу пізнати їх як учасників. Ви розумієте, як учасникові. Кінцевий акт відбувається у нашому найкращому театрі, в Тoverі, звичайно в шостій годині ранку, коли над Темзою ще мряки снуються, а режисер одягає білі рукавички, щоб не доторкати шнуром голових рук. Шибениця...

— Ви маєте, безперечно артистичний дар, містер Сільвер — злобно перервав Ликов. — Але я стою під дипломатичною недоторканістю.

— Лише так довго, доки маєте успіх. Якщо мій шеф прийде до вашої амбасади і покаже там кілька наших урядових папірців, можна з великою дозою певности сказати, що дипломатична недоторканість містера Ликова повисла на кілку, а він сам на шибениці. Це вже не артизм, а дуже неприємна дійсність. А тепер друга частина моєї відповіді, яка — можливо — настроїть вас розумніше. Чи ви встигли вже оглянути такі ці-

каві та історичні місця як фабрики муніципалітету Вейвелл енд Ко., або Інститут Джеферсона, або заводи Вікерс-Армстронг? Ще ні? Як жаль. Ви вже тут досить довго, містер Ликов, я радив би вам оглянути також Кембрідж. Це славне університетське місто і я маю там одного доброго знайомого, що радо покаже вам всі ці цікаві місця.

— Знайомого?... — Ликов дивився зпід ока.

— Еге ж, знайомого, та ще й якого. Але ви, містер Ликов, зовсім непотрібно нервуєтесь. Цівкою пістолі ви розідрете ще свою власну кишеню, а я хочу вам пригадати, що в своїй батьківщині ви такого доброго одягу не дістанете, тож шануйте його гарно.

Ликов неначе нічого не чув, його цікавило тільки одне.

— Знайомого? — повторив вдруге.

— Угум. Доктора Клода Вольфа. — Мр. Сільвер приступив зовсім близько до москаля так, що він міг дивитись йому просто у вічі. Однак і тепер Ликов не здався, тільки голос його став хрипкіший, коли він відповідав на ці слова.

— Я був би вам за таку поміч невимовно вдячний. Ви справді чемна і гостинна людина, містер Сільвер. Я не забуду у Москві позвітувати, як дуже щиро і ввічливо мене тут прийняли панове із Інтелідженс Сервіс.

Сільвер скептично підсміхнувся, але не міг скрити свого розчарування. Це був твердий противник, оцей Ликов.

— Може мене нагородять за це орденом Леніна? Я вже про вас дуже багато думав, містер Ликов.

— Це для мене дуже велика честь — докинув Ликов. — Ви втрачаєте однак при тому свій дорогий час.

Сільвер дивився на нього зпід примружених повік. Це вже тривало надто довго. Ця гра слів нічого йому не дає. Чи загрози у відкриті карти? Ясне, що він має Ликова у своїх руках. Тільки Ликов цього не знає і логічно — не лякається. І що краще, чи шантажувати доктора Вольфа, що може однак виявитись небезпечним провалом, якщо Вольф фанатик, чи договоритись із Ликовим на базі спільного капіталовкладення і спільного заробітку? Тоді можна б чудесно використати думку Фу-Чіянґа, ясна річ, без його відома. І Японія і СРСР можуть тоді отримати ці самі інформації. І обі потуги можуть за це гарно платити. А тривати це може довго, бо атомових таємниць так стережуть, що будьякий агент не пролізе, щоб контролювати стан відомостей противника. На це треба міцних голів, а їх немає так надто багато.

Тимчасом Ликов закурив нову папіроску.

— Чи можна знати, про що ви так інтенсивно та геніяльно думаете?

Берт Сільвер стягнув брови. Його рішення вже впало. Він не буде вже бавитись у півсловечка. Карти на стіл!

— Не тільки можна, вам треба знати. Але скажіть мені ще передтим, що спонукує вас гратись у ці піжмурки із вогнем? Ідеалізм, чи гроші?

Таке питання було б поличником серед двох джентлменів. Але тут джентлменом був тільки один. Ликов здвигнув раменами.

— Я знов вас не розумію. Піжмурки і з вогнем? Про що ви власне говорите?

Сільвер відступив на крок, обернувся, пішов по кімнаті, вернувся і сів. Витягнувши свою папіроску закурив її, затагнувся димом і випустив його під стелю.

— Містер Ликов, я хочу вас чистим вином погостити. Я знаю, що ви займались справою ракетних стрілен та радару, знаю, що це вже за вами. Завдання, яке ви отримали після цього є вже більш інтересне і більш поплатне. При цьому дуже, а дуже небезпечне. Ви нав'язали дуже успішний і дуже ризиковний контакт із доктором Клодом Вольфом.

Ликов підсміхнувся, почувши це все. Сільвер мусів вдєсяте признати, що він добрий актор.

— Чи це фантазії Інтелідженс Сервіс, чи ваші приватні? — спитався він помалу, ніби не дивлючись зовсім на свого гостя.

— Це мое приватне знання, а не Інтелідженс Сервіс. Але ви зовсім не радійте. У голю чекає трьох панів і якщо я в означений час не появлюсь, вони на вас покладуть свої важкі руки. А також вас не пустять навіть перед означеним часом. Тому, що довкола готелю стоїть ще п'ятьох інших панів. Ми — панська установа, як бачите.

Ликов витягнув руку з кишені, де можна було побачити обриси револьвера. Може не хотів у хвилині страху потиснути необачно язичок!

— Пхе, ваше знання — видув уста москаль. — Чи ваші інформації походять прямо від доктора Вольфа?

Сільвер задусив папіроску. Вона йому не смакувала у таку важливу хвилину. Помалу заперечив він головою слова Ликова, сам готуючись до рішального наступу.

— Із доктором Вольфом я зовсім не говорив. Ще не говорив — підкреслив тихо. — Але скоро я мусітиму це зробити. І я

буду його питатись — а ви добре слухайте — який зміст мають маленькі валізки, що їх він так часто по різних станціях залишає і ніколи сам не відбирає. Я його буду питатись, кому він пересилає квитки на ці ж валізки. Я його поздоровлю із геніяльним примітивізмом цього способу і я йому за це потисну руку. І це буде останній жест чемности, що його містер Вольф на цьому ще стіті переживе. Він відійде у вічність і у вічність відійдуть рожеві надії одної потуги на збудування атомової бомби. І у вічність відійдуть рожеві надії на одну велику кар'єру та на неменше багатство. Правда, містер Ликов.

Запанувала мовчанка. Містер Сільвер мусів собі з'ясувати, що однак Азія багато в дечому навчила росіян, а перш усього навчила їх зодягати свої обличчя у кам'яні маски.

— Коли я кажу, що я буду з доктором Вольфом говорити, це значить, що я справді буду говорити. І то протягом найближчих двадцяти чотирьох годин. Є тільки одна можливість, щоб я цього не робив.

— Я не знаю, про що ви говорите — озвався тихо Ликов, — але яка це можливість?

— Що ви самі мені це скажете.

— Я не знаю, про що ви говорите — вперся росіянин.

— Це зле. Воно утруднює всю справу і зводить її на бюрократичний шлях. А я радше бачив би її на... торговельному шляху. У моїх руках всі докази, а ви разом з ними.

Ликов підсміхнувся. Він мав величезну дозу витривалости, або був такий грубошкурый, що ніщо його не бралось.

— Всі докази?... Для мене було б приємно, хоч один із них почути.

Сільвер відчув, що прийшла його велика година.

— Я сумніваюсь міцно, чи вам буде приємно, але ви можете почути. Як думаєте, коли я докажу, що валізка, ця сама валізка, у якій ви тримаєте своє брудне білля, куплена не вами, а доктором Вольфом? і коли я покажу рахунок крамниці? і коли молода дівчина із крамниці впізнає доктора без найменшого сумніву, бо ж він вже три валізки в цій самій крамниці купив?... Як ви думаєте, містер Ликов, чи це не вистачить? Я переконаний, що нашому судівництву це повністю вистачить. Для вашого навіть не треба було б стільки.

Цей аргумент, що його Сільвер придумав в цій самій хвилині, коли він його виголошував — це було к.о.! Ликов зірвався на рівні ноги і вся його акторська маска впала зразу. Його очі горіли злістю — і страхом.

— Цього ви не докажете!

Тепер сміявся Сільвер, тихим, беззвучним сміхом.

— Так думаєте? Я не раджу вам в жодному разі у цьому переконуватись. Я маю вас і Вольфа у руках і я вас обох можу взяти під ніж.

Ликов важко дихав.

— А чому ви цього... досі не зробили?

Сільвер піднявся.

— Бо я цього не бажаю робити, пане колего. Я хотів би заложити торговельне підприємство для економічного використання отриманих від доктора Вольфа інформацій. Ви і я були б самотніми членами і власниками підприємства. Що скажете на мою пропозицію?

Ликов приклав долоні до голови.

— Коли б ваша пропозиція не була вовчою ямою! Для кого, власне, ви працюєте?! — дивився широко відкритими очима в обличчя Сільвера.

— Для грошей — відповів цей.

Після цього містер Сільвер уважно закрив за собою двері, залишаючи росіянина розбитого, як глиняну посуду.

11.

Григорій Бату був так фахово зв'язаний, що навіть найбільшою силою не тільки м'язів, але й волі, не міг себе звільнити. Що як що, але на Далекому Сході уміють краще в'язати, як у близькій Європі. Навіть ворухнути пальцями було важко, коли зважити, що у різних частинах організму назбиралась різна кількість крові і виміна цього життєвого матеріялу поступала дуже повільно, бо тверді шнури з індійської юти стояли цьому виразно на перепоні.

І так Григорій Бату міг свобідно присвятитись філософічним роздумуванням над кількістю просиджених тут годин, а може й днів. Його годинника йому забрали помічники містера Фу-Чянґа, його озброєння теж, його гроші пішли разом із ними. Він був тут без документів і це було його щастя. Містер Фу-Чянґа, його озброєння теж, його гроші пішли разом із ними. зважити треба, що Григорій Бату йому цього, ясна річ, не сказав.

Однак була одна велика причина, що перешкоджала Григорієві перенести спокійно години свого ув'язнення. Це були

справи, які він залишив не підготовившись до довшої відпустки і які через це все могли потерпіти великі невдачі. Йому треба було у цю пору вже неодне поладити, неодне зробити, а він був примушений сидіти тут бездіяльно і чекати ласки Фу-Чянґа, не знаючи зовсім, чи не проявиться вона у формі смертельного удару ножа.

Положення, як бачимо, було незавидне і з цього Григорій Бату здавав собі докладно справу. Його мозок передумав вже сотні можливостей, але це все він робив у півсвідомості. Бо він ясно розумів, що заки не зайде яканебудь зовнішня зміна в його понурому оточенні, він нічого не вдіє. Терпеливо чекати — це була на той мент велика девіза. Терпеливо чекати, але коли вже ця хвилина прийде, тоді несподівано і при наявності всіх сил фізичних та моральних зареагувати — і виграти. Бо Григорій Бату не міг собі уявити, що він міг би не виграти, тобто, що його могла б тут насправду постигти смерть. Ні, в це Григорій Бату вірити не хотів, помимо цього, що саме у той час містер Фу-Чянґ похитав головою над його долею.

— Фу-Чянґові справді неприємно, але він не бачить іншого виходу із положення.

Йшлося про це, що всі агенти Фу-Чянґа не встигли за добу розкрити тайни Григорія Бату. Ніхто, але то ніхто, кого вони знали, не знав такого чоловіка. Кожний агент носив із собою знімку Бату, але ніхто не міг похвалитись, що хтонебудь розпізнав на ній знайоме обличчя. За вийнятком власника одного невеликого бару, що втішився, коли йому показали знімку його брата, який регулярно кожних три години приходив до нього позичати гроші.

— Ні, це однак не мій брат, бо він ніколи грошей не мав. А цей, кажете мав та ще й багато? Ні, це не мій брат, а жалко, такий подібний, що з приємністю побив би йому морду, може не такий сильний, як мій брат.

Містер Фу-Чянґ приготувався супроти цього на інші методи. Їх у нього багато і він врахував, що ще одну добу можна втратити, коли їх пристосувати, щоб відістати із незнаного, таємничого і цим самим небезпечного противника потрібні інформації. Найважливіша із них звучала: хто за ним стояв!? Хто його післав?!

Це була така важна річ, що містер Фу-Чянґ не міг дозволити собі на приємність згладити Григорія Бату не розкривши передтим цієї тайни. Це ж не припадок, що людина такого формату добилась аж до його панцирної, грошової каси. В цій касі

спочивала вся фінансова сила Фу-Чіянга, а на цьому терені і в умовинах його праці тут це було майже все, чим він розпоряджав, коли не рахувати череди його слухняних агентів жовтої раси.

Якраз надумувався містер Фу-Чіянґ, від якого методу почати переговори із цією людиною і зір його при цьому спочивав на гладко витесаних вістрях двосічних ножів та різного типу сталевих гаків, що ними можна було краяти і дерти тіло небажаної людини у всякі можливі взори — коли оце загорілось зелене світло за портретом маршала Александра і подано вістку про чисьь наближення.

Трьох тихих і вірних помічників вичитало наказ просто з очей свого шефа. Вони зникли, як три духи. Тоді щойно містер Фу-Чіянґ учитель і майстер і фізик і ворожий агент настиснув невелику рукоятку одного із численних мечів, що висіли на стінах. Зелене світло міг подати тільки Сільвер і то тільки у дуже важній справі. Але, якщо це не Сільвер, тоді вистане Фу-Чіянґові потиснути іншу рукоятку і підземельний коридорчик вилетить у воздух, при чому покажеться, що це сксплюдувала велика німецька бомба, що рік тому упала туди на сліпо, не вибухнувши. Фу-Чіянґ мав все дуже розумно обдумане і тільки цій обставині він завдячував свій незвичайний успіх на терені цієї скептичної країни.

На стіні висіло звичайне дзеркало, але коли Фу-Чіянґ перекрутив захований контакт, міг бачити через нього, як через шибку. Коридорчиком наближався Сільвер, це зовсім певно. А хто це із ним?...

Чоло Фу-Чіянґа виявило глибоке невдоволення. Він обіцяв Сільверові це зробити, правда, але він не думав, що це буде так скоро. Він же ж окремо не приготувався ще до цього, не приготувався психічно, бо тепер він був наставлений на допити в'язня, як тигр до стрибка на свою жертву.

Двері відкрились і перший війшов Сільвер. Здивувався заставши Фу-Чіянґа із нахмареним чолом, але заховав це для себе.

— Я привів її. Тепер можете з нею говорити, що вам треба. Я мушу зараз же йти назад. Мене чекають важливі справи.

Фу-Чіянґ згідливо кивнув головою і Сільвер перепустив побіч себе місс Амалію Беверлей та зняв на мент капелюха, здобуваючись на облесний усміх.

— Дорога Амаліє, до милого побачення, але мені дуже спішно.

— Як ти відходиш і залишаєш мене саму із тим... тим... ах, містер Фу-Чянґ вже тут, добрий вечір, я хочу, щоб Берт залишився, я лякаюсь сама у цих околицях.

— Місс Беверлей — склонився понуро Фу-Чянґ — ми відставимо вас назад у вистачальній аситі і вам більше нічого вже не станеться, прошу мені повірити. Фу-Чянґ говорить тільки раз, але правду.

Сільвер вже зникав у вході до таємного проходу.

— Берт, ах Берт, зачекай на мене, це не буде довго тривати, я тебе прошу, я дуже лякаюсь сама...

— Дорога Амаліє, це може потривати довше, як ти думаєш. У мене часу дуже мало. Містер Фу-Чянґ подбає вже за тебе.

Місс Амалія Беверлей мусіла насправду мати щось вроді шестого змислу, бо вона скрикнула несамовито і кинулась за Сільвером. Та цей замкнув їй двері перед носом і їй не залишилось нічого іншого, як тільки спертись об них плечима, лицем до Фу-Чянґа. Це були секунди великої тиші, що її щойно азіят перебив.

— Від якого часу ви лякаєтесь Фу-Чянґа, місс Беверлей?... — спитався він назверх лагідно, не спускаючи з неї ока.

— Ах, яка я нервова тепер, ці події, Джітґінс і це все йде мені на нерви...

— Люди нашого зайняття не сміють бути нервовими, місс Беверлей — продовжував спокійно і дуже чемно азіят.

— Я знаю, я знаю, містер Чянґ, але я справді не знаю, чому я так цієї околиці лякаюсь...!

— Маєте може якісь лихі прочуття, місс Беверлей?

— Прочуття...? — вона насилу пробувала усміхнутись. — Ні, я не маю прочувань, але я просто лякаюсь...

— Вам нічого лякатись, місс Беверлей. Зовсім нічого. Ви допоможете мені спершу полагодити одну невелику справу, заки ми перейдемо до обговорення вашого нового завдання. Скиньте капелюх, він перешкоджатиме вам.

— Що ви хочете зробити? — знов живий страх відбився в її очах. Фу-Чянґ засміявся на цей вид.

— Ах, не турбуйтеся. Хочу переслухати одного чоловіка, якого ні я ні ніхто із моїх людей досі ніколи не бачили. Заждіть хвилинку тут.

Григорій Бату знав, що його камера не має вікон і тому не злякався, коли нагло у ній блиснуло ярке світло. Цікаве було тільки це, що світло йшло із боку, не згори, із стелі. Григорій Бату майже не міг повернути головою із задеревіння, але це й

не було потрібне, бо над ним виросла тінь чоловіка у шовкових шатах і згори плив відомий вже голос.

— Найнижчий слуга, Фу-Чянґ, дозволить собі спитатись вас про особисте самопочування, о таємний гостю — вицідив звільна японець.

Григорій Бату не вважав, що положення трагічне, доки його не несуть до домовини.

— Ми з ласки вашої, зв'язані і голодні не можемо дати на- жаль позитивної відповіді. Почуваємось дуже зле, о слуго най- нижчий.

Але Фу-Чянґ не мав почуття гумору. У відповідь він копнув Бату у бік і похилившись розрізав одним ударом ножа, що десь нагло із просторих фалдів його шовкового рукава поя- вився, в'язи на ногах.

— Встань!

Помимо найкращої волі це не вдалось Григорієві так скоро і він мусів затягти у свою приватну книгу ще один удар ногою цього азіята, заки йому вдалось втриматись на зав'язаних но- гах.

— Йди!

Ясно, що у двері. До цього Бату завжди мав потрібні сили. Але на шиї почув він щось колюче.

— Я тримаю ніж на твоєму горлі. Один необачний рух і я встромлю тобі його по саму рукоять.

— Не сумніваюсь — річево відповів Бату. — Прощу мені ві- рити, що я не зроблю у цій ситуації жодного необачного руху.

Ніж потиснув його міцніш і дав тим чином знак, щоб йти. Далеко це не було. Через дві кімнати, обвішані всякими схід- німи причандалами не була зовсім далеко дорога і враз Гри- горій Бату затримався очима на обличчі міцно здивованої місс Амалії Беверлей. Якусь частинку секунди мусів Григорій Бату на це втратити, щоб це явище проковтнути, але бачному Фу- Чянґові вдалось і це запримітити.

— Ви знаєте його...? — кинув питання дівчині.

Вона спокійно із чистим сумлінням заперечила.

— Ні, не знаю.

— Тоді ти... знаєш її?

Ця гра питань здивувала місс Беверлей. Вона його не знала, це було для неї певне, звідкіля ж він міг знати її?

Бату не відповідав наразі. Голос! Його голос! Він мав маску на собі, будучи у неї, але голосу він не маскував. Тому він

потребував цього короткого часу, щоб рішитись на якийсь один тон і затримати його під час всієї розмови.

— Якби я мав щастя знати цю прегарну місс, я давно вже бувби з нею оженився. Мадам — склонився він у бік місс Берверлей, що стояла із стягнутими бровами. Цей голос, цей голос...! Він штучний, це вона по жіночому зразу відчула, але де ж вона з ним познайомилась вже...?

Григорій Бату виглядав трохи не на місці на такі шармантські поклони з руками пришнурованими до тіла, але всежтаки він виконав своє „мадам” як тільки міг найкраще, щоб блиск своїх очей захвати від бачних зіниць жінки. Вона може його впізнати, треба бути дуже обережним.

Фу-Чянґ підсунув йому крісло і штовхнув його у нього.

— У привяности дам ми повинні захвати покришку культури — філософічно озвався Бату, падаючи у крісло.

— Вам скоро перейдуть жарти, мій шановний гостю, в цьому Фу-Чянґ може вам заручитись. Ось гляньте!

Перед очима Бату блиснуло лезо ножа.

— Це гострий ніж, повірте Фу-Чянґові, він у таких випадках не бреше ніколи. І цим ножем я поріжу ваше обличчя у шматки, якщо ви мені не скажете, хто за вами стоїть. Чий ви агент?

Григорій Бату не любив ножів ніколи, а вже в цій хвилині зовсім мі. Та це не могло впливати на його положення. Воно так чи так було дуже погане.

— Я цього вам сказати не можу просто тому, що я сам не знаю.

— Ви не знаєте, чий ви агент? — очі Фу-Чянґа блиснули зловіще.

— Чому мова йде про якогось агента? Я про жодного агента не можу вам нічого сказати, але коли мене будете питатись, як називаються найкращі фільмові зірки, радо вам уділю точних інформацій.

Фу-Чянґ зайшов з переду і нахилився до свого в'язня.

— Ви не є проста людина. У вас надто багато інтелігенції. І саме тому я мушу дізнатись, хто ви. Ви розумієте моє становище?

— Я цілковито розумію вашу цікавість. Тільки я про вас вже свою цікавість заспокоїв.

— І що ж ви знаєте про мене? — засичав азіят.

— Що ви незвичайно багата людина, містер Фу-Чянґ.

— Звідкіля і де ви почули мое ім'я?

— Всі діти Лондону вашим іменем себе взаємно лякають. Не

трудно мені було почути. А коли я вас побачив, то тільки упевнився, що лондонські діти мають здоровий осуд.

Фу-Чіанг мовчав. Бату дивився на нього спокійно.

— Ви просто робите таке несамовите враження, містер Фу-Чіанг. Ваше обличчя неначе запозичене у мєфістофеля і до цього обличчя чудово припасовані ваші сатанічні очі. Ваші зуби жовті і хоч ви рідко усміхаєтесь, щоб їх показати, всежтаки ви часто ними світите у безсилій люті, наприклад, як тепер. Вам трудно збагнути, що я можу перед вами так спокійно сидіти і гурорити, коли ви тримаєте ніж і разом з тим моє життя у руках. Але повірте, моє життя у певніших руках, всежтаки, як ваше. Ви ще можете мене не вбити, але містер Пітт вас напевно знід шибениці не випустить.

— Ви знаєте дуже багато про мене, містер.

— Дійсно, я сам не знав, що так багато. Але не лякайтесь, я із свого знання користи не буду робити. Наприклад, я не скажу вам заплатити мені стільки і стільки грошей за мою мовчанку. Я мовчатиму радо і без того.

— Я в це твердо вірю — запевнив його Фу-Чіанг і лезо ножа підсунулось ближче. Однак лезо Бату не зворушувало. Він вже нраз у житті був під такими загрозами і його прочуття йому казало й тепер не падати на коліна, хочби й земля провалювалась. Навпаки, він із презирством дивився в очі азіята.

— Містер Фу-Чіанг, ми собі зовсім були незнані люди. Але є речі у світі, що таких як ви і я зводять разом і ось ми перед собою. Ви бажаєте мене усунути, бо ви лякаєтесь, що я стою на перешкоді вашим плянам. При цьому ви не знаєте навіть хто я. Отже вибір у вас невеликий: або ви цим же лезом шурнете мені по горлі зараз же...

— Ох! — роздалось збоку нервово і на мент очі Бату спочили на обличчі дівчини, не втрачаючи однак цинічного блиску.

— Або ви мусите спершу дізнатись, хто я такий, бо інакше ви не зумієте змірити небезпеки, що нависла над вами. Це дуже велика і відважна гра, яку ви і я тут граємо і тому треба до неї підходити у рукавицях. Сховайте ніж, це негідне добре і по європейськи вихованого японця.

Фу-Чіанг здригнувся майже непомітно, але всежтаки здригнувся, бо оце стало йому ясно, що незнаний ворог чудесно орієнтується навіть у його привидивому національному походженні. Це вже ставало дуже небезпечно. І неначе під дотиком чародійної палочки обличчя Фу-Чіанга розтяглось у жовтому, облесному усміху.

— Ви справді інтересна поява, містер. Дуже інтересна поява. І я не думаю ножем погрожувати, ваші нерви далеко міцніші, як сталеве лезо.

Фу-Чіянґ сховав ніж назад у свій широкий рукав і Григорій Бату зрозумів, що треба бути тепер дуже уважному, бо усміх цього чоловіка гірший за смертельну пощесть.

— За ваш комплімент для мене, містер Фу-Чіянґ, я сердешно зобов'язаний. Будь ласка, розв'яжіть мені руки, нехай я можу із вдячності потиснути вашу правицю.

— Моя чемність, містер, не може йти аж так далеко, щоб вийти вашому бажанню назустріч. Хоч як мені прикро, але рук я вам розв'язати не можу. В кожному разі не тут.

— Не тут? А де, будь ласка?

Фу-Чіянґ схрестив долоні на грудях.

— Дозвольте мені хвилинку подумати, містер. Тут ні, бо мені тут вас зовсім не треба. Вас мені треба позбутись, це для мене зрозуміла річ. Але не при допомозі ножа.

— А як, якщо можна знати? Це цікаво.

Фу-Чіянґ весь час стояв із схрещеними руками. Його ум гарячково працював, бо ідея, що йому блиснула, виглядала дуже обіцяюче. Але він мусів переглянути ще можливі наслідки, бо це був дуже ризиковний проект.

— Ми повинні сьогоднішню нашу зустріч рішити генеральним методом. Тобто ми вже ніколи не повинні зустрітись. Не така й ваша думка?

— Гм... — Бату мав час. Він відчував, що під кінчастим лобом азіята проходить якась жива мізкова акція і хотів відгадати бодай її напрямом, заки впадуть перші важливі рішення.

— Уявіть, наприклад, містер, що я наказав вас відвезти моїм власним автом на якусь вулицю, відчинив дверцята і казав вам висідати. Що тоді зробили б ви?

— Запротестував би гаряче проти стрілу у плечі. Я звик такі речі приймати з переду.

Тихий, тонкий сміх у відповідь.

— Я так і думав. Ви європейці не можете збагнути глибини шляхотности орієнтального серця. Ви все міряєте підлістю, бо ви на ній зросли самі. Але ми інакші люди. Вам ніхто не стрілить у плечі, містер. Вас тільки попрохають, щоб ви вже ніколи не появлялись у цій околиці і щоб, по змозі ви залишили Лондон. Що ви тоді зробили б?

— Це дуже конкретна пропозиція, містер Фу-Чіянґ. Що я дістав би на дорогу в разі моєї згоди?

Японець злегка примружив очі, хитаючи головою.

— Я бачу, що ви у різних водах купані, містер. Вам мало, що я вам життя дарую?

— Ви не можете дарувати цього, чого не маєте. Мое життя маю я і я його дуже сильно бережу.

Знов тихий сміх азіята.

— Ну, добре. Ви отримаєте п'ятдесят фунтів.

— На цигарки. А даліше?

— Даліше...?

— Хіба ж ви уявляєте, що із такою смішно малою сумою грошей можна щонебудь зробити?

— Сто фунтів і ані одного пенса більше.

— Сто фунтів... це мало, але трудно. Ви використовуєте свою тимчасову перевагу в несовісний спосіб, містер Фу-Чіанг.

Японець опустил руки додолу.

— Ви маєте неабияке почуття гумору, містер — ствердив своїм трохи скрипливим голосом — але це мене не інтересує. Ви дістанете сто фунтів і ви зникнете з мого овиду. Але якщо ви ще раз появитеь, тоді я вже не пожалію других сто фунтів для того чоловіка, що вам такий самий ніж у плечі вложить. А такий найдеться, будьте у цьому переконані.

— Я завжди вірю вашому слову, о майстре. Чи тепер мені нарешті розв'яжете руки?

— Ні, ще не тепер. Ще заждіть.

Потягнувши шнурок від дзвінка, Фу-Чіанг терпеливо ждав хвилинку заки надбіг у фільцових пантофлях зігнений у чотири погібелі служака.

— Монг, пильнуй містера тут до мого повороту.

Без слова Монг уставився недалеко Бату і витягнувши зза поли довгого револьвера звернув цівку до нього. Вірна служба — подумав Бату мимоходом. Головні його думки були запрятані дивним і незрозумілим рішенням Фу-Чіанга. Адже трудно було подумати, що цей азіят пустить його на волю, коли Бату рішився раз вже на те, щоб скласти відвідини його домові і зокрема його грошам.

Але що саме міг придумати Фу-Чіанг? Даремно Григорій ламав собі голову. Коли ж його зір спочив на постаті дівчини, що весь час непорушно прислухувалась всій розмові, його лице на мить зайшло хмаринкою. Він добре пам'ятав свої власні слова до неї: коли б побачили мое обличчя, мусіли б умерти, а я вашої смерті не хочу. Чому саме ці слова прийшли йому на думку? Чи оточення вплинуло на це, що він якраз над ними зупинився?

В цій хвилині завважив він, що вона йому очима подає якийсь знак. Неначе знак зрозуміння, чи поєднання. Але він заховав повний спокій, не зраджуючись жодним рухом. Нехай вона навіть тіні думки не має, що він їй знайомий.

Та звичайно, жінок не розбереш. Вони мають свої методи думання і поведінки.

— Чи ви мене розумієте? — спиталась вона французькою мовою, що викликало негайну реакцію вартівника, який, видно, цієї мови не знав.

Однак дівчина не звертала на нього уваги.

— Якщо ви мене розумієте, тоді я хочу вам сказати, що я вас розпізнала. Ви є ця людина, що відвідала мене вночі у моєму мешканні в готелі. Так?

Григорій Бату мовчав і вона не знала, чи він її зрозумів. А він зрозумів кожне слово, бо французька мова зовсім не була йому чужою. Але мовчав і нарешті озвався по англійськи.

— Вибачте, місс, говоріть до мене цією мовою, будь ласка, бо я, нажаль, вашої не розумію.

Місс Беверлей не сказала на це вже ні слова. Тільки в її очах відбився жаль, що вони не могли порозумітись в цю хвилину, однак цього, що вона йому хотіла сказати, вона йому ніколи не була б сказала мовою, зрозумілою вартуючому кулі.

В одній із дальших кімнат тимчасом містер Фу-Чіянґ з приписком навчав худощавого, блідого чоловіка, що його східне походження можна було відгадати тільки по очах, але коли він наклан темні очіці, то й цього видно не було.

— Саґо, це горляна справа, ти розумієш?

Цей кивнув головою.

— Їдь зараз наперед і чекай на розі Дансомб та Скулфілд Род, ось тут, глянь на карту. Ми приїдемо там кілька хвилин пізніше. Там воно станеться. Ти не смієш його втратити з очей. Візьми до помочі твоїх приятелів із Скабу, вони білі і не впадуть в око. Я мушу знати ще цієї ночі, хто він і що він робить та де живе. Добре йому через віконце приглянься, ти мусиш пам'ятати його обличчя. Це покищо все. Але тям: горляна справа...!

Мовчки кивнув мішанець головою і пішов, щоб подивитись через віконце на свою горляну справу, а через три хвилини він вже їхав невеликим авто у поданому напрямі.

Тимчасом Фу-Чіянґ появився у кімнаті свого в'язня, глянув на місс Беверлей і подав їй знак. Вона пішла за ним. Фу-Чіянґ зупинився аж у малій, темній камері, що подобала радше на

склад старих речей як на лябораторію. Однак велика кількість всякого скла та примітивних апаратів вказувала теж на певні технічно-хемічні завдання цієї камери.

— Про що йдеться нарешті? — спиталась місс Беверлей, що весь час відчувала дивний неспокій у цьому домі.

— Чому ви нервуєтесь, мадам. Ви ніколи не нервувались давніше. Я маю з вами дещо обговорити, але сьогодні не буде до цього часу. Завтра або післязавтра ми побачимось знову і тоді я й це полагоджу. Покищо я вас відвезу автом додому, тобто до готелю, а ви допоможете мені у машині щонебудь видістати із цього дивного, таємного чоловіка.

— Чому ви його не хочете вбити?

— Бо він сам це ніщо. Це нуля. Я мушу знати, за всяку ціну мушу знати, хто так добре є про мене поінформований, тобто хто його вислав до мене! Це для мене питання життя і смерті, ви розумієте? Ви мусите мені теж допомогти у цьому.

— А якщо це поліцист?

Фу-Чіянґ засміявся, бо пригадав Сільвера.

— Ні, це напевно не поліцист. Це напевно!

Міжтим він віднайшов серед великої кількості слів із різними плинами один, подібний до всіх інших і подивився під світло, муркочучи щось під носом.

— Що ви кажете? — боязко питалась місс Беверлей.

— А, нічого я не кажу... так. Подайте мені пачку з голками, ні не там, далше, так. Чи це голки до уколів?

— Так... що ви хочете зробити?

Фу-Чіянґ усміхнувся до свого слоїка з плином.

— Нічого, нічого... Тільки звичайний укол на успокоєння. Чого ви так лякаєтесь, місс Беверлей? Ви останніми часами перестали мене відвідувати, місс Беверлей.

— Бо не було потреби в цьому, Фу-Чіянґ. Ви самі казали, щоб без потреби не спроваджувати нікого на ваш слід.

— Я так сказав...? А, видно, що я так сказав, коли ви так кажете, місс Беверлей.

Взявши з її рук голку, він випадково доторкнув її долоні.

— Ваші руки льодово холодні, місс Беверлей. Чому це так?

— Я не знаю... Мені холодно тут, у вас... Вона була бліда і пририта. Щось гнітило її у цьому домі і хоч вона не могла сказати, що саме, проте якнайскоріше хотіла звідсіля вирватися.

— Холодно вам, кажете... Гляньте на цю рідину... Чиста, як сльоза, правда? — Фу-Чіянґ набірав поволі в укольну голку

прозору, як вода, рідину. — Чиста як сльоза життя і вишні... Як плач смерті і хризантеми... Як блиск сонця вічного і подув вітру весняного... таак.

Голка була повна. Одна крапля впала із неї на стіл і скоро зчезла, випарувавши. У такому холоді це не було таке звичайне, але міс Беверлей нічим не цікавилась тепер, тільки тим, щоб якнайскоріше зникнути геть.

Фу-Чіанг помалу замикав камеру назад на ключ і ніби ненароком глянув на дівчину, що трясучись із схвилювання, стояла побіч нього.

— Я чув, що ви дуже охололи до містера Сільвера, місс Беверлей, чи це правда?

— Це він вам казав?

— Це я сам чув, місс. Чи це правда?

— Мені байдуже.

— Таак... Я чув теж, що ви зробили багато нових знайомств у той довгий час. Чи це правда? — Фу-Чіанг уважно завинув голку у хустину і заховав до спідньої кишені у своєму просторому халаті. Він ніби й не дивився на дівчину, але відчував просто, як вона задрижала.

— Знайомств...? Яаа...? Ніколи, я жодних знайомств не роблю, поза тими, що їх мені доручує містер Сільвер, Берт значить...

— Так, так, я тільки так питався. Ну, час вже. Поїдемо.

Кільканадцять хвилин пізніше звичайний, чорний форд ніс їх вулицями Лондону до незнаной мети. Григорій Бату остаточно закинув вже свої спроби звільнитись із шнурів. З таким способом в'язання він досі не був обізнаний і у цьому випадку мусів признатись до програшу. Зате його ум працював подвійно. Йому навіть очей не закрили. Безуть, як на прогулянку. Накрили тільки плащем, щоб хтось із прохожих випадково у сильнішому світлі ліхтарні не побачив зв'язаного чоловіка, бо такий образ всеж таки до щоденних не належить.

Бату орієнтувався добре, кудю їхало авто. Тільки чим ця їзда закінчиться? Неможливо, щоб Фу-Чіанг його звичайно випустив на волю — і все. Але події примушували його так думати.

— Містер — озвався японець. — Тут я вам вкладаю у кишеню сто фунтів, будь ласка, не загубіть їх. Я думаю, що це вистане, щоб виїхати навіть до Аргентини.

— Безперечно, майстре, я затамлю ваше добре серце на довгий час. Розв'яжіть мені тільки руки будь ласка.

— Ще ні... — засміявся Фу-Чянґ. — Ще час.

Коли авто минало Гайбері, Фу-Чянґ витягнув щось з кишені, завите у хустину. Розвинув і понишпорив довкола себе, ніби йому місця мало.

— Потримайте на мент, містер — попросив мимоволі, і Бату взяв у пальці поданий йому предмет, не бачучи навіть, що це таке. Відчув тільки, що це наче скляна рурка. Але вже Фу-Чянґ вийняв її з його рук і тримав знов уважно за кінці, через хустину. Авто брало якраз закрут із Вулиці Сімох Сестер на Галловей Род, коли обі руки Фу-Чянґа як дві гадюки вистрілили вбік і місс Амалия Беверлей скрикнула коротко з несподіваного уколу. Негайно після її короткого оклику Григорій Бату дочув її питання, повне страху і прочуття:

— Що ви робите...? Це ж болить!! Це ж укол?!

— Це тільки хвилину... — зазвучав тихо голос Фу-Чянґа.

— Але ж нащо ви... нащо ви... це... ро... ро...

Григорій Бату був вже нераз свідком смерти людини, тому й тепер він зразу відчув у слабнучому голосі подих смерти. Смерти, що прийшла страшенно скоро і непомильно... Укол!!

Ще секунда, дві і місс Беверлей звисила голову на груди. Дві думки перехрестились у голові Бату: може тепер черга на нього самого, і: вона умерла, бо бачила його обличчя...

— Фу-Чянґ, ви її вбили — сказав дерев'яним голосом.

— Я знаю, містер. Цей укол мусів її убити.

— Ви стали отже убивником і вас за це жде кара смерти.

— Я знаю, містер, Фу-Чянґ все це врахував. Навіть те, що за убивство не каратимуть його а когось зовсім іншого.

Бату відчув наплив безсилої люті.

— Когось іншого? Я сам бачив, що це ви були!

— Ви бачили? На укольній голці є відтиски ваших пальців. Чи ви може це заперечите? Ні. Хто ви є? Ви цього не можете сказати. Зрештою, вам не повірять. Ви вбили Амалию Беверлей, а вона була агенткою Інтелідженс Сервіс. За таке вбивство не знають тут милосердя. Ви розумієте тепер, містер. Ви мусите зникнути!! Ви засуджені тут на смерть! — голос азіятя переродився у мефістофелів насмій і Григорій Бату постановив собі, що якщо доля дозволить йому ще раз цього диявола зустріти, тоді він вб'є його безжалісно так само, як він безжалісно замордував Амалию Беверлей. Але тепер він не міг нічого зробити, як тільки дивитись на це все. Він мусів теж подумати про це, що справді у руки англійської поліції він не сміє попастися. І тому він заховав свої почування для себе, зосереджуючи свою увагу на діях Фу-Чянґа.

Авто примчалось видно на місце, бо затрималось, хоч мотор даліше йшов. Околиця була вибрана добре. У цій порі тут мало було прохожих взагалі, а тепер не було видно нікого. В авті блиснув ніж і нагло Бату вчув, що його руки вільні. Вони однак так стерпили від пов'язання, що він не міг ними нічого зробити. Дверці авта відчинились і шофер на спілку із Фу-Чянгом скоро викинули його з машини, аж він заточився. Зараз же за ним викинули трупа молоді жінки, що ще кілька хвилин тому жила, думала і — лякалась, а Фу-Чянґ зловіще засміявся з авта.

— Містер, тямте, що вона агентка Інтелідженс Сервіс!

Григорій Бату відходив назад, не будучи певним, що з авта не впаде стріл у його бік. Та нічого не сталось. Він справді був вільний. Дверцята старого форда закрились і машина дивно скоро, як на таку стару тарадайку, відїхала.

Григорій Бату не доглянув, що Фу-Чянґ затримав укольну голку як великий доказ — із відтиском пальців Бату! Не доглянув, бо його голова була зайнята чим іншим. Оце він заримітив у сутінках вулиці якусь постать, що старалась захватитись від його ока і щойно тоді вся мудрість плану Фу-Чянґа прояснилась йому у голові. Азіята треба було подивляти. Він був бандит, останній, безжалісний душоґуб, але розумний і хитрий душоґуб. Він примушував Григорія Бату тікати, він примушував його зникати саме у той час, коли кожна година йшла на вагу золота.

Атомове шпигунство не знає милосердя. Не години, а хвилини там рахуються золотом — і кров'ю.

Григорій Бату раз ще тільки глянув у бік скрученого у влучному пилі трупа молоді жінки і затиснувши зуби, швидкою ходою віддалився, знаючи, що за ним слідкує не одна пара очей.

Вечірній Лондон проглотнув його і проглотнув так докладно, що в першому моменті Саґо і його помічники стали безраді, дивлячись на себе: Бату зник, наче під землю провалився.

12.

Місс Христина Корней тихенько наспівувала якусь валійську колісанку і зпід її звинних пальців вибігали щораз нові і нові нашивані зеленими нитками листочки, довкрути великої, червоної рожі, на білому полотні. Це не траплялось часто, що Христина мала трохи часу, щоб віддатися своїй любій роботі,

але якраз так склалось, що Стентон десь виїхав а від містера Моргана не було жодного телефону — і вона мала час.

Її голос лунав нишком, але мьельдійно і розпливаючись у легеньких тонах колисанки викликував і створював затишну, теплу атмосферу домашнього щастя.

Чоловік, що ввійшов до першої кімнати без відома і без дозволу місс Корней, пристанув біля дверей, захований за навісою і вже довгий час слухав цієї пісеньки та придивлявся роботі дівчини. Його думки прийняли дивний напрям, коли він так одним оком зпоза занавіси глядів на рівенький профіль дівочого обличчя, на густі хвилі золотавого волосся, що важко спочивало на її раменах, на її цілу постать, зайняту вишиванням листочків довкола рожі. Це не був щоденний вид у житті цього чоловіка і він без жалю присвятив десять хвилин, щоб цим видом насолодитись. Христина Корней ... Христина Корней...

Однак обов'язок вимагав свого. Зідхнувши, він вийшов зпоза занавіси, зробив швидко і нечутно три кроки і поклав долоню на плечі дівчини.

— Не рухатись!

— Ах!!!

— Прошу не рухатись, прошу не повертати головою, сидіть спокійно, будь ласка, вам нічого не станеться. Я вас запевняю, що якби я хотів зробити вам щось злого, я мав на це досить часу. Десять хвилин я слухав вашого чарівного співу і приглядався вашій роботі.

Христина вся дрижала. Чужий голос цього чоловіка, його несподівана поява — у полученні із справою, в яку вона була вмотана — зробило своє. Вона злякалась. Зовсім поважно злякалась підлого удару ножем у плечі, хлороформу, або ще чогось гіршого у її розумінні. Вона знала, що різне буває у страшному, немилосердному світі.

— Хто... ви є? — опанувала себе великим зусиллям, щоб поставити це звичайне і коротке питання.

— Якраз це, чого я, на превеликий мій жаль, не можу вам сказати. Ви мусете вдоволитися тільки означенням: приятель, будь ласка.

— Приятель...? Жодний приятель не приходять несподівано і не тероризує об'єкту своєї приязні... — говорила вона, щоб чути свій голос і впевнитись, що всежтаки ще не надійшла небезпечна хвилинка.

— Я є інший приятель. Я стою з вами у листовній переписці. Мое ім'я Григорій Бату.

— Бату... містер Бату... Це ви писали до мене цього листа... Чого ви хотіли?

Бату дивися згори на її руки, що перестали працювати, застигнувши в очікуванні дальших подій. Довгі тонкі пальці спочивали на фоні червоної рожі і його взяла велика охота ці дві долони замкнути в своїх лапах. Але це була тільки охота, будь ласка.

— Ви про все дізнаєтесь у свій час. Чи не можете ви далше спокійно вишивати оці листочки? Це мені нагадує моє солодке дитинство, коли моя мати таке робила, а я псоти стругав по хаті.

Христині руки ворохнулися, вона автоматично зробила кілька уколів голкою у полотно, та з цього нічого не вийшло, її увага була далше зайнята появою цього незнаного чоловіка.

— Ваш голос... це голос доброї людини... Я не думаю, щоб ви хотіли зробити мені кривду... Але чого ви тоді скриваєте своє обличчя?

— Бо воно приносить нещастя людям, місс Корней.

— Я не розумію... нещастя? Людям? Чому? — вона питалась сама не знаючи пощо. Чи тільки, щоб час продовжався? Чи вона його лякалась? Христина не могла собі на це дати ясної відповіді, але в кожному разі вона не лякалась дуже, вона була радше збентежена його наглою появою і цією цілою сценою.

— Цього я ще не второпав — відповів спокійно гість. — Але це і не є важливе під цю пору, місс Корней. — Його голос стверд і він усвідомив, що він тут не для власної приємности прийшов.

— Я хотів вас особисто бачити, місс Корней, і з вами говорити. Мене дуже цікавить ваша доля від деякого часу і про це я вам дав пізнати вже із мого листа до вас, хоч і який він скромний був.

— Моя доля вас цікавить? Чому? — вона повернула злегка головою, щоб побачити хоч щось із його „я“, але його долоня сильніше натиснула на її рамя і вона знов застигла у старій позиції. Тримаючи руку на її плечу, він відчував намагання кожного її відруху і міг зразу на нього реагувати, далеко краще, як тільки коли б керувався зором.

— Ви знаходитеся у дуже поважному положенні і я мусів вами зацікавитись. Я знаю про вас не менше, як містер Морган, а я думаю, що це досить багато, правда? Я знаю навіть трохи більше, бо я знаю те, що вас вже у найближчих годинах може чекати. Від мене і від інших людей.

— Що саме...?

— Все. Від найбільшого обожання до повільної смерти у великих муках. Залежно із ким у вас буде діло. Але в кожному разі ні від першого, ні від другого нічого вас не врятує. Я знаю тільки один фактор, що мігби це зробити.

— Я не у всьому вас розумію... Хто це такий?

— Це я.

Запанувала мовчанка. Христина перестала дрижати. Розмова вплинула на неї успокоюче, помимо своєї незвичайности. Вона пробувала навіть з власної ініціативи штовхати голкою по лотно, але з цього ще таки нічого не вийшло.

— Ви хочете цим сказати, що я зовсім у ваших руках? — спиталась помалу, дивлячись незмінно у кусок мертвої натури, складеної із ніжки книжкової шафки, стояка на вазон та рогу кімнати.

— Якраз це я хотів сказати і я вдячний вам, що позбавили мене потреби вчинити такий грубий нечакт.

— Нетакт від цього не змалів... але чого ви сподіваєтесь від такого ствердження?

— Не задавайте мені багато питань. Ваша поява така гарна, що мені й так треба сильно зосереджуватись на потрібних справах, а ви ще до цього раз по разу вибиваєте мені думку.

Він бачив, що від його слів у неї зайшла певна зміна. Бувби присягнув, що її личко залив румянець, але не міг у цьому переконатись, впрочім, вона знов скоро опанувалась.

— Справа, про яку я хотів із вами говорити — дуже важна — почав по хвилині знов. — Для вас важна, місс Корней.

— Для мене? А чому ви так дбаєте про мене?

— Бо якщо я за вас не подбаю, подбає за вас хтось інший, у Товері. Кат... і смерть.

Христина відчула холод за плечима. Не від того, що він там стояв, тільки від його слів. Вона сама їх лякалась і не треба було їй цього нагадувати. Видно, що він мав якусь ціль у тому. Однак вона хотіла оборонятись.

— Ваші слова надто театральні — сказала, назверх спокійно.

— Не говоріть цього, в що не вірите. Ви знаєте, що я говорю правду. Я вам хочу сьогодні з'ясувати, яка ця правда буде для вас страшна, якщо ви станете із нею віч на віч, будь ласка.

— Я вас дальше не розумію... містер Бату.

— Місс Корней, ви вплутались глибоко у дуже важну ситуацію. Я хочу вас перестерегти, щоб ви своїх сил не перецінювали. Ви не знаєте ґрунту, на який ви ступили. Байдуже, із вла-

сної чи чужої ініціативи. Раз ви вже на цьому ґрунті є, треба нам із цим рахуватись. І то рахуватись дуже поважно, бо інакше підете слідами сотень інших, а ці сліди кінчаються смертю і це вже зовсім не театральною, Місс Корней, коли то після занавіси, убитий воскресєє. Тут ніхто не воскресєє із тих, що на цей шлях пішли. Із цього шляху треба вам завернути, Місс Корней, будь ласка і це є власне змісл моїх відвідин.

— Погодившись, що ви кажете правду, чому ви так дбаєте за мене? Що вам залежить на цьому, щоб я завернула із цього страшного шляху, як ви кажете? Чому ви цікавитесь мною так сильно?

Всі ці слова впали швидко, навіть різко, немов би хотіли примусити його дати цікаву, може жартівливу, може ніжну відповідь. Дивне диво, Міс Корней не могла заперечити, що відчувала якусь незрозумілу симпатію до голосу за своїми плечима.

Але вона не знала Григорія Бату. Зовсім не знала.

— Я не цікавлюсь вами. Я цікавлюсь діями советських агентів.

Тишина. У воздуху повис холод від цих слів. Христина закусила зубки. Ці слова зламали раптом цю слабку тинь симпатії, що виролла між ними. Ні, це таки не була жартівлива зустріч.

— Чому тоді ви дійшли до мене... якщо ви цікавитесь діями советських агентів? Ви ж знаєте про мене все, ви знаєте містера Морганє.

— Так, знаю. Але ні ви, ні містер Морганє не знаєте, що вами вже зацікавились. Зацікавились ці, за якими я слідкую всюди, по всьому світі. І я прийшов до висновку, що — можливо — мені вдасться цим разом виграти цю гру. Цю велику гру, що ведеться під покришкою приятні і союзів у світі. Я переконаний, що ви мені в цьому допоможете, саме тому, що ваше положення дуже важке і що інакше вас чекає смерть.

— Роз'ясніть мені це все, ваші думки, бо я не можу наспіти за вами. Ви вже у своєму листі згадали про советських агентів. Я досі не мала з ними нічого спільного. Розкажіть мені, що ви думаєте, але точно, містер Бату, бо інакше я не можу вам вірити.

Може мінуту тривала тишина. Потім залунав його голос. Спокійно і рівно.

— Місс Корней, містер Морганє витягнув вас із великої халепи в той спосіб, що заангажував вас до себе і дав вам змогу сумлінною працею регабілізувати своє минуле. Він міг вас врятувати, бо він знає своїх партнерів і знає цей терен. Мені стало

відомо що советська розвідка за кордоном шукає когось, хто стояв би близько до американських розвідчих кіл. І вони вже найшли. Їх вибір упав на вас.

— На мене?

— На вас. Ви працювали для Німеччини, отже вага вашого довір'я в американців тільки умовна. Совети мають ще й свої методи для з'єднання собі слухняних агентів. Вони з вами будуть вкоротці вже говорити. І вони вас примусять. Вони з вас зроблять свою агентку, цього будьте певні, вони витягнуть такі аргументи, що ви їм не встоїтесь. І тут наступить для вас кризовий час. Він закінчиться або вашою смертю, або повним виграшем. Містер Морган в цьому випадку вже вам не допоможе.

— Чому ж ?? Він довіряє мені!

— Навіть, як що він вам довіряє, він вам не допоможе, бо він не може цього зробити.

— Але чому, чому?

— Тому, що містер Морган не знає метод противника, з яким йому прийдеться за вас боротись. Він програє цей бій і ви пропадете.

Знов тишина. По хвилині Христина нервово засміялась.

— Це все казки. Я не можу в це повірити. Я вас зовсім не знаю, може ви самі советський агент? Звідкіля ж я можу це знати?!

— Ви цього знати не можете. Ви мусите мені довіряти. Вже хочби тому, що я від вас нічого не вимагаю. Я не хочу від вас нічого. Я хочу вам допомогти і я мушу вам сказати, що тільки я можу вам допомогти.

— Чому...?

— Бо я знаю цього противника. Я знаю його методи і його людей. Я дам собі з ним раду. Але ніхто більше.

— Ви зарозумілі... ні?

— Так, я зарозумілий, та це не шкодить нашій справі. Я вам допоможу, бо я хочу, щоб мій противник програв. А коли я вас вирву з їхніх рук, то це буде означати для них велику катастрофу. Не через вашу особу, а через речі, якими ви будете з їхнього наказу займатись.

— Ви говорите, як пророк! Звідкіля ж ви це все можете так певно знати?

— Це вже моя справа. Я вас тільки зорієнтую, хоч кількома словами, про що советам йдеться, щоб вас не заскочили їхні домагання. Совети полюють всіма силами за атомовими тайнами. Вони здобули вже поважне, дуже поважне джерело інформа-

цій, але ці інформації треба контролювати, як теж треба контролювати реакцію американських розвідчих кіл. До цього їм потрібні ви. Можливо, й ще хтось, але наразі тільки ви. Так стоїть справа.

Христина покрутила злегка головою.

— Я не бачу у тому всьому нічого трагічного. Я їх висмію, якщо вони до мене придуть і все!

— Цього можете спробувати, місс Корней, я вам цього не забороняю. Можливо, що матимете успіх із цим, але якщо ні — тоді позовіть мене, бо тоді настане для вас тяжкий час.

— А що ж мені іншого зробити, якщо вони запропонують мені співпрацю?

— Прийняти, будь ласка.

— Прийняти? Тоді я зразу мушу повідомити містера Моргана!

— Ні. Це скінчилося б для нас дуже погано, зрештою, поради вже вас самі поінформують, щоб ви цього не робили.

— Але ж тоді ви радите мені стати їхнім агентом! Зрадити Америку?!

— Я вам це пропоную і в тому змісл вашого довір'я до мене, місс Корней. Ви мусите прийняти їхні пропозиції, як звичайно, попрохати одного дня надуми, під час якого вас будуть вони стерегти як ока в голові і після того повідомити їх, що будете для них працювати. Тоді включусь я, місс Корней і це станеться так, але слухайте дуже уважно, я вірю у вашу інтелігенцію. Я даю вам останню шансу вирватись ціло із цього нещастя, і це справді ваша остання шанса, міс Корней, будь ласка. Уважно слухайте.

Після цього він нахилився і прогнавши на силу думку про її рожеве, маленьке вушко, став півголосом розказувати речі, що викликали у неї щораз більше враження казок із тисяча й одної ночі. Але вона слухала, не перебиваючи, бо крім цього, що він розказував дуже фантастичні речі, його голос лунав дуже приємно і вона примкнула очі, спокійно та з дивним довір'ям вслухуючись у його рівний, погідний тон.

Нарешті він скінчив і вона наче пробудилась.

— Це все... страшно, що ви мені сказали. Я не вірю що це правда! Це неможливо! — покрутила головою свідомо.

— Нічого, ви не вірте, але запам'ятайте собі це все докладно. І зокрема запам'ятайте собі мій знак, інакше я не знатиму, що вам треба допомоги. І тямте весь час, що ви ступаєте

по краечку провалля. Уважайте, щоб не вчинити фальшивого кроку. Якщо вам ваше життя миле, будь ласка.

Його голос ще лунав у кімнаті, але його ноги вже були далеко. Зовсім не чути він закрив за собою двері і на мент затримався при вихідних дверях, на коридорі. Переставив злегка ключ у замку, перекутив і кинув ключ на пушистий хідник коридора.

Проходячи повз кабіни порт'є у голю він бачив, як цей підняв слухавку телефону і зачув ще його слова:

— Так, місс, я зараз пішлю хлопця, щоб відчинив ваші двері. Прошу вибачити, це певно хтось з обслуги через помилку...

Христина кинула слухавку і кинула роботу. Її думки не мали спокою. Глянувши на годинник, пригадала собі, що в цій порі Стентон звичайно перебуває в чайній кімнаті, як щось важнішого його не затримує в іншому місці. Пригадала навіть, що обіцяла йому прийти сьогодні, як звичайно, але це все було таке бліде у порівнянні із пережиттям останніх хвилин.

Григорій Бату! Дивна, таємнична людина, що таким незвичайним способом станула впоперек її життьового шляху і вимагала звернути на себе увагу. Дивна людина, повна тайн... Христина не могла однак заперечити, що ця таємничість зустрічала у неї прихильний відгомін і що взагалі вона, мабуть, цілий вечір думатиме про цього чоловіка. Про його гармонійний, повний, викінчений голос, одиноке щось, що вона власне у нього знає. Мабуть прийдеться їй тепер слухати голосу всіх людей, з якими її доля зведе разом.

Хоч Христина своєї обіцянки даної Стентонові не брала дуже вірно, він проте мав на це інший погляд. Місс Корней була в його очах метою всього життя від трьох днів і він дуже вже нетерпеливився, не сподіваючись так довго на цю мету чекати. І він дав вираз своєму нагодунню, коли вона врешті надійшла, розкішна і ясна, як сама весна.

— Якби я був вложив ноги у землю, напевно був би вже до неї приріс — привітав її терпкими словами і такою ж міною.

— Зробіть це наступним разом, я цікава, яка саме деревина виросте із цього? Я була б прийшла скоріше, але я робила рахунок сумління, мр. Стенсон.

— Рахунок сумління? А що це таке?

— Я дивилась на все те, що я вже зробила і на те, що мені ще треба буде зробити.

— Ага, такий балянс. І до якого висновку ви прийшли?

Що я робила досі дуже зле і маю намір робити ще гірше. Це останнє я завдячую вам, мр. Стентон.

— Це майже ворожий тон, місс Корней.

— Але правдивий. Не лякайтесь, я умови не зламаю. Ви мені обіцяли, що Грундманнові не станеться нічого... дуже лихого.

— Ви кохаєте його?

— Це дуже недискретне питання. Але я вам дам відповідь і вже цей факт повинен вас переконати, що я його не кохаю. Він для мене багато зробив і я йому вдячна, хоч він мене теж і на цей лихий шлях спровадив. Я його не кохаю.

Мр.Стентон роз'яснив своє обличчя великою надією.

— А кого ви кохаєте?

Христина підняла очі знад склянки чаю і Стентон доглянув у цих очах небачений там досі серпанок.

— Ви когось кохаєте... Або починаєте кохати — ствердив понад всякий сумнів і тільки пізніше не мент наморщив чоло. — Не знаю може мене...?

Вона засміялась, але її очі довго дивились на нього. Він був вродливий, випростований, молодий чоловік із майбутністю перед собою. І його голос гарний, мелодійний, звучний. Голос... Дивно, як вона тепер на кожний голос увагу звертає. Всеж таки цей інший голос був власне інший. Якийсь такий повний, глибокий, цікавий. Який був його власник...? Напевно не такий вродливий, як Стентон. Але про це не треба було думати, а тим-більше говорити. Це все — можливо — ще одна була казка. Може навіть напевно?

— Я ще не виконала покладеного на мене завдання. Я умовилась із місс Беверлей щойно на партію теніса і якщо вона надійде, ми заграємо його у критій залі.

— Далеко ви з нею зайшли? — Стентон теж збудився із короткої задуми.

— Не дуже. Вона мовчала, зате сама запитується багато. Її щось гнітить. Вона переживає якийсь неспокій. Я не встигла однак досі дізнатись, який саме..

— Яка вона людина, місс Корней? Що ви думаєте про її характер, вдачу?

— Вона займається тим самим, що я. Тільки з іншого наказу.

— З чийого? — кинув це питання, щоб перестрибнути невеличке збентеження, що його викликала у нього пряма відповідь Христини. Відповідь ця мала спеціальний тон: я твоя піддана і ти мій наказодавець!

— Я не знаю ще, з чийого, мр. Стентон, але це напевно розумна людина.

— Тоді це буде дуже трудно щонебудь у неї розвідатись.

— Гм. Вона однак ненавидить свого наказодавця... — знов цей тон. Стентон підняв на неї очі.

— Мабуть не тільки вона і не тільки його — кинув безнадійно.

— Мабуть — підтвердила щиро Христина. — Отже, що з Грундманном?

— Сидить.

— Не забудьте свою обіцянку!

— Як прийде час, місс Корней. Покищо він безпечний, як дитина. Процесу не буде. Що будете робити вечором, якщо місс Беверлей не прийде?

— Буду чекати, мр. Стентон.

— Як довго?

— Доки вона не прийде.

— Дамнед...! Вибачте, місс Корней, я у філософії не міцний. Я маю інший плян.

— Службовий?

— Гм. Особистий. Я маю два квитки до опери.

— Це дуже принадне, але чому ви маєте два, хіба треба вам аж двоє крісел? — спиталась просто.

— Ні... але я думав... я мав надію... власне, я хотів вас просити...

— Я знаю, ви хочете, щоб я з вами пішла до опери.

— Якраз так!

— Добре, мр. Стентон, прошу дуже. Я ж мушу слухатись.

Він приблід.

— Христино... місс Корней! Я думав так! Якщо ви не бажаєте мого товариства, тоді...

Вона засміялась і він вже зовсім не знав, що про це думати.

— Я піду з вами, піду, не журіться, ви аж зблідли!

Стентон потряс головою.

— Ще не бачив такої жінки...

— Мр. Стентон, але якщо надійде місс Беверлей — нічо з опери. Я дала слово пану Морганові всі свої сили і час присвятити для його загальної справи.

— О Боже... — зідхнув Стентон, але веселі вогники в її очах переконали його, що все буде гаразд і він з апетитом допив решту чаю. Якраз надбіг готелевий бой.

— Мр. Стентон! Мр. Стентон! Вас прохають до телефону!

Американець піднявся і перепросивши Христину пішов до апарату. Розмова не була довга. Христина не мала навіть часу з'ясувати собі тону цього голосу, що їй сьогодні такі страшні казки розказував, коли Стентон вернувся. Щось сталось, це вона пізнала зразу по його очах.

— Місс Корней!

— Що сталось?

— Місс Корней, не чекайте вже на місс Беверлей.

— Чому...? — Христині стало чомусь важко на серці.

Стентон віддихнув глибоко, знервований вісткою.

— Її найшли пів години тому назад. Мертвою.

13

Ще не було такого випадку, щоб містер Морган не покарав свого співробітника за невиконання доручення. Вперше це трапилось Христині Корней. Але тільки тому, що вища сила вмішалась у справу і місс Беверлей зникла як об'єкт дальших спостережень розвідчих агентів. Нею тепер могли цікавитись ще тільки лікарі і вони, ясна річ, цікавилися.

Містер Стентон був переконаний, що про розвідчі справи із Амалією Беверлей вже зовсім говорити не можна і тому чекав на лікарське свідоцтво у своєму бюро. Зате інспектор Дайнес стояв остовпілий перед обличчям мертвої і не знав, що власне було тут більше несамовите: чи факт, що ця повна життя жінка так нагло померла, чи краса її обличчя, що навіть після смерти не втратила нічого із свого чару. Низенький доктор Крікес комічно і трагічно розводив руками.

— Що я вам пораджу, інспекторе, чи я можу її воскресити?

— Тоді до чорта лисого із вашою медициною! Перед вами лежить ще теплий труп і ви тільки руками розводите!

— А що ви хочете, щоб я також положився біля неї? Я вам кажу, що вона померла і баста!

Інспектор Дайнес затиснув п'ястуки і наблизився до нього із зовсім недвозначним наміром. Доктор Крікес подався зпершу на другий бік мертвечого стола, заки відважився глянути на розлюченого поліциста. Бо інспектор справді не жартував.

— Слушайте, медичний нулю, якщо вона померла своєю смертю, то я є бізкі!

— Це дуже можливо — серйозно сказав доктор. Дальші приявні різно реагували: одні здусили сміх, інші несмак.

— Тобто, я бізкі? — спитався ще для певности інспектор і витягнувши довжезну руку мало-що не зловив доктора за ковнір.

— Я цього не кажу. Я кажу тільки, що вона померла своєю смертю. Я стверджую це всім своїм лікарським авторитетом.

— З вашим авторитетом!

— Інспекторе, я кладу голову на ковбан, що навіть після обдукції трупа не буде іншої причини смерті, як удар серця. Це вже не перший такий пацієнт у мене. Я знаю цю недугу.

Іспектор аж очі прижмутив.

— Ото ж з вас доктор! Не перший пацієнт! Що ви, погребник, чи рятівник людського здоров'я?

Доктор Крикес нарешті почувся ображений і при його малій фігурі подобало це на сценку із ревії, або цирку.

— Що значить, я погребник? Я лікар, це ви знаєте добре, але я не можу вам допомогти, коли ви вперлись, що вашого пацієнта авто переїхало. Прошу дуже, ви можете видати свій лікарський осуд, але я підпишу лише свій. Я не маю часу займатися фантазіями. На Вестенді чекає на мене вже двоє нових, один впав під авто, другий вискочив з вікна, дурак.

Дайнес не слухав останніх слів доктора.

— Ви медична нісенітнице, її замордовано, ви розумієте? Амалія Беверлей мала найздоровіше серце у світі! Та ще й яке серце! Зовсім не давно вона стартувала ще до бігу на середні віддалі!

— Ну і надірвала собі серце...

— Доктор, я вам надірву голову зараз же тут на місці! Ви знаєте, що я у злості до всього здібний!

Доктор нарешті вишкірив зуби, як мале тигреня.

— Іспектор, якщо я вас дістану отак колись у мої руки, як її — а на це заноситься через вашу паскудну натуру! — тоді я вам виставлю атестат на морд! Тільки на морд! Але вона могла навіть на Мавнт Іверест лізти, це мені на задному колесі дзвонить! Я вам кажу, що вона померла і померла сама, зрозуміли?

Іспектор Дайнес не витримав, витягнув руку, зловив доктора за обшивку і як малого півня, підняв вгору до свого обличчя.

— Померла на удар серця... на вулиці, що?!

Доктор аж захлиснувся, в'ючись у лапах поліційного інспектора.

— Що ви, вдуріли? Хіба не чули, що на вулиці найчастіше вмірають на серце?! Що вам Бог дав, інспекторе, ви на правду надто далеко зайшли!! — погрожувала мала фігурка.

— Навіть якби ви мали нагороду Нобеля, я вам вже не повірю. Ви є знахор, а не лікар. Вашій медицині щось у дома не в порядку, докторе. Ваш попередник запевняв мене у цій самій трупарні, що чоловік помер своєю смертю, а йому бракувало голови!

— Кому, лікареві?

— Одному і другому! — Дайнес пустив доктора, аж цей заточився, ставши нагло на власних ногах. Шкода, що Амалия Беверлей не могла повеселитись цією сценою разом із приятелями. Вона лежала холодна і чужа серед урядового гамору довкола її тіла.

Доктор Крікес вдягнув плащ і ствердивши ще раз, що з ляками нема пощо говорити і нерви собі псувати, пішов геть, щоб зарядити обдукцію мертвої. А інспектор Дайнес лютий на весь світ ще пізніше вечором відвідав надінспектора Воллеса, якраз, коли цей кінчав їсти свою скромну і запізнену вечерю.

— Її знайдено на вулиці Скулфілд Роад, на розі Дансомб. Без жодних свідків, ніхто не чув жодного гамору, мешканці нічого не запримітили підозрілого — Дайнес говорив це все піднесеним тоном, не маючи спокою.

— Чого ви кричите до мене, Дайнес? — Надінспектор підняв на нього здивовані очі.

— Ах вибачте, нерви. Доктор Крікес каже, що вона померла на удар серця. Я кажу, що це морд.

— Доктор Крікес має рацію, бо він лікар, інспекторе — Воллес витер руки об рушник, поправив волосся і сягнув по капелюх.

— Хочу ще відвідати радіоцентралу. Чекаю на цікаву відомість з Калькутти.

Дайнес заступив йому дорогу.

— Це є морд, мр. Воллес, я стою за цим всім моїм авторитетом.

— Ви дуже згорділи, Дайнес на ваш авторитет. Але сідаймо ще на хвилину. Хто її знайшов?

— Берт Сільвер. Загально панує думка, що він був її коханцем. Але він не виглядає на прибитого горем чоловіка.

— Сільвера ніщо не може прибити — погодився наінспектор. — Сер Гекслі найпевніший за нього. А впрочім, що саме заставляє вас вірити у морд?

— Вірити...? — Дайнес став ходити по кімнаті тудою і назад. — Перед кількома днями я зустрів її в одному льокало і там вона мені сказала: „коли мене знайдуть одного дня навіть без пострілу у голову або діри між лопатками, не вірте тоді, інспекторе, що я зі старости померла”. Я її тоді зле зрозумів, не прив'язав ваги до бабського базікання. Я думав, що вона чваниться своєю службою в Інтелідженс Сервіс.

Надінспектор свиснув крізь зуби.

— Це вже цікаве. І Сільвер не міг вказати на якийнебудь слід?

Дайнес заперечив.

— Вона вчором танцювала у його товаристві і вони обоє вийшли із Метро. Ранком поліційна стежа найшла її на вулиці мертвою і спершу повідомила бюро сер Гекслі. Там був Сільвер і він зараз же поїхав на місце знахідки. З ніким більше не бачили її попереднього вечора, тільки із ним.

— Дайнес, залишіть двозначні натяки на боці, це не на місці. Кажете, вони обоє танцювали в Метро. Куди вони пішли звідтіля?

— Сільвер твердить, що до її дому. Це і не таке дивне, бо він туди часто заходив до неї, навіть коли вона вже замешкала у готелю, вона своєї кімнати не залишила.

— Коли він від неї вийшов?

— Він каже, що зараз же. Я кажу, що він бреше.

— І ви йому це сказали?

— Сказав понуро заявив Дайнес. — Але він забарикадувався за „службову тайну” і я не можу йому нічого вдіяти. Людям з Інтелідженс Сервіс можна все. Їм вільно навіть нас обдурювати. А що вільно нам?

Надінспектор Воллес застогнав.

— Тримати морду і дальше робити службу. Нам ніхто не допоможе, а всьому лихові ми винуваті. Але зважте, що ви самі кажете, що вона з ніким поза Сільвером не бачилась і ніхто не заходив до її дому...

— І нагло найшли її на вулиці, два кілометри від її хати! — перебив нечемно Дайнес.

— ...а на удар серця вмірається коротко — продовжав спокійно Воллес. — Може вона просто вийшла перейти, а може Сільвер її післав щось полагодити?

— „Службова тайна“! Чи думаєте, що тільки на удар серця вмірається коротко?

— Смішне питання. Але у цьому випадку ви фантазуєте. Доктор Крікес знає, що говорить і як що він твердить, що це удар серця тоді воно так і є. Чи найдено щось нового у справі цієї важкої води? — змінив Воллес тему.

— Угум — підтвердив надінспектор. — Чи не краще міцніше поцікавитись, де вона може бути, як влазити у чужу собі медицину, гм?

— Ні — заперечив коротко Дайнес, лихий, що розмова перейшла на його слабке місце. — Не можу ствердити, як її звіттіля винесли. Всі підозрілі люди стоять під строгою обсервацією. І жоден з них не має надто багато грошей. А тим часом ця вода вже далеко звідсіля.

Дайнес перейшов на іншу тему.

— Чи можна вас спитатись про вашу думку у справі влому до лорда Кавнтерсекс?

Надінспектор підняв брови в гору.

— Від коли ви знов цим цікавитесь?

Дайнес злосливо підсміхнувся.

— Я знаю, що ви думаєте. Ви думаете, щоб я не встромив носа до чужого проса. Тимчасом вартісне срібло і діамантові перстені злодії залишили. Але всі старинні вази, чашки і прочі антиквітети чисто забрали. Я думаю, що це досить інтересний влом. Адже ці речі важче продати, як самоцвіти і срібло.

— Ну гаразд, але що це нас обходить?

Дайнес затримався перед своїм надінспектором. Капельюха він підсунув догори і в очах у нього запалали зовсім інтелегентні світла — як подумав собі Воллес.

— Протягом останніх двох років відбулись тут і там вломи. Я не маю на думці звичайних вломів, тільки ці особливі. Вломи, що при них вкрадено тільки старовинні речі. Влом до лорда Кавнтерсекс є найновіший у цій довгій серії. І цікаве також, що досі ми нікого не зловили!

— Так, це останнє найцікавіше, і ви повинні на це найкраще відповідь знати — промимрив Воллес. — Але я й даліше не знаю, що це все нас обходить?

— Я думаю, що це нас повинно цікавити. Недавно появилась одна із вкрадених у таємних вломах речей. Один американський старшина, стаціонований у нас, прийшов з нею до антикваря Блеса і цей йому сказав, що це крадена річ. Після цього американець прийшов на поліцію.

Надінспектор вже таки знетерпиливвся.

— Чи ви маєте якусь ціль у тому, щоб мене не допустити до радіоцентралі? — кинув злісно. — Що це все має спільного із нашими справами?!

Дайнес зніс очі до неба, у цьому випадку тільки до стелі.

— Вислухайте ж мене до кінця! Ви тоді відкриєте очі й вуха. Цей американець купив цю річ, між іншим, чудову фігурку із слонової кости, ялонського походження, у містера Джекстона Голла, який у Грін Гарденс веде торгівлю антикварними речами а у нас нотований фахово, як торгівець краденими речами. На жаль, досі не можна було йому нічого доказати.

Воллес значуче подивився на свій годинник. Але Дайнес підняв руку.

— Не спішіться. Я вам заплачу таксі до самої радіоцентралі. Тільки вислухайте до кінця. Отже Джекстон Голл заперечив, ясна річ, що цю фігурку він колинебудь бачив. Він навіть образився. Але інспектор Локстон цим не перейнявся і таки оглядав всю його квартиру. Виявилось — на превелике здивування містера Голла — що там було більше таких експонатів без метрики, що походили з різних вломів. Містер Голл жалівся на брак доброї пам'яті, але Локстон застосував „вийнятковий стан” і старий зразу все собі пригадав. Він купував ці речі у одного китайця, що називається Фу-Чянґ і має також антикваріят, але на Ляймгавзі. У Фу-Чянґа знайдено численні речі із виконаних вломів, а передусім вкрадені у лорда Кавитерсекс. На превеликий наш жаль, Фу-Чянґ саме тоді не був дома і очевидно, його й досі там немає.

— Це все дуже цікаве, але я вже хочу спати. Коли Локстон перевів ці ревізії?

— У Голла вчора ввечером, у Фу-Чянґа сьогодні вполудне.

— Ну, тепер я можу вже заснути.

— Ще ні, надінспекторе. У Фу-Чянґа знайдено, крім згаданих вже, ще інші цікаві речі. Наприклад, одне яблуко, зроблене з дерева і всередині порожнє. Коли потиснути пальцем на одне місце, воно розпадається надвоє.

— Місце...?

— Ні, яблуко, надінспекторе — злюще ствердив Дайнес. — Я зразу собі чомусь уявив, що маленьку пляшечку води можна було у такому яблуку чудово переносити.

— У вас неабияка фантазія — з призначенням похитав головою Воллес. — Ми мусіли б заборонити вироб всяких діточих іграшок, щоб не збудити вашого підозріння навіть до сиріт-

ських садочків! — тепер надінспектор вже дуже виразно глянув на годинник і зідхнув, уважаючи розмову за скінчену.

— Але ми найшли також дуже цікаву цигарку, надінспекторе!

— Цигарку? Якої марки? — зацікавився любитель цигар.

— Цього ще не знати.

— Тоді закурить її і завтра мені скажете, яка вона, терпка чи приемна.

— Її закурити не можна, мр. Воллес. Так само добре можна закурити кодака або ляйку.

— ?

— Коли цигарку нести у зубах, можна нею робити гарні знімки, виразні і гострі, як бритва.

Надінспектор стягнув брови. Настала мовчанка. Дайнес переживав свій тихий тріумф. Ситуація змінилась. Останні слова інспектора набрали значення.

— Не могли ви цього сказати на самому початку?

— Ви знаєте — оправдувався Дайнес — я здавна маю нахил до сензацій у відповідному менті...

— Отже там є централія шпіонажу. Але чия?

— Якщо будемо знати марку цигарки, знатимемо теж, чия це централія. Але терпкість і приемність не дадуть нам багато у цьому випадку...

— Гм, відбилися, гарно. Фу-Чянґ китаець. Певно?

— Не знати... Може він не китаець, а японець. Але це тільки гіпотеза. Його ми мусимо зловити.

— Не люблю слова „мусимо”. Зловимо, добре, не зловимо, друге добре.

— Ні, цього типа ми таки мусимо зловити. Бо тільки він може нам сказати, що це за рідина у нього така стоїть, на полиці, у фотокамері — в задумі сказав Дайнес.

— Яка знов рідина?

— Ну, наші люди знайшли у Фу-Чянґа фляшку з якоюсь рідиною, що її наші хеміки не уміють определити. Експеримент на крілику доказав тільки, що коли цю рідину впровадити в кровні судини, звірина гине на параліч серця, докладніше серцевого м'язу.

Воллес витріщив очі.

— І ви це щойно тепер мені кажете?! Я вас посаджу на три доби на хліб і воду, Дайнес за такі герці! Це нечуване, на що ви собі дозволяєте!

— Нечуване, але правдиве — сумовито похитав головою Дайнес, що знав свого шефа краще як себе самого.

Воллес зняв капелюха і обтер легкий піт з чола.

— Ви підозріваєте, що Амалія Беверлей...? Але ж ніхто не чув, щоб Фу-Чянґ мав до неї якесь відношення. І як він з нею зустрівся? Чи вломився він до її квартири, чи вона пішла до нього...? Вона пішла до нього... Чому Інтелідженс Сервіс про це нічого не знає? Містер Сільвер...

— Ці панове нічого не знають, бо я їм нічого не сказав. Вони уміють тільки повісити шпигуна, якщо ми їм його цілого і живого доставимо. Берт Сільвер поспішився все те, що ми найшли, скоро сконфіскувати, а мене прямо таки викинув за двері. Про всі ці речі він також нічого не знав. Але я не вірю ні Сільверові, ні нікому іншому з цієї шайки. На мою думку і сер Гекслі є теж геніяльним брехуном.

Воллес глянув на нього і помахав рукою.

— Ви йдете надто далеко, Дайнес. Недовір'я до такої особи не на місці... і небезпечне.

Дайнес підсунув капелюха ще вище.

— Недовір'я є матір'ю мудрости — сказав звільна. — Я не вірю нікому, крім себе самого. Навіть вам не вірю і сер Гекслі не вірю. Але тепер ви мусите почути грубий кінець моєї історії. За дурницями я не гнався до вас у таку пізню пору, коли я звичайно люблю якусь добру книжку у ліжку читати.

Воллес вийняв хустинку і вдруге обтер піт.

— Якто, ще не все?

— У пляшці із цією рідиною у Фу-Чянґа не було всього. Там бракувало трохи цієї рідини. Де вона поділась, я не знаю. Але невелику пробку із неї ми знайшли у малесенькій пляшчинці на бюрку у Джекстона Голла.

— Дайнес, бійтеся Бога, але ж це є...

— Дуже необережно із боку Джекстона Голла і дуже інтересно для нас. Зважте, що Сільвер запровадив місс Беверлей — як він каже, додому. Зважте, що її знайдено мертвою. Зважте, що ніхто не знає, що з нею діялось між працанням із Сільвером та хвилиною смерти. Зважте, що ніхто не знає, коли власне і з ким вона пращалась і взагалі розсталась.

— Ви хочете цим сказати...

— Що доктор Крікес є стара, лиса і дурна голова. Зважте, що ми ще досі не знаємо, що власне могло сполучувати місс Беверлей із Голлом та Фу-Чянґом, якщо така сполука існувала. В кожному разі, ми знайшли спрчинника її смерти, тобто укольну голку, знайшли її гарно запаковану, ще навіть із останньою краплею цієї надзвичайної рідини. Знайшли ми її на квартирі Джекстона Голла.

— Ланцюг замикається.

— Ні, надінспекторе. Джекстон Голл багато бреше, але в одне я вірю, що він сказав: він про цю голку нічого не знає! І на голці ми знайшли відтиски пальців, але не Джекстона Голла, ані не Фу-Чянґа, ані навіть не Сільвера. Просто якісь зовсім нам незнані. У нашій картотеці їх нема.

— А це що знов. Великий незнайомий.

— Угум, надінспекторе, великий незнайомий. Мудра і розумна голова, можливо, навіть шеф цієї організації.

Воллес скептично скривився.

— Шеф мав би залишити свої відтиски на такому предметі, як знаряддя смерті? Перегляньте цю справу уважніше, тут щось смердить, Дайнес. Чи Джекстон Голл арештований?

— Ні. Але його стережуть два наші поліцисти, день і ніч. Він мусить мати якийсь контакт і я хочу знати, із ким. До преси я подав довірочні інформації — Дайнес широко усміхнувся — що Голл зовсім невинуватий і зовсім чистий. Про його зв'язки із Фу-Чянґом та про наші відкриття в його домі я не сказав ні слова.

— Дуже розумно. Цікаве ще, хто остеріг цього китайця?

— Великий незнайомий, надінспекторе. Я майже вже здогадуюсь, хто це міг би бути, але — Дайнес виглянув через вікно — до нас йде доктор Крікес і я цю тайну залишу при собі, бо вам також не вірю.

— Хай вас чорти візьмуть — закінчив Воллес щиро.

Незадовго після цього ввійшов судово-поліцейний лікар. Він ніколи не мав великої радості на обличчі, але тепер виглядав як здетронізований король.

— Її отруїли — сказав, опустивши носа вдолину. — Але на перший погляд не можна було пізнати. Крім цього наші хеміки мене запевнили, що тут йдеться про зовсім у нас незнану, сильну отрую. Правдоподібно, місс Беверлей отримала укол. Однак я не найшов жодного сліду такого уколу, хоч це не перечить такому здогадові, бо малий укол дуже важко найти.

— Зокрема, коли хтось є короткозорий і має слабкі очіци — інспектор Дайнес з вдовolenням закурював папіроску. Урядово стверджувався його здогад: місс Беверлей убито, вона не вмерла власною смертю.

— Я розумію вашу втіху — признав доктор Крікес скромно. — Крім цього мушу вам сказати, що вона мусіла у хвилину смерті знаходитись в авті і то у возі Форда, бо руками, радше лівою рукою схватила у передсмертному судорозі за

сукно, що ним вибиті сидження Форда і в її пальцях ми найшли кілька ниточок із цього сукна.

Дайнес аж у руки сплеснув.

— Диви, диви, який доктор мудрий! Давайте ці ниточки!

— Не маю, бо містер Сільвер забрав їх із собою.

— Містер Сільвер? — чоло Дайнеса міцно наморщилось. — Містер Сільвер, я бачу, що ви стаєте впоперек моєї дороги — докінчив він півголосом і на це ніхто спеціальної уваги не звернув. — Я мушу зараз же говорити з Джекстоном Голлом! Зараз же!

Волес глянув третій раз на свій годинник.

— Спершу заплатите мені таксі до радіоцентралі. А крім цього раджу вам спшитись, бо коронні свідки обвинувачення дуже часто мають нещасливі випадки. Смертельні.

Дайнес щось подумав і вибіг як попарений.

Даремно кричав за ним Воллес, щоб заплатив таксі. Дайнес у цій хвилині набрав страшного підозріння і тому його поліційне авто їхало по великому Лондоні під звук своєї сирени так, начеб це мала бути його остання дорога на цьому світі.

14.

Христина Корней власне добре не знала навіть, про що йшлося у цій модерній опері. Співали, танцювали, хтось когось встромив ножа у груди, якась скочила у ставок, але він був на щастя плиткий і герої зміг її вирятувати замочивши тільки шкарпетки, накінець відбулось велике весілля і гучною музикою все це діло щасливо для виконавців та публіки закінчилось.

Христина весь час була під враженням смерти місс Беверлей. Це трохи трудно уявити собі, що кілька годин тому із кимсь балакаєш, а тут найшли його десь там мертвого, як пень. Доля цієї жінки чомусь дивно близько обійшлась Христині. Може тому, що вона сама сиділа по вуха у цьому інтересі? Адже скільки подібностей: місс Беверлей працювала в цій самій ділянці, що й Христина, обі були незамужні, обі були молоді і гарні, можливо що навіть обі до своєї професії так само дійшли — і нагло одна з них померла. Христина не знала ще подробиць, але Стентон якось невизивно скрипився, коли вона спиталась його, на що померла місс Беверлей.

— Щось із серцем — вияснив круто Стентон. — Але містер Морган не вірить у нормальну смерть.

Містер Морган втішався у Христини великим респектом і цих кількох слів вистало, щоб у неї зробилось переконання про гвалтовну смерть, а не нормальну смерть місс Беверлей. Під час вистави в опері вона вже просто так упевнилась, що місс Беверлей згинула, а не померла, що її ніщо вже з цього переконання вибити б не змогло. Адже місс Беверлей втішалась найкращим здоров'ям! Чого ж їй умірати? Зовсім ясно, що її убили.

Хто?

Ну, на це не можна було дати відповіді. Місс Беверлей мала дуже широкі і дуже різні зв'язки. І дуже таємні. Але факт, що її вбили нав'яз на Христину дивний сум, може навіть страх. Вона не хотіла висказати цього перед Стентоном, ні, до нього вона не відчувала ще так багато довір'я, але вона радо комусь розказала б про свій страх і радо пошукала б у когось охорони. Але стентон сидів біля неї зацікавлений оперою і Христина не могла в душі заперечити, що їй якось важко наблизитись до нього далше, як поза урядові справи, хоч він робив намагання. Ні, йому вона цього не сказала б і до нього вона не склонила б голови, щоб спокійно, не думаючи і не лякаючись нічого — заснути. До нього ні.

І тому вона йому не сказала нічого, навіть коли вони у готелю розставались. Він висказав своє задоволення із її товариства, із гарного вечора і вона настільки уміла своє лице зодягнути у привітну маску, що Стентон був би присягнув, що їй було щонайменш так само присмно.

Але коли вона відкривала двері свого апартаменту, у неї серце на мить забилося. Місс Беверлей згинула — коли ж її черга? Чи не скінчить вона так само колись...? І коли? Може завтра, за тиждень, а може ще цієї ночі? Адже які таємні, невловні і немилосердні сили ведуть боротьбу на цьому зажертому, таємному фронті розвідки! І яких тут метод вживають. Життя одної людини у цій боротьбі, це менше, як вогник свічки. Погас і його немає.

З важкими думками і ще важчим серцем вступила Христина у свої пороги і перекурила контакт. Темна хвиля рожевого світла залила кімнату, обняла її всім своїм чаром і враз — неначе б холодний, морозний подув пронизив дівчину.

— Аа, здрастуйте, місс Корней, довго приходиться мені на вас чекати сьогодні. Дозвольте знайомитись, Ликов, В'ячеслав Ликов, а це мої товариші, їхніх імен вам не треба зна-

ти. Не кричіть і не тікайте, це все нінащо, ходіть ближче, ми мусимо поготорити сьогодні і у нас дуже поважна причина до того, місс Корней.

Дівчина стояла на місці, як статуя. Тільки її очі, силою волі керовані переходили з одної постаті на наступну. Дивні люди, убрані у чорне, у капелюхах, а обличчя... Далекі від європейських облич. Якись неначе не витесані якслід, гузуваті і мозолісті. І ось цей між ними — В'ячеслав Ликов. Вна знала це ім'я. Вона знала багато імен, бо так їй треба було. Отже це є той совет, що про нього говорив їй дивний чоловік Григорій Бату, якого вона не хотіла поважно рахувати.

— Ну, ходіть ближче, сідайте, Сашка, піднеси крісло для мадам.

Її просто примусили сісти. Один станув при дверях, двох за кріслом Ликова, неначе два важкі, чорні стовпи. Христина не могла подумати, що це гарний вид. Навпаки, зовсім навпаки. Отже вони — прийшли. Бату говорив правду. Якщо він ще відгадав про що вони будуть з нею говорити, тоді Христині хіба це все у лихому сні сниться!

Вона ще не сказала ні слова. Вона відчувала тільки всім своїм організмом, яка вона тут сама і безборонна в обличчі цих чотирьох людей.

— Місс Корней, ми знаємо про вас все.

Чи не смішно? Вже кожний, хто її бачить те саме їй говорить. Христині стало чогось справді смішно, хоч її положення було дуже незавидне.

— Що все? — майже механічно відповіла вона росіянинові.

— Все, це значить все. Ми знаємо де ви народжені, де ходили ви до школи, де ви весь час перебували, з ким ви зустрічалися, з ким ви жили і працювали і з ким тепер працюєте. Це все я кажу тому, щоб ясно з'ясувати, що всі тузи у моїх руках. Ваш новий шеф, містер Морган не знає так багато про вас, як я, це вже ми ствердили понад всякий сумнів.

Христина дивилась на нього і чомусь прийшло їй на думку, що його обличчя наче не людське, наче у воскової фігури, без життя, без індивідуальних ціх. Обличчя, яких тисячі видно кожного дня на кожній вулиці.

— Містер Ликов, чого ви від мене бажаєте? — спиталась його спокійно, незвичайно цікава, чи він скаже це що говорив Бату.

Помалу, помалу, місс Корней. Перше всього я хочу повного вашого підчинення моїм наказам із цієї ж хвилини. Тут не треба вашої згоди, бо ви відмовитись не можете.

Бату мав рацію. Христина аж прибідила.

— Не можу відмовитись?

— Ні, не можете. Ми маємо вас у руках. Ми зібрали всі ці дані не на те, щоб вас ними пострашити, тільки вас на їх основі повісити, якщо ви захотіли б відмовитись. А тому, що ми ствердили теж понад всякий сумнів, що вам вмірати не збирається, я певен, що ви не відмовитесь і на цьому переходимо до наступної точки.

Бату мав рацію. Її не прохали і навіть натяків на це не робили. Вони рукавичок не знали, коли вони мали у руках всі тузи. Христина відчула якесь тихе змучення тим всім і їй захотілось плакати, захватись десь і сильно виплакаться, але не на очах тих холодних, безвільних, воскових бестій.

— До якої точки — сказала мертво.

— Ви працюєте у містера Моргана. До вас залицяється містер Стентон, кромішній дурак, але на високому становищі. Містер Стентон є довіреним містера Моргана, тобто він може заглянути у всі тайни, які тільки біля Моргана можуть бути. Це дуже важне для нас — і для вас.

— Для мене?

— Я згадав, що Стентон до вас залицяється. Це йому буде коштувати голову, але не тепер. Далеко пізніше. До заокруглення ситуації треба мені ще згадати, що англійська розвідка має вас на оці і вам треба працювати незвичайно уважно, щоб містер Морган не мав ні тіні підозріння супроти вас. Тобто наша співпраця мусить злишитись повною тайною, ясно? Тепер я перейду до вашого першого завдання, яке зв'язане є вже одночасно із наступним, так, що їх можна трактувати як одне. Ви мусите запевнити собі повну приязнь Стентона, тобто ви мусите його залицяння сприймати прихильно і піти по цій лінії до самого кінця. Ви мене зрозуміли добре, хе, хе, хе, це для вас не таке буде трудне, після вишколу у Грундманна, один менше, один більше, не грає ролі. Зрозуміли?

Христині здавалось, що серце підходить їй до горла з обурення. Такого вона ще не чула в житті! З нею поводитись, як з твариною наказуючи їй речі найінтимнішого характеру, речі, що тільки у сфері душі і серця лежать і нікому до них без дозволу заглядати не вільно. А вони просто з чобітьми влізли у її почування і порозбивавши там всякі ілюзії та надії, кинули їх на паству своїм хижим цілям.

Ликов однак спостерігав гру її обличчя дуже уважно і ще заки вона всміла відкрити рота, він вже закрив їй його знов.

— Місс Корней, у нас нема часу на зайві сантименти. Ви мусите це трактувати як наказ. Впрочім, ваше псевдо у нас: Наташа. Запам'ятайте його добре. Повертаючись до речі: Стентон мусить для вас втратити голову і серце. Я думаю, що вам це не прийдеться трудно — при цьому він переніс зір на її ноги так виразно, що мимоволі дівчина накрилась ріжечком плаща. — Отже останній вже раз: Стентон в найкоротший час мусить бути у вас закоханий по самі вуха. Часу є дуже мало і тому я пропоную вам вже завтра, таки завтра запросити його до ваших кімнат. Це вам дасть добру нагоду, при тихій музиці, чарці і ваших, гм, чарах зробити з нього вашого раба. Такого самого раба, яким ви будете для нас — додав різко, наче потягнув ножом по склі.

В'ячеслав Ликов не знав, що своїм наказом він зробив Стентонові і своїй власній справі якнайгіршу прислугу. Справа у цьому, що містер Ликов мав досі до діла тільки із жінками московського роду і не знав психіки європейської жінки. Про це він мав пізніше переконатись, але з дуже цікавим для себе наслідком.

— Даліше — тягнув він свій монолог, не допускаючи дівчину ніраз до слова. — Коли Стентон вже буде ваш, а це мусить бути скоро, місс Корней, бо ми цінимо тільки швидких та активних агентів, вам треба помалу витягати у нього всякі відомості. Я буду вам завжди постачати деталі, що допоможуть вам на певні питання дістати дуже певні і добрі відповіді. Ці деталі, я вам подам у свій час. Ваше завдання в основному буде дуже просте: ви будете контролювати для нас стан американських відомостей на цих полях та ділянках, на які я вам скажу. Але ваше завдання при цьому дуже небезпечне, на це я звертаю вам з притиском увагу, місс Корней. Якщо американці наберуть лиш тіні підозріння, що ви їх зраджуєте, ви вже для нас непотрібні.

— І що станеться тоді зі мною — впало із сухих уст дівчини.

Ликов дивився на неї непорушно, як кобра на свою жертву. Щось було у його очах хижого, дикого, але воно було захищене у нерухомій, восковій масці обличчя.

— Тоді ми вас зліквідуємо, місс Корней. Отже — уважайте.

Сказавши це, він піднявся. Христина не могла цього зробити. Вона відчувала страх, звичайний, людський страх. Доля місс Беверлей весь час стояла перед нею.

Ликов не був ростом великий. Навпаки, він був навіть досить малий. Христина аж тепер запримітила, що у нього об-

личчя зоране віспою і що його ніс, неначе запався. Ні, симпатичний цей Ликов не був ні трохи.

— У випадку, якби вам прийшло на думку всю цю нашу історію випаляти Морганові в надії, що він вас охоронить, можете перед тим спокійно написати завіщання і розподілити ваше конто між ваших приятелів, бо наступного ранку ви вже не доживете.

І це він їй ще мусів сказати. Ну, ну, цього вже було дуже багато. У Христини родився бунт — але вона не мала сили його розвинути в акцію. Вона не відчувала під ногами потрібного ґрунту, під нею земля хиталась вже не від сьогодні.

Він вже стояв при дверях, але ще раз обернувся до неї.

— Місс Корней, ви забули мене спитатись, яким шляхом ми будемо комунікуватись. Я це беру на карб вашої скромності — засміявся чогось сухорляво. — Я буду вас відвідувати, коли мені буде цього потрібно. Я буду з вами комунікуватись так, щоб цього ніхто не знав, тільки ви і я. Сьогоднішній день я вибрав тому, що всі розвідчі собаки полетіли дивитись на мертва Беверлей.

Щось штовхнуло Христину.

— Чи це ви... її убили...? — спиталась мертвим голосом.

Ликов насадив на голову капелюха.

— Ні, це конкуренція. Але ми вчинили б, без сумніву так само, якби вона нас так зраджувала як — конкуренцію, хе, хе. Добраніч, місс Корней, спіть спокійно, ви у певних руках.

Всі чотири вийшли з кімнати і хоч їх вже не було, Христині здавалось, що вони вже ніколи її кімнат і її товариства не залишать. Їй було так важко на душі і вона почувала себе такою самотною та бідною, що навіть не зібралась на сили, щоб замкнути двері на ключ. Так, як стояла, на глиняних ногах попленталась до спальні, впала на подушки і стала плакати в голос, як мала, скривджена дитина...

Їй було так, якби на неї валились мури і ось-ось вона почує на плечах жахливий, знищуючий удар грузів, що й поховать її під своїм важким тягарем і ніхто, зовсім ніхто не буде знати, що з нею сталося і де вона ділась. Нікого вона не мала на світі, до кого могла б відкрити своє серце і сказати все те, що там за цей важкий час наболіло. Ніхто її не зрозуміє і ніхто її не охоронить від невмолимого нещастя. Раз її впутали у цей жахливий світ підступної підлоти і вона ніяким чином з цього видряпатись не може. На кінці цього всього вона бачила тепер тільки смерть, ніщо інше, як тільки муки і смерть. Тоді ж...

пощо так довго ждати? Пощо втрачати й честь до цього, коли однаково ніхто їй не допоможе перемогти це лихо? Коли однаково її зліквідують, ці, або інші, чи це не однаково...?

Дівчина піднесла голову і її очі задивились у стіну. Подушка була мокра від сліз. Стіна була звичайна, мальована у квіти, але очі Христини бачили там самі страшні образи: її поривають у провалля, її катують і нарешті її убивають, ударом ножа у плечі... у плечі... здригнулась вся нервово і здусивши оклик страху, великими, мокрими очима вдивилась просто в обличчя, що стояло, злегка похилене над нею.

— Хто...

— Ви знаєте мене — лагідно заговорив голос і вона його зразу впізнала. Це був Григорій Бату. Чоловік, що досі не хотів їй показати свого лица. І самій Христині було б дивно, якби вона усвідомляла, з якою уважністю її очі спочивали на цьому спокійному, подовгастому обличчі, на високому чолі, на вузькому й рівному носі, на очах, що сховані під склепінням брів горіли, як два вуглі.

Він зняв руку з її плеча, випростувався, підсунув собі крісло і сів.

— Кому я досі показав моє обличчя, завжди воно приносило цій людині нещастя. І тільки вам першій воно нещастя не принесе. Але ваше положення дуже важке і вірте мені, що я з вами всім серцем співчуюю. Це добре, що ви плакали, плачте ще, будь ласка, це нерви відпружуються і організм відсвіжується. Вам треба буде багато сил, місс Корней, у найближчому часі. Перед вами дуже важкі дні.

Сказав, зняв очі з неї, підвів знов і скупоскупоско усміхнувся.

— Однак ви молоді, світ до молодих належить. І до відважних. Не лякайтесь небезпеки. Вона на це є, щоб її перемагати. І ви переможете. У вас є приятелі, друзі, що не залишать вас самих віч на віч із жахом.

Христина ніколи в житті не уміла пізніше відтворити своїх думок і почувань, але вона знала, що цій людині можна довіряти.

— Я не маю нікого на світі, містер Бату, нікого.

Він сягнув до кишені, вийняв білу хустинку і нахилившись злегка обтер їй сльози з вій та обличчя. Його чоло при цьому наморщилось, неначе він виконував незвичайно важливу і важку річ.

— Не кажіть так ніколи, доки у вас хоч крихітка надії. Вірте, що є напевно хтось, кому ваша доля не байдужа і уповайте, що цей хтось вас навіть у найважчій хвилині не залишить.

Це звучало, як потіха і Христина, не питаючи ні його, ні себе, яким чином він тут узявся, похитала головою сумовито.

— Ви так говорите, щоб мене потішити. Вам це легко приходитьсь. Я не знаю хто ви і чим займаєтесь, але я відчуваю, що ви цього всього не лякаєтесь. Однак мені інакше... Мої нерви цього на довгу мету не витримують.

Він помало сховав білу хустину. Його уста околював усміх.

— Не кажіть так. Правда, ще якийсь час ви мусите багато витримати. Я не скриваю цього, що ви стоїте одною ногою на другому світі. Але тільки одною ногою, місс Корней, а це не значить, що все втрачено. Ви відчуваєте самоту, але вірте, що у вас є приятелі і надійтесь на них.

Дівчина однак похитала сумовито головою.

— Ви маєте на думці Стентона... Але це не...

— Ні, місс Корней, я не його маю на думці. — Він перебив їй досить різко, як на його дотепершній тон і вона підняла очі до нього злегка заскочена.

— А кого ж? — впало їй із уст питання.

— Себе.

— Після цього він піднявся і не кажучи нічого, взяв її на руки, поклав якслід, прикрив накривалом і погасив лампу. Христина не була в силі слова сказати на це все. На пальцях, як дух, вийшов він з кімнати і вона почула тільки, як за ним заскочив замок у дверях. Вона хотіла думати, хотіла щось аналізувати, але змучення взяло верх над її бажанням і притупивши лице до подушки, нероздягнута, вона вперше від кількох днів заснула тихо і безпечно, як мала дитина.

15.

Грін Гарденс це була гарна дільниця. Там мешкали багатші люди і кожний з них мав однородинний дім по середині плеканого городу, окруженого високим живоplotом, що охороняв нутро від небажаних очей прохожих.

Такий дім мав теж містер Джекстон Голл. Від воріт городу вела висипана білим шутром доріжка до входових дверей і друга така сама до гаражу. Одиноке, що кидалось в очі у цьому домі, це двері. Масивні, з дубового дерева і ковані залізом, вони аж ніяк не підходили до модерного, легкого типу цього будинку.

Джекстон Голл сидів саме у своїй канцелярії за бюрком і не маючи нічого кращого до роботи, нервово кунив папіроску за папіроскою. Сержант Ріджсон сидів у глибокому фотелі і постогнуючи над низьким поземом военного спорту, укладав пляни на табелі першої дивізії, при чому виходило ясно, що Арсенал повинен здобути знов мистецтво, бо й хто ж може йому зробити поважну конкуренцію? Волвергемптон сходить зовсім на пси і якщо так піде далі, то він, сержант Ріджсон, перестане взагалі цікавитись цією дружиною, а своєму синові заборонить по війні грати в її складі. Сержант Петрі займався розв'язанням хрестиківки. При цьому він думав про свою молоду дружину, що не перестає висловлювати своє негодування ізза його поліційної професії, а крім цього на відпустку приїхав симпатичний лейтенант артилерії і сержант Петрі у думках ставив високий пліт між своїм домом та домом цього небезпечного сусіда.

Одне було однак всім трьом тут приявним спільне. Ніхто з них не знав, пощо він власне тут знаходиться. Містер Голл знав, що Сільвер його не залишить на лиху долю, бо він сам у цьому підприємстві стирчить по шию, або й ще вище. Наприклад, плящинка із цією чортівською рідиною від Окаяви. Тільки пощо інспектор Дайнес наказав йому, Голлові, сидіти дома і не рухатись? Чи думає він, що Фу-Чіянґ приїде тут на розмову?

А оба сержанти вважали згідно, що сидіти у товаристві мовчаливого і неприємного чоловіка, який до того весь час за смерджує воздух своїми папіросками — це зовсім непотрібна справа. Треба дуже дивуватись інспекторові Дайнесові із-за цього нерозумного кроку.

Таким чином панувала тут мовчалива згода щодо цього, що інспектор Дайнес дурак, а кожний з них міг би робити щось кращого як втрачати тут даремно дорогий час. Тимбільше, що була пізня ніч і молода дружина сержанта Петрі напевно не могла заснути без його міцних обіймів, а в кращому разі без таких же обіймів молодого, военного героя.

Містер Голл був перекоаний, що Окаява позамітав за собою всі сліди із хвилини, коли поліція перекинула догори ногами його хату і тому він так оторопів, як нагло стіна біля одного образу зарожевілась від світла, що падало ззовні. Він миттю поглянув на своїх охоронників, але вони нічого не помітили, зайняті своїми думками.

Мозок Голла міцно заворушився. Глянувши на годинник переконався він, що було пів дванадцятої. Рожевий блеск на стіні був доказом, що хтось був в городі. Але хто? Чи не знав Фу-

Чіянґ нічого про те, що у нього в хаті поліція? Чи може плянував він якийсь божевільний рятунок? Холодний піт виступив на чоло Джекстона Голла. Він не був прихильником насильства і стрільянини.

Нагло у цю напружену тишину озвався різко дзвінок від входових дверей.

— До сто чортів — закликав Ріджсон. — Хто там може бути? Інспектор Дайнес забрав чейже один ключ із собою! — і підвівшись він подався до дверей.

— Тут поліція — озвався хтось знадвору. — Я тут зловив одного типа, що тікав зпід вашого вікна. Відчиніть скоро.

Петрі покинув свою хрестиківку.

— Ов, це був певно Фу-Чіянґ, що хотів тут дістатись!

Ріджсон обернувся.

— Джек, ти зачекай тут, я піду, подивлюсь.

Петрі погодився і знов вдивився у загадку.

— А гримни тому жовтякові по його замурзаній морді.

Джекстон Голл слідкував за подіями з незвичайною увагою. Якщо це дійсно Фу-Чіянґ тут був, щоб його рятувати і вчинити стрільянину, то це лише погіршить його положення. Але оце і друга стіна зарожевілася, значить, в голоді ще хтось був і це вже напевно Фу-Чіянґ. А при входових дверях була поліція.

Нагло гук і крик злились в одне, як тільки сержант Ріджсон зник у темряві за дверима. Крик зразу вірвався і запанувала тишина. Петрі стрибнув із фотелю, як попарений.

— Залишіться тут і не рухайтесь із місця! Коли попробуєте залишити цю кімнату, я вас кладу трупом! — наказав Голлові, вийняв свою велику, службову пістолю і вибіг із кімнати. Джекстон Голл не зважаючи на погрозу, подався до вікна. В городі було тихо і темно, не можна було нічого побачити. Всі три ніби під землю провалились.

Але через часок почулись швидкі кроки. Хтось тікав по травниках. І зразу роздався різкий голос у темряві.

— Гей там, стій, бо стріляю! — містер Голл пізнав голос сержанта Петрі.

Знову було тихо і ніхто вже не озивався, ані не стріляв. Аж дивно, що там таке могло діятись під час цих страшних секунд напруженої тишини...?

— Ти канал... — скрикнув нагло зовсім зміненим голосом сержант Петрі і враз бухнув новий стріл. Короткий, болючий стогін прозвучав і завмер.

Джекстон Голл здригнувся. Там вмирає людина, у нього, під хатою! І то вже друга! Це певно був кінець Окаяви. Він убив,

здається, Ріджсона передтим, заки сам згинув. Джекстон Голл із найгіршими передчуттями подався до бюрка і сів, зрезигнований та змучений, надумуючись, чи не телефонувати до Скотленд Ярду. Його ситуація значно погіршала, бо всю вину за ці вбивства припишуть йому, це ясно.

Із сторони дверей повів холодний подув.

Джекстон Голл обернувся, якби його хтось вжалив. Його нерви справді були на викінченні. Але успокоївся, бо ж там стояв поліцист у шоломі на голові. В руці він тримав револьвер, а на очах у нього були темні окуляри.

— Що сталося там...? — видусив із себе питання Голл.

Поліцист ступив один крок у кімнату. В його поведінці було щось, чого Голл не міг в цій хвилині окреслити. Щось гадючого. Але нагло він відчув удар важкої хвилі страху, що придавила його млинським каменем, готова розчавити.

— Один малий випадок — озвався поліцист.

Голл задрижав як осиковий листок. Так дрижить людина, коли вона усвідомляє, що оце надійшла хвилина, в якій кінчиться все знайоме, дотеперішнє і приходить щось одноразове, щось невідкличне, щось таємне і страшне і смертельно болоче.

Змисли Голла відмовляти йому послуху. Защо!! Защо йому прийшла ця хвилина!? Він не міг з'ясувати, чого він саме лякається, але він впізнав цей голос і втратив над собою владу. Не міг ворухнутись, не міг нічого сказати, страх спаралічував його, зморозив і прикував до місця.

Він тільки бачив...

Бачив, як поліцист підняв револьвер, як цівка напружилась на нього, чорна, порожня цівка... Страх перед смертю із цієї цівки викривив обличчя Голла у страшну маску. Він дивився тільки у цівку, як заворожений, непорушний символ смерти.

Блиск вогню... і твердий удар в чоло.

Це було все, що із собою забрав у далеку дорогу Джекстон Голл.

Хвилинку пізніше чорна тінь перескочила живопліт і безшумно зникла у темних завулках. І ще хвилину пізніше інша тінь, у тісному, чорному одязі перескочила цей самий пліт та помчалась, як вихор у слід першій.

— Було б неприємно, якби інспектор Дайнес застав якраз мене на цьому місці тепер — мугикнув Григорій Бату під носом і додав ногам швидкості, щоб не втратити з очей свого попередника.

Інспектор Дайнес пригнався на це місце три мінuti пізніше.

Ще сирена його авта добре не втихла, як він вже біг через город до самотнього дому. За ним біг поліцист-шофер і ще один.

Але на порозі пристанули всі нараз.

Джекстон Голл застигав на долівці, а мінуту пізніше найдено обох сержантів. Ріджсон вже не міг своєю синови заборонити грати у Волвергемтоні, а Петрі не потрібував журитись своєю молодю дружиною. Служба звільнила їх від усіх клопотів. Інспектор Дайнес стояв над ними і на його закам'янілих рисах можна було вичитати жадобу такої помсти, якої ще Лондон не переживав. Але холодна тінь власної вини пробивалась до його мозку, як мала гадючка і дуже прибитий залишив він місце морду, не звертаючи уваги на приїзд комісії із лікарем та слідчим суддею. Та враз зловив його хтось за руку.

— Містер Дайнес, до вас телефон.

Інспектор мусів повернутись. У городі блимали світла поліційного фотографа, гомоніли голоси, надїхали ще два авта поліції, але це все Дейнеса не цікавило. Його думку пережирала свідомість посередньої вини у цьому всьому і свідомість, що тут були тільки куліси, а головна дія відбувається зовсім в іншому місці.

Як автомат підняв він слухавку телефону.

— Ви мене не знаєте — почув у відповідь, коли подав своє прізвище. — Однак відтиски моїх пальців знаходяться на цій укольній голці, що від неї згинула місс Беверлей. Правда, що це цікаве? А я є тепер на слідах чоловіка, що зумів їх там покласти.

Дейнес гаркнув, як собака.

— Хто ви? Де ви?

— Я говорю з одної прилюдної телефонної будки. Через шибку я бачу, як наш спільний знайомий, містер Фу-Чіянґ сідає до свого авта, щоб зникнути з Лондону. В цій самій хвилині, коли я це говорю, ви вже повинні заалярмувати всі поліційні станиці на півночі. Замкніть всі шляхи, навіть найменші і контролюйте кожну машину. Він перебраний у поліційний однострій...

Дайнес замахав руками і до нього нахилились два поліцисти. Він їм рукою показав на знак: алярм! І враз докинув до цього: алярм для всіх станиць! Замкнуті Лондон з півночі! Затримати кожне авто! Він в однострою поліциста!

— Він узброєний — говорив голос з апарату — і рішений на все.

— Він узброєний — повторив Дайнес і поліцисти це повто-

рали до радіовисильного апарату, що знаходився в авті через ланцюг, що створився миттю. Біля Дейнеса вже стояв прокурор і прочі поліційні старшини. Всі нетерпились, але не перебивали йому, бо він мав дуже важливу розмову.

— Його авто без номера, мабуть опанцирене, скло: плексі, в авті більше зброї. Якраз рушає. Я не можу їхати за ним, не маю тут жодного авта. Але я вірю, що ви його зловите. Він скінчився і тільки треба його зліквідувати, бо він попав у шал мордування. Це все. Робіть ваше діло, будь ласка.

Дайнес автоматично повторив і ці слова і вся лондонська поліція заворушилась як мурашник. Вбивство поліційстів обходило всіх без винятку і ніхто вже не спав цієї ночі.

Дайнес обтер піт із чола і надінспектор Воллес, що якраз пригнався на місце трагедії, вхопив його за рукав.

— Чоловіче, ви поставили на ноги цілий Лондон! Хто говорив із вами, хто подав вам ці відомості!?

Інспектор глянув на нього майже бездушними очима.

— Я не знаю — признався щиро і розвів руками.

Воллесові мови забракло.

— І ви могли зарядити такий алярм...

— Міг. Він не бреше. Я чую, що він не бреше. А тепер я мушу гнатись за тим... за цією бестією.

І розсунувши ліктями приявних, інспектор Дайнес взяв свою залогу та помчав сам туди, де почались великі лови на опанцирене авто і його шофера у поліційному однострою.

Григорій Бату теж обтер піт із чола. Це не було легко гнатись незнаними вулицями та провулками за тінню азіяца, що почувся у мійській джунглі, як тигр у маляйській. Тепер цей тигр поїхав, але Боже, чи йому ця їзда буде приємна, це вже справа його і тих, що за ним женуться. Тимчасом треба ще сьогодні дещо полагодити, взагалі ця ніч багата на пригоди, не можна нарікати на нудьгу.

По десяти хвилинах ходу Григорій Бату стрінув якусь порожню таксі і казав себе завезти на Пантей Брідж, там заплатив і вже піхотою дістався до свого невеличкого готелику, що власне навіть готеликом не був. Однак з уваги на добру заплату, стара господиня радо віддала йому дві кімнати до вжитку і Бату тут почувався справді, як у себе дома.

Знявши чорний комбінезон, Бату передягнувся у вечірній одяг, заосмотрився у всякого роду приладдя, як запальничку, револьвер та проче і користаючись телефоном господині, покликав нічну таксі.

В цей порі Лондон неначе завмер. Зрідка десь шмигляло авто, або на розі стояв поліцист, боббі. У деяких дільницях, зокрема у порті в той час життя шуміло, як водопад, всіми барвами веселки, але Лондон чесний і Лондон порядний спали сном праведних. Бату усміхнувся у думках. Цікаве, чи він в цей хвилині належить до чесного Лондону, чи до цього із порту або Сого.

На якомусь розі затримав шофера, заплатив і дальше пішов пішком. Він мав звичку ніколи не мати свідка на тих місцях, де він вступав у дію.

У дверника готелю Метро, що із деяким здивуванням прийняв нічного відвідувача він довідався, що містер Ликов живе під номером 167 на першому поверсі. На питання, чи зголосити свої пізні відвідини, Бату заперечив.

— Ми старі приятелі. Ще з часів Богдана Хмельницького.

— Кого, прошу?

— Нічого, будь ласка.

Що цей дверник стоїть у зв'язках із Інтелідженс Сервіс, Бату міг здогадуватись. Але що цей дверник був такий інтелігентний щоб тайком зробити знимку нічного відвідувача містера Ликова, не прийшло йому до голови. І хоч фотографія показувала Григорія Бату ззаду, всежтаки це була фотографія його особи.

Йдучи помалу до своєї мети, Григорій Бату запам'ятував кожную подробицю дороги. Не перший раз він тут був, але цей готель був дуже важним полем розгри і варто було знати кожний закрут коридору, кожні східці, словом все, що в разі тактичної потреби могло послужити.

Побіч дверей місс Корней Григорій Бату перейшов спокійно, але тому, що себе він ніколи не обріхував, признався щиро, що відчув щось приємне, знаючи, що вона так близько.

Нарешті затримався перед кімнатою, що її займав містер Ликов, член амбасади ССРСР, добрий знайомий із давніх, давніх часів, як Бату поінформував дверника.

Бату не носив таких крепзолів, як Ликов, але підбиті гумою підосви принесли його під ці двері без жодного шуму. І його рука без довгої надуми натиснула клямку. Двері були із середини закриті. Григорій Бату скривився. Він любив театральні виступи, а ці двері йому у цьому перешкодили. Мусів застукати і вчинив це так, як стукають жінки: легенько і тільки два рази.

З середини почувись кроки, ключ обернувся в замку і у відкритих дверях появилось обличчя Ликова. Григорій Бату знав вже це віспувате обличчя, але тепер він з'ясував, що воно дуже всесоюзне, тобто, що у ньому вміщаються елементи щонайменш чотирьох рас, а подих Волги так таки і тягне від цього патріота.

— Вам чого треба! — зазвучало приязно із кімнати.

— Дозвольте зайти — озвався по-російськи Бату.

На обличчі Ликова відбилось здивування і його голос зміяк на один тон.

— Чого?

Оце „чево” не звучало ще приязно, але Григорій Бату цього й не чекав.

— У коридорі не буду ж я з вами говорити, будь ласка.

— А хто ви?

— Гм... несуч привіт від містера Сільвера.

Ликов недовірко глядів на цього чужого собі чоловіка, але нарешті впустив його у кімнату.

Григорій Бату зайшов, зняв капелюха і заходився пошукати для нього вішалки. Та ззаду зазвучав голос Ликова, не тільки ворожо, але й гостро.

— Не рухайтесь з місця, бо впакую вам кулю в лоб.

Григорій Бату ані трохи на вид не збентежився. Обернувшись, він побачив у році Ликова великий револьвер із наложеним глушником. Ликов був символом ворожнечі у цій хвилині.

— Містер Сільвер казав вас здоровити — продовжав Бату не знаючи про відношення між цими двома людьми нічого більше, як тільки те, що Сільвер перед тижнем склав візиту Ликову. — Але він не говорив нічого про те, що ви приймаєте гостей із зброєю в руці та з належним глушником.

— Я обережний. Хто ви будете?

— Моя особа не грає тут жодної ролі. Якщо не враховувати передачі поздоровлень...

— Від містера Сільвера, це я вже чув. Чи нічого більше він не передав?

Тріумф осяяв на мить обличчя Бату. На це він чекав. Значить, Сільвер мав щось передати, або про щось такого була мова. Про торгівлю, значить. Отже все на своєму місці.

— А ви будете містер Ликов, правда?

— Не валяйте дурака, ви знаєте, хто я. А ви? Англієць?

Григорій Бату зовсім приязно усміхнувся.

— Я власне, не умію відповідати на такі питання. Однак я знаю вашу мову, як бачите і впрочім подобаю на людину. Це вам повинно вистачити. А тепер дозвольте мені повісити капелюха на вішалці.

І Бату пішов до вішалки. Ликов не знав, чого власне Сільвер міг прислати цього чоловіка і тимбільше не міг знати, що очі Бату щмигляли по всій кімнаті, наче сочки телескопу, шука-

ючи якоїсь цілі. Вони заглянули і до сусідньої кімнати через відкриті двері, але не побачили багато, треба було ще знайти нагоду уважніше туди глянути

— Можна зайти? — глянув на Ликова і вказав на наступну кімнату. — Чейже треба нам поговорити.

Якби Ликов знав, про що гостеві йдеться, напевно із зброєю в руці заборонив би йому входу, але Ликов не здогадався. На-впаки, йому навіть вигідніше було балакати у цій наступній кімнаті, де до столу був прикріплений контакт, що за одним його дотиком він міг прикликати трьох своїх помічників.

З байдужістю на обличчі Бату зайшов у наступну кімнату.

— Власне, дивно, що ви ще не спите, містер Ликов. Я був певний, що мені прийдеться вас із ліжка стягнути і тому саме я не був згідний із моїми нічними відвідинами у вас. Але містер Сільвер ніколи не звертає із раз вибраного шляху і при-йшлося мені його волі повинуватись.

Ніби шукаючи крісла, щоб найвигідніше сісти, Григорій Бату сконтролював оком всю кімнату. В ній находилось звичайне готелеве, хоч і вибагливе уладження і на ньому його зір зовсім не зупинився. Він шукав за речами іншого типу, за особливими речами містера В'ячеслава Ликова. І враз — він врадувався. Він побачив те, що він хотів тут знайти. Побачив зовсім виразно і добре і міг пригледатись цій речі так свobodно, як на вулиці переїздивши авто-м. Він, власне, міг би навіть вже йти геть, але він вирішив ці відвідини використати у первісному зміслі до кінця. Адже про фінансові справи теж треба подбати. А то може статись так, що на наступний місяць забракне сестрам хар-чів для сиріток, якщо він заздалегідь про це не подбас.

— Дозвольте сісти — попрохав і сів собі напроти найденого предмету. Ликов зважив на руці свій револьвер і по надумі опустив його додолу.

— Це дуже розумно — похвалив його Бату. — Сідайте собі теж, нам треба довше поговорити.

— Ми не маємо про що говорити. Чого вас післав Сільвер до мене? — Ликов не міг проламати вродженої ворожості до всьо-го чужого.

— Містер Сільвер, крім поздоровлень, передає вам теж одне питання.

— У цій справі він не може мені передавати питань.

— Гм... Видно, він є іншої думки. Він казав мені спитатись вас, чи вас цікавить фабричний метод відділення плутонію від урану.

— Про що ви говорите?

— Не думаете ви, що наш час надто дорогий, щоб його втратити на зайві слова...? Ви фізик?

— Да... я фізик?

— Отже вам відомо, що це дуже важлива річ, оце відділення двох найважчих елементів. Плутоній, елемент 94-ий зовсім легко не хоче розлучитись із своєю матір'ю, ураном, елементом 92-им. До цього треба було багато голів, багато місяців праці і незвичайно коштовних експериментів і це все дало у наслідках тільки лабораторний спосіб. А спосіб фабричний, це вже таки просто епохальне досягнення, хіба ви орієнтуєтесь у цьому, ні?

— Нащо ви це все говорите?

— Бо з цим прислав мене містер Сільвер. Він не хоче про це нічого знати. Ви розумієте? Я з вами на ці теми говорю. Отже як, зацікавлені ви таким методом?

— Я не чув, щоб такий спосіб вже було знайдено.

— Не було. Це правда. Але він вже є. Зовсім випробуваний, придатний до фабричного вжитку спосіб. Він має назву реакції число 213.

Ликов зблід.

— 213?

— Так, реакція число 213. Сядьте, бо під вами ноги коливаються.

— Де ви її дістали...?!

— Е, цього я вже сказати не можу, будь ласка. Але я бачу що вам ця річ відома, отже нема про що говорити. Добраніч — Григорій Бату піднявся і витягнув руку по капелюха.

— Сідайте, сідайте — Ликов підстрибнув і майже силою посадив його назад на місце. Бату сміявся.

— Які ви гостинні стали, містер Ликов. Сховайте цей револьвер, мій один знайомий теж тримав таку забавку дрижачими руками і через наувагу стрілив собі в живіт.

Ликов поклав револьвер на боці і присунув собі крісло ближче.

— Вас прислав Сільвер, так?

— Це власне не має нічого до речі. Предметом нашої розмови є реакція число 213.

— Чи ви маєте її при собі?

— Це дуже дитинне питання. Зважте, що у готелю стоїть трьох наших людей, які мають наказ арештувати містера Ликова під закидом шпигунства в користь чужої великодержави.

якщо я через... — Бату глянув на годинник — двадцять мінут не появлюсь у голю.

— Це велика необережність — промовив Ликов.

— Для вас так. Отже приступаймо до справи. Скільки ви даєте за таку реакцію?

— Я мушу спершу її бачити.

— Тоді погасить світло.

— Нащо?

— Реакція знаходиться на фільмовій плівці.

Григорій Бату виняв із кишені невелику пачечку, відкрив її, добув звідтіля металеву рямку і у цю рямку засунув кусок фільмової плівки. Ликов приглядався цьому всьому лискучими очима.

— Дайте ліхтарку, але добру, якщо маєте.

Ликов подав із шухляди ліхтарку.

— Тепер погасить світло.

Світло погасло. Перше всього Григорій Бату сховав до своєї кишені великий револьвер Ликова і потім заговорив.

— Дивіться на стіну. Бачите?

Блиснула ліхтарка і на стіні появилася образ, досить невиразний з через брак відповідного проєкційного апарату, але всежтаки можна було впізнати різні математичні та фізичні взори, сполучені знаками готової реакції. Лише на мить виднів образ на стіні і ліхтарка погасла.

— Зробіть світло.

Тишина. Далі було темно.

— Містер Ликов, якщо ви не зробите світла, згинете у темряві. Я думаю, що ваш глушник настільки добрий, що обійдеться без зайвого алярму в готелі.

Ликов змолв між зубами проклин і засвітив світло. Аж тепер він зрозумів, чому не міг у темряві найти зброї. Його щокі збіліли зі злости, але він мовчав.

— Ну що ви на це? — глянув на нього Бату.

— Я мусів би ствердити, чи це справді реакція, а не якісь дурниці.

— Містер Ликов, спершу ви хотіли її бачити, тепер хочете ще ствердити її правдивість, потім захочете певно післати її у Москву і накажете мені чекати на орден Леніна або на кулю у голову із заду. Це для мене некорисна і надто довга процедура.

— Я ж не можу купувати щось не знаючи, чи воно добре!

— А я не можу віддавати чогось із рук, не маючи до вас до-

вір'я. А я його не маю, це мушу підкреслити досить виразно, містер Ликов. Російська чесність має вже у світі свою славу. Отже скільки ви за цю плівку даєте?

Ликов зловився за голову.

— Я не можу цього вирішити сам!

— Можете. Ми маємо добрі відомости. Ви є уповноважений для цих справ. Ваші можливости дуже великі. Правда, ви ризикуєте при цьому ваше становище і може навіть і голову, але ризик належить до нашої професії, це ви мусите вкалькулювати. Отже, скільки, заки моя терпеливість зовсім скінчиться, будь ласка.

— П'ятьсот фунтів!

Григорій Бату засміявся. Він не мав звички посилати сестрам по пару центів. Він звичайно появлявся тільки раз на рік, але тоді він забезпечував сиріток на довший час.

— Я знаю тут, у Лондоні, одного косоого чоловіка, що радо дає нам за цю реакцію п'ять тисяч фунтів.

— П'ять тисячів!

— Угум. Але нам це замало. Вашингтон дасть сто тисячів доларів, коли ми йому цю реакцію повернемо. Чи може ви не вірите у мої слова?

— Я вірю, вірю. Але зрозумійте, я не можу її купити не знаючи, чи...

— Чи вона правдива. Я знаю. Але ви розумійте, що я не можу бути таким круглим ідіотом, щоб віддати вам реакцію і чекати на наслідки. Цього ви від мене вимагати не можете.

— Я розумію...

— Містер Ликов, це для вас одноразова шанса. Ця реакція прийшла прямо з Генфорд. Тут ви такої реакції ще довго не дістанете.

— Я розумію, я розумію... Я на таку реакцію чекаю — вирвалося Ликові і він надто пізно спохватився.

— Ви даремно чекаєте, містер Ликов — спокійно заявив йому Бату.

— Якто даремно?

Григорій Бату не мав зеленого поняття, чи він каже правду, але це йому й так нічого не коштувало.

— Ця реакція прийшла до нас... через Калькутту.

— Через Калькутту!?! — В'ячеслав Ликов спробував піднятися і назад сів, важко. На його чолі появились краплі поту, віспувате обличчя змінилось рисою безмежної і безсильної люті. Безмежної, бо ця відомість виривала йому просто ґрунт зпід ніг. Вона означала, що калькутський шлях зраджений, що

шлях будований протягом двох років пропав і ніщо його не заступить, бо за цим шляхом ховались найкращі розвідчі мізки у трьох центрах атомових дослідів США. А безсильною його лють була тому, що Григорій Бату у руці тримав його власний револьвер із тим самим, насадженим глушником.

— Чи дійдемо ми нарешті до порозуміння?

Ликов важко віддихав. Бату бачив, як він добре його поціливі і використовував цю перемогу до останнього пункту.

— Яка ваша остаточна ціна — спитався хрипко російський розвідчик-дипльомат.

— Скільки ви даєте? — впала спокійна відповідь.

— Мої повновласті....

— Скільки ви даєте?

— Дві тисячі фунтів...

Григорій Бату показав рівні, білі зуби в усміху.

— Ви жартуєте, будь ласка. Вашингтон...

— Три тисячі і нічого більше!

Бату даліше безшумно сміявся. Ликов злякався.

— Ще мало...? Містер...

— Слушайте, дипломатична ексцеленціє. Я даю вам у руки ключ до атомової бомби, чи ви розумієте? А ви торгуєтесь!

Блідий був Ликов цієї ночі. Він повністю здавав собі справу, що означає і скільки ваги має ця мала фотоплівка для справи московських наукових „дослідів” і скільки значення має ця справа для нього самого.

— Отже яка ваша ціна? — видусив він із себе питання.

— П'ятнадцять тисячів фунтів, містер Ликов.

— П'тнадцять тисячів!

— І ані одного менше. Я маю на думці правдиві фунти, не ці, друковані у Москві. — Григорій Бату знав, що говорить.

Ликов аж очі примружив, почувши це. Він вже сам не знав, хто перед ним. Хиба англійці аж так добре поінформовані?! І чи всі вони так поінформовані чи тільки оцей несамопитий чоловік? Це варто запам'ятати і звернути на нього бачну увагу, як тільки ця фатальна реакція перейде вже у властиві руки, тобто спеціальним кур'єром в напрямі на Москву.

— Я однак не маю цих грошей тут.

— Я знаю. Я почекаю. Два дні. Не довше. Я до вас прийду по ці гроші сам. Але я знов забезпечусь, містер Ликов і я не бажаю, щоб при вашій розмові був хтось приявний. І ще одне. Росіяни відомі з цього, що вони ламають умови.

— Цієї умови я дотримаю, бо вона мені потрібна. Чим ви мені гарантуєте, що ніхто більше цієї плівки не побачить?

— А чим ви мені гарантуєте, що я дістану свої гроші?

Григорій Бату піднявся і ще раз глянув на дорогоцінний предмет, що так байдуже спочивав у цій кімнаті. Ликов піднявся теж і хоч він був зхвильований, на його обличчі видно було вдовolenня. Всежтаки він довів справу до успішного кінця.

Залишаючи із неясним усміхом його кімнату, Григорій Бату думав про це, що мала, ручна валізка може мати такий великий вплив на закулісні події.

А може.

16.

Містер Берт Сільвер якраз закінчив короткі але успішні оглядини кімнати, коли двері відкрились і службовий у білому халаті зголосив...

— Містер Клод Вольф.

Доктор Вольф затримався на порозі. Його вузьке бліде обличчя застигло на мент у мертву маску.

— Закрийте двері, докторе, ви знаєте, хто я.

— Так, мені сказали, — помалу заговорив доктор Вольф, ступаючи крок наперед. — Ви є...

— Інтелідженс Сервіс.

Запанувала тиша. Ані Сільвер ані доктор не рухались із своїх місць. Оба вони міряли себе очима і оба вони відчували, що перемога склонюється у бік містера Сільвера. Він бо мав за собою все: силу державних законів, моральну перевагу поліцеста над кожним злочинцем і що найважливіше — він знав все, або ж в кожньому разі дуже багато.

— Чи можу... сісти? — промовив стиха доктор.

— Прошу, можете сісти навіть біля вашого стола. Я вже з нього забрав дві ампулки ціянкалія а револьвер я розладував.

Доктор Клод Вольф посірів на обличчі. Зробив два кроки в сторону стола, затримався і неначе під важким тягарем, глянув на Сільвера.

— Отже... це кінець.

Берт Сільвер мовчав. Тим способом він дав змогу докторові відчуту глибину і велич поразки і тим способом міг приготувити його до розмови, що мусіла мати місце. Аж після п'яти хвилин він перший озвався, м'яко і лагідно.

— Сідайте, докторе. Ми поговоримо... як приятелі.

На устах Вольфа появилвся ледви помітний усміх. Приятелі! Значить, у модерній поліції, допити починались від приятні, не

під побиття. Але він прийняв запрошення, хоч воно було звернуто до нього у його ж власній кімнаті і сів важко на кріслі за столом, що його вже Сільвер докладно убеззброїв. За плечима доктор Сільвер підійшов ближче і станув над ним, трохи позаду.

— Як довго вже ведеться ця забава, докторе? — вийнявши папіроску закурих він її уважно і подумавши, простягнув пачку теж і Вольфові. Однак цей відмовився заперечним рухом голови. Сільвер дав йому досить часу до надуми над своїм питанням і нарешті повторив його у цьому самому звучанні ще раз.

Цим разом Вольф здригнувся, неначе від удару в лице.

— Це не жодна забава — почав він різким голосом, що зразу й перейшов майже у шепіт. — Це не жодна забава, але ви цього не можете зрозуміти. Ви людина державного апарату, ви мусяте жити і діяти у його рямцях і ніщо поза ними не може для вас снувати. А я вірю в це, що роблю і тому саме роблю так, а не інакше.

— В що ви вірите? — твердо йшов Сільвер до своєї мети, згрунтувавши погляди цього чоловіка.

Вольф повернувся трохи боком і глянув на нього, до гори.

— Я вірю у кращий світ. У світ сповнений миру, радощів і спокою. У світ що у ньому ніхто не буде зі свого ближнього робити невільника і гнати його до важкої праці та визискувати...

— Гм, так. Це гарна віра. Ви її дальше тримайтеся, докторе. Від своїх принципів не треба відступати — сухо перервав Сільвер. — Але тепер я вам хочу поставити одне питання. Скільки вам платили совети за інформації?

Доктор жажнувся.

— Нічого!

Сільвер поставив це питання дуже свідомо. Він не мав охоти запускатись у безконечні дискусії із маняком, що вірить у кращий світ від того, в якому він сам живе.

— Нічого вам не платили?

Вольф весь час дивився на нього, до краю обурений.

— Я працюю для моєї віри, для ідеї...

Сільвер сухо засміявся.

— А ці вісім тисяч фунтів, що я їх найшов під образом, зробились може... із ідеї? Отже скільки вони вам платили?

Вольф ще дивився мент, потім його повіки закрили очі і він похилив голову до долу. Він не мав багато витривалости у собі, а сама постава Сільвера ламала його спротив.

— Скільки докторе?

— Я не знаю... Я ніколи не рахував... Я працюю для моєї віри... Не може бути нерівних... Вони мають таке саме право на досягнення науки як ви і всі інші...

Сільвер сухо засміявся.

— Я мушу сказати, що за це право вони вам дуже мало заплатили. За кожний транспорт ви могли дістати вісім тисячів! А тимчасом ви всього призбирали таку марну суму. Вони вас ошукали. Отверто кажучи, ви у мене дістали б більше!

Вольф вислухав і цього, але не зрозумів натяку. Тоді Сільвер присунув собі крісло і сів напроти нього.

— Докторе, підніміть голову. Справа не така пропаща. Ваше щастя, що вона попала у мої руки. Я з вами співчую.

Вольф недовіжливо дивився на нього і мовчав.

— Я не прийшов тут, щоб вас віддати під суд. Я прийшов, щоб вас остерегти.

— Остерегти мене? Перед чим? хто ви, нарешті?

— Про те не питайте. Я прийшов вас остерегти, що про вживаний вами шлях вже дехто пронюхав. Отже вам треба його змінити. І найкраще буде, якщо ви всі речі передаватимете через мене. Я вже з Ликовим це все обговорив, він погодився. Ми творимо тепер таку консорцію, він і я. В той спосіб ми забезпечимо безперебійну передачу матеріалів далше. До цілі. До вашої цілі, щоб світ був кращий, — докторе. Сільвер просто насміхався, але завантажений атомовою фізикою лоб вченого не міг у цьому визнатись. Його лице тепер блідло і червоніло на зміну.

— Я вже тепер нічого не розумію... Отже ви...?

Сільвер засміявся коротко.

— І це власне ваше щастя, докторе. Якби ця справа була попалась кому іншому в руки, ви не могли б вже працювати для своїх ідей!

— Мій Боже, яке це все дивне... Я зовсім цього не розумію. Отже ви...? теж?

— Я сказав вже, що ви мусите всі матеріали від сьогодні подавати до мене. Це буде новий шлях і він буде певніший. Пересилайте всі речі у харчових пакетиках прямо на таку адресу: — і Сільвер подав адресу одної квартири у Лондоні, де жила стара вдова, що займалась латанням та пранням його шкарпеток і прочого білля.

Нарешті, порішивши, що як на перший раз то він досить зробив сьогодні, Сільвер підняв послаблену руку вченого, потряс нею та „підкріпив” його на душі.

— Не журіться, працюйте даліше, все буде у порядку, до побачення, добраніч. Ваші гроші лежать даліше за образом.

Містер Сільвер вийшов, тихо замикаючи двері за собою. Ціянкалій і муніцію забрав однак із собою. Чому це зробив — не знав. Може просто забув. А може так хотіла доля.

В кожному разі він бачив перед собою рожевий світ. Ох, якої тепер заспіває Ликов, коли до нього вже жодна пачка не прийде? Коли скінчиться геніяльна валізкова історія? Ну, він, тобто Сільвер, вже дасть собі раду із новими засобами. Аж тепер він дібрався власне до джерела і аж тепер він міг зробити майно. І це не дрібних пару тисячів, але справжнє майно. Всі матеріяли Вольфа будуть йти на два боки і з кожного боку плисти-муть гроші. Та ще й які гроші!

Посвистуючи, містер Берт Сільвер сів до поїзду, що відходив в напрямі Лондону і навіть до голови йому не прийшло, що може бути на світі хтось, хто його пляни не тільки задумує, але частинно вже нівечить. Однак він не міг цього припустити, бо особа Григорія Бату не велась у списках розвідок могутніх держав, не находилась у кримінальних картотеках різних поліцій світу, і загалом ніхто не знав власне про його існування. Крім Фу-Чянґа; але цей мав досить багато причин, щоб у Лондоні не показуватись, коли йому вдалось так щасливо колишнього страшного вечора вирватись із поліційної пастки, що її наставив Дайнес.

Переконавшись, що Берт Сільвер дійсно відїхав в напрямі Лондону і що поїзд вже рушив із станції, так, що всякими людськими законами трудно сподіватись, щоб Сільвер ще раз у Кембрідж цього дня міг появитись — Григорій Бату відїхнув свobodно і перш за все випив собі велику склянку пончу з румом.

Містечко Кембрідж не мало найменшого поняття, що в особі Григорія Бату воно вітає дуже невидного, але дуже роботячого чоловіка, що зовсім випадково дізнавшись про існування цілої справи в одну лиху фронтону днину у Бельгії, зумів протягом короткого часу добитись поважних успіхів. Ясна річ, що тут поважну роллю грало це, що ніхто не знав, не чув і не бачив Григорія Бату. Кого ж бо він репрезентував? Яку великодержаву? Жодну! І це йому дуже помогло.

І тому, хоч містечко Кембрідж про нього не знало нічого, він зате відносився до цієї назви із повним визнанням її заслуг для розбудови англійської імперії у світі. З мурів цього містечка вийшло дуже велике число державних мужів, тих саме мужів, що збудували, втримали і даліше втримують ве-

лику сім'ю народів Коммонвелту. Але якби не було, правди ніде діти: в ці хвилини, коли Бату мандрував мальовничими вулицями цього містечка, він думав не так про високу імперіальну політику і великих державних мужів, як радше про дуже конкретну і так сказати б, вульгарну річ: про ручну валізку.

Зорієнтувавшись на залізничній станції у пляні містечка, прийшов до переконання, що цих кілька вулиць він обійде самий і до цього йому допомоги не буде потрібно.

Із такими думками та міною заклопотаного чужинця, він зайшов до першої крамниці із валізками. Літній панок, лисий і узброєний у великі, рогові очіці вибіг напроти нього, припрошуючи зайти ближче, бо крамниці із валізками, на відміну від крамниць із харчами, терпіли на хронічний брак клієнтелі.

— Чим вам могу послужити, ласкавий пане?

— Невеликою, ручною валізкою, будь ласка.

Тепер почався перший акт комедії. Власник входив на драбинку, знімав зтори різного типу і вигляду валізки, зносив їх на стіл і не чекаючи заохоти клієнта, ліз наново, щоб ще й прочі стягнути. Одна валіза впала, наробила шуму, жінка власника ахнула із переляку, Григорій Бату вибачився за свою настирливість із цими валізками і нарешті показалося, що такої валізки, яку він хотів купити тут не було. З огляду на велике розчарування власника, Бату однак закупив одну велику валізу і наказав собі відіслати на свою лондонську адресу.

У наступній крамниці був вже інший порядок. Тут вимагали від Бату точного опису і посилали його з відділу до відділу, від панни до панни, щоб нарешті він опинився назад перед шефом прийому.

— Чим могу послужити вам, добродію?

— Мені треба валізки, малої, ручної валізки — з розпукою сороковий раз заявив Григорій Бату.

— Будь ласка, стіл номер три. Місс Давсон, прошу обслужити.

— Але ж я вже був у цієї місс. Мені треба такої ручної валізки... ви розумієте... такої-о!

І Григорій Бату нарисовав у воздуху імовірні контури цієї валізки, що зустрівся із радісним вигуком шости панночок. Три з них полізли на драбини, одна зникла у магазині, а дві старалось вибагливому клієнтові догодити приязними усміхами та повними захоплення поглядами.

Десять хвилин пізніше, майже під ворожий акомпаніамент

персоналу*залишив Бату крамницю. Не легка це була справа
найти таку валізку, яка була йому якраз і тільки така — по-
трібна!

В наступній крамниці Бату зразу при дверях попався у
товсті рамена якоїсь корпулентної дами, що ствердивши по-
над всякий сумнів джентельменський вигляд славного клієн-
та, стала його водити по крамниці, показуючи приладдя до го-
лення у шкіряних пуделках, вибагливі парасолі і течки на
документи. Із цими течками вийшов просто клопіт. Коли Бату
з'ясував їй чемно, але виразно, що йому треба таки валізки,
а не галосів, вона стала його переконувати із швидкістю трьох
слів на секунду, що тільки течка може взагалі братись до
уваги. Адже ніхто із панів міністрів не носить із собою малої
валізочки, ніхто не ховає дорогоцінних документів, чи інших
паперів до валізки! Але Григорій Бату був таки тепер упертий,
що навіть загроза наглої смерті цієї товстої дами не заламала
його спротиву. Він течки не взяв, тріснув дверима і пішов
дальше, кленучи вже на чому світ стоїть. Історія зовсім не
була така проста, якби спершу могло виглядати.

Але забрив наш неfortunний покупець теж до якоїсь не-
великої крамнички, де прийняла його молода дівчина, у чор-
ному хвартушечку та ясній суконці. На її личку була моло-
дість, на устах приязний усміх і Бату собі сказав, що тут він
хіба для її гарних очей ще одну валізку закупити, щоб тільки
з порожніми руками не вийти. Зразу на початку він розказав
дівчині, що один його знайомий купує часто у Кембрідж свої
валізки і вони такі гарні, такі практичні та дешеві, що просто
жаль було б їх не купувати.

— О, я знаю — усміхнулось ще щиріше дівча. — Він у нас
купив вже кілька таких валізок. Наша крамниця веде най-
кращі вироби на цілу околицю.

Григорій Бату глянув на її гарні ніжки, що виглянули ви-
разніше, коли вона полізла на драбину і признав їй повну
слухність. Але коли побачив валізочку, забув за всі інші речі.

— Скільки вона коштує?

— Чи це ця сама? — усміхнулося дівча.

— Така сама, місс. Жаль, що у мене так мало часу, а то
радо пішов би з вами до театру.

— Моя мама не дозволяє мені ходити з панами до театру.
І впрочім у нас театр тепер не діє, є тільки кіно.

— Кіна не люблю — ствердив Бату рішуче, вдячний війні
за закриття цього театру. Йому ж треба спішитись із своїм
завданням! — Що вона коштує?

— Одного фунта тільки, сер.

Григорій виїняв два:

— Решта для вас на нові панчішки. Адіє.

З валізочкою в руках подався він на станцію і залишив її у переховальні. Полагодивши цю справу, подався піхотою в напрямі каплиці С. Боніфатія. Можна б теж сказати, що він подався у напрямі атомово-дослідного інституту, але пощо такими небезпечними назвами обтяжувати уяву читача? Минувши капличку, Григорій Бату пішов далі і забрів до маленького шинку, що притулювся оподалік до трьох стареньких дубів.

В шиночку були дві чи три особи, заспаний господар дрімав за своїм столом, великий, чорний котище простягнувся на середині. Містер Бату підійшов до вікна у кутку і не питаючись за дозволом, сів за столиком, що при ньому сидів нахмарений, як темна, дощова ніч, боксер, великан.

— Коли тільки вас побачу, дістаю охоту зробити з вас гуляш, мій пане — заговорив великан понуро.

— Це зовсім подібно до мого батька. Він вдаряв мене лише тоді коли я був під руками. Так оце дорога до інституту? Боксер попив холодного чаю і злющо притакнув.

— Так. Це є ця дорога. І я сиджу тут вже клятих п'ять днів, а господар має мене за півдіота.

— Дуже скупий цей господар — спокійно ствердив Бату. — Я далеко щедріший.

Без сумніву, що це були б його останні слова, якби не наблизився господар, розбуджений живими голосами.

— Що вам дати, містер?

— Одне пиво.

— Нема пива, містер.

— Тоді чарку вина.

— Нема вина, містер.

— Гм. Тоді дайте мені чарку віскі, будь ласка.

— А їсти?

— А що ви маєте?

— Тільки яйця.

— Тільки яйця. Тоді дайте двоє яєць цьому панові.

Великан витягнув шию наперед.

— Двоє? Ви що, вдуріли? Дванадцять! — кинув господареві.

— Яйця по дев'ять пенів, пане.

Цього вже було великанові надто багато. Він став звільна підніматись.

— Від коли по дев'ять, гаа? А урядова ціна яка, ти стара шмато?

Григорій Бату не хотів за кілька пенів зчиняти авантюру. Тому він взяв за руку великана — боксера, щось обережно нею покрутив і в цій самій хвилині посадив його важко на крісло. Боксер прибілд. Господар відійшов, а боксер все ще глядів на Бату.

— Що... що ви мені зробили? Це так страшно заболіло!

— Це дуже простий японський спосіб, щоб посадити когось на місце, якщо він забуває про свою особисту гідність. Не було ще нашого знайомого? Ви його фотографію маєте при собі?

— Я його морду так знаю, що вночі у комині впізнав би! Але ж бо це болить... Ви повинні мене цього навчити.

— Це неможливе, бо тоді я не мавби вже жодних шансів із вами. Крім цього я переконався, що ви мені багато коштуєте, мій любий...

— Я? Багато? Ви ж платите мені всього фунта на день!

— Так, але це робить тридцять фунтів у місяць. І це зовсім даром, бо ж ви власне нічого не робите. Ви тільки сидите і на мій кошт споживаєте тузин яєць на один раз. Можливо, що я вас звільню скоро із цієї праці.

Великан не міг повірити своїм вухам.

— Містер, але ж це крайня несправедливість! Я так точно виконував всі ваші доручення, що аж мені самому дивно! Я навіть своєї старої так не слухаюся, як вас. Ви просто не можете мене відправити!

— Чому не можу, будь ласка?

— Ну, бо хто... хто буде вас обороняти? Ви потребуєте моїх рук! Дивіться, які вони! — і він напружив м'язи на руках, аж кости затріщали. Але Бату тільки скривився.

— Це не є сила. Ось я вас посадив, тільки доторкнувшись. Та наразі залишмо це. Я ще подумаю. Отже сидіть і пильнуйте цієї дороги даліше.

— Так, так, ясно, я буду цілу ніч сидіти, я майже кожної ночі уважно сторожив, але він не надходив!

— Якщо він появиться подзвонить негайно на цей номер — Бату подав йому на карточці номер свого телефону у місцевому готелику та наказав добре запам'ятати, після чого карточку знищив.

— Отже ви мене не звільните, правда? — упевнився ще боксер.

Григорій Бату піднявся вже, щоб відійти.

— Не можу ще ясно сказати. Ви погрозили мені смертю

шість разів, важким покаліченням тринадцять разів, вибиттям зубів один раз, гуляшом один раз, скрученням карку три рази, зломанням ноги два рази а один раз заливом червоної крові, чи щось у тому роді.

— Справді я таке говорив! Ви маєте жахливу пам'ять...! Я таке міг говорити!? Ви бреш... неправду говорите! Це неможливо! Я не думав так зле! Ви знаєте, я таку мордюку маю, що коли не скажу щось твердого, то не скажу нічого взагалі!

— Ну, власне, ця ваша мордюка й винна усьому. Пильнуйтеся на майбутнє. Я чекаю вашого телефону. Він повинен би нарешті показатись.

В його готелику дверник пізнав його зразу. І як не впізнати гостя, що давав п'ять шилінгів хабаря?

— Аа, містер Сміс, ваша кімната завжди готова, прошу дуже, все у порядку, тут ключ від неї...

Бату вложив у його руку знов кілька шилінгів і у своїй кімнаті перш усього приготував собі купіль. Скупавшись, переодягнувся у піджаму і ляг спочивати, бо спочивати він міг лише тоді, коли мав потрібний до цього час.

Вже добре звечоріло, коли різко озвався телефон. Бату схопився і підняв слухавку.

— То ви, містер?

— Я.

— Він якраз перейшов побіч шинку. З валізкою. Я йду негайно за ним. Що робити?

— Йдіть у такій віддалі, щоб не звернути його уваги на себе. Перед станцією я вас зустріну. Пам'ятайте: він не сміє догадатись, що ми за ним слідкуємо!

— Звідкіля ви знаєте, містер, що він піде на станцію?

— Я дивився в гороскоп — і Бату повісив слухавку.

Великан подивився на телефонічний апарат, покрутив головою і побіг вслід за своїм типом, дивуючись весь час великому розумові свого хлібодавця.

Вечір був холодний ще, хоч весна вже явно пробивала собі шлях. На небі сіяли зорі, у містечку було зовсім темно, мабуть з огляду на атомово-дослідний інститут. Йдучи досить скоро, Бату досяг станції через шість хвилин. Його великан і чоловік із валізкою не могли ще тут бути. І справді щойно через добрих десять хвилин надійшов з темряви чоловік, що ніс у руках валізочку, а ще трохи за ним — боксер. Цього останнього покликав Бату набік.

— Якщо він вийде із станції, зайдіть йому по-п'яному дорого. Я його буду обороняти. Ви скоро станете тікати. Лише

будьте розумні. Зникайте, будь ласка.

Сам швидко ввійшов до станційного голю і станув собі перед якимсь оголошенням так, щоб могли бачити кожний рух чоловіка із валізкою. Так, це був він. Навіть високо поставлений комір не міг закрити його характеристичного, худощавого обличчя, та нерегулярної будови голови.

На станції не було багато людей і ніхто не перешкодив у спокійному спостереганні. Бату бачив, як цей чоловік віддавав валізку урядовцеві, бачив, як він заплатив тарифу, бачив, як урядовець вручив йому квиток із номером і бачив — як він цей квиток вложив до кишені.

Так собі, звичайно, вложив квиток до кишені, як це роблять нормальні люди із квитками за свої валізи. Чи хтось ховає такі квитки до документів або до грошей? Дуже рідко це трапляється. Бату не міг відмовити цьому чоловікові високої інтелігенції. Він поведився як нормальна людина, що віддає звичайну валізку, наповнену наприклад, кількома книжками та приладдям до миття і до голення.

І чи здавав собі цей чоловік тоді справу, що оце він вчинив знов страшний злочин зради найбільших таємниць цієї держави, що дала йому, як політичному емігрантові опіку і пристановище? Що допустила його до наукової праці, допустила до самих коренів свого власного існування, довіряючи його честі і його вдячності. Григорій Бату не був чуттєвим типом людини, але при таких думках йому ставало моторошно. Він бо з'ясував собі дуже добре, які руки і які голови втішатимуться цією валізкою, що її сьогодні вечором цей чоловік відніс на станцію.

Однак Бату не знав думок цього чоловіка. Доктор Вольф чинив сьогодні цей крок наперекір всьому, про що він дізнався. Відвідини Сільвера сильно захитали його еством. Він перший раз у житті міцно злякався. Йому перший раз стало ясно, що він попав у категорію людей, що ними цікавиться поліція, органи державної безпеки. А якщо органи державної безпеки ним цікавляться, це значить, що він робить діло цій безпеці небезпечне. І вони про це знають. Знають зовсім певно. Чи не можна враховувати пропозицію Сільвера як пастки, щоб його зловити на гарячому і ще крім цього дістати у руки великий доказ його зради? Де ж це можливе, щоб працівник Інтелідженс Сервіс був агентом чужої потуги? Після довгої надуми, доктор Вольф спакнував у валізочку всі матеріяли, які мали вартість, а були там матеріяли, що мали епохальну вартість і все це разом рішив вислати від себе геть але ще старим, цим

самим шляхом, прямо до зв'язкового. Нехай Сільвер реагує. Якщо його слова були правдиві, тоді прийде напевно доручення, наступні матеріяли передавати Сільверові, якщо ж Сільвер брехав і він є таки активним агентом Інтелідженс Сервіс, тоді звідкіля йому знати про цей транспорт? Він не буде знати що доктор Вольф вислав старим шляхом, бо до нього цей шлях не веде, а містер Ликов напевно не скаже Сільверові про свій здобуток нічого.

У віддалі трьох метрів перейшов доктор Вольф побіч Бату. Перейшов у задумі, нінащо не звертав уваги. Григорієві стало дивно, коли так близько себе він бачив чи не найбільшого шпіона двадцятого сторіччя і усвідомив, що цей шпіон — певно й револьвера при собі навіть не має!

Але час наглив. Негайно після виходу доктора Вольфа із станційного будинку, Бату залишив своє місце і пірнув у темну ніч. Його очі звикли через часок до темряви і в руці він вже тримав свій власний квиток, що його він отримав за свою валізку.

Разом із тим спереду счинилась суматоха. Бату почув п'яний голос свого боксера і без надуми погнався туди. Але — що за пех! Лише що він розігнався, як хтось вхопив його за лікоть. Якесь старша дама, питалась його, чи це справді станція і чи відходить тепер поїзд до Лондону. Бату не знав, чи такий поїзд відходить, але підтвердив, що це станція і уважно, але енергійно старався звільнити свою руку. Однак стара дама не пускала. Вона зажадала понад всякий сумнів, щоб цей джентлмен провів її до станції — і то якраз у такий гарячий час! Бату почув холод на плечах. Адже його боксер не знатиме, що робити і вся справа через цю стару даму пропаде ні за цапову душу! Тож нагло він зам'явкотів, як кіт і коли дама скрикнула з переляку, Бату вже біг що сили і духу, щоб рятувати славного фізика, бо боксер, чого доброго, міг його необачно на ціле життя скривдити, хоч Бату не передбачував довгого життя для доктора Вольфа.

Суматоха набрала зовсім іншого вигляду, коли на сцені pojavився Бату. Двома-трьома швидкими і розумними ударами він увільнив доктора від напасти і від його квитка і свій власний вложив йому у кишеню. П'яниця тікав вулицею, аж земля дудніла а Бату чемно зняв капелюха.

— Чи вам сталась якась кривда, сер?

Доктор Вольф насильно вирваний із своїх думок нападком п'яниці проходив вже до себе і з вдячності потряс рукою Бату.

— Я дуже вам дякую, сер, дуже вам дякую. Мені нічого не сталося, я тільки злякався...

— Маю надію, що вам не трапиться більше нічого лихого. Цей чоловік утік геть. Добраніч сер.

— Добраніч, сер, я ще раз вам дуже дякую...!

Бату мало-що не сказав: я теж, сер! Насилу змовчав і подався своїм шляхом. Тепер він міг копу старих дам вести до станції і від станції, але щойно тепер!

Коли Григорій Бату входив до свого готелику, щось штовхнуло його і він оглянувся злегка поза себе. Дійсно, прочуття не підвело. Якась тінь в останній секунді зникла за рогом наступного будинку. Хвилинку надумався Бату, чи zareагувати на це, але прийшов до висновку, що не варто. Нехай ця тінь його найде, тоді можна буде реагувати. А самому треба на це тільки відповідно приготувитись.

І він дуже відповідно, та дуже докладно приготувився.

17.

Справа смерти місс Беверлей надавала інспекторові Дайнесові спокою. Він мав щось вроді шостого зміслу і цей змісл йому торочив безупину, що ця таємнича смерть це ключ до якоїсь великої загадки. Смерть Голла не викликала у нього такого зацікавлення, як смерть місс Беверлей. Перш усього вона була агенткою Інтелідженс Сервіс і вже з самого обов'язку її смерть мусіла найти повне вияснення. А крім цього інспектор Дайнес, інспектор, що ніколи і нікому не вірив, мав про це все свою думку і ця думка була досить відважна — навіть для нього.

Що йому бракувало для вияснення смерти міс Беверлей, це поза трагічними обставинами цього випадку — сам мотив. Як не ламав собі голову інспектор Дайнес — мотиву він найти не міг. Не було кого у цій справі переслухувати, бо Джекстона Голла не стало, Фу-Чянґ зник і всі кінці впали у воду. Дивна справа. Як її зручно затушовано, як гарно виведено поліцію у поле! Місс Беверлей згинула, слід провадив до Джекстона Голла. Джекстон Голл згинув, слід провадив до Фу-Чянґа тобто Окаяви. Окаява проте зник безслідно...

Але пів години вже інспектор Дайнес ходив по кімнаті і роздумував, що на Окаяві нитка ще не вривалась, бо ще була інша нитка. І цю нитку тримав у своїх руках хитрий містер

Берт Сільвер, довірений Гекслі. Ця нитка таки явно вривалась — за муром службової тайни.

Ну, інспектор Дайнес мав свій погляд на всяку службову тайну, до того коли вона для деякого неприємна. Один факт однак залишався не збитим і Дайнес постановив на ньому базувати свої дальші кроки: місс Беверлей була любкою Сільвера. Нитка що вривалась на Окаяві зновже верталась до Джекстона Голла, який мав із смертю місс Беверлей дещо спільного. Інспектор затримався на середині кімнати і кінчиком черевика став рисувати на долівці геометричні фігури, що могли уявляти його думки. Тут Джекстон Голл... дальше назад... це колісце... це місс Беверлей, а ще дальше назад... немає нічого іншого, лише... містер Берт Сільвер.

Дайнес перестав рисувати. Містер Берт Сільвер!

Ну такі речі, він, Дайнес, мусить затримати при собі, якщо не хоче, щоб його перенесли на глуху провінцію. Ніхто йому не повірить, а вже найменше сер Гекслі. Але він, Дайнес має на це свій погляд. Хто зна хто є сер Гекслі? Ось в Німеччині щодня по радію говорить такий лорд Гав-Гав, теж лорд і до того ще оригінальний!

Ці дні не були для інспектора Дайнеса легкими. Від коли від нього забрали його улюблених злодіїв та проституток, а перевели його у відділ боротьби із шпигунством, він мало мав спокою, а ще менше вдовolenня. Тут були самі тайни і всі взаємини ці тайни побільшували, вигадували і замотували всю ситуацію так, що вже ніхто не знав, де вони починаються і де кінчаються і як вони в дійсності виглядають. Інспектор Дайнес мав здоровий розум і не любив гратись у такий театр. Але факти не давали йому можливості радуватись своїм постом. Розшуки за Фу-Чіангом не давали наслідків, а великий алярм і погоня за ним закінчилась таким соромним фіяском, що інспектор протягом двох днів лякався показатись Воллесові на очі. До цього всього у Вікерса зник в таємний спосіб плян нової, протилетунської гармати. Інтелідженс сервіс спільними силами зіштовхувала всю вину на Скотленд Ярд, а Скотленд Ярд на інспектора Дайнеса.

Так це не було гарне положення. Інспектор надів на голову капелюх, витягнув з гаражу свою стару машину, і поїхав у відвідини.

Містер Берт Сільвер цього дня не був у доброму настрої. Фу-Чіанг зник і не приніс обіцяних грошей. І невідомо, коли він появиться і чи взагалі появиться. З Ликовим справа застрягла, бо Сільвер не хотів йти знов з порожніми руками. Він

мусів почекати на транспорт від доктора Вольфа. І так він сидів бездіяльно, останні дні війни наближались мильовими кроками і поставала загроза, що всі добрі інтереси взагалі скінчаться, а він не мав ще так багато зібраного капіталу, щоб собі забезпечити життя у Ріо чи в Буенос-Айрес.

Дзвінок від вхідних дверей перебив його думку. Сільвер не мав настрою для відвідин і тому взяв капелюха на голову та вирішив зустріти гостя на порозі і завернути у місто.

При вході стояв як мур інспектор Дайнес.

— А, це ви старий друже — привітав його Сільвер. — Що доброго приносите?

Інспектор приклав один палець до капелюха на знак привітання.

— Ви йдете кудись?

— Йду, за справами.

— Гм. Можна вас провести трохи?

Сільвер боком глянув на нього замикаючи квартиру. Навіть не вибачився, що не прохає гостя до хати.

— Я не панна, але провести мене можна, хочби до авта.

— Я теж маю тут авто.

— Ага, цей ваш передпотоповий трактор, що?

— Так — притакнув згідно інспектор.

— Вам вже час був би купити собі щось новішого, наприклад з часів реформації бодай, бо ваша машина ще з льодової доби.

— Я власне про це хотів з вами говорити. Може ви позичили б мені грошей?

— Хе, хе, хе, мій приятелю. Ви думаєте, що я англійський банк?

— Ні, ви знаєте, що я так не думаю. Але я у вас позичив би грошей, якби ви мені дали.

Сільвер стягнув брови. Не до подумання, щоб Дайнес плів дурниці. Отже, чого він хоче?

— Ви це псважно?

— Поважно, чому ні?

— Бо я не маю грошей, містер Дайнес.

— Це кожний сьогодні так каже. Так, так, важкі часи настали. — Інспектор Дайнес сумно похитав головою. Сільвер дійшов до свого авта і відчинив дверцята. Інспектор стояв і дивився. — Знаєте, містер Сільвер, власне я вам не зложив кондоленції після смерти місс Беверлей. Отсим я хочу це зробити, вибачте мені таку безпам'ять.

Сказавши це, інспектор Дайнес злегка підняв капелюха і

обернувшись, пішов геть. Берт Сільвер стояв довгу хвилину без руху, роздумуючи над поведінкою Дайнеса. Чого він власне хотів? Старий дивак, грає комедію. А інспектор сам не знав, чого він хотів. Він відчував тільки, що йому треба частіше зустрічатись із Сільвером, оце все, а сьогодні він зробив це чи не вперше, якщо не рахувати чисто службових розмов.

На Лондон насідала помалу мряка і Сільвер включив всі світла. На вулиці Вардур відкрили новий льокаль і там можна було добре з'їсти та випити, а крім того дівчата із „Зеленого Папугая” перейшли туди, а між ними були деякі, що містерові зовсім явно подобались.

Сільвер мусів їхати помалу, а тому, що його авто ззаду мало не звичайні, темно-червоні скла, а радше ясно-малинові, не було так трудно у мряці за ним слідкувати.

— Ідьте помалу за ним. Не втрачайте його з очей, будь ласка.

— Містер, а ви з поліції?

— Я приватний детектив — заявив Григорій Бату і подав шоферові однофунтовий банкнот. З вірою в успіх і з приємністю ловця шофер пустився за автомістером Сільвера.

Дорога не була довга і скоро Сільвер затримався перед „Зорею Лондону” — як називався цей новий льокаль. Перейшовши через низку прийомних кімнат, роздягалень і кас, Сільвер вийшов на велику залю і попав зразу в чудову атмосферу. Притишено звучала першорядна музика, на дзеркальному паркеті крутились добре зодягнені пари, до склянок не наливалась лімоняда, а на тарілках розташовані речі, яких дехто в Лондоні вже роками не бачив.

До цього всього його привніть звернула на себе увагу чорноокої дівчини, що сиділа біля бару і щойно помітивши його підійшла, колишучись злегка в бедрах.

— Сам...? — підняла очі, як невинне ягнятко, що потребує конче опіки. В одній руці у неї курилась папіроска, другу сперла об свій бік.

— А який столик найкращий?

— Ходімо. — Вона взяла його під руку неначе старого знайомого і повела до столика недалеко капелі. Вправна обслуга скоро накрила столик всяким добром і Сільвер зайнявся своєю партнеркою, що хоч не була голівудська красуня, всежтаки мала лишень двадцятьчотири роки та добре збудоване тіло, слабо зодягнене у повитинану із всіх боків сукню.

Дівчина з ім'ям Дейзі танцювала знаменито і пристрасно, тимбільше, що партнер був неабиякий. І тому Сільверові було подвійно прикро, коли він вибився з такту. А вибився він то-

му, що при одному столику запримітив нікого іншого, як саме свого доброго знайомого, ляборанта Дженкінса. Дівчина виступила перерву в танці і пригорнулася міцно до нього.

— Ви вже щось пили сьогодні? — спиталась спокійно.

— Ні. Сядьмо тепер.

Дейзі мала добродушну вдачу. Вона ні з чим не накидалась своїм партнерам. Нехай і цей бавиться, як сам захоче, вона йому у всьому піде на зустріч. І дуже добре вона зробила, бо вигляд Сільверового обличчя напевно її здивував би. Він не дивився на карту напиктів, що її якраз перед ним поклав кельнер, тільки на постать Дженкінса, що помалу наближався до його стола. Навіть вийти з льокалю Сільвер вже не встиг би.

— Вечір, Сільвер. Що вас знов можна бачити!

Сільвер в цій хвилині не мав найменшого поняття, як повести цю непотрібну, неприємну і небезпечну зустріч.

— Тішусь, що вас бачу — прозвучало холодно і непривітно.

Дейзі переглянула всю карту, деякі речі стояли вже й так на столі і вона звернулася до Сільвера.

— Побажати вам доброго апетиту?

— Не в'яжіться моєю особою.

— Ви не будете їсти...?

— Наразі... ні.

Вона байдуже кивнула головою і не звертаючи більш на нього уваги, забралась до їди. А Дженкінс усміхнувся на ціле обличчя.

— Чи можна...? спитався і вже набирав собі на тарілку. — Ви мене запрошуєте, Сільвер, правда?

— Гм, не знаю, що іншого мені залишається. — Обличчя Сільвера ні трохи не розмарилось.

— Го, це весело і щиро: Смачного бажаю!

Кілька хвилин панувала мовчанка. Сільвер дивився у бік і думав. Лише неприємні речі. Звідкіля Дженкінс знає його ім'я? Це факт незвичайно важливий. Чи Дженкінс за ним слідкував? І якщо так, то з якою ціллю? Сільвер дивився весь час майже в одне місце і хоч дивився власне в це місце, де сидів самотній містер Григорій Бату, проте його не бачив, так був зайнятий власними думками. А якби й побачив, то що? Адже він його обличчя ніколи не знав і з ним не мав стосунків. Містер Григорій Бату відмовив вже своїм ласкавим дамам мученичого пересиджування біля своєї дурної особи і свою пляшку вина випорожнив помалу сам. Він власне мав свої методи і шляхи.

Наївшись, Дженкінс знов озвався.

— Я давно вас не бачив, містер Сільвер.

— Звідкіля ви знаєте моє ім'я?

Дженкінс глянув крадькома на нього.

— А ви злякались цього, що?

— Я вам дав питання — холодно і спокійно заявив Сільвер. Дженкінс вирішив, що не пора на жартування.

— Я бачив вашу знимку у часописах. Після випадку у Джекстона Голла. Біля вас пишалось ще кілька інших облич, але ваше мені найбільше сподобалось. Ви уявляєте, які великі очі я зробив, коли усвідомив, що мій знайомий це ніхто інший як успішний і славний працівник такої таємної, страшною і великої установи. І тому я дуже вас шукав, щоб поздоровити вас із вашим професійним успіхом.

— Ви були у мене... в кімнаті?

Дженкінс заперечив.

— Я сумнівався, чи це вам буде подобатись, коли я там зайду. Тому я шукав вас в інших місцях. І мав щастя, правда?

— Ви слідкували за мною? — Сільвер кинув виразним поглядом у сторону чорноволосої, що спокійно споживала вибагливі страви, знаючи, що краще мужчинам не перебивати, коли вони говорять про свої інтереси.

— Ну, я трохи слідкував. Я хотів би з вами про це і про те поговорити.

— Може завтра? — запропонував Сільвер.

— Ні, сьогодні — твердіше сказав на те Дженкінс. — Ми могли б на часок піти в одну із лож. Ця гарна дама радо на вас зачекає.

Дейзі згідливо кивнула головою і Сільвер підвівся. Коли вони вже сиділи в окремій ложі, Сільвер накинувся на Дженкінса.

— Чи ви збожеволіли? Слідкувати за мною? Я з вами не маю більше нічого спільного!

Ляборант-хемік вишкірив зуби.

— Це ви так кажете, а я думаю інакше. Мене спочатку великий страх обняв, коли я чорне на білому побачив, з ким це я стояв у зв'язках. Я подумав зпершу, що я попався у пастку, але пізніше я подумав інакше і саме тому я мушу з вами поговорити. Для кого ви працюєте? Для Росії?

Сільвер поклав долоню на стіл.

— Це вас нічогосінько не обходить. Я вам все заплатив і на тому кінець. Чи ви може хочете заграти роллю патріота? Це дуже невдячна роль, містер Дженкінс.

— Угум, я собі теж так думаю. Тому я не хочу грати ролі патріота. Я хочу з вами зробити золотий інтерес.

— Золотий — для кого? Для вас чи для мене?

— Гм... Якби ви не працювали з росіянами, можна було б щось зробити — відповів Дженкінс помалу. — Я маю одну річ, одну дуже добру річ...

— Яку — коротко врізав Сільвер.

— Ви зважте, літаки будуть возити атомові бомби, ні? З надзвичайною швидкістю, ясна річ. Але я маю щось такого, що вже годиться проти цих літаків!

— Протилегунська гармата? Недавно у Вікерса пропав такий плян.

— Не те. Цей плян, це дурниця. Я маю щось кращого тепер. Я маю гранати із головками, що самі своїх цілів у повітря шукають, ви розумієте, самі!

Сільвер покрутив головою. У порівнянні із тими плянами, що їх він сподівався дістати від доктора Вольфа, ці головки були діточими іграшками. Не варт було біля них собі пальці пекти.

— Я не торгую речами, вже раз проданими, містер Дженкінс. — Гранати з такими головками є вже у всіх архівах. Я не маю зацікавлення у цьому — Сільвер хотів підвестись, але Дженкінс зловив його за руку.

— Зі мною не можна так поводитись, містер Сільвер — сказав він з ноткою погрози у голосі і Сільвер сів назад. Тільки його очі були тепер трохи вужчі, після того, що він почув. — Слухайте мене добре; не хочете ви робити цього інтересу — ваша справа. Я найду когось іншого. Якщо війна скінчиться, я думаю виїхати до південної Америки і звідтіля... я можу подати знак до Інтелідженс Сервіс.

Це вже була груба погроза. Сільвер не сподівався, що Дженкінс піде аж так далеко. Але коли вже він пішов, тоді треба визов прийняти. І тому він зовсім спокійно заявив.

— Можливо, ми одного дня зустрінемося у Монтевідео — і його обличчя прибрало при цьому навіть теплу краску.

— Ов, ви теж? — засміявся Дженкінс. — Ну, коли моя пропозиція вам неприйнятна, ми поговоримо про щось інше. Мене викинули з праці через п'яцтво. Очевидно, що за мною якийсь час слідкуватимуть. Але помимо цього одного гарного дня я щезну. Я хочу вам правду сказати. Я поїду у Москву. Там для таких спеціалістів як я є добрі і грубо плачені посади.

Сільвер згідливо хитнув головою.

— Я розумію. І вашу мовчанку я мушу якось окупити. Отже, що власне ви вимагаєте, мій любий?

— Не багато — Дженкінс затер долоні. — Скажімо, одна тисяча фунтів.

Сільвер підняв брови.

— Це трохи багато, містер Дженкінс.

— Багато...? — здивувався Дженкінс і його широкий усміх знов появився на обличчі. — Я думаю, що не багато, якщо поміряти це з шибиницею у Тoverі...

Сільвер дивився на нього так, як дивиться кіт на мишу.

— Якщо поміряти цим масштабом, це дійсно не багато — погодився. — Але я не маю грошей при собі.

— Ясно — з голосу Дженкінса пробивалось вдоволення. — Коли можете їх мати? Чи прийдете до мене?

— Це буде небезпечно... — вголос думав Сільвер. — Але ні, таки так краще, я прийду до вас. Я прийду завтра в четвертій годині, після обіду. Згода?

Дженкінс розпроменився.

— Згода! Мій рахунок ви чейже заплатите — і піднявся.

— Радо — відповів Сільвер і довго дивився йому вслід. Майже так довго, як і Григорій Бату, що піднявся теж, заплатив свій рахунок і прийшовши до висновку, що особа містера Сільвера для нього вже сьогодні нічого нового не дасть, вийшов за Дженкінсом.

Містер Сільвер по виході Дженкінса відзискав свій добрий настрій і всю ніч бавився так чудово, що над ранком Дейзі запросила його на чорну каву до своєї квартири і містер Сільвер без надуми погодився.

Дейзі мала на правду добру душу і вона не була скупа, о, у цьому відношенні Дейзі могла послужити прикладом навіть деяким замужнім жінкам. А вже перед Сільвером вона не заховала абсолютно нічого.

Вже сонце виглядало на світ, коли містер Сільвер повний вдоволення і оптимізму залишив її кімнату. Така чорна кава йому завжди смакувала і він готов був займатись цими думками ще через годину щонайменше, якби не спокійний, рівний голос, що заговорив до нього збоку, біля східців і від якого містерові Сільверові зразу повернувся лихий настрій та повна свідомість трудної ситуації.

— Містер Сільвер, я поздоровляю вас з приємністю. Я маю для вас одну тисячу фунтів, що їх я досі не зміг вам нажаль передати. Як бачите, Фу-Чянґ завжди дотримує слова.

Сільвер помалу обернувся. При цьому подумав, що коли б цей оригінальний партнер захотів, міг зовсім легко встромити йому ножа у спину, бо він завжди вибирав такі моменти, коли його найменш сподівались.

— А ви, містер Сільвер? Чи й ви дотримали слова...?

Фу-Чіянґ виринув помалу із півсумерку і наблизився до Сільвера.

— Чи ви вдуріли? Тоді, коли за вами полює вся наша поліція, ви швендаєтесь у ясний день, ризкуючи не тільки себе, але всю справу!

— Фу-Чіянґ вдячний вам за таке дбання за нашу спільну справу. Власне я хочу вас спитати, що ви для неї зробили в міжчасі?

— Зараз про це поговоримо. Але не тут. Адже кожної хвилини може хтось надійти...

— До неї гості не приходять у день — Фу-Чіянґ вказав головою на двері до кімнати Дейзі. — А впрочім, ми можемо поговорити в іншому місці. Ідіть перші, за рогом направо є мала французька винарня, я там на вас чекатиму.

П'ять хвилин пізніше розмова продовжалась.

Сільвер почав перший, розуміючи, що атака далеко краще оплачується, як оборона.

— Перш усього справу із місс Беверлей ви полагодили не-мудро. Вся поліція полює за вами. З вашої калькуляції про цього чоловіка, що його ви у себе зловили нічого не вийшло. Дайнес не такий дурний. Ви не можете забувати, що наша поліція керується найновішими здобутками у ділянці дидактики і техніки слідження. Це одне. Друге, що ви не повинні волочитись якраз тепер по Лондоні. Чи ви собі здаєте справу із того, що ви ризкуєте і скільки я при цьому ризкую...

— Містер Сільвер — приязно заявив японець. — Нас повісять на цьому самому шнурку у цей самий мрячний ранок. Отже залишімо це на боці. Що мене цікавить: чи ви говорили із доктором Вольфом?

Сільвер був лихий, що Фу-Чіянґ так енергійно забирав ініціативу у свої руки, але мусів признати, що його справа важніша. Важніша також для нього самого, для Сільвера.

— Говорив.

Японець мовчав. Сільвер мав говорити даліше.

— Говорив з ним — продовжав Сільвер. — Він ідейник. Твердий горіх. Але вони його крім цього оплачують. Отже справа мішана.

— До чого ви договорились?

— Гм.

— Що це значить?

— Це значить, що ми виграли. Доктор Клод Вольф буде нам давати ці самі інформації, що й досі давав росіянам.

Фу-Чіянґ скривився.

— Він щось надто скоро погодився, містер Сільвер. Чи не вивів він вас у поле?

— Я його вивів у поле. Він переконаний, що я один із росіян, їхній агент. І він буде передавати все це через мене. Нашим завданням однак буде також щось з того давати росіянам, бо інакше вони його повідомлять, що щось не грає. Ви розумієте? Найважливіші речі будемо затримувати ми. Дурниці даватимемо даліше.

— А знаєте ви наприклад, які саме речі там важні, а які дурниці?

Сільвер здвигнув плечима.

— Ви є фізик, ви повинні це знати.

— Містер Сільвер, у цих справах навіть я не визнаюся. Я мушу негайно спровадити сюди якогось доброго фізика, бо трудно сподіватись, щоб доктор Вольф розмежував сам, що важливіше, а що ні.

Сільвер подивився на нього іншими очима.

— Чому ні? Доктор Вольф може на моє прохання це розмежувати! Ніби для транспортних причин, чи щось такого. Я певний, що він це зробить. Я чекаю кожного дня від нього валізки із першим транспортом відомостей.

Фу-Чянґ подивився на нього, піднявши очі зпонад чарки із вином, що її поставив перед ним кельнер на початку розмови.

— Ви її чекаєте...?

— Ясно ж. Ми так домовились.

Японець відгорнув полу свого старого плаща і на столі блиснуло матовим сійвом лезо довгого, вузького ножа.

— Містер Сільвер, я ще не знаю, чи ви мене обрехали, чи ні. Але якщо ви мене обрехали, тоді я власноручно вам пере-ріжу цим ножем горло, хоч і як прикро мені це буде зробити. Я однак повірю вам, коли ви в найкоротший час доставите мені першу валізку документів. Я радив би вам поспішати, щоб вас хтось не випередив. Бо тоді ви понесете всю відповідальність!

— Хто такий...? — беззгучно спитався Сільвер.

— Григорій Бату — холодно заявив японець.

Містер Сільвер йшов помалу вулицями Лондону. Так зайшов він до свого дому. Там взяв він свої дві пістолі, одну, на яку мав дозвіл і другу, про яку ніхто не знав. Натягнувши рукавички, вичистив обі пістолі дуже докладно, щоб була якась не затялась, заладував, вложив зброю до кишень свого плаща і знов пішов вулицями великої метрополії.

Крок за кроком він йшов до своєї мети. Цікаво, що думав тоді містер Сільвер. Чи не подумав він ніколи, що це саме могло статись із ним колись і що так само хтось міг іти вулицями міста, із такими самими намірами супроти нього?

Крок за кроком йшов він туди, де на нього чекала повна добрих надій людина, жива людина, не краща і не гірша за нього, людина довірлива, що його ніколи не ошукала.

Дженкінс, як звичайно, під рукою мав пляшку, коли до його квартири застукав Сільвер. Застукала смерть.

— Ви завжди дотримували слова — висловив свою втіху Дженкінс, коли Сільвер вступив у кімнату. Нарешті ляборант міг кинути небезпечне діло і десь поїхати та почати нове життя. Чи не мав він цим тішитись? — Маєте із собою гроші?

Містер Берт Сільвер кивнув головою і блискавично добув револьвера. Одну маленьку мить він завагався, неначе сам свого вчійнку злякався і в цю мить він бачив, як сплотнів Дженкінс, що з несподіванки вже нічого не зміг сказати. Він же грому з ясного неба скоріше сподівався, як такої вдячності, а він в цю саму коротеньку, останню мить усвідомив, що оце до нього прийшла сама смерть і що йому ще тільки може одна мить життя залишитись, заки станеться із ним щось страшного...

— Сільв...

Блиск і гук злились в одне і перервали це одиноке слово, що його вспіли зложити бліді уста Дженкінса. Куля поцілила його в саме серце. Це була куля із службової пістолі. Тепер Сільвер стрибнув до столу Дженкінса, що щойно зламавшись спочив на долівці і звідтіля віддав із другої, приватної пістолі два стріли в напрямі дверей. Цю пістолію він вложив у праву руку Дженкінса і випростався.

Негайно збіглись люди.

— Я вбив його у власній обороні — вияснив Сільвер. — Прощу покликати поліцію.

Інспектор Дайнес вступив на сцену цієї драми із звичай-

ним собі скептицизмом. Спершу він оглянув трупа, а потім живого.

— Містер Сільвер, добрий день, що чувати. Ви мали щастя. Він стрілив два рази і вас не поцілив, а ви тільки раз і травили в саме серце, як каже доктор Крікес, а він не помиляється.

Інспектор вийняв із руки Дженкінса пістолю, затримався при цьому неначе на мент, а потім завинув її у хустину і сховав до кишені. Після цього поліція зробила ревізію і найшла багато грошей. Ляборант Дженкінс не міг такої суми заробити в чесний спосіб, це було всім ясне. Без відповіді наразі залишилися питання кому і як продавав він технічні, державні таємниці.

— Ожив би він на одну мінуту, сказав би великі речі — інспектор Дайнес подивився скептично на холодніючого трупа і глянув ще у бік Сільвера. — До побачення, пане колего.

Коли інспектор Воллес годину пізніше спитався Дайнеса про його думку у цьому випадку, цей тільки непривітно мрукнув.

— Люди з Інтелідженс Сервіс дуже цільно стріляють. І завжди впору.

При чому Воллес цього натяку не зрозумів і — може й Дайнес ще не все розумів.

А містер Сільвер в той час стояв напроти свого шефа Гекслі і складав йому обильний звіт про свою оборонну діяльність. Справа була б вже на добрій дорозі, якби цей ляборант дав себе арештувати. Але він волів сягнути по зброю і тоді не залишилось Сільверові вже ніщо більше, як тільки стріляти. Це погано, бо на цьому знов нажаль вривається слід, але він, Сільвер сподівається всежтаки до цієї справи ще повернутись.

— Подайте це все до протоколу.

— Так, сер. Тепер... у мене є маленьке прохання до вас, сер — несміливо почав Сільвер.

Яке?

— Я маю одну приватну справу в Единбурзі, сер. Я хотів би туди поїхати.

Сер Гекслі підняв голову знад паперів. В його очах загрались веселі вогники.

— А... гарна вона?

— Справа смаку, сер — спокійно відповів Сільвер. Сер Гекслі підморгнув і кивнув головою. — Зголосіть дижурному, кажіть собі виставити білет і їдьте. Але через три дні мусите вертатись.

— Я вернусь завтра, сер, це не триватиме довго — усміхнувся і вийшов.

Наступного дня вчасним ранком містер Берт Сільвер вперше у своєму житті побачив місто Едінбург. Воно йому ні трохи не сподобалось. Куди не глянеш, височезні, гострокінчасті доми, церкви і замки, що як червонаві квочки порозсідались по горбках, між якими наче гадючки вертілись потічки перемішані із вулицями. А в середині міста — лука! Люди — як дурні. Всі адвокати бігали у перуках по місті, музиканти у чорних кабатах видували із козячих міхів якісь мелодії без ритму і кінця, вояки ходили у спідничках, а американські туристки у штанах. І якби не дівчата, що тут з'їхались, наче на конкурс краси, то місто втратило б взагалі весь свій чар, якого містер Сільвер й так не відчував. Тимбільше, що він власне відчував щось інше: а саме страх. Десь тут, у цьому кінчастому місті він мав віднайти слід Фу-Чянґа, слід Окаяви, слід чоловіка, що міг його знищити одним одиноким телефоном до Інтелідженс Сервіс. Де дівся цей чоловік!?

У новій частині міста зупинився містер Сільвер біля пам'ятника Роберта Брюса і там спитався у когось, де знаходиться фризійський сальон міс Бетті Сімонс.

Міс Бетті Сімонс...

Йому скоро показали її сальон і через кілька хвилин він туди вступив. Гарне, елегантне уладження робило добре враження. Сільвер подумав, що це незлий вклад капіталу, здобутого відомими способами. Сільвер був гладко поголений, але всежтаки він сів у крісло і доручив себе ще раз поголити. Під час цього східцями у глибині сальону зійшла згори пишна блондина із сірими очима та плеканим виглядом і йдучи повз нього, привітала, як кожного гостя.

— Міс Сімонс? — озвався Сільвер.

— Так... — прозвучало досить мелодійно. — Чим можу вам послужити?

Він бачив її у дзеркалі. І вона дивилась на нього, просто в очі. Фризійєр кінчив голення. Сільвер злегка примружив одне око.

— Не пригадуєте...? Я з Лондону. Ви ж просили мене колись навідатись до вас. Ще на весіллі у містера Чянґа.

Він запримітив, як під маскою спокою вона злегка задрижала. Значить — поцілів.

— Ах... справді — усміхнулась вона насилу. — Я зовсім вже нажаль забула! Стільки часу минуло! Прошу до мене, нагору...

Її кімнати нагорі були теж вибагливо уладжені. Всюди розставлені були колірові цяцьки, долівка вистелена була килимами, на стінах висіли гарні образи, тут і там стояли у фляконах дорогі квіти. Мр. Сільвер подумав, що варто було б тут перебувати навіть всі три дні, що їх йому дав сер Гекслі. При боці такої привабливої дами і серед такої вишуканої обстановки можна розвіяти геть нудьгу, тугу і неспокій, що його від якогось часу огорнув. Та голос цієї плеканої місс розвіяв його думки.

— Хто ви і чого бажаєте — спиталась гостро. — Ваше оповідання про весілля це яскрава брехня.

— Зовсім слушно. Бо жодного такого весілля ще не було. І здається й не буде.

— Ви назвали якесь таке дивне, чуже прізвище...

— Дивне і чуже... може й справді. Але містер Ч'янґ є мій добрий знайомий. Мое прізвище Берт Сільвер.

Місс Сімонс не могла скрити виразного неспокою. Але всежтаки вона опановувалась незвичайно скоро.

— Берт Сільвер? Я десь чула таке прізвище, але не можу пригадати собі де. Чого ви в дійсності бажаєте від мене, містер Сільвер?

Він мимоволі розглянувся і наблизився до неї.

— Ви не попрохали мене сісти. Чи можна? Дякую — поведився як у себе дома. — Не граймося у піжмурки, місс Сімонс. До вашого гарнього личка це не підходить. Вам певно не більше двадцять три роки, правда?

Місс Сімонс мала вже двадцять дев'ять, але вона радо це промовчувала.

— У вас вправне око, містер Сільвер. Чи мій вік має щось спільного із вашими відвідинами.

Він подивився на неї якимись іншими очима. Оглянув її цілу від ніг до голови і з виразним признанням кивнув головою.

— Ще ні, місс Сімонс. Але дуже можливо... дуже можливо. Бо хоч ви вже близько тридцяти, але й мені недалеко до сорока, а це вже може нас легко об'єднати. Ви мені подобається, признаю відкрито.

Вона почервоніла після цих його слів. Що за безличність так із нею говорити! Як він смів?

— Вам вже недалеко п'ятдесяти, містер Сільвер і це нас де-що роз'єднює... — заявила напричуд холодно. — Крім цього, ви не у мойому типі. Я уявляю собі чоловіків далеко кращих, признаюсь відкрито.

Сільвер вислухав і засміявся крізь зуби.

— Добре відпароване, місс Сімонс. Справді добре. Ви щораз більше мені подобаетесь. Але це мусимо покищо залишити на боці. Де подівся Окаява?

Місс Сімонс дещо примружила свої великі, сірі очі.

— Окаява? Не маєте мені більше нічого сказати, містер Сільвер?

Сільвер притакнув і з признанням.

— Забагато обережності краще, як замало. „Сини самураїв вірять у смерть для батьківщини як найкращий дарунок богасонця”.

Обличчя місс Сімонс прояснилось значно, коли вона почула цю японську приповідку, що для неї сповняла роллю клички. Тому вона глянула на нього іншими очима, підсунула собі крісло близько нього, заложила ногу на ногу, не забуваючи при тому підтягнути суконку на долоню вище, як в дійсності треба було і усвідомила, що містер Сільвер мав всежтаки вигляд і маніри джентлмена. І до п'ятдесяти йому справді ще дуже далеко.

— Наскільки мені відомо, Окаява вже поза берегами Англії. Він наче під землю провалився і від смерти Джекстона Голла я нічого про нього не чула. Ви можете собі уявити, як дуже я чекаю на знак життя від нього. Але ніщо не приходить. Я вже думаю, що ціла гра закінчилась і може це навіть добре так. Ми вже дуже далеко зайшли, а чого забагато, це нездорове.

Сільвер міркував своє.

— Отже всі нитки збігаються у вашому клубочку.

— Так і ні. Зв'язку із другою стороною я ще не втратила і навіть на сьогодні існує можливість дещо туди передати. Але я втратила вже охоту. Я лякаюсь. Повірте мені, я від якогось часу не маю спокою і праця у мойому підприємстві дає мені багато більше вдоволення, як оця нелегальщина.

Цих слів Сільвер слухав з увагою. Вони відповідали також його почуванням. Він теж — лякався. Від якогось часу він лякався. Йому здавалось, наче якась невідступна тінь завжди ходить за ним крок в крок і хоч він собі здавав справу, що це звичайне, нервове перечулення, не міг однак позбутись почуття страху, що з цього перечулення виникало.

— Я вас розумію, місс Бетті, дозвольте так себе назвати. Я теж не хотів би вже довше цим бавитись. Кожна гра має свій здоровий кінець. І я думаю, що цей кінець вже надійшов. Я хотів ще тільки зробити одну штуку. Один ще тільки раз. Цей інтерес не зашкодив би ані мені ані вам. Після цього я пляную поставити крапку — і скінчити. Я... нежонаий ще, місс Бетті.

Атмосфера втратила багато із своєї штивности. Цих двоє людей із першого погляду припали собі до вподоби. Такий стиль жінки був до смаку Сільверові, а їй знов повністю відповідав його тип. І ні одне, ні друге цього не скривало.

— Берт, від коли щез Окаява, я втратила джерело грошей. А вам очевидно про це головно йдеться.

— Ясно. Я ж не є японський патріот.

— Зрозуміло. Я можу матеріал передати, але зараз не дістанемо за нього ніодного шилінга. Чи хочете йти на такий ризик? Я не радила б.

— Ваша рада розумна, Бетті. На такий ризик не треба йти. Але бачите, мій інтерес має дві сторони. Ще годину тому я хотів його зробити тільки на одну сторону, сюди або туди. Бо ще годину тому я був сам, зовсім сам. Але протягом цієї години дещо змінилось. Я побоююсь, що я не буду сам. Я не хочу цим сказати, що я у вас закохався, бо ми не діти. Але я думаю, що нам можна піти далше разом. А для нас двоє одностороннього інтересу замало. Ми мусимо його тепер на два боки втяти. Я буду пильнувати свого боку, але ви мусите знайти до цього, вашого. Дайте знати, що є першорядний, дорожчий матеріал, матеріал про атомову бомбу. Дайте знати його ціну: п'ятдесят тисячів добрих фунтів. Це буде ваше віно. Я зроблю вже по моему боці таке ж віно для себе. Згода...?

Вона вже від кількох хвилин дивилась на нього зовсім новими очима. На двадцятьдев'ятому році життя жінки інакше дивляться на світ і такого розумного та приємного чоловіка, як був ним містер Берт Сільвер треба трактувати дуже поважно. Тому, коли він скінчив, вона піднялась, нахилилась і поцілувала його злегка в уста.

— Це тільки...

Не докінчила. Він притиснув її до себе на довгу хвилину і щойно коли їй віддиху забракло змогла вона звільнитись.

— Берт... Сільвер... — захлипалась браком воздуха. — Це ж божевілля...! Як так можна...! Я просто вдусилась...! — але її очі сяяли ясними світлами і вона почувалась щасливою.

Сільвер піднявся.

— Бетті, я мушу їхати ще сьогодні назад, щоб цієї справи допильнувати. Тут є моя адреса. Я чекаю позитивного знаку від вас. І тоді ми подумаємо обоє, що нам робити і головне: куди та як виїхати. Бо тут ми залишитись не зможемо.

Вона тільки примкнула очі на хвилину і Берт Сільвер пов-

ний якнайкращих думок залишив Едінбург ще цього самого вечора.

Поїзд мчав серед чорної ночі, а містер Сільвер снував пляни на майбутнє. Він зараз завтра зв'яжеться ще раз із доктором, а після цього із Ликовим. Ця справа мусить йому вдатись. Весь матеріал, що його доктор доставить, а може вже навіть сьогодні доставив, треба буде сфотографувати і японцям продати копії, вони для них повністю вистачальні.

В той сам час місс Бетті Сімонс надавала у поштовому уряді звичайну телеграму про свій недалекий приїзд до Лондону. Щоб вийшов хтось із рідні до неї на станцію, бо вона міста зовсім не знає, а позатим все у порядку. Телеграма перегнала містера Сільвера, бо місс Бетті постановила успіх долі використати із усіх сил. Жінки є жінки, а місс Бетті теж була тільки жінкою.

Три хвилини після її відходу від віконця, до нього припав за диханий із поспіху панок.

— Ах, будь ласка, моя сестра надала перед хвилиною телеграму до Лондону. Дозвольте глянути, чи вона подала дату, це дуже важливе!

Урядовець без найменшого підозріння вручив Григорієві Бату бланкет цієї телеграми і ум цього чоловіка сфотографував її слово в слово, разом із адресою.

— Дякую, вже все в порядку, дата є, то вона лякалась, що забула. Дуже перепрошую, будь ласка, добраніч.

Панок побіг назад, телеграма пішла у свою довгу путь.

В іншому вагоні цього самого експресу їхав Григорій Бату і читав газету. Його вдоволення могло висловитись тільки в одній думці: скептицизм інспектора Дайнеса це добра річ, але до нього бракує ще ініціативи. Особа містера Берта Сільвера починала рисуватись вже зовсім ясно на фоні чорної ночі, що окружала під цю пору всю велику гру таємних сил. Особа незвичайно інтерна, розумна, розумна і хитра — і небезпечна, небезпечна до самої крайности.

Це останнє затямив собі містер Григорій Бату зокрема сильно, бо власне ці речі рішали про життя або смерть.

Але що діється із Христіною? Де її слід? Що вона робить? Чи їй діється кривда? І якщо так, тоді від когось...?

Як ми вже кілька разів згадали, інспектор Дайнес був надзвичайно скептичною людиною. Але, як слушно у своїх думках завважив Григорій Бату, інспекторові Дайнесові бракувало ініціативи. Інша справа, що він мусів триматись службових, офіційних доріг, а у цих випадках вони незвичайно утруднюють роботу, але помимо всього, інспектор Дайнес був учнем позитивної, поліційної школи, що не створює проблем чи прийомів, а тримається кожного факту і щойно аналізує та пізнішим складанням фактів доходить до своєї мети. Тому саме його дорога до цієї мети була важка і довга.

Перш за все, інспектор Дайнес тепер справді вже втратив довір'я до всіх, до цілого свого оточення і до себе самого теж. Він на весь світ дивився через чорні окуляри і ясна річ, що привабливе личко Дейзі за такими шклами також не виглядало бадьоро, помимо цього, що вона старалась інспекторові всіми силами приподобатись. Він же ж ані такий негарний, ані такий старий, як про нього говорили. Але інспектор у її особі бачив тільки свідка, свідка досить поважного, якщо зважити, що йдеться про — морд.

— Отже ви кажете, вони оба говорили, як приятелі?

— Так, інспекторе.

— Дейзі, я примкнув одне око на ваші справки поза поліційними годинами, але якщо ви тепер брешете, то ви з криміналу до кінця вашого пестрого життя не вийдете!

Дейзі мала під хутром шовкову суконку із глибоко викроеним декольте. У цьому викрою приховувала вона неабиякі чари, але інспектор тільки скривився, неначе б хрину з'їв.

— Дейзі, накрийте своє тіло, бо вас викину за двері!

— А хто ж тоді буде складати зізнання, інспекторе...? — вона гляділа на нього очима шансонатки з бару.

Дайнес забурмотів щось під носом, витягнув руку і сам закрив її груди хутром.

— Так... і що було потім? — спитався він нарешті.

— Потім вони обидва пішли до окремої льожки і звідтіля вийшов містер Дженкінс, цей самий, що ви показали на фотографії і дуже вдоволений. Він навіть погладив Мері по голих плечах...

— До справи, Дейзі, до справи — бурмотів інспектор.

— Негайно після цього він залишив льокаль.

— А... містер Сільвер?

Дейзі поглянула у вікно, що за ним обережно прозирало перше весняне сонце.

— Містер Сільвер залишився в льокалю... до ранку.

— До самого ранку?

— Ну... майже до ранку.

— Що значить майже? Отже до ранку, чи не до ранку?!

Дейзі дальше гляділа у вікно.

— Це значить, майже до ранку, доки льокалю не закрили.

— А потім? — він сверлував її своїми питаннями, як дошку, хоч Дейзі радше нагадувала Венеру, як дошку.

— Потім він пішов.

— Сам...? — інспектор скептично підніс очі вгору і прибив ними Дейзі до місця. Даремно вона старалась його увагу звернути на свої ноги, у інспектора такими атрибутами мало було можна вдіяти.

— Ну... не сам.

— А з ким?

— Я відмовляюся на це питання відповідати.

Дайнес підняв брови вгору.

— Дейзі, я вас замкну на пів року до Фальней, якщо ви не будете мені давати ясні відповіді. Отже він пішов із вами, так?

— Так, але це була тільки чорна кава, інспекторе...

— Дейзі, Дейзі, хто тебе не знає. Йди вже, йди.

Так то скріпилось надовір'я інспектора Дайнеса до людей, до всіх без винятку людей. До неї, ясна річ теж. Вона грубо помиляється, якщо думала, що він її ніг не бачив, навпаки він бачив і ноги і груди, і вони йому навіть дуже подобались — але що з того?

Годину пізніше інспектор Дайнес зголосився у готелю Метро і попрохав сказати йому номери кімнат місс Христини Корней.

— Прошу дуже — і дверник скерував його до дирекції. Директор прийняв інспектора особисто і зразу перейшов до теми.

— Сер, я знаю, ви з поліції.

— Брум... — сказав інспектор.

— Як прошу? Але, значить так, ясно, я так сподівався. Отже ви з поліції. Чи можете мені сказати, яке діло вас веде до місс Христини Корней, тобто прошу зле мене не зрозуміти, я не входжу у ваші службові тайни, я хочу тільки знати, чи її ви відвідуєте приватно, чи службово...? А може ви хочете її арештувати?

Дайнес дивився на нього як на паяца в цирку.

— Чоловіче, ви не даєте мені до слова прийти — сказав на це все. — Чому ви взагалі питаєтесь?

Директор замнявся.

— Бачите, сер, ця панна у порядку, платить всі рахунки точно, прислуга дуже собі її похвалює, але...

— Але що? — інспектор підсунувся ближче.

— Але вона має дивних знайомих! Вони приходять до неї і вдень і вночі, раз поодинокі, то знов цілими громадами. Перед учора вночі вона вийшла із кількома панями, сьогодні, пів години тому назад вона із іншими приїхала.

— Ну й що?

— Я не знаю сер, тепер ви з поліцією... Я не хотів би скандалу для мого готелю. Якщо ви хочете її може арештувати, тоді може я скоріше висаджу її на вулицю? Ви розумієте, гості...

— Ви є божевільний — ствердив інспектор Дайнес і директор згубив очиці із величезного здивування. Інспектор відійшов у напрямку кімнат місс Корней, не знаючи зовсім, в якій вона знаходиться стані.

А Христина почувалась, неначе після трясення землі. Коли вже брутальна ескорта її вже залишила, вона впала на своє ліжко і перележала якийсь час без руху і без думки. Все її тіло, її мозок були змучені. Вона знала тепер, чому її Бату так остерігав перед росіянами і вона знала теж, що ніщо її від них не могло врятувати. Вона попалась у такий круговорот подій, що ніяк її було спротивитись його силі: він носив її як соломинку на річковому вирі і вона почувала тільки повне, абсолютне безсилля і — страх. За неї вирішували, нею перекидались туди і назад, словом: вона стала предметом. Два дні її тримали і переслухували. У наслідках вона сказала все, що знала. Тільки за Бату вона нічого не сказала і тепер, лежачи на своєму ліжку, вона почала думати, чому саме вона так вперто про нього мовчала. Вони не вірили їй слову. Він ствердив, Григорій Бату є агент США і що вона мусить про нього щось знати, бо ж вона також у тому „подлому кодлі фашизму” сидить.

Для Христини все це було зовсім нове. Вона не розуміла, як воєнні союзники можуть себе так обиджати, коли їхні війська ще борються на фронтах війни, вона не розуміла, як могли її так арештувати, без відома поліції і містера Моргана, як могли її так брутально допитувати, морючи голодом і спрагою та б'ючи...

Так, її били. Бив її худий, цивільний і бив її якийсь війсь-

ковий з відзнаками капітана. Били її по обличчі і пізніше по ногах та по спині. Тому, що вона нічого не знала про Григорія Бату. Чому вона не сказала про нього нічого? Чому вона радше дозволила себе бити, як мала зрадити щось про цю людину?

Вона сама не знала. До цього часу ще не знала. Бо тепер, коли довкруги неї запанувала тишина і коли вона залишилась сама її думки стали працювати спокійно. Вона перш за все зрозуміла, що безпека про зовсім їй досі незнамого чоловіка для неї значить більше, як її особиста безпека. Вона у цьому відчула потребу і ціль свого власного існування. Безодня, що такий довгий час довкола неї чатувала на її упадок — зникла. Христина мала начому упертись, мала пощо жити. І як їй самій не було дивно — вона радше зарискувала свою безпеку, здоров'я, честь і може й життя, як мала щось сказати про нього.

І він цього навіть не знатиме... Ніколи не знатиме...

Вони загрозили їй смертю, коли поважаться кому небудь хоч одне слово сказати про події цих двох днів. Але вони випустили її живою, бо вона їм ще потрібна. Вона дальше ще мусить працювати у містера Морґана. Дальше мусить підглядати все, що там діється і голосити негайно та точно і правдиво Ликову. Ох, цей Ликов, ехидний, шідлий, до ґрунту підлий Ликов...! Як він реготався, коли її били... Він пропонував її роздягнути і бити наге тіло... Ликов... Ликов... В'ячеслав Ликов...

Були хвилини, що у Христини зривалась у душі жахлива буря люти і зненавидження до тих людей, що їх вона так коротко знала, а що стали її огидними скоріше, як гадюки за все її життя. Але ця буря проминала. Вона розуміла, що вона безсила. Безсила і здана на ласку й неласку...

Вийняти з шухляди револьвер і стрілити собі в голову?

Це не було б важко. І не боліло б дуже. Зовсім ні. Напевно менше, як побої і стид і жаль, що їх вона разом із слізми проковтувала протягом двох днів.

Але вона мусить ще щось зробити. Вона мусить ще остерегти Бату. Вона мусить цьому чоловікові сказати, що за ним полюють, що його хочять убити, що він їм небезпечніший, як всі американські та англійські агенти до купи разом. Що він мусить утікати, мусить негайно виїхати, бо йому загрожує смерть! Це вона мусить йому сказати і він мусить її обіцяти, що він її ради послухає. А тоді... тоді нехай вже діється воля Божа. Вона вже довго не витримає бути іграшкою у руках зо-

всім незнаних потуг, у руках їхніх брутальних представників, у руках варвар...

Тоді нехай діється воля Божа.

Вони повідомили ніби-то від неї бюро Морґана, що вона хоче побути день на провінції, у своєї товаришки, що захворіла. Вони напевно мають таку хвору, що десь там лежала. Може вони й її туди возили? Адже її везли із зав'язаними очима понад три години туди й назад. Везли полями, бо вона не чула гулу міського руху довший час. Вони напевно все так приготували, що ні Стентон, ні Морґан нічого не догадаються. Вони страшні, все-сильні, брутальні і підлі. І міцні. Вони нічого не лякаються. Вони не лякаються наслідків ні у союзників ні у ворогів. Їх треба боятись. Від них втечі нема. Хіба... у смерть.

Як розбита посудина, підвелась Христина із ліжка, роздягнулась і перейшла до лазнички, щоб собі приготувати купіль. На якусь мить стала перед зеркалом і зжахнулась, побачивши своє обличчя, повне бруду і пилу, із слідами побиття, побачивши ноги із тонкими, синіми пругами від ударів батога, спину із численними синцями від побоїв. Зжахнулась і з очей стали плисти сльози над собою самою і своєю недолею...

За що це все...? За що її так били? Чого вони хочуть від неї? Щоб вона їм сказала, де можна найти Григорія Бату...?

З крану стала наповнювати ванну тепла вода. Вище і вище підносилось прозоре плесо і Христині здавалось, що так добігає вище і вище межа її життя.

Але їм вона не скаже нічого про Григорія Бату. Їм вона не скаже.

Заки ступила у воду, озвався при дверях джвінок. Дівчина на мить застигла. Сльози обсохли. Перша її думка була, що це Ликов. О, якщо це він...

Без поспіху, без жадного нервування, аж самій їй дивно стало від цього, вона обтерла лице від пилу і бруду вогким ручником, відкинула волосся назад, надягнула на себе купелевий плащ і пішла спершу до спальні.

Із малої шухлядки вийняла револьвер, що їй його дав Стентон. Відбезпечила його і пішла відчиняти двері, вложивши праву руку із зброєю у кишеню. Якщо це Ликов, вона тільки скаже йому, щоби йшов геть. Потім вона стрілить йому прямо в його огидне, випувате, монгольське обличчя. На Божу волю.

Зовсім спокійно відчинила двері. І стала перед обличчям інспектора Дайнеса із Скотленд Ярду.

— Мені мабуть весь час сьогодні перейде із бабами — рубашно привітався Дайнес, входячи у кімнату. — І до того одна

краща від другої. Добрий день, місс Корней. Чи можна дотримати вам товариства?

— Не довго, я приготувала собі купіль.

— Я бачу це власне, тобто бачу плащ на вас. Але я не буду довго балакати. Можна сісти?

На нього гляділи її гарні очі і інспектор ще більше спохму- рнів. Що краща була, з якою він говорив, то похмурніший він ставав.

— Місс Корней, я мушу вам сказати, що ви чудова жінка — заявив він по хвилині мовчанки смертельно поважно. Вона слухала і не реагувала. Світ і його жителі дуже їй набридли.

— Місс Корней, я повторю, що ви дуже гарна жінка і хіба з каменю був би той чоловік, що на вас не глянув би.

— Мені холоне вода у ванні — сказала на те Христина, не- своїм, дерев'яним голосом.

Дайнес глянув на неї уважніше. Він запримітив, що вона не у доброму настрою. Помітив теж сліди на її обличчі, виразні, червоні сліди і він добре зрозумів їх значення. Цікаво тільки, хто був спричинником? Коханець? Вона мала коханця? І хто це міг бути...?

— Чи гарні жінки завжди такі холодні? — спитався він так невинно, що кожного іншого дня вона була б його за це поці- лувала. Але не сьогодні.

— Інспекторе, чи ви жартуєте, чи ви...

— Збожеволіли, скажіть спокійно місс Корней. Ні одне, ні друге. Я просто стверджую факт, що ви як жінка; просто таки незвичайно гарна і якби ви були вільні, хто зна, чи старий Дайнес не купив би китиці квітів, не одягнув би чорного фра- ка та...

— Мені вода холоне, інспекторе — повторила вона спокійно.

— Ви можете купатись, я буду з вами говорити через двері, місс Корней, це зовсім для мене байдуже...

— Але для мене ні. Чого ви бажаєте собі?

— Я скінчив при фраку, правда? Отже бачите...

— Ви впали б на коліна, підстеливши передтим хустину і простягнули б китицю, завважаючи, що вона коштує півтора фунта і що треба її негайно вкласти до води, щоб дорожочіні квіти не зів'яли.

Інспектор Дайнес витріщив очі і відчинив на мент рота. Ко- ли його замикав у кімнаті роздалось голосне „ляп”.

— Як ви добре мене знаєте, місс Корней!

— Я вас зовсім не знаю, але я вжилась у ваш стиль і це не було важко.

— Для вас не важко, жінки з роду є добрими артистками. Як там містер Морган? Я давно його не бачив. Чи знаєте, що власне я давно вас знаю, тільки не було нагоди частійше з вами розмовляти. Я знаю вас іще з часів Германа Грундманна, хоч ви мене не знали зовсім. Чи передати йому від вас привіт.

— Ви брутальні, інспекторе — заявила дівчина.

— Вибачте мені, коли чоловік все життя обертається серед зрадників та злочинців, не може набратись добрих манір.

Христина дивилась на нього спокійно і він пізнав, що сказав ще більшу дурницю.

— Вибачте я вже взагалі вийшов з товариської вправи, ви не гніваєтеся на мене, місс Корней?

— Я не знала б, защо.

Інспектор хитнув головою.

— Ви прекрасна людина — зідхнув із признанням. — Я власне чого іншого до вас прийшов. Чи ви знаєте містера Берта Сільвера?

— Я знаю його. Він переслухував мене у справі Грундманна.

— Місс Корней, я вас не допитую... Я тільки прошу вашої думки і ви можете мене викинути за двері, якщо я вам надокучив.

— Я звикла вже до поліційних розмов, інспекторе.

— Місс Корней, я насправду не хотів вас вразити. Чи ви знаєте Сільвера ближче...? Вибачте за недискретність. Може ви чули щось про нього, щось цікаве, щось двозначне, щось непевне, неясне, словом, може ви взагалі щонебудь знаєте про нього?

— Чому ви якраз мене питаєтесь, інспекторе?

— Бо ви надто гарна жінка, щоб він ще вами не зацікавився! — випалив Дайнес.

Гомимо поваги ситуації, Христині зібралось на сміх. Але вона опановувалась.

— Все, що він сказав до мене не у службі було те, що якби я не була німецька агентка а він англійський розвідчий старшина, він попростав би „пишнього хрущика”, щоб цей став його дружиною.

Інспектор Дайнес підвівся і склонився.

— Я мушу ствердити, що він так зовсім глупо цього не сказав.

Місс Корней підвела його до дверей і тут він ще на мент затримався, мнучи капелюха у руках.

— Наша централь отримала повідомлення одної станиці, що

туди переїхало авто, в якому сиділа дама із зав'язаними очима. Поліцист випадково бавився льорнетою і запримітив це. Дама мала пишне, золоте волосся, зовсім, як ви, місс Корней.

— Але це напевно не була я, інспекторе — промовила дівчина, насилу надаючи голосові натуральних тонів.

Інспектор даліше мняв капелюха.

— Зовсім можливо, це навіть певно так, як ви кажете. Бо і що ви робили б в авті із зав'язаними очима, у товаристві людей, виразно східнього походження? Це напевно не були ви, місс Корней.

Переступивши поріг, він ще раз склонився.

— Накажіть обід принести собі на гору, місс Корней, бо ваше личко збудило б на загальній залі надто непотрібне зацікавлення. І крім того не тримайте револьвера у кишені, при цьому може трапитись нещастя. Людина стріляє, а Бог кулі носить. До побачення, місс Корней, мені було дуже мило розмовляти із вами.

Дівчина дивилась йому вслід хвилину, потім тихо замкнула двері. Як багато він знає і до чого він із тим дійде — вона не могла знати. Нехай. Цього всього надто багато назбиралось.

Після купелі, вона просиділа добру годину перед зеркалом, щоб скрити сліди побоїв на обличчі і це їй частинно вдалося. Пудер і шмінка зробили своє. На ноги вдягнула вона грубі, майже непрозорі панчохи і таким чином назовні її пригоди були затушовані. Вона знала, що їй треба було б заглянути до бюро містера Морґана, але вирішила зробити це аж після обіду. Однак якраз задзвонив телефон і Стентон попросив її не гайно явитись у бюро.

Ще раз переглянула Христина своє обличчя, поправила тут і там дещо, надягнула на капелюшок густу сіточку і закрила нею якраз цю частину обличчя, що більше потерпіла. Широкі криси капелюшка кинули на обличчя потрібну тінь і так узброєна, поїхала до редакції Нью-Йорк Таймс.

Там їй сказали, що Стентон є на нараді у містера Морґана і що їй треба також туди йти. При її появі у Стентона весело блиснули очі, Морґан тільки головою кивнув, не перериваючи розмови ні на секунду. Стентон звітував якраз про щось, про що вона ще нічого не знала.

— Отже тимсамим маємо офіційне потвердження, що така реакція існує і крім цього, що є найважливіше, ми мусимо її за всяку ціну отримати назад, або бодай не допустити до цього, щоб вона попалась у японські...

— Або советські руки — перервав містер Морґан коротко.

— Советські...? думаєте, що совети, наш союзник...

При цих словах Христина мусіла вжити багато волі, щоб не зрадитись необачним рухом чи висловом, навіть почервоніти ані збліднути вона не зміла.

— Ви ще дуже молодий, Стентоне — забрав слово Морган, — і тільки тому маєте у місс Корней більші шанси, як я. Ви мусите навчитися не бачити у нашій роботі союзника, тільки ворога. Для нас все, що не є наше, є вороже. А совети, це най-більші каналії у світі. Давайте тепер листа цього пана...

З правдивою симпатією гляділа Христина на Моргана після його слів. Якби він знав, скільки правди в його словах! Що він сказав би, коли б вона розказала їм, як то вона була на провінції? Але вона на те не мала часу. Морган шукав у течках за листом, а Стентон тільки скористався з нагоди, нахилився в її бік і спитався:

— Ну як, гарно провели ці два дні?

Христина змогла відповісти тільки кивком голови. На голос її ще не було стати. А містер Морган зовсім інакше це зрозумів.

— Мені подобається річевість місс Корней. Залишіться при наших справах, Стентон. Оженитись завжди є час! Ось є тут цей лист, важливий лист від нашого пана Аноніма. Отже ви із ним мусите нав'язати негайно контакт. Все треба розвідати. Звідкіля він це дістав, яким шляхом, через кого, коли і чи тільки він це має, чи ще хтось про це знає, агент, чи ціла сітка, для кого він працює ну і скільки він за це хоче, але поторгуйтесь, Стентон, розумієте.

— Яка горішня межа, сер?

Морган подув на свою цигарку.

— Немає горішньої межі Стентон. Ми мусимо дати стільки, скільки він сам захоче.

— Це... страшно.

— Не завертайте мені тепер голови. Зробіть контакт. На переговори пошліть місс Корней. Вона дасть собі із ним краще раду, як ви. Ваша фізіономія може тільки підбити ціну вгору, а нам треба її тиснути в долину. Поінформуйте місс Корней про подробиці і приготуйте це оголошення до газети, для нього. Але негайно, немає ні секунди до втрачення. Надто багато часу з'їли нам ці акули у Вашингтоні.

У Стентоновому бюро Христина сіла знов так, щоб світло від вікон не падало на її обличчя. Стентон бігав досить нервово сюди і туди і весь час вказував на лист.

— Це незвичайно важлива справа, ви розумієте, місс Хри-

стино, це може рішити про мою кар'єру. Містер Морган подав мене до відзначення за мою пропозицію передати цю справу у Вашингтон, а коли ми це обоє доведемо її до позитивного кінця... місс Христино, скажіть — він затримався нагло перед нею з вогкими від збентеження очима. — Можу я мати якісь надії у вас...? Скажіть...

Христина дивилась йому просто в очі. В інший час вона йому сказала б, що правдивий мужчина про таке не питається, а діє і сам тоді це пізнає. Але тепер вона не мала зовсім настрою кувати пляни на майбутнє.

— Любий містер Стентон — озвалась у відповідь лагідно. — Скажіть, будь ласка, як називається ця особа, з якою нам прийдеться у такій незвичайно важливій справі переговорювати?

Стентон затримався ще хвилинку, потім потиснув злегка її руку на знак зрозуміння її дипломатії і повний добрих надій підійшов до столу, де лежав підписаний лист.

— Григорій Бату — сказав спокійно.

20.

Містер В'чеслав Ликов був жорстокий і при цьому хитрий чоловік. Під його віспуватим обличчям і твердою щитиною скривалась есенція азійської хитрости і хоч по складових частинах його мозку цього напевно пізнати не було можна, проте було видно це по його діях.

— Да... Вася, ти тут стій хорошо і уважай. На мій знак, коли я крикну „да!“ зразу витягай машину і кричи: руки вгору!

Вася з горбатим носом кивнув слухняно головою і став, там, де йому казали. Вийнявши з кишені зброю, він переглянув її, відбезпечив і заложив руки на грудях.

— Піотр Ніколаєвіч, ви станьте ось-тут. А ви, Андрей Антоновіч станьте біля цих дверей. Д... це гарно. Так і стійте. Коли я подам знак, ви зразу наскочите на нього. Але уважайте. Це небезпечна людина, отой Бату!

Сказавши це, містер Ликов глянув на годинник. Ще повних п'ятнадцять хвилин до умовленої години. І все вже заздалегідь готове. Нехай він тільки прийде. Два рази розбилась нагода об якісь непередбачені перешкоди, але сьогодні він нарешті прийде і принесе оту фотоплівку.

Клята фотоплівка...

Ще тепер примружив очі містер Ликов, згадуючи, що сказав йому майор Татаров, коли вся історія плівки вийшла на верх. І одного тільки не міг містер Ликов зрозуміти: яким чудом цей чоловік дійшов до посідання цієї жахливо важливої реакції! Із Калькути не могли дати жодного в'яснення. Головного кур'єра не було, всі прочі нитки не могли контактуватись без небезпеки повної деконспірації і туди треба було вислати когось, хто всю справу провірив би на місці. Але на це не було вже часу. Ця плівка була в Лондоні і перш усього треба було її здобути.

Треба було її відібрати із рук Бату і його самого за це відповідно нагородити. До цього принесено на всякий випадок величезну валізу, що до неї можна цілу людину заплхати, якщо їй при цьому трохи поломити кости і взагалі не зважати на вигоду. Але хто там зважатиме на вигоду... трупа?

Григорій Бату... От, агент! І звідкіля американці такого дістали? Він надто добре орієнтувався у деталях „союзної” роботи і вже через те саме став надто небезпечний. В жодній картотеці його не було, ніхто його не знав, з ніким він не тримав зв'язку. Тільки із Христиною корней, із цією пишною лялею американської тепер, німецької передтим — розвідок. Вона мовчала. Вона вже була б все сказала, але ж не треба було їй ще надто сильно полахати. Треба було їй дати змогу відчутти страх... і полюбити життя. Тоді вона вже все скаже. Також про Григорія Бату.

Бату... Бату... Яке дивне прізвище. Ну, та це не до теми.

— Вася, налиий нам ще по чарці, вип'ємо.

Глянув на годинник. Ще повних десять хвилин. Ще час Він прийде точно, якщо спізниться, тоді найвище на дві-три хвилини. Чи він прийде самий...? Ах, щоб так самий! Тоді п'ятнадцять тисячів фунтів залишиться до розпорядження команди містера Ликова, а він вже зовсім добре ними розпорядився. Зовсім добре.

— Налив...? так і випиймо. На здоров'я! На здоров'я, реб'ята!

Всі вони зійшлись на середині і стукнулись чарками.

— Вася, налиий ще по чарці, нехай хлопці вип'ють!

— Да, но нам треба вже намісця.

— Ще час, Вася. Налиий, кажу. Бату, о. Бату. Це буде гарний день! На здоров'я!

Знов випили. Вася ще раз налив і втретє дзенькнули чарки. „Особая команда” містера Ликова святкувала скромно але гідно, під його особистим проводом.

І враз від порога зазвучало грізно й мелодійно.

— На здоров'я, мої панове!

Якби в кімнату був вдарив грім, напевно на нікого це так не подіяло б, як ці слова. Всі чотири голови з виряченими очима гляділи у двері. Наче їх хтось на гарячому вчинку застав. А Григорій Бату стояв, усміхаючись, як псотник, що йому вдалось гарну штуку втяти. І усміхнувся він спеціально до Ликова, якому просто мову відібрало. Весь його гарний плян за одним помахом перевернувся. Через горілку. І через Бату. Через Бату!

— Ви надто скоро прийшли, містер Бату!

— Я розумію. Не вклалось вам у програму, що? Але це вже ви мусите вибачити. Я слухав під дверима ваших тостів і подумав, що це певно за мое здоров'я ви так п'єте. Правда це, скажіть будь ласка?

Це був чистий насмій. І не було секунди часу до втрачення. З цього собі Ликов здавав повністю справу; якщо він хотів ще врятувати ситуацію, мусів противника заскочити.

— Даа... це ви... да!

Це кінцеве „да” було сказане гострим, високим, наказним тоном і як три собаки кинулись три помічники Ликова вперед. Протягом одної секунди перестрибнули вони пів цієї дороги — але в наступній всі три стояли у ненатуральних позах, як скаменілі, перед цівками двох револьверів, що з них один мав наложений глушник і саме цей револьвер впізнав Ликов зразу, мелючи проклін між зубами.

А Бату дивився на них очима, що виражували його власний стид. За них і їх поведінку.

— Мої панове, я мушу сказати, що це надто велика честь для мене, коли ціла делегація Советського Союзу завдала собі труда, щоб мене привітати. Моя скромність не дозволяє мені однак використовувати вашу гостинність і тому я великодушно резигную із ваших привітальних промов. Дякую теж сердешно за хліб і сіль. А тепер прошу я вас, посадовіться чемно в оцьому кутку, лицем до стіни і з руками на голові. Мені здається, що така позиція вам неповинна бути чужа, бо вона належить до вишколу „Академії техніки і психології” у Горькому, відступ третій, точка число 10, якщо я не призабув, будь ласка.

Ця довга промова зовсім вичерпала реторичні здібності Григорія Бату і він на правду почувався змучений. З цієї точки зору він розумів теж своїх господарів і тому так щиро радив їм сідати у кутку. Грубий глушник на цівці вистачально по-

інформовував їх, що у випадку смерті навіть сусідня кімната нічого не буде знати, а вже такі нерозумні ці люди не були, щоб надіятись, що людина із двома пістолями в руках не зуміє із них зробити вжитку.

— Мої панове — Бату був насправду змучений балаканиною — я прошу вас ще раз, сідайте, будь ласка чемно біля себе, а щоб вас руки не боліли, можете їх, сердешні, зложити на головах. Містер Ликов підтримайте моє прохання, бо стрілів із вашої власної пістолі ніхто не почує, хіба трупи почнуть розкладатись, тоді щойно може вас похоронять.

— Сідайте — гаркнув Ликов. Його люди відступили назад, але з їх очей Бату не вчитав для себе нічого доброго. Вони сіли, як він казав, плечима до кімнати, лицем до стіни і руки поставили на головах. Невигідно це було, правда, але не було вибору.

— Містер Ликов, я мушу сказати, такого вітання я не сподівався. Це гостро, надто гостро з'ясовує відому негостинність вашого народу. Чи не так, будь ласка?

— Вибачте — зимно заявив росіянин.

— З приємністю. Але ви виправдаєте мій намір залишити зброю у руці, бо супроти чотирьох королів навіть один ас не дасть ради. Чи можна знати, що спричинило такий вибух чемности з вашого боку?

— Ви знаєте самі — Ликов прогриз ці слова між зубами.

— Я не знаю і тому маю надію у вас дізнатись.

— Не валяйте дурака!

— Чи це російська національна приповідка...?

— Ви знаєте, що ви нас обікрали, чому не признаєтесь до цього! — вирвалося Ликову і він зблід. Тепер вже не було повороту. Григорій Бату стояв так само як передтим, але його вказані пальці незначно натиснули перший спуст язичків при зброї. Якщо вже почнеться, тоді нехай починається й зараз. Але їм це дорого обійдеться. Перший дістане Ликов. А потім ці під стіною. Може хтось з них вспіє піднятись, а може й ні.

— Я вас обікрав — сказали ви. Ви свідомі цього, що ви сказали, інакше ви цього не говорили б.

Голос Бату звучав як ніж по холодній сталі. Він говорив помалу, але його кожне слово мало свою вагу. Він бо знав, дуже добре знав, з ким у нього діло. І в долонях він відчував свербіння. Хоч би так кинутись тепер на нього...!

— Ви вкрали реакцію число 213 у Калькутті!

— Містер Ликов, це дуже поважне обвинувачення. Чи мо-

жете ви мені сказати, у кого я її вкрав і звідкіля вона там взялася?

Це було сказано так само помалу і власне тому Ликов зрозумів зразу всю недоцільність своєї балаканини. Адже йому наказали її за ціну п'ятнадцять тисячів фунтів здобути назад. Йому зовсім не наказували зводити тут правничі бої. І тому він зовсім нагло змінив тон і лінію.

— Облишмо це, містер Бату. Ми вкрали, ви вкрали, срунда. Чи ви маєте цю реакцію при собі?

— Я маю її при собі. — Бату бачив, як очі Ликова на мент блиснули.

— І ваша ціна така сама?

— Така сама.

— Вона надто висока. Дайте нижчу.

— Ні, будь ласка.

— Ви розумієте, п'ятнадцять тисячів фунтів, це страшно велика сума.

— Для вас так. Але не для ССРСР. А ви його заступаєте. Реакція 213 варта більше. Але я від вас хочу наразі тільки п'ятнадцять тисячів фунтів. Мені стільки треба.

— Це надто висока ціна...

— Я знаю людей, що дадуть більше, містер Ликов.

Ликов підняв брови вгору, його віспувате лице видовжилось.

— І ви продали б комунебудь, якби ми вам не дали цих грошей?

— Напевно. Тому я вас прошу скоріше рішатись.

— І ви не дасьте за нижчу ціну!

— Ви даром витрачаєте час. Ваше положення не зміниться. Ви заплатите мені п'ятнадцять тисячів, містер Ликов, це є певне.

Ликов, В'ячеслав Ликов зідхнув. Розложив руками і здвигнув плечима.

— Так тоді давайте цю півку. Трудна з вами справа...!

Він обернувся, підійшов до столика і відкрив шухлядку. Незначний успіх закрасив уста Бату. Він знав ці прийоми. Він знав, що його може чекати. Ликов був лихий актор. Тому саме у хвилині, коли Ликов відвернувся із готовим до стрілу ре-рольвером в руці, Бату стрілив перший. Пльоп! І все. Рука Ликова звисла безвладно, він скрикнув, його зброя впала на землю.

— Ані руху!!! — скомандував коротко Бату, до тих, під стіною.

— Ви... ви... — стогнав Ликов. — Ссс...

— Тихо, Ликов. Бо доб'ю. Як скажену собаку. Продовжаємо наше діло. Чи гроші теж у шухляді?

— Я поранений. Кров пливе з руки, не бачите?

— Бачу. Але це мене не зворушує. Хіба ви маєте, містер Ликов, таке м'яке серце? Я прострелив вам тільки м'ясо і то не глибоко.

— Звідкіля ви знаєте...?! — Ликов був блідий і мав витріщені очі.

— Я знаю, як я стріляю. Якби я хотів стрілити вам у серце, я був би його поцілиив в цю комору, яку собі сам вибрав би. Отже де є гроші?

— Є тут, у шухляді. Але ви залиште півку?

— Ми зробимо це все формально, містер Ликов. Я не хочу мати пізніш неприємності ізза посідання такої великої кількості грошей. Тому я хочу потелефонувати із вашого апарату.

Ликов німо кивнув головою, не знаючи, про що йдеться. Кров дійсно перестала плисти. Прострел мусів бути дуже поверховний. Страшна людина, цей Бату. Страшна людина.

Не спускаючи з ока своїх „приятелів”, Бату підняв слухавку. Зголосився порт'є готелю.

— Прошу прислати містера Невіля Разерленда. Він чекає у голю. Так. Дякую. Будь ласка.

Знов поклав Бату слухавку назад і взяв у руку револьвер, що його він відклав на хвилину. Цей без глушника. Із глушником він не випускав з долоні.

— Хто є містер Разерленд? — спитався Ликов.

— Адвокат і нотар.

— Нащо ж його тут?!

— Мені його треба. Він випише документ, на основі якого ви жертвуйте мені у доказ приязні суму п'ятнадцять тисячів фунтів. Це мені дасть змогу пояснити кому треба, звідкіля я ці гроші маю. Я думаю, що ви настільки розумна людина, щоб у приязності адвоката не говорити ні слова про реакцію і про інші речі.

— Це все зовсім непотрібне! Ще ніколи я такого не бачив!

— Ви мало бачили у своїому житті, містер Ликов, будь ласка.

— Але ж адвокат буде питатись...! — наставав знервований незрозумілою собі поведінкою Бату Ликов.

— Ясно. І ви йому виразно скажете, що ви мені ці гроші даруєте.

— Але чому я мав би так казати?

— Тому, що ви не можете адвокатові сказати правди, це ж не не ні, містер Ликов...?

— Я цього всього не розумію. Мене рука болить — простонав Ликов.

— Вам не треба розуміти. Вам треба робити те, що я кажу.

— Але ж...

— Мовчіть тепер, стукають. І ще одне, дорогий містер Ликов. Я ховаю тепер зброю. Ясна річ, що не можна складати урядового акту у наявності двох револьверів. Так само ваші „реб'ята” можуть піднятися і прийняти свобіднішу позу. Так, довго, як довго адвокат буде у кімнаті. Тільки за ним закриваються двері, ви сядете чемно знов у кутку. І ви це зробите, мої панове, бо інакше я справді не ручаюсь, що ви сьогоднішній день в ласці і щастю переживете, будь ласка.

Дійсно, у двері застукали ззовні. Ликов дивився на Бату непевними очима, не знаючи, про що власне у ґрунті цьому йдеться. Але ситуація давала Бату безперечну перевагу і Ликов мусів повинуватись.

На порозі стала невелика постать адвоката Невіля Разерленда. Він тримав капелюха у руці і його лиса голова світилась, як коліно. Уважні очі, сховані за великими окулярами одним поглядом обняли всю кімнату.

— Добрий день, мої панове. Аа, містер... — Разерленд стримався.

— Бату — спокійно підказав його клієнт. — Містер Разерленд, я прошу вас скласти урядовий акт даровизни. Містер В'ячеслав Ликов дарує мені сьогодні суму п'ятнадцять тисячів фунтів у готівці, в англійській валюті, без жодних зобов'язань, як акт приязні з його боку.

Невіль Разерленд підняв брови вгору, але не сказав нічого. Він знав вже трохи свого клієнта і тому підійшовши до стола, відклав на бік капелюха та розкрив свою течку.

— Прошу панів зайняти місця — вказав обом сторонам місця при столику. Однак Ликов залишився там, де стояв, а Бату зайняв таке становище, щоб навіть при найсприятливішій для росіян обставині могли їх у вирішній хвилині зашухувати. Адвокат відсунув собі крісло, сів, вийняв золоте перо і глянув понад окуляри по обличчях приявних. Спершу оглянув він Ликова, потім трьох його „свідків”, що стояли зовсім неврадвані там, де перед хвилиною мусіли ще сидіти, потім глянув на Бату.

— Прошу панів показати свої особисті документи.

Ликов зідхнув і похитав головою з ваганням.

— Це зовсім непотрібне! Вистане, коли я скажу...

— Ні, не вистане. Я мушу ствердити вашу ідентичність. Містера Бату я знаю вже, його документу мені не треба. Я прошу ваш паспорт.

Ликов із люттю глянув на Бату.

— Пощо ці комедії!?

— Але ж, містер Ликов, документ виготовлений буде тільки в одному примірнику і цей примірник я матиму для себе. Ви можете зовсім спокійно показати ваш документ. Містер Разерленд є дуже довірчою особою. В нього, очевидно, залишиться однісінька копія цього документу.

— Але нащо це все, до ссс... чортової матері, я ніяк не розумію...

— Містер Ликов, ваш щедрий дар мусить найти чейже якийсь офіційне оформлення — роз'яснив йому чемно Бату. — Це не вистачає, що ви мені гроші даруєте. Ви мусите це підписати, звичайна річ.

Адвокат зняв на мент окуляри.

— Містер Бату має рацію, містер Ликов. Ви можете дарувати гроші й без документу, але містер Бату матиме тільки тоді право цими грошима прилюдно розпоряджатись без жодного закиду щодо їх походження, коли ви такий акт підпишете.

— Ну, пишіть вже, пишіть, до такої матері.

Містер Ликов, я правда не розумію всіх ваших висловів, але я прошу вас говорити тільки те, про що я вас питатиму — холодно заявив адвокат і приступив до складання відповідного акту, вживаючи до цього свого офіційного, нотаріального паперу із відповідними заголовковими наддруками.

Складаючи, адвокат слово за словом виголошував писаний текст так, що приявні весь час були в курсі справ.

На самому кінці Григорій Бату продиктував йому п'ять відсотків від описаної суми, як його гонорар і містер Невіль Разерленд ще раз витріщив очі. Нарешті документ був готовий і всі зацікавлені його уважно підписали.

— Містер Разерленд, я вам дуже вдячний за ваш труд. Ваш гонорар в найближчий час буде пересланий на вашеkonto. Будь ласка, я вас проведу до дверей.

Ликов наморщився. Але Бату глянув на нього успокоююче і допоміг адвокату вискладати всі документи. Акт даровизни заховав Бату до кишені і зі всіма почестями відпровадив адвоката до дверей.

Лише двері за ним замкнулись, Бату глядів вже знов на своїх гостинних господарів, і револьвер знов тримав у руці.

— Ну, комедія нарешті закінчилась — озвався нервово Ликов, що весь час власне не мав спокою. — Давайте плівку сюди!

— Зараз, зараз — заспокоїв його Бату, підійшов до столу і заховав всі гроші у свої, здавалось, бездонні кишені. За кожним його рухом при цьому слідкували захланні очі Ликова і він знов повторив своє.

— Давайте вже плівку нарешті!

Григорій Бату відступив три кроки назад, до дверей.

— Містер Ликов, у вас надто коротка пам'ять.

— Що це значить?! — скрикнув Ликов, прочуваючи щось недоброго.

— Це значить, що у вас коротока пам'ять, хворобливо коротка пам'ять, будь ласка.

— Бату... — голос Ликова зазвучав погрозою. — Я маю тут трьох людей...

— І вони не сміють ворохнутись із своїх місць, містер Ликов. Бо в іншому випадку мені прийшлося з великою відразою відіграти роллю ката. А я стріляю цільно і певно, в цьому ви вже переконались.

— Не говоріть дурниць, Бату, давайте плівку і кінчим вже цю комедію...!

— Якраз цього я й хочу. Оце надійшов її останній акт. До побачення, містер Ликов, прийміть мою сердешну подяку за ваш щедрий дар.

— Бату...!!! — ревнув росіянин пориваючись до переду.

Але Бату не тікав. Ні, він стояв як мур і тільки очі примружив.

— У мене в кишені є офіційний документ, на основі якого ви дарували мені п'ятнадцять тисячів фунтів, містер Ликов. Якщо ви це тепер заперечите, я у власній обороні впакую вам кулю в саме серце. Але я думаю, що ви ще подумаете над вашим рішенням. До побачення, мої панове, я дякую вам за приємну гостину і бажаю вам кращих успіхів у майбутньому. Якщо хтось із вас мав би охоту за мною бігти, я прошу його зовсім поважно, передтим упорядкувати свої земські справи і приготувати собі місце на західньому цвинтарі. За вінок я вже сам постараюсь тимбільше, що в мойому розпорядженні є поважний фонд... також і на ту ціль.

Григорій Бату сказав це все без жодного нервування, відкрив двері і залишаючи чотирьох росіян розторощених та приголомшених, нечуваною сміливістю замкнув двері за собою і перекрутив ззовні ключ.

Після цього заховав зброю і ходою людини, що вибирається на пообідній прохід, залишив готель Метро, місце таких дивних і нечуваних подій.

21.

Лише двері за Бату замкнулись три опричники кинулись до них як навіжені. І тільки голос Ликова здігнав їх вже під дверима.

— Дураки! Атступісь! Вашая мать. Годину часу мали... таку вашу... а тепер будете двері розбивати?! Морди вам побити, от що! Морди побити ваші!!

І Ликов був би це справді зробив за старими, державними традиціями, але йому боліла прострілена рука і бракувало фізичних сил. Його очі зате зовсім виразно відчували їм все лихо, що тільки було на світі — та це на пізніше. Тепер він мусів рятувати гвалтовно те, що ще рятувати можна було.

— Чекайте тут на мене... але спершу перев'яжіть мені руку.

Десять хвилин пізніше Ликов залишив свою кімнату і на своїх коротких ногах помчав туди, де сподівався він ще щось врятувати.

Місс Христина Корней не могла знайти собі спокою. Вона ніколи ще не відчувала такої пекучої потреби кудись бігти, щось робити і загалом діяти, тільки не роздумувати у чотирьох стінах готелевих, хоч і як вибагливих кімнат.

Особа з якою їй довелось з рамени „редакції” Нью-Йорк Таймс нав'язувати контакт називалась: Григорій Бату. Чи може бути міцніша іронія долі? Можливо, що так, але для Христини й цього повністю вистачало. Вона по суті речі лякалась. Вона вже раз помішала справи свого серця із справами свого зайняття у Грундманна і за це прийшлося їй міцно потерпіти. Так само і тут їй довелось вже спробувати ролі агентки росіян. Вона не могла забути, як її били, щоб вона сказала щось про Бату. Вона не сказала нічого? Христина була чесна із собою. За Грундманна вона напевно не захотіла б стільки натерпітись. Але Бату... це зовсім щось іншого. Щось, чого вона досі мабуть не переживала і не відчувала. І що саме — вона не знала. Кожний шелест, кожний стукіт сповняв її страхом — і надією. Може це він? Може він знов до неї загляне...?

А вчора вона отримала доручення із ним зв'язатись. Стентон має все це приготувати при допомозі відповідного оголошення

у місцевій пресі, згідно із домового з Бату. Чи це не дивне? Не смішне? Вона щойно шукатиме контакту із людиною, з якою вона вже контакт давно має. Контакт тим небезпечніший, що не службовий.

Останні дні кинули Христину у такий вир подій, що їй трудно вже було у цьому всьому ловити кінці. Вона підсвідомо тільки думала і робила все, щоб Григорій Бату не попав у небезпеку. Ще добре Морган не дав їй цього доручення, а вона вже журилась, що таке спільне може мати Бату із американцями і про що власне йдеться у майбутніх переговорах. І тепер вона весь час чекала знаку від нього. Адже сьогодні ранком появились всюди відповідні оголошення у газетах і Стентон так само нетерпеливо чекає, як Морган, а вони оба напевно так не нервуються — як Христина.

Раптом озвався стукіт до дверей.

Серце дівчини забилося міцно і вона зірвалась із софи, як вжалена. Це напевно він! Так скоро появилася... Так скоро дістав цей газетний заклик до рук!

Підбігла і дрижучими руками відчинила замок у дверях. Вони відкрились енергійно і перед нею стояв — Ликов!

— Назад — скомандував коротко і хоч не мав жодної зброї в руках, вона зразу послухалась. Він лякав її і на його очах дівчина зблідла, як стіна, аж давні синці потемніли на обличчі.

Він замкнув двері обережно, на ключ і підступив до неї, викривляючи уста серед віспуватого обличчя, на подобу шимпанса.

— Ти підле сотворіння — сичав Ликов. — Ти водиш мене за ніс вже цілий тиждень із тим твоїм... Бату! Де він є?! Ти не знаєш, що? А він перед хвилиною був у мене, ти знаєш!!!

Вона німо похитала головою у запереченні і щойно тоді доглянула, що Ликова рука висить на перев'язці. Бату був у нього, а до неї не заглянув?! Як це розуміти?

— Був у мене, чуєш, цяцько помальована?! І тепер мої найкращі люди є на його слідах. Я його дістану в руки, через п'ять, десять хвилин, найдалі пів години! Я його дістану і без найменшого милосердя запакую йому кулю у голову раз на все! Ти розумієш?!

Він це все майже викричав до неї. І вишумівся трохи. Вона стояла бліда, непорушна, нездібна до жодного спротиву. Всі її думки старались розв'язати цю малу але важливу загадку: Бату був у готелі і до неї не заглянув. Чи він не читав сьогодні газет? Чи може він... не хотів заглянути? Чи може сталось ще щось іншого, гіршого...?

Ликов вільною рукою пошукав у кишені папіроски і вложив до уст.

— Дай мені вогню, ти! — кинув до неї злим поглядом.

Христина аж стрепенулась. Відштовхнула всі свої думки зусиллям своєї волі і випрямилась. Барви помалу вертались до її обличчя.

— Містер Ликов, прошу відноситись до мене згідно із засадами західної цивілізації. Ви не маєте жодного права до мене говорити „ти“!

Росіянин дивився на неї боком, як на щось непотрібне, додаткове в його оточенні.

— Облиш ці дурниці — сказав спророва, майже спокійно. — Це для дітей забава. У нас важніші справи. Я ж тобі сказав, ми зловимо Бату сьогодні, або найдалі завтра. І йому загрожує смерть, я хочу, щоб ти це добре розуміла, йому загрожує смерть.

Він безпереривно дивився на неї і його очі помітили проблиск дрижання у дівчини. Ликов мав свої думки, чому це ця Христина так мовчить про Бату. Її били і вона не сказала нічого. На це могло бути тільки одне оправдання: вона його кохала. Цього Ликов не розумів, бо він ніколи і нікого так не кохав, щоб себе дати за це побити, але він читав в інструкціях, що відношення жінок до чоловіків і навпаки можна незвичайно спритно використовувати через те, що вони попадають у небезпечну недугу взаємної залежності від себе, тобто любови. В такому то стані залежності від Бату мусіла знаходитись місс Корней, якщо Ликов не помилявся. Він власне прийшов до неї, щоб ствердити, чи він помилявся, чи ні. Він мав свої способи.

— Ти може не розумієш, що це значить, що ми його вб'ємо. Передусім, ми не вбиваємо зразу, ні. Ми його зловимо і потримаємо тиждень на самій воді, щоб він втратив сили і відчув смертельний страх. Я вже бачив людей, що лежали у пивниці, без світла і їжі, божеволіли. Він не збожеволіє, у нього твердий ум. Зате він послабне значно. Тоді ми його витягнемо з цієї пивниці, роздягнемо, покладемо на операційний стіл... хе, хе, ми маємо такий стіл тут у Лондоні, ти його не бачила ще, але може й тебе він не омине. На цьому столі ми йому завдаватимемо важливі для нас питання і чекатимемо від нього точних та розумних відповідей.

Ликов перервав, посмоктуючи папіроску. Христина мимоволі попала у фарватер його думок і в неї став виразний образ, як оце Григорія Бату, німечного, знесиленого поклали на такому

столі і здорові, міцні люди завдаватимуть йому там різні питання.

— Що буде... якщо він не відповідатиме...? — прошептала вона півголосом.

Ликову аж очі засвітились. Оце вона підсвідомо призналась, що знає його, знає Бату! Адже тоді його теорія набирає життя! Тому він цього моменту не поставив на розгляд, а просто продовжав свої попередні виводи.

— Якщо він не відповідатиме, ми будемо його змушувати давати нам відповідь. Я не знаю, чи ти собі можеш уявити, як це буде виглядати. Це просто страшно, ти слухай, що я кажу, це страшно. Ми маємо тут такого доктора, що знає анатомію краще як ваш найбільший, англійський хірург. Він вчився її на живих людях і в хвилини їхнього конання, а чи може бути краща академія від такого навчання? Він бачив, як реагує людське тіло на кожний удар, укол, проріз, біль. Він знає, що болить найбільше, і знає, що болить не тільки тіло, але й душу.

— Нащо ви мені це розкажете, містер Ликов? — з жахом спиталась дівчина.

Росіянин не спускав з неї своїх косих очей.

— Я тобі хочу розказати, що чекає містера Бату в найближчих годинах, або днях. Він бо провинився супроти нас. Він зрадив нас.

— Він... зрадив вас? Це не може бути!

— Чому...?

Віспуване обличчя видовжилось у цинічному сміху із її неперадности. Христина аж тепер зрозуміла, що вона зробила величезну помилку! Але це було пізно!

— Ти призналась, що знаєш його, Корней. Ти призналась, що ти його знала вже передтим — хоч ти нам цього не сказала! Однак нам це вже тепер байдуже. Важніше для нас: покарати зрадника.

— Я вас не розумію... зрадника? — питалась непевно дівчина.

— Ясно ж! А ти як думала? Ах, та ж ти не знаєш. Тепер можеш вже знати! Бату це наш агент. Але він нас сьогодні зрадив. І за це ми його мусимо покарати. Він згине у наших руках у найбільших муках, цього йому не минути! — говорив Ликов, весь час спостерігаючи дівчину. Його рахунок оправдувався. Він бачив, що його слова на неї робили велике враження і вона під його впливом затрачувала можливість спокійної, холодної аналізи ситуації.

— Він ваш агент...? — Христина не могла цього всього зрозуміти. Чи цим способом треба пояснити собі його добре знання

советів та їхніх метод? Чи тому саме вона має із ним нав'язати контакт з доручення Морґана? Це було зовсім логічне, таке логічне, що сам Ликов здивувався б, якби це знав!

— Він знами працює вже довгі роки. Але сьогодні йому заблаглось чогось іншого. І ось мої люди за ним полюють. Кожної хвилини ми його дістанемо до рук.

При цьому прийшло Ликову до голови, що дійсно, замість тримати цих трьох стовпів у своїх кімнатах і заливати їх горілкою, він міг би їх післати на розшуки. Хтось мусів десь щось знати про Бату! Бо карта, поставлена на Христину може бути бита, цього не годен ніхто стовідсотково передбачити.

І не кажучи дівчині нічого, він підняв слухавку телефону, казав получитись із своїм апартаментом і за хвилину кинув короткий наказ.

— Вася, зайди сюди, під номер 162. Я тут чекаю.

Христина всежтаки думала своє. Що буде, як його дійсно зловлять совети? Вони, без сумніву, своїх погроз дотримають. Адже коли вони не вагались її вдарити, жінку, чому вони мали б лякатись вбити свого агента — зрадника?

Зайшов Вася. Ликов взяв його набік і там щось пояснював. Вася забурмотів і вийшов. Ликов звернувся знов до дівчини.

— Да... і так ми скінчимо містера Бату!

— Що він вам такого лихого зробив — спиталась Христина, ніби байдуже. Але Ликова обманути було важко.

— Він нас зрадив. Це вистачає, щоб ми його спустили в Темзу. Розуміється після того всього, що я тобі розказав. Правда, він міг би ще себе урятувати, але я не вірю, що він це зробить.

Христина подумала щось після цих слів.

— Він міг би ще себе урятувати...? Як?

Ликов вискандував кожне слово дуже виразно.

— Якби він сам до мене зголосився. Сам. І то негайно.

Христина дивилась на нього як на дивака.

— Якщо він ваш агент, тоді він знає ваші методи. І саме тому він не зголоситься.

— Ну — тоді йому пропадати. Він попадеться нашим у руки. А тоді вже жартів не буде. Для нас постала небезпека, що англійська поліція включиться у ці лови і це для нас неприємна справа. Тому ми йому дарували б життя, якщо б він до нас зголосився сам. Тільки ми не можемо його повідомити, бо не знаємо, де він знаходиться під цю пору.

Ага! Цю нотку Христина вхопила зразу! Це була причина, що він прийшов тут до неї. Вона має стати приманою для нього. Це давало їй очевидно певні шанси у руки. Настільки вона вже

пізнала методи цієї нелегальщини, щоб собі з того негайно здати справу.

— Якщо ви не можете його повідомити, тоді ясно, що він не зможе до вас зголоситись — сказала.

— Так... Це й є його нещастя.

Хитрий Ликов. Залишив всяку ініціативу Христині. І вона це зрозуміла вмить. Він вимагав від неї пропозиції. Тобто він вимагав, щоб вона відкрила всі свої карти, щоб вона тепер підтвердила це все, що він і його люди тільки припускали у її справі. Ні, цього Христина не зробила. Це означатиме, що вона буде цілковито в їх руках і то без жодної гарантії, що Бату дійсно нічого не станеться. Така наївна вона не є і Ликов помилився, якщо він на це розраховував.

— Я знаю містера Бату — почала дівчина. — І ви знаєте, що я його знаю. Він був у мене і я говорила з ним. Але я не знала, що він ваш агент і що він взагалі якийсь агент. Я думала, що він фабрикант. І далше так думаю, бо ваші аргументи мене не переконують. Але я не знаю, де він живе і зовсім не знаю, де він може перебувати. На цьому ваші відвідини повинні закінчитись, містер Ликов, і я дуже вас прошу, залишити мою кімнату, бо інакше подзвоню по прислугу.

— Помалу, помалу... — підняв здорову руку Ликов. — Я ще не скінчив і ти ще подумаєш чи так скоро пропонувати мені залишити цю кімнату. Ти не знаєш, яку він нам шкоду зробив. Ми ще це зуміємо якслід використати. В цьому ти будь впевнена.

Христина не була його словами заскочена. Вона могла всього сподіватись від цих людей.

— Ваше ствердження без ґрунту — сказала спокійно.

— Ти так думаш?

— Я так думаю. Ви вважаєте, що містер Бату зацікавлений у моїй долі і я хочу вам на цю помилку розкрити очі. Містер Бату зовсім не зацікавлений у тому, що станеться зі мною і саме тому я ролі примани для нього відігравати не можу.

Ликов примружив очі. Якби так було, тоді він дійсно міг свої власні дні порахувати.

— Ти брешеш, Корней, так само, як ти брехала передтим. Я маю свої спостереження і я впевнений у цьому, що я маю рацію. А впрочім ми у тому скоро переконаємось, бо на всякий випадок я заберу тебе сьогодні із собою і ми триматимемо тебе так довго, доки містер Бату не появиться. А він вже за тобою прийде, будь спокійна.

Христина аж брови підняла вгору.

— Ви думаєте, що містер Бату цікавиться мною...?

— Більше того, Корней. Я думаю, що він тебе кохає і це й є його слабкий пункт! На ньому він спотикнеться і то вже протягом найближчих двох днів, якщо він нам не попадеться у руки вже скоріше.

— Ви думаєте, що він мене кохає...? — питання вийшло півголосом з її уст, і вона неначе якусь тінь неоправданої симпатії до Ликова відчула.

— Я впевнений у цьому, Корней. А коли я вже у чомусь впевнений, тоді воно так і є.

Христина мала охоту розплакатись, так щось підійшло їй до горла. Чи це могло бути дійсно можливе? Чи це правда, що отой росіянин їй говорить? Бату її мав би кохати...?

Христині стало важко і очима вона пошукала крісла, щоб сісти. Вона нагло усвідомила, що їй треба тепер розреготатись Ликову в саме обличчя, щоб розбити його певність, щоб знівечити його плян, щоб він втратив ґрунт під ногами. Реготатись, реготатись треба...!

А вона не могла. Замість цього їй хотілося плакати, плакати не знати чи з почуття жалю і страху — чи з почуття якогось дивного, нез'ясованого щастя.

— Да, ну збирайся, Корней. Ми поїдемо на нашу стару, знану вже тобі квартиру...!

Ликов піднявся і своїм словам надав сили, витягаючи з кишені револьвер. В його очах не було жартів і це Христина зрозуміла.

— Дозвольте мені одягнутись — попрохала.

Ликов хитро примружив очі.

— І при цьому зробити щось, що містеру Моргану зразу впаде в око, що? Ні, Корней, ти не одягайся. Ми вже тобі там дамо все, що потрібне. І ходи скоріше, бо я не можу стільки часу втрачати на кожну малу дурницю!

— Я не піду без плаща!

— Ви не підете...? — наблизився Ликов.

У цей саме мент Христина нагадала слова Григорія Бату: повинуйтесь, не суперечте, чекайте, я вам допоможу. Він це говорив до неї, тоді, коли він перший до неї навідався. Коли вона ще не знала — що він російський агент. Повинуйтесь... ясно, таке міг їй дораджувати тільки російський агент. І саме тепер Христина починала практично вичувати провалля, в яке вона впала. Вона не сказала Стентонові, ні Морганові нічого, вона все це затаїла, так, як просив її Бату бо вона йому — довіряла. А тимчасом прийшлося тепер поносити наслідки цього

діточого, наївного довір'я. З того всього у неї зовсім все помішалось. Почуття, що він її кохає суперечило всьому іншому, але розум весь час логічно доказував, що він міг бути справді агентом росіян — бо ж він так і діяв!

На обличчі Христини відбилась зневіра. Ликов стояв близько неї з револьвером у руці — і не було нікого, зовсім нікого, хто міг би стати в її обороні. Зовсім нікого на цілому, широкому, світі! А вона — вона вже немала ні сил ні охоти боротись. Її остання надія — це був Бату. Він її підвів. Тепер вона сама.

З презирством глянула вона на револьвер у руці Ликова.

— Лякаєтесь безборонної жінки... труси.

Гордим кроком пішла до дверей. Її слова на нього не зробили враження. Цих нюансів він не розумів і не відчував. До цього він не був вихований.

Із своєї кімнати Ликов подзвонив кудись і через десять хвилин надійшов у шкуряній блюзі його шофер.

— Машина готова?

— Кожночасно.

— Дай їй якусь нагортку. Поїдемо.

— Куди?

— Побачиш. Зав'яжеш їй в авті очі. Корней — звернувся Ликов до дівчини — не пробуй по дорозі в готелю робити авантюри. Це неодмінно скінчиться для тебе трагічно. Ми маємо дипломатичний імунітет, нам не станеться нічого в разі нещасливого випадку із зброєю... ясно?

Кілька хвилин пізніше Христина йшла в товаристві його шофера, але так, що ніхто не міг догадатись, що це вони разом йдуть. Наскільки Христина могла бачити, не було нікого, хто міг би їй допомогти. Гості готелю не звертали на неї жодної уваги. І крім цього вона знала, що три кроки позаду неї йде у шкуряній блюзі шофер і що він стрілить безумовно, якщо вона зробить один фальшивий крок. Ні, вона не мала рятунку. І власне, нащо його? Щоб продовжати свої муки і знущання?

У гаражу її посадили в авто і шофер зав'язав їй очі. Хвилинку пізніше почула вона голос Ликова, що теж всадовився у машину. Авто рушило і обережно виїхавши з гаражу, побігло вулицями у незнане.

Якийсь пан у плащі із високим ковніром, з насуненим капелюхом та з темними окулярами на очах скочив до першої з краю таксі.

— Їдьте, але скоро — озвався ледві чутно чужинним акцентом. — Чи бачите це авто, що якраз скручує вправо? Їдьте за

ним. Якщо не втратите його з очей отримаєте п'ять фунтів понад таксу.

— Ол райт, сер!

Містер Фу-Чіанг лукаво посміхнувся. Ликов йому не втече вже.

22.

Доктор Клод Вольф взяв собі на один чи два дні відпустку до Лондону і змінивши шість разів засоби комунікації у великій метрополії, зайшов нарешті до невеликого ресторану на Масгров Род. Кельнер скривився, коли доктор замовив собі тільки содову воду, але ж бо він не знав, що це сидить один із найміцніших умів модерної атомової фізики.

А думки доктора Вольфа не були веселі. Хоч містер Сільвер із Інтелідженс Сервіс не появлявся із чосу своїх перших відвідин, проте тінь його особи весь час висіла над доктором, як меч Дамокля і він сьогодні мусів ці справи із Ликовим налагодити. Тому то він забажав бачитись безпосередньо із самим шефом розвідки цього відділу. Ликов нерадо, дуже нерадо такі зустрічі відбував, але інструкція з Москви звучала, що агентам під шифрою 1А не вільно засадничо без найповажніших причин нічого відмовляти. А доктор Клод Вольф і був агент під шифрою 1А та ще й із знаком оклику!

Довго не прийшлося йому чекати на свого приятеля. Правда, містер Ликов зміняв засоби льокомоції десять разів і крім того на носі мав він темні окуляри а на голові спортову шапку, але обережність не зашкодить. Ликов заступав погляд, що всі люди, які його денебудь зустрічають це ворожі агенти і перед всіма треба матися на увазі.

Його ще дещо іншого привело на цю розмову. Не тільки бажання доктора Вольфа. Тому, коли він коротко привітався і вони оба зашились у темний куток, Ликов зразу приступив до речі і то досить брутально.

— Чи ви хворі?

Доктор Вольф витріщив свої безбарвні, бліді очі ученого.

— Питаюсь, чи ви хворі, бо вже понад всяку міру ви собі жартуете із нас, докторе! Чи може... ви не жартуете?

— Я нічого не розумію, містер Ли...

— Без прізвищ. Ви вийшли із вправи. Здається, треба вашу

клітину перебудувати, брак всякої обережності там де треба і надмірна обережність, там, де цього зовсім не треба.

— Я ані трохи вас не розумію — холодно повторив учений і Ликов нагадав собі, що це ж агент сорти 1А. Тому він знизив голос, зняв темні очіці і нахилився до нього через стіл.

— Отже, докторе, як розуміти ваші жарти?

— Жарти? Які жарти?

Ликов дивився мовчки секунду, дві.

— Чи ви граєтесь зі мною в ката і мишу, докторе?

— В ката і мишу...? Що це знов за порівняння?

— Докторе, від коли ви стали актором? Від коли ви вважаєте, що післявши нам раз на місяць порожню валізу, ви виконуєте ваше священне завдання супроти ідеї побудови комунізму у світі...?

Клод Вольф поклав обі руки на столі. В його очах був спокій ученого, що кожне явище сприймає серйозно і аналітично.

— Говоріть по порядку. містер Л. Я нічого досі не розумію. Що це значить, що я не виконую свого обов'язку...? Що це значить, я посилаю вам порожню валізу...?

— Це значить те саме, що я говорю. Я не творю поезій. Ви переслали нам порожню валізу. З того часу минуло чотири повні дні і від вас ні знаку життя. Якраз я вже хотів покликати вас до Лондону на розмову, коли прийшло він вас прохання. Отже і балакаймо. Чому ви послали порожню валізу? Чи щось не у порядку?

Учений не дав пізнати по собі яке у нього збудилось поважне підозріння.

— Тепер ви говорите спокійно... і розумно, містер Л. Ви кажете, що отримали порожню валізу...? Мою порожню валізу?

— Вашу порожню валізу, докторе!

— І ви отримали квиток, як завжди?

— Я отримав квиток як завжди! Я навіть записав його номер.

— Але я не записав номерів цих квитків. З обережності. Та це не є важне... Важне те, що я вислав валізу повну найцінніших матеріалів. Там був майже весь проєкт атомової бомби, після останніх зіставлень доктора Фермі з Льюс Алямос. Ми щойно тиждень перед тим отримали ці папери тут... — говорив доктор Вольф.

Ликов був блідий. При останніх словах доктора він вже стояв над столом, як готовий до стрибка звір. В його очах були небезпечні вогні.

— І ви... це так... спокійно говорите...? — видусив він насили із себе.

Доктор Вольф дивився на нього, як на одну із безчисленних фізико-хемічних реакцій. Із зацікавленням але без страху.

— Чи крик щось може змінити? — і Ликов сів назад. Тільки його руки, що тримались за стіл аж побіліли на кістках.

— Докторе, отже це значить... що хтось забрав зміст вашої валізи...

— Так. Це значить, що хтось знає вже все. Містер Сільвер.

Ликов витріщив очі, аж показалися червоні жилки на білках.

— Сільвер...?! Сільвер?!

Доктор Вольф розказав тепер спокійно, як то містер Сільвер його відвідав і як він із ним говорив.

— Після цього я обдумав все, що він сказав і прийшов до висновку, що — можливо — це останні мої дні і тому весь найцінніший матеріал спакував я в цю валізу та надав звичайним тляхом, щоб не збудити жодного зайвого підозріння. Тим-більше, що з розмови із Сільвером я не виніс враження, будьто він про цей шлях щось знає, або будьто він хоче його мені перервати.

— Але він це зробив... ссс... сссин.

Ликов затиснув губи, підняв руку і п'ястком вдарив об стіл. Це, що сталось, можна було передбачати. Адже Сільвер був у нього, пропонував торгівлю. Адже Сільвер був у доктора, демаскуючи його діяльність. Чому Ликов не зарядив більшої уваги після відвідин Сільвера, а потім Бату у себе? Це була помилка. А за помилки Москва знає тільки кару. І містер Ликов злегка зіпрів, уявивши собі наслідки. Вона мусить лежати в іншому місці, бо інакше йому це коштувати буде голову.

— Докторе, чому ви не дали знати про відвідини Сільвера?

— Я не мав часу. Мої телефони і мої листи напевно контролювані. Іншого шляху я не мав. Я не є певний, чи хтось не знає, що я тут із вами розмовляю. Вони мають багато і добрих агентів.

— Ніхто не знає, що ви тут. Мої люди мали вас весь час на оці. Я не прийшов би, якби так не було. Але вина по вашому боці, докторе! Якби ви були дали мені знати, що Сільвер був у вас, я був би зарядив поготівля і ми були б його неутралізували. Чи ви собі здаєте справу, яку шкоду понесла наша ідея через ваш вчинок? Найцінніші пляни впали у руки ворога. Що ми скажемо тепер у Москві...?

Доктор здвигнув раменами. Для нього це був тільки факт.

— Містер Л., Сільвер не виступав від рамени Інтелідженс Сервіс. Візьміть це до уваги. Він хотів торгівлі. Якщо ви йому добре заплатите, він видасть матеріали назад...

— Така ваша думка? А знаєте, яку він ціну заспіває?

— Не знаю.

— Мільйон! Мільйон, ви розумієте?! А ці гроші це піт і кров трудящого народу в ССРСР, що всіх своїх сил докладає, щоб світ спасти від гидри капіталізму і буржуазії. І ці гроші мають піти у кишеню такого ненажерливого ворога...?! Де ж наша ідея?!

Ликов знав, що це місце болить доктора. Ликов бо знав кожного свого агента і знав, як до кожного з них говорити. Доктор не був вихованець славнозвісної академії в ССРСР, він був волонтер-комуніст із Заходу, що сам найшов дорогу до комуністичних груп світу і сам здобув собі таке високе становище, щоб найважливіші відомості доставляти своїм — як він думав — ідейним співдумцям. Тому й тепер останні слова Ликова його зажурили. Він подумав якусь хвилинку, потім заговорив.

— Я буду старатись відтворити матеріял... але я не є переконаний, що це мені вдасться. Від двох днів я не маю доступу до головного архіву і до сейфів, бо мій джур скінчився і я мушу чекати три або чотири місяці, заки знов прийде моя черга.

— Кожна година дорога, докторе! — підніс голос Ликов. — Робіть, що можете, але вина по вашому боці. Я іду, може я щось урятую... Може щось урятую...

Ликов знав, що він може урятувати. Нема іншої ради тепер, треба балакати із Сільвером, із цією собакою Сільвером, що посмів створити готовий факт, забравши валізу разом із її дорожнім змістом.

Доктор Вольф поїхав назад під опікою людей Ликова, Ликов подався до себе. Де Сільвера знайти? Питатись за ним в Інтелідженс Сервіс чей же не можна. Треба його шукати. Бату шукати, його шукати, місс Корней пильнувати... Чи не за багато це нараз? Ликов вичував, що спокійна, непомітна робота останніх місяців сильно змінилась. Гарячковість зайняла її місце, непередбаченість, брак підготовки. Противні обставини виявлялись надто сильними. Нові елементи встрянули у дію. Нові люди. Бату... Цікаве, чому саме цього чоловіка Ликов найбільш лякався. Він його майже не знав, він його ніколи передтим не бачив — і він його підсвідомо лякався. Бату знав дуже багато, він мав щось у своїй поведінці, наче кобра, що гіпнотизує свою жертву, заки її проковтне. І Ликов не міг спокійно стравити думки, що оце він міг бути цією жертвою. П'ятнадцять тисяч із фунтів всетаки пішло, як у воду. Навіть, як він дістане Бату до рук, чи дістане він теж втрачені гроші...!

Але Сільвера і Бату він вже до рук дістане! В цьому його голова — і місс Корней, цієї пишної, впертої і нажаль гарної

буржуйки... Ну, з нею Ликов собі окремо поговорить у вільну від клопотів хвилину.

Тимчасом советське представництво у Лондоні всіми засобами та силами вело погоню за Григорієм Бату. Ликов всю справу мусів звітувати політичному керівникові амбасаді і з цього високого бюро проголошено Григорія Бату ворогом число один на ці дні. Через посередніх і безпосередніх агентів розпущено всюди вість, що шукається такого то і такого чоловіка, при чому подано досить точний його вигляд і у всіх норах Лондону зашуміло. В цьому місті, як зрештою всюди у світі, було досить людей, що радо хотіли заробити сто фунтів нагороди за зловлення Бату. Сто фунтів — платних в одного панка, всім добре знаного, як певна і солідна фірма. Він не перший раз такі завдання для советської амбасаді полагоджував і тому й тепер не бачив у цьому нічого особливого. Нагорода виносила двісті фунтів, сто він ясна річ залишить собі. За других сто можна все ще зловити не тільки Бату, але й самого міністра закордонних справ, як цього буде треба. Найшлось чимало різних типів, що за цю нагороду хотіли доставити п'ять голів нараз.

Разом з тим траплялись однак і веселі історії. Одному із советських агентів привели чоловіка досить подібного до оголошеного опису і треба було йому вибити три зуби, щоб переконатись у помилці. Справа не була приємна і щойно двадцять фунтів відшкодування заспокоїли претенсії побитого. В іншому випадку три темні панки гнались за одним чоловіком через пів Лондону і на кінці показалось, що він украв плащ, а думаючи, що це поліція, дер з ним навипередки через місто, без стриму і віддиху.

Ясно, що вістка про це полювання вже під вечір досягла й Григорія Бату у його скромній квартирі. Його боксер подав йому її під час вечері в одному ресторанчику якогось грека. Бату прийняв до відома, подумав щось і в телефонічній кабіні підняв слухавку.

З другого боку озвався знайомий голос.

— Це я, Бату — повідомив чемно Григорій.

— Це ви, Бату!

— Так. Я хотів вам сказати, що ваші банкноти таки не фальшиві, що я ствердив сьогодні понад всякий сумнів у Англійському Банку. Що чувати доброго у вас? Я чув, що ви шукаєте одної плівки і її власника, так? Я міг би вам його доставити за тих сто фунтів, під умовою, що ви їх мені виплатите.

Мовчанка. Мабуть Ликов втратив мову на часок. Коли ж йо-

го голос залунав знов, був це голос повний ненависти та безмежної і безрадної люті.

— Ні... Я нікого не шукаю... Я взагалі нічого не знаю...

— Це шляхотно з вашого боку. Помста не є виявом гарного боку людського характеру.

— ...мать!

— Це не по-англійськи, але всежтаки я розумію. Мені насправді вас жаль, бо ви скінчена людина і я вже бачу вас у подраній одежі в колимських копальнях, але мушу сказати, що я не відчуваю викидів сумління, бо справедливість мусить бути. Здоровіть моїх батьків і мою рідню, вони теж у цих копальнях для вашого Союзу золото добувають.

Запанувала мовчанка. Бату хотів вже повісити слухавку, та знов озвався голос Ликова. У ньому брентала лютя, як натягнена струна, але в ньому забрентало й щось іншого, що примусило Григорія Бату уважно прислухатись до цих слів.

— Добре... Бату. Нехай буде по вашому. Я скінчений. Може ви й праві. Однак я матиму на Колимі таке товариство, що безперечно мені там буде краще, як вам у Лондоні.

Знов мовчанка. Тим разом мовчав Бату, заки підібрав відповідні слова.

— Приємного побуту тоді, містер Ликов. І здоровіть це товариство теж від мене, хоч йому я співчуваю власне кажучи.

— Я теж, містер Бату. Я навіть більше — спокійніше сказав Ликов.

Щось ховалось за тими словами. Але що?

— Чи це може... ваша рідня? — кинув від нехотя Бату вирішаючи вже кінчати балачку.

— Ні. Але це можливо... ваша.

Григорій Бату чекав, чи Ликов скаже щось більше. Але Ликов не казав більше нічого. Тільки повісив слухавку і апарат замовк. Бату стояв ще хвилину на самоті і роздумував над останніми словами Ликова. За ними щось ховалось. Це певне. Погроза якась. Або звичайна, пуста балачка загроженого у самому своєму існуванні агента. Звісно ж, неуспішних агентів ніхто не хоче. І під цим оглядом большевики не були жодним виїмком.

Григорій Бату уважно повісив слухавку і залишив кабінку. Двадцять хвилин пізніше туди пригналось авто із трьома людьми. Ликов ствердив через централю звідкіля до нього говорили. Але Григорія Бату вже не було, а господар грек, отримавши десять шилінгів ніяк не міг собі пригадати, щоб він колинебудь такого пана тут бачив.

Натомість Григорій Бату вирішив повісти ще одну розмову. Події останніх днів так його зайняли, що він не мав часу зайнятись і цією справою. І може власне, не так часу у нього бракувало, як — відваги. Це факт. Григорій Бату відчував, що у нього з кожним днем меншає відваги у цьому випадку. Якби воно було так інакше — але ж він не міг себе обдурювати. Місс Корнейа Корней значила для нього вже сьогодні дещо більше, як кожна інша місс. Він у цьому переконався під час своїх останніх відвідин у неї і з того дня він постановив такі відвідини сильно обмежити. Ще чого доброго, а він зовсім закохався і що тоді із його праці, із його завдання? Цього не може бути. Але про її здоров'я можна спитатись, це глупо знов же тикати від неї. Він же ж сказав їй, що в його особі вона має приятеля. Отже нехай він тепер цього докаже... Вже бо найвищий час, щоб приятель навідався до приятеля...

В якійсь стрічній телефонічній кабіні накрутив він число телефону готелю Метро і попрохав получити його із кімнатами місс Корней.

— Прикро мені сер, місс Корней нема.

Щось недобре вколело Бату.

— Чи не можете мені сказати, де вона, будь ласка?

— Місс Корней вийшла ще вчора у товаристві одного пана у шкiряній блузi, сіла в авто із ним і поїхала.

— Ви не знаєте цього пана...?

— Нажаль, сер, я його не знаю. Це ніхто із гостей нашого готелю. Мені здається, що це був чужинець, але я не можу бути у цьому впевнений.

— Чи не могли б ви мені сказали, які знаки мало авто, що до нього всіла місс Корней? — Григорій Бату відчув виразніший неспокій.

— Нажаль сер, але я питаюсь ще нашого дверника, можливо, що він знатиме.

— Скажіть дверникові, що буде гарно обдарований, якщо собі це добре з'ясує.

Минали секунди вичікування. І як не дивно, перший раз може у своєму молодому ще житті Григорій Бату усвідомив, що оце його серце б'ється із непевности за долю дівчини, що її він всього досі три рази бачив. Усвідомивши це, Григорій Бату відчув, що холодний піт виступає йому на чоло. Чи все це мало б якийсь змісл, коли її не... стало б?

Секунди минали... Минути, одна, дві три. Наче вічність. Щораз більше нетерпеливився Григорій Бату. Нарешті у слухавці озвався знов голос порть'є.

— Сер, ви ще при апараті?

— Так, кажіть вже...

— Сер, дверник стверджує, що це було приватне авто без жодних спеціальних знаків і як нам не прикро, ми не можемо вам нічого більше сказати. Пробачте, сер, чи це щось недобре може статись, коли ви так зажурено питаєтесь...?

— Ні, чому ви припускаєте, що щось недобре...?

— Сер... гм. місс Корней є гостем нашого готелю. Ми не бажали б, щоб із нею сталося якесь лихо. А тимчасом...

— Що тимчасом?

— Тимчасом це вже другий раз місс Корней так нагло зникає... Попереднім разом на повні три дні...

— Коли це було? — Бату прилип до слухавки.

Порт'є подав дату. Саме тоді, коли він був зайнятий справою доктора Вольфа і місс Бетті Сімонс. Ох, до чорта...

— Місс Корней повернулась неначе дуже зажурена... Наша покоївка говорила про це у дирекції. Крім того... але хто ви будете, сер? — порт'є усвідомив, що говорить важливі речі незнаній людині.

Бату лише хвилину думав.

— Секретар персонального відділу американської амбасад.

— Дякую сер, я так і думав, але для певности... Отже був також у міс Корней інспектор Дайнес із поліції... Знаєте, сер, нам неприємно, якщо хтось із наших гостей викликає своєю особою таке зацікавлення... Чи не могли б ви урядово на це вплинути? Місс Корней має американські папери від певного часу... Отже ви, як персональний відділ амбасад власне були б покликані...

— Так, так, зовсім ясно, зовсім зрозуміло. Я загляну до вас особисто завтра. Дуже дякую за цінні відомості...

Бату помалу повісив слухавку на вилку. Дуже помалу.

Отже під час того, як він полював за іншими справами, Христина попала у круговорот неясних йому подій. Що сталося, що її втягнуто у це все і хто це зробив? Якесь не ясне почуття зрозуміння цих причин мав Бату, але він мусів впевнитись у цьому. Бо вбити людину за саме тільки припущення навіть у двадцятую сторіччя ще не можна.

Треба ще переконатись, чи редакція Нью-Йорк Таймс має якісь інформації у цих справах. Чей же місс Корней могла поїхати кудись із доручення містера Моргана. Тому знов вкинув відповідну монету в апарат і накрутив знайомий собі номер редакції.

— Редакція Нью-Йорк Таймс. Нічний дижурний. Хто говорить?

— Чи можна дістати положення до містера Моргана?

Голос з другого боку оживився.

— А хто говорить?

— Японський цісар.

— Ага — і за хвилину оклик повен здивування: — Як прошу?

— Прошу дати положення до містера Моргана!

— Але ж його тепер тут нема, містер, а впрочім...

— Тоді дайте положення до містера Стентона!

— Його теж нема, хто ви будете нарешті, містер!?

Бату відітхнув. Якщо їх нема, може вони десь разом із Христиною зайняті.

— Скажіть мені тоді для впевнення, чи місс Корней була у вашій редакції сьогодні, чи дістала вона може доручення кудись виїхати, чи що взагалі із нею діється?

— Містер, ви не подали свого прізвища, всі наші розмови мусять бути реєстровані. Яке ваше прізвище?

— Ларсен.

— Отже, містер Ларсен, нічого я тут про омісс Корней не знаю і думаю, що ваша співробітниця, редакторка місцевого відділу моди напевно сидить у себе дома і зашиває діри у панчохах.

— Це дуже дотепно, але скажіть будь ласка містерові Моргану — при найближчій нагоді, що місс Христина Корней від учора не сидить у себе дома і не зашиває діри у панчохах. Якщо він сильно здивується, тоді пізнаєте, що із нею трапилось щось лихого і прошу згадати також містерові Моргану при цій нагоді, що зовсім не так давно, одна місс Беверлей, теж перестала зашивати діри у панчохах. Добраніч, містер.

Повісивши слухавку Григорій Бату усвідомив думку, що оце вже понад всякий сумнів із Христиною трапилось щось лихе. Він почував у цьому всьому свою вину. Він занедбав її останніми часами. Його полонили події і справи, що їх він хотів довести скоро до успішного кінця, а тимчасом тут йому завдано такий удар...

Удар...

Безперечно, якщо ворог свідомий, що це для нього удар, тоді життя місс Корней у найвищій небезпеці, де вона не находилась би.

Це значить теж, що побіч всіх клопотів, що їх він мав цими днями, він матиме ще великий клопіт із своїм особистим „я”. Бо

Григорій Бату ніколи себе самого не обдурював. Це було для нього ясне, що життя Христини обходить його далеко міцніше, як це на перший погляд виглядало б.

Так міцно, що мимоволі його рука доторкнулась у кишені холодної сталі револьверу а його думки спрямувались у зовсім певному напрямку.

Хтось потерпить при цьому.

Когось зустріне велике нещастя. Бо смерть всежтаки є нещастям у нашому світі уявлень і образів.

23.

Інспектор Дайнес проробив велику роботу. День і ніч лазив він по Лондоні, заглядав у такі нори, що їх навіть у світлі рефлекторів важко було знайти, балакав з такими людьми, що заки скажуть „добридень” можуть ножа штовхнути між плечі і поробив такі відкриття, що йому волосся дубом могло б стати, якби він був молодий і мав його багато.

У наслідку своїх розшуків і своїх допитів, що їх він перевів також із Германом Грундманном, у наслідку докладних аналіз всього того, що сталося із місс Беверлей та Джекстоном Голлом і що найважливіше — як думав інспектор Дайнес — із хеміком Дженкінсом, відбув він довшу розмову із своїм надінспектором а потім вони оба відвідали Гекслі у його власному бюро.

Сер Геслі завжди був ввічливий і ніколи нікому не казав нічого неприємного. Мабуть він теж нічого такого не сказав обом поліцестам із Скотленд Ярду. Але після того, коли вони вже вийшли геть, сер Гекслі з'явився блідий на порозі свого бюро і попрохав свого секретаря принести йому склянку холодної води.

— Сер, але ж лікар заборонив...

— Я знаю. Саме тому.

Сер Гекслі випив свою воду і ніщо йому не сталося, тільки прийшов децю до себе. Після цього казав він собі подати листу вищих працівників Інтелідженс Сервіс і довго над нею пересидів, заки його червоний олівець доторкнув паперу, щоб скреслити одне прізвище.

Це не прийшлося йому легко. Але сер Гекслі тим власне відзначався, що важкі рішення приймав сам і без відклику. На свою відповідальність. Після цього він замкнувся в своєму бюро і наказав нікого до себе не впускати.

В той самий час адвокат Невіль Разерленд сапав на високих східцях редакції Нью-Йорк Таймс і з трудом добився на перший поверх, відпочиваючи кожних три східці.

Містер Морган був зайнятий, тобто не хотів нікого приймати, але містер Разерленд знав ключ до найміцніших дверей. Він написав на своїй візитовій карточці тільки ясно і виразно число „213” і цього вистачило, щоб його із поспіхом та почестями завели до бюро містера Моргана.

Морган переставив цигарку у другий куток уст. Мовчки він дивився на лисого, старого чоловіка, що звався Невіль Разерленд. І показував рукою на вигідний фотель.

— Що вас лучить із цим чоловіком — спитався Морган на вступі.

Адвокат на мить неначе надумувався, потім поклав свою течку на коліна і приязно розклав руками.

— Інтерес.

— Який інтерес — забурмотів Морган.

— Фінансовий.

— Ясніше.

— Ну, це так. Я отримую десять відсотків від обороту.

Морган глянув на візитну карточку.

— Містер Разерленд, вам відомо, яка це справа? — спитався понуро.

— Це мабуть реакція число 213, яку так сильно берегли в США що аж у Калькутті можна було її наздігнати...

— Тсс... — не так голосно! — Морган глянув на двері. Потім нахилився до столу і підсунув адвокатові пачку із цигарками. — Дуже добрі і свіжі. Містер Разерленд, ви не можете тихіше говорити...? — додав неначе із певним несмаком.

— Містер Морган, крім вас і мене і мого клієнта ніхто не знає, що в Америці можна щось украсти. А я і мій клієнт будемо мовчати. Зовсім певно — приязно заявив старий, лисий адвокат.

— Гм — відповів містер Морган. — Якого ви гонорару сподіваєтесь на основі вашого відсотку?

Адвокат знов розвів руками, тільки тепер вже у клопоті.

— Як воно не смішно, містер Морган, мій клієнт заявив мені, що тільки ви цілковито визначите висоту мого гонорару.

— Я? — Морган вийняв цигарку з уст, а це він робив тільки тоді, коли хтось стругав собі недозволені жарти.

Адвокат здвигнув плечима.

— Мій клієнт є дуже дивна людина, містер Морган.

— Так, це видно. Отже які його домагання?

— Жодні, містер Морган. Мій клієнт заявив мені так: містер Разерленд, візьміть цю маленьку фотографічну плівку, занесіть її до містера Моргана і скажіть йому, що він повинен нам щось за неї дати. Це все. Самі бачите, містер Морган, що висота мого гонорару залежить цілковито від вас.

— Гм. А скільки ви сподіваєтесь?

— Десять відсотків — мило усміхнувся Разерленд.

Морган вложив цигарку назад до уст. В його очах були нетерпеливі блиски.

— Ви, очевидно, не маєте цієї плівки при собі — сказав.

— Навпаки, містер Морган, я маю.

Морган витріщив свої цибулькуваті, малі очі. Цього він вже не розумів.

— Мені здається, що ви зле заступаєте інтереси свого клієнта. Я міг би вас тепер арештувати і плівку відібрати.

— Зовсім певно. І ви навіть не мусіли б її у мене шукати, бо оце я кладу її сам на ваш стіл.

І з цими словами старий адвокат вийняв з кишень портфель, з нього добув маленьку коверту і поклав її на стіл. Морган дивився на це хвилинку, потім потиснув дзвінок. Вбіг урядовець.

— Візьміть це барахло і подивіться, що це воно таке е .

Адвокат усміхався, містер Морган переглядав свої папери і то тут, то там щось позначував, не цікавлячись постаттю свого гостя. Але адвокат чув вже про того чоловіка різні речі і зовсім не переймався його неотесаністю. Через десять хвилин такої тишини цей самий урядовець вбіг на зад і нахилився до вуха містера Моргана, прислоняючи його ще й долонею.

— Це фотокопія реакції число 213, сер, так вона затитулована!

Після цього він зник, а Морган положив руку на коверті із маленькою, дорогоцінною плівкою.

— Скільки копій із цієї плівки зробив ваш клієнт — спитався суворо.

— Містер Морган, я уповноважений вам заявити, що з цієї плівки ніхто не робив жодної копії. І мій клієнт теж цього не зробив.

— Тоді я власне вас обох не розумію. Чи ви прийшли у справі інтересу, чи може ви заклали допомогу, філантропійне товариство, ви і ваш клієнт?

— Ви менш-більш трапили у суть справи, містер Морган — сумно заявив адвокат. — Я з найбільшою неохотою вступив до цього товариства. Моя ділянка: інтерес.

— Отже чому ви взяли за цю справу?

— Мій клієнт сказав мені, що я дістану десять відсотків. І він сказав, що це напевно не буде менше одної тисячі доларів.

— Це гарний гріш, якщо ваша робота полягає тільки у тому, що ви мені цю плівку принесли.

— Безперечно, що це гарний гріш, містер Морган.

— Але я можу не дати нічого — сказав спокійно господар і начальний „редактор”.

— Можете.

— І що тоді скаже ваш клієнт?

— Він вже сказав, містер Морган.

— ?

— Він сказав так: якщо містер Морган нічого за цю плівку нам не дасть, тоді, містер Разерленд, залишіть її йому даром, бо ми її нікому продати не можемо. Це був би злочин проти самого Бога. Так сказав мій клієнт і з того я впізнаю, що ця плівка має дуже велике значення.

— Дуже велике — погодився Морган і пустив хмару диму із своєї цигари.

Кілька хвилин панувала тишина. Адвокат дискретно глянув на годинник. У нього сьогодні ще інші справи до полагодження і він не має потреби тут сидіти, якщо з цього всього не буде жодного інтересу.

— Містер Разерленд, я мушу мимоволі склонитись до думки, що або ваш клієнт належить до секти квакрів, або ж він, легко кажучи, трохи не тее. В моїй голові це не уміщається. Однак я бачу передомною цю фатальну плівку і якби я мав гарантію, що із неї не зроблено жодної копії і що важніше, що цієї копії не передано у японські або... якісь інші руки, тоді я знав би, що зробити.

Містер Разерленд піднявся, зідхаючи.

— Так, так, містер Морган, я з тим рахувався. І тому саме мій клієнт зложив у мене десять фунтів, як втрату за одну годину консультативного часу включно із коштами дороги до вашого бюро. Я бажаю всього доброго, містер Морган...

— Стоп!

Адвокат оглянувся. Морган знов вийняв цигару з уст і вона припікала якийсь папір на столі, але він цього не бачив.

— Містер Разерленд, Морган ще не скінчив! Сідайте назад на ваше місце. Я не люблю балакати, коли така лиса голова стоїть. Лиса і...

Адвокат приязно усміхнувся знімаючи на мент окуляри і Морган махнув рукою, не кінчаючи.

— Н-так, дурна спава. Містер Разерленд, що ви думаєте про нашого клієнта, ви особисто? Що це за людина, чого він хоче?

Адвокат скривився, подумав і знов скривився.

— Це важко сказати, містер Морган. Мій клієнт не сповідається передомною. Всежтаки він сказав мені, що якщо містер Морган за цю плівку не заплатить, то так чи так, треба йому її лишити, бо він її правний власник.

— Це дуже цікава людина, містер Разерленд. Я радо потиснув би йому руку, дуже радо.

— Я це вже зробив за вас, містер Морган і значить, я можу відійти. Ваш час дорогий і мій також.

— Безперечно, містер Разерленд, час дуже дорогий. Я оцінив його на підставі моїх доручень на п'ятнадцять тисячів доларів — Морган знов потиснув гузик, але вже інший і на це надійшов старий, сивий чоловік. — Прошу виписати чек на п'ятнадцять тисячів доларів до нашої головної каси, Бравн, і прошу припилювати, щоб містер Разерленд негайно отримав ці гроші.

Адвокат зняв окуляри, протер скла і наложив їх знов на очі.

— Містер Морган, у цьому випадку я повинен виконати інші доручення могого клієнта, а саме: перше всього подякувати вам за обильний дарунок для сирітського захисту, що ним опікується мій клієнт, ще заки ви отримуєте подяку від управи захисту, а друге, це вже річ для мене менше зрозуміла, але вам вона буде ясніша: пошукайте місс Корней.

Після цього адвокат хитнув головою і подався за урядовцем до головної каси, а містер Морган хвилину сидів, пускаючи з цигари хмари диму. Після цього він підняв руку і з цього моменту заговорили телефони, забігали службовці і два авта залишили редакцію Нью-Йорк Таймс у найбільшому поспіху.

В одному з них містер Морган особисто їхав до сер Гекслі і докладно прочитував вже третій раз короткого листа, що надійшов до його бюро пів години перед приходом адвоката Невіля Розерленда. На коверті було написано великими буквами гасло: пошукайте місс Корней.

Містер Морган мав надто багато роботи, щоб цікавитись жартами своїх підвладних, що з них одна половина вже закохалась в уродливу дівчину, а друга половина була на найкращому шляху до цього. Але після слів старого адвоката його ум зразу нагадав прочитану шифру і оце власне тепер він їхав до сер Гекслі із дуже неприємними речами. Так стояло у листі, а містер Морган навчився шанувати листи чоловіка, що підписував себе: Григорій Бату.

Сер Гекслі попрохав його сідати і зайнявши своє місце, мовчки чекав. Річард Морган мовчав теж. Власне бо це не є приємно заявити шефові Інтелідженс Сервіс, що американська розвідка із дій його інституції не є вдоволена. Ясна річ, про власні промахи містер Морган не був зобов'язаний говорити. Але нарешті прийшла така хвилинка, що вже довше мовчати не можна було.

— Мені дуже прикро, але події останнього часу вказують, що Інтелідженс Сервіс не виявляє належної уваги і докладності у своїй роботі.

Сер Гекслі підняв склянку із водою, надпив трішки, положив її на столі і спитався коротко.

— Факти?

— Такі, такі і такі — відповів Морган, сапаючи важко. — Кілька важливих тайн попало у японські руки через ваш недогляд. Я виразно стверджую: недогляд. Наприклад у справі радару, протилетунських нових набоїв із фотоманітними головками і ціла серія наукових вислідів із ділянки атомової фізики. Японці навіть не мають уладжень до продукційного використання цих даних, але вони мають відомості. І тому я одверто вам заявляю, що є хтось у рядах Інтелідженс Сервіс, хто постачає ворогові всі відомості про наші досягнення, про наші наміри, можливо теж, що цей „хтось” ще гіршу-ролю виконує. Чи ви вірите у це, що я говорю?

Містер Річард Морган завжди пізніше розказував, що у нього не було в цьому моменті найменшого сумніву, що сер Гекслі викине його за двері. І тому він навіть вже по капелюх сягнув, щоб цю прикру історію скоріше закінчити. Та на своє велике здивування він почув щось інше.

— Так, я вірю. — Сер Гекслі був дуже спокійний, а це було багато гірше, як би він пінився.

Морган сів. Капелюх положив він помалу назад на місце. І з кишені досягнув листа, що його він сам так уважно читав в авті.

— У всякому разі: ми союзники — заявив для поєднання Морган і витягнув руку, що її сер Гекслі міцно потиснув, бо був чесною і відкритою людиною. — Тепер я вам розкажу більше. Правду кажучи, я думав, що ви мені покажете двері. Але ви цього не зробили, сер, і я повний пошани до вас. Однак, я не хочу вас виставляти на довгу пробу. Я маю одного таємного приятеля, якого я ще на очі не бачив. І від нього я дістав листа. Із цього листа найважливіші є три імена і ці три імена я вам прочитаю. Це не значить, що ви мусите цьому листові вірити, хоч

я маю таке почуття, що він правдивий. Але я прохав би вас через ваші органи сконтролювати дійсність цих трьох осіб.

— Хто це такий — спокійно спитався сер Гекслі і підсунувши собі папір, поставив на ньому олівець.

— Ці три особи це: Берт Сільвер, місс Бетті Сімонс і містер Альберт Бірнбаум, зв'язковий кур'єр на службі союзного генерального штабу і союзних урядів. Він американець, але я вблїв би, щоб ним зайнялись ви, бо він тепер знаходиться на вашій території і крім того, у вас за шпїонаж існує кара смерті.

— Містер морган, він має американське громадянство.

— Я постараюсь, що воно буде для нього втрачене, сер Гекслі.

— Містер Морган, дозвольте ще раз потиснути вашу руку.

Я вірю вашому листові, хоч два останні прїзвища для мене нові.

— А про Берта Сільвера ви вже знаєте?

— Від двох годин.

— Це прикро...

— Він був моїм найкращим співробітником.

— Це дуже прикро... сер.

Сер Гекслі знов випив трїшки води.

— Містер Морган, я потребую одного хоч тільки доказу.

— Я думаю, що ви його скоро дістанете.

— Хто це є, цей таємничий ваш приятель?

— Сер, якби я це знав, я його негайно взяв би до праці у нас. Я сподіваюсь, що я його скоріше заангажую, як ви. А тепер дозвольте мені попрощати вас. Найближчі години принесуть багато цікавого і я мушу бути у себе в бюрі. На закінчення я хочу вам тільки сказати, що я велику частину моєї уваги із сьогоднішнім днем переставляю на розроблення советської загадки.

Сер Гекслі піднявся.

— Советської загадки...?

— Я маю враження, сер, що найближчі години, найдалше дні, принесуть на світло денне фантастичні відкриття.

Містер Морган міг собі дозволити це так сказати, бо він не подав ще сер Гекслі останнього, найважлишого прїзвища у цьому листі. І він свято тепер вірить, що це прїзвище йому принесе велику славу, бо він переконався у сер Гекслі, що три прочі прїзвища з Сільвером на чолі були правдиві. А це значить, що таємничому приятелєві можна довіряти, хоч його ніхто на очі не бачив досі.

Негайно після відходу Моргана, інспектор Дайнес отримав телефонічний наказ з'явитись у сер Гекслі. Шеф Скотленд Ярду

дістав про це окреме повідомлення. Але це все йшло надто помало. Бо в той самий час, дослівно в той самий час, коли містер Морган входив назад до свого бюро, щоб прийняти вістку стривоженого Стентона про це, що за місс Корней слід пропав — в той самий час до квартири доктора Клода Вольфа стукав поштовий післанець.

Доктор відкрив двері і витягнув руку по лист, чи щось інше, коли побачив поштову уніформу.

Замість листа однак, поштар потиснув його долоню і війшовши до кімнати, замкнув за собою двері — на ключ.

— Що це значить? — спитався доктор Вольф здивовано.

— Я вас поздоровляю, докторе Клод Вольф. Вас і всіх фізиків усього світу, всіх тих, що працювали такими довгими роками у поті чола над найбільшими досі винаходами людського роду...!

Поштар помалу зняв з голови шапку і без всякого сумніву доктор Вольф розпізнав у ньому людину жовтої раси.

— Хто ви, я вас не знаю! — доктор відступив крок назад.

Усміх заіграв на вузьких, зеленавих устах жовтої людини.

— Це зовсім непотрібне... що для вас, білого ученого значить представник жовтої раси...? Що для вас, білого світу здебувців значить кілька мільйонів жовтих рабів...? Що для вас, для експериментаторів і дослідників значить смерть сотень тисячів китаїців... чи японців? Я схиляю голову перед вами, докторе Вольф, перед вами перед всіма тими, що з вами над цим працювали і я прийшов вам висловити мій особистий подив. Я теж фізик, я теж займався цими науками. А тепер — я відходжу. Вам залишається вже вільне місце для дальшої праці, для повної монополії білої раси, для повного створення її панування над нашим світом...!

Щось було у цих всіх словах, що злякало доктора Вольфа. Він не знав цього чоловіка зовсім. Безперечно, це був японець. Чи він божевільний, чи прикидається, чи що з ним власне є — цього доктор Вольф не міг розпізнати.

Я нічого не розумію вас, мій друже... — сказав тихо Вольф.

— Тимбільша для мене радість — при цих словах почуття страшної ненависти викривило обличчя японця — тимбільша для мене радість принести першому вам цю велику вість: десять годин тому назад над моїм рідним містом Гірошімою експльодувала перша у світі атомова бомба... Перша бомба, що знищила ціле мое місто... Моїх рідних... Моїх дітей... дружину... батьків... могили предків... моїх земляків... всіх... всіх...

В очах доктора Клода Вольфа загорілися дивні блиски. Він

не чув жалісних і одноразово сповнених ненависти слів японця про смерть його країни, він сприйняв тільки вістку про вибух, про великий, правдивий вибух, що стався над цілим містом і здається, доконав діла жакливого знищення! Доктор Вольф витягнув руки допереду, як людина, що шукає підтримки, що не може повірити в такий успіх людського ума і перед очима його душі постала візія експлозії, візія могутнього вибуху найтайніших елементів природи, вибуху, що мав бути яркіший сонця і страшніший за кінець світу...!

— Мій приятелю... мій друже... звідкіля ви таку вістку маєте! Адже ще ніхто тут цього не знає...!!

Фу-Чянґ! — Окаява помалу розіпняв свою накладену поштарську блюзу. Під нею виднівся шовк його національного строю. За широким поясом стирчав лискучий, кривий ніж предків.

— Окаява, начальник японської розвідки на Західню Європу знає все... знає і це... вістка ця прийшла по радіо до нього... щоб принести йому смертельний удар у його честь і особу... Коли батьківщина конає — Окаява не має пощо жити... Смерть над Японією вогняними хвилями бушує і смерть ця прийшла аж тут...

Гостре лезо блиснуло у воздуху.

Доктор Вольф не бачив його. Його очі блукали десь поза цією кімнатою. Він був теж учений. І в цю власне хвилину він переживав тріумф людського розуму над силами і тайнами природи. Цей тріумф малювався у всій його постаті, в його обличчі і в його очах.

Але вірний син Японії Окаява бачив у ньому тепер тільки тріумф білої раси. Смерть впала з її рук на його батьківщину. Смерть за смерть! За Японію!!

Гостре лезо піднялось і впало додолу, по рукоять. Доктор Клод Вольф згинув мовчки із осяйним блиском науки на своїх очах. Звалився до долу без одного звуку.

Японець Окаява нахилився і докладно вичистив самурайського ножа. Пізніш похилився у низькому поклоні до сходу сонця і присівши біля непорушного трупа, розіпняв предківський шовк для виконання останнього ритуалу кодексу честі японського самурая — патріота.

Містер Берт Сільвер находився саме у той час в централі Інтелідженс Сервіс, коли із Кембрідж надійшла алярмова вістка про смерть доктора фізиколога Клода Вольфа, що його вбив азіят, якого опис точно згоджується із гончим листом виданим за Фу-Чіянгом.

Містер Берт Сільвер мав деякі поважні хиби, але не можна було йому закинути, що він не орієнтувався у положенні. Смерть Фу-Чіянга для нього була сигналом до найвищого поспіху. Байдуже, що при ньому найдуть, кожний слід від нього провадив просто до Сільвера. Ця обставина надала його рішенням незвичайної швидкості.

Кілька хвилин пізніше він мчався автом до готелю Метро. Не мав він великих надій, але якщо хотів досягти поїзду до Едінбурга ще перед нічю, мусів поспішати. На щастя містер Ликов був у своїх кімнатах. Правда, він мав на собі плащ, дуже елегантний плащ і якраз збирався кудись виходити. Берт Сільвер затримав його на порозі.

— Містер Ликов, мені треба негайно десять тисячів фунтів. Негайно.

— Ви збожеволіли...?

— Я не збожеволів. Цю суму ви мені мусите дати як позичку. Я вам доставлю за неї відповідні матеріали.

— Містер Сільвер, я вже не роблю з вами жодних інтересів. Ваш приятель чи співробітник, Григорій Бату...

— Як ви кажете? Бату? Хто це такий?

З черги Ликов став мов вкопаний.

— Якто, ви його не знаєте...? Адже він на вас покликався. Він мене наразив на дуже поважну шкоду і я якраз сьогодні маю намір цю шкоду собі відбити.

— Я не знаю, про що ви говорите...!

— Тоді послухайте. — Ликов розказав кількома словами про свій невдалий торг із Бату і Сільвер підсунув капелюха догори.

— Аж тепер я розумію, що це мене переслідувало весь час...! Мені все здавалось, що якась тінь за мною ходить, хтось був у моїй квартирі, весь час хтось за мною слідував... — мороз перейшов поза його плечима, коли він усвідомив, що також його поїздку до Едінбурга міг хтось пронюхати. — І він надув

вас на таку поважну суму! Містер Ликов, цього по вас я не сподівався...!

— Я вас про думку не питаюсь — фуркнув Ликов. — Я ці гроші відберу. І не тільки гроші. Сьогодні вечером, саме сьогодні містер Бату буде моїм гостем і я переконаний, що він не тільки зверне всі забрані мені гроші, але доложить до цього ще й дещо із цінніших речей. А вам я не позичу нічого, бо я вас не знаю.

— Містер Ликов, я хочу оглянути собі цього Бату. Чи міг би я поїхати з вами?

— Ні. Я вас не знаю.

— Містер Ликов — голос Сільвера став зовсім вже солодкий і це означало небезпеку. — Містер Ликов, ваша доля лежить у моїх руках. Не забувайте, хто я. Мені завжди повірять. Я заприсяжений. Чи вас ваші земляки поблагословлять за такий скандал, невідомо. Але я не радив би вам пробувати.

Хоч як Ликов спішився, щоб його Бату після сьогоднішньої розмови і ствердження про зникнення Христини, не застав ще у цій квартирі, проте на хвилину він уважніше глянув на Сільвера. Безсумнівно, Сільвер йому погрожував. Йому!

— Добре, ідьте — погодився. — Але всю відповідальність ви берете на себе, містер Сільвер.

Безперечно, містер Ликов — і Сільвер мимоволі доторкнувся холодної сталі у своїй кишені.

Авто Ликова їхало скоро. Але для Сільвера час пробігав ще скоріше. Він мусів ще цієї ночі залишити Лондон і зникнути раз на все. Тому він мусів здобути гроші. Як — це байдуже. Але це, що він мав було мало. Бетті Сімонс не належала до тих жінок, що приймають жебраків із отвертими раменами. А здобути гроші не було знов так легко. Що це за чоловік, Григорій Бату і чий він агент? В кожному разі не російський, коли він так чисто надув Ликова. В такому разі німецький. Це певно, що німецький. Але Сільвер вже собі із ним порадить. П'ятнадцять тисячів фунтів це навіть більше, як собі Сільвер у цій ситуації міг сам бажати. Далекі більше.

Авто Ликова мчало дуже скоро. Але інспектор Дайнес був упертий, це вже нам відомо. І коли сер Гекслі подав йому ближчі дані у своїй другій розмові, перше, що Дайнес зробив, це було повне забезпечення від всяких несподіванок. А це означало у практиці, що найліпші його люди вчепились за слід Берта Сільвера, як гончі собаки. Тільки авто містера Ликова рушило згід готелю, за ним виїхала незамітна, чорна лімузина. Містер Ликов не їхав простою дорогою. Але інспектор Дайнес

і на це найшов раду. На Кенсінгтоні чорна лімузина зникла, а погоню почала сіра машина, легка і спортова. На Гайгейт ця машина скрутила в якусь бічну, а за Ликовим поїхало зелене авто, старе і подряпане, але із сильним мотором. Чим далі до периферії міста, тим частіше наступали зміни, а телефони у всьому місті скликали співробітників Дайнеса у напрямі поїздки Ликова і Сільвера. Це було для Дайнеса щось чудесне, знати, що в одному авті їде містер Берт Сільвер, зарозумілий і хитрий містер Берт Сільвер побіч не менш зарозумілого і хитрого містера В'ячеслава Ликова! Кращого поєднання інспектор Дайнес не міг собі уявити навіть у сні!

На Лауер Едмонтон старе авто зникло, а якийсь мотоцикліст вчепився у слід Ликової машини. Потім до нього прилучилось ще одне авто, довге і чорне, що йшло як стріла. Це так на всякий випадок, щоб вже в жодному разі Сільвер і Ликов не втекли.

За Енфілдом машина Ликова скрутила направо і помчала підміськими дорогами. Мотоцикліст помчав за нею, чорне авто трималось дещо у віддалі, не втрачаючи контакту. Між тим стало зовсім темно і чорне авто іхало без світел, зважаючи тільки на кінцеве світло мотоцикля, який у свою чергу не світив рефлектора, тримаючись червоних світел Ликова. І так завава продовжалась.

Одночасно прямо з Лондону, без жодних викрутасів іхало звичайне таксі, а в ньому сидів містер Григорій Бату, зовсім не перймаючись подіями, бодай на вид. Він відвідав кімнату містера Ликова у готелі, але на жаль вже його не застав. Застав тільки на столі записку, адресовану до якогось Васі, що Ликов вернеться аж після півночі, а в разі потреби, можна його телефонічно досягти за таким і таким номером.

У, порт'є готелю Григорій Бату ствердив зовсім без труду, яка була адреса цього номера і після того взявши таксі, заїхав ще на свою квартиру.

— Міссіс Бентлей, якщо я не вернуся до години другої ночі, прошу відчинити цього листа і його зміст передати телефонічно на цей номер, що записаний на коверті, будь ласка.

— Добре, містер Файтер, дуже радо, я собі наставлю будильник на другу годину.

— Будь ласка, місс Бентлей.

У своїй кімнаті Григорій Бату одягнувся у чорний, тісний комбінезон, на це взяв плащ, а у кишеню плаща вложив важкий револьвер Ликова та два маґазинки запасних набоїв. На комбінезоні, на підспідньому поясі висів малий бравнінг а у

нагрудній кишені до нього теж два магазинки. До ноги прикріпив він тонкий і гострий ніж у шкур'яній піхві, а декілька дивовижних сталевих дротів вклав у задню кишеню. Це все йому повністю вистачало. Накінець прополоскав ще уста холодною водою, бо ану ж прийдеться когось цілувати — справа ясна. Бату приготовлявся завжди стовідсотково.

П'ять хвилин пізніше його таксі спокійно їхала під вказаною адресою на далеке, далеке замістя.

Хоч назверх Григорій Бату мав обличчя повне доброї віри і спокою, проте, чим ближче була таксі від своєї мети, тим більше відчував він тихий неспокій і непевність. Справа всежтаки не була проста. Він їхав не тільки, щоб здемаскувати чужинний шпіонаж, він їхав, щоб також вивести із того всього одну особу цілою і по можливості непошкодженою.

Чи це йому вдасться? У житті дуже часто не вдається. І можливо, що після сьогоднішньої ночі прийдеться Григорієві Бату знов самому манджати у широкий, непривітний світ. Самому і самотньому. Йому залишиться свідомість піклування сирітським домом і свідомість боротьби, що її він на свій лад проводив у світі. Але чи він буде почувати і даліше щастя у цьому житті, коли йому прийдеться піти знов — самотньому..?

Йому здавалось, що поза шибками авта, на фоні чорної ночі видно ясноволосу голівку із парою великих, розумних очей. Чи вони чекали на нього? Чи може вони тільки кепкували собі із його почувань?

Ця сама ніч, що розступалась перед світлами його авта, ця сама ніч густо огортала самотній дім серед великого саду, околеного високим муром. Скільки разів Христина не підходила до вікна, вона бачила тільки ніч — і ніч. Жодного світла, жодного звуку із зовнішнього світу. Це мусіло бути далеко від Лондону, десь на глухій провінції. За два дні свого другого побуту тут вона раз тільки чула мотор літака. Відрізана від світу і від всяких надій, вона вже сама не знала, чого сподіватись і на що надіятись. Її останні надії розбив брутально Ликов: Бату російський агент. Тоді яка дволична була його гра із нею, хоч може він і не мав сил цієї гри змінити. Якщо він був їхній агент, тоді він мусів слухатись наказів Ликова і Христина на холодно мусіла собі сказати, що він і так відважився на велике діло, коли повідомив її про наміри Ликова ще перед-тим, заки Ликов із нею говорив.

Всежтаки, це не зміняло ситуації. Вона не мала тепер жодної надії на зміну, тимбільше на зміну на краще. І сама собі дивувалась, що їй якомсь не страшно. Що з нею зроблять, вона

не знала і ніхто їй цього не казав. Але факт, що перед дверима її кімнат стояв весь час цивільний, узброєний пост, факт, що на обід надолину зводили її під охороною і факт, що в її вікнах були ґрати, говорив сам за себе. Тільки що їм із неї? Нащо вони її тримають? Адже вона їм ніякої користі дати не може, коли вона у їхніх руках! Вона одиноко для них має вартість, коли вона спокійно працює у містера Морґана і має змогу давати їм ці відомости, яких вони потребують. Чи вона їх дала б — справа друга, але ж вони абсолютно нічого не скористались, замкнувши її вже другий раз тут. Це все для неї було зовсім неясне. Першого разу били її за Бату і знайомство із ним — тепер же ж сказали їй, що Бату їхній агент. Чи це такі методи слідкування за взаємовідношенням агентів до себе і між собою? Дивні методи, це вже треба явно сказати, дуже дивні і дуже дикі методи.

Якісь кроки роздалися на коридорі перед її дверима. Хтось говорив із постом пошепки, потім ключ у замку обернувся і двері відкрились.

— Ну, мала, як там? — роздався голос Ликова.

Ще мить і в кімнаті блиснуло світло. Христина примружила очі від ясности. Ликов підійшов ближче, ногою підсунув собі крісло і вигідно розсівся, закурюючи папіроску.

— Ви мене про дозвіл не питались — завважила дівчина спокійно.

— Хе, хе! Що за тон! Певно, що не питався. І не буду питатись. Я тут пан і господар, щоб ти знала. Я буду тут ночувати, моя мила, сьогодні вночі. Ти і я — оце буде забава, хе, хе!

Христина відступила крок назад.

— Ми не живемо в середньовіччі, містер Ликов. Ви тут не будете ночувати, якщо ви не бажаєте, щоб я вам очі видряпала.

— Го-го! Яка левиця! Очі видряпаеш? Ну, побачимо. Я умію примусити таких, як ти. У нас таких мільйони і всі вони сьогодні маленькі і незначні. Навчилися. І ти навчишся слухатись та не протестувати. Ну, як там, тужиш до Бату?

— Я не знаю ближче пана Бату — холодно сказала дівчина.

— Але він тебе знає, оо, ссс...укін син. Він тут прийде сьогодні.

Христині забилося серце. Чому саме так — не знала, аж лиха була на себе. Що їй Бату! Такий самий агент, як ці всі тут! Такий самий вандал із Москви, як Ликов! Але всежтаки питання вирвалось їй на уста.

— Він тут прийде?

— Ге, ге, бачиш, як тебе цікавить? Так, мила моя, він прий-

де сюди. Я його повідомив, де можна тебе знайти і я гадаю, що він прийде!

— Ваш розрахунок фальшивий. Містер Бату не має жодних зацікавлень до моєї особи.

— Ну, побачимо. Я маю свій рахунок.

— А що вам з цього, що він тут прийде? Адже він ваш агент, ви кожного разу можете його мати.

— Ти дурна гуска — врубав Ликов. — Він не наш агент, це я тобі можу тепер сказати явно. Він наш ворог та ще й який ворог! Чорт його знає, хто він... Оце й від тебе ми цього не дізнались. Він добре замаскувався. Але ми його вже сьогодні розкусимо. Ми вже сьогодні знайдемо на нього спосіб і я певний, що він нам скаже все, що ми захочемо знати.

Христина відчула охоту його подразнити. На його образливі слова вона вже навіть уваги не звертала, так звикла до цього.

— Якщо ви думаєте, що такий агент, як містер Бату вам щось скаже, тоді ви робите дуже велику помилку.

— Гадаєш, що не скаже?

— Навіть, як його поріжете у кусники, він не скаже, можете мені повірити — певним себе тоном сказала дівчина.

— Гм... — замуркотів Ликов і подув на кінець папіроски, щоб скинути попіл із неї, звичайно, на підлогу. — Ти, безперечно, правду кажеш, навіть якщо ми його поріжемо, він нам нічого не скаже. Це загартована bestія. Але що буде, якщо ми почнемо різати тебе...?

Христині серце стало на мент.

— Мене...?

— Угум. Ми почнемо різати тебе і я певний, що коли містер Бату це побачить, він нам все скаже. Безумовно все! Бо він тебе кохає, моя мила і я це знаю, так мені моя підсвідомість каже. Такого чуда як ти не можна не кохати, а він до тебе виявив багато терпеливості та зацікавлення. За моїми даними, досі він жодною бабою так не зацікавився. Ніколи!

Серце знов билось у Христини але живо-живо. Що це він говорить, цей вандал? Що Бату ще ніким так не цікавився, як нею? Що він її кохає...? Звідкіля йому це знати, коли сам Бату нічого не сказав, нічого не зробив... але й тут Христина захиталась. Бату був інший, як всі чоловіки біля неї. Його спосіб говорення до неї, його підхід до неї мав щось незвичайно персонального, щось інтимного, щось чуттєвого. Це щось могло бути дуже добре на дорозі до глибших почувань... але чи було?

Бо себе Христина взагалі не питала. Навіть, якщо він був їхній агент — вона відчувала тугу за ним. Чи це була любов?

Хтось застукав знов у двері. Пост відчинив із зовні і на порозі станув Берт Сільвер.

— Ааа, наш хрущик, пишний хрущик! Чи ми власне, знайомі вже, чи ні...?

Христина блискавично охопила положення.

— Це зовсім байдуже, містер Сільвер, чи ми знайомі, чи ні. Я думаю, однак, що англійський джентлемен не допустить до того, щоб цей пан ночував без мого дозволу у моїй кімнаті. Цей пан!

Берт Сільвер станув заклопотаний. Власне, він завжди уважав себе за джентлемена і в жодному разі цього почування не хотів позбутись. Але ж з другого боку він не мав найменших причин із Ликова робити собі саме тепер ворога, коли йому так дуже треба було грошей. Сільвер не зрадився перед Ликовим із своєю думкою, але цих п'ятнадцять тисячів, що їх Бату у нього забрав, мусіло перейти у власність Сільвера, інакше він не бачив виходу із свого положення. Коли ж людина не бачить жодного виходу із свого положення крім одного — тоді її вибір і свобідна воля дуже обмежені і у зв'язку із цим Берт Сільвер викликав на уста дуже приязний усміх.

— Місс Корней, хіба ж містер Ликов такий вам несимпатичний?

Дівчина глянула на нього великими очима.

— Ах... так. Я не знала, що прикмета шляхетности є тільки поверховною прикрасою, містер Сільвер. Але я вдячна вам за цю життєву науку.

Сільвер почувся, як хтось, хто дістане в лице і — слушно. Але ж він був у примусовій ситуації і тому його протест вилився у вибухові злости.

— Ви думаєте мабуть, що ви дама з королівського двору, що?! Ми знаємо докладно, хто ви і...

— І хто я саме? — Христина спокійно наблизилась до нього.

Її тон і її голос мали у собі щось владного, щось вищого понад те, що діялось у цій кімнаті. Ликов мимоволі чомусь подумав, що у Москві згадували так стару аристократію ще з царських часів. Пани! І він був з того всього лютий, але неменше лютий був і Сільвер.

— Хто ви? Хто ви...? Я маю вам сказати...?! Ви... ви...

Його міна ясно вказувала, що він хотів сказати. Але не вспів. Дівчина витягнула руку і вдарила його в лице. Її очі сипали іскри.

— Ви... джентлемен! — кинула йому в обличчя, і в цій самій хвилині ззаду хтось зловив її за обі руки.

— Ти... ти... — шипів Ликов біля її вуха. — Чорт з тобою, ти думаєш, що ти тут дома?! Ось, я тобі покажу, що з тобою буде, нехай тільки надійде той проклятий Бату...! — із всієї сили штовхнув він її в бік ліжка і дівчина впала при ньому на долівку. — Нехай тільки прийде Бату, я тоді покажу, якими овечками вміємо ми людей робити... ти!

А тоді звернувся до Сільвера.

— Ви, містер, мені власне заважаєте. Чорт вас знає, пощо вас тут?!

— Містер Ликов — Сільвер відняв руку від лиця, де вдарила його дівчина. — Містер Ликов, я не хочу вам нагадувати, що мені вистане зателефонувати і за двадцять хвилин тут буде повно поліції і війська. Чи цей дім офіційна власність совєтської амбасаді?

Це питання кинув Сільвер так собі, але Ликов аж слину проковтнув.

— А вам яке діло до того!?

— Я тільки так питаюсь і з вашої відповіді бачу, що ні. Отже, як ми договороємось? Маю я чекати на Бату, щоб дістати те, що мені потрібне, чи вже радше ви самі ним займеться?!

— Йдіть ви к чорту! Я волів би, щоб вас тут не було, коли я буду із Бату займатись. Але я не маю грошей.

— Тоді я чекаю, містер Ликов!

Ех, було б це так на території ССРСР, чекав би він, але у підвалі! І не на Бату, а на кулю в зад голови. Але тут, що міг Ликов тут зробити, коли за Сільвером стояла сила цілої держави? Правда, Сільвер був зрадник, але як міг Ликов це доказати? Самою розмовою?

— Чекайте, чорт вас візьми! Ви думаете, він вам дасть гроші? І впрочім, яке ви право маєте до цих грошей!? Це ж мої гроші!

Христина піднялась і підійшла до вікна. Їхня розмова її власне не дуже цікавила, її думки працювали над проблемою, що Бату має з'явитись і вона не уявляла собі, щоб він на таке зважився. Це ж було б самовбивство! Дім був повний російських агентів, а кожний з них поодинокі вже був небезпечним противником. Що ж до Григорія Бату — Христина сама не знала, що думати. Його особа була овіяна таємничим серпанком і він дав докази, що для нього мало існує перешкод. Але з другого боку, чи може людина з крові, тіла і кости пройти через мережу стільки людей, з яких кожний був озброєний і спеціально школений до таких якраз діл?

Сварка між Сільвером і Ликовим припинилась. Вони нідо-чого не домовились. Сільвер хотів грошей і самотньо, що йому залишалося, це зачекати, аж прийде Бату, тоді його арештувати і вийти з цього дому ховаючись за виказку робітника Інтелідженс Сервіс. А потім всіма засобами витиснути із Бату ці п'ятнадцять тисячів фунтів, що їх він забрав у Ликова. Всіма засобами. Віда лише у тому, що таке саме бажання мав і Ликов. До того всього Ликов мав тут повно своїх людей і міг кожної хвилини — якщо б не звертав уваги на наслідки — зліквідувати Сільвера безслідно. Бо власне, хто може знати про це, що Сільвер є тут? Чи може він повідомив Інтелідженс Сервіс, що він їде сюди? Якщо він тут сподівається дістати гроші, тоді він не міг про це повідомляти своїх зверхників — це ж зовсім ясне і просте! Він кудись спішиться, коли він так нагло потребує такої суми. А куди Сільвер може спішиться...?

І містер Ликов, передумавши це все у своїй голові наново, подивився на Сільвера зовсім іншими очима.

— Містер Сільвер, які ви маєте гарантії, що ви дістанете потрібні вам гроші від Бату?

Сільвер засміявся.

— Я собі вже з ним дам раду!

— Це ж неправний шлях. Ви повинні його віддати під арешт.

— Залишіть це вже для мене. Я знаю, чого я хочу.

— А що буде, якщо я зателефоную вашим зверхникам про це, що ви забрали Бату, щоб видістати від нього гроші? Вони тоді чекатимуть вашого приїзду із ним. І що, коли ви не приїдете?

— Сільвер мовчав, тільки дивився.

— Тоді ваші зверхники замкнуть всі порти і поведуть за вами дуже докладні розшуки. А острів цей малий, це не Індія і не наш Сибір. Тут вас завжди знайдуть. Що тоді...?

— Ви цього не зробите, містер Ликов. — Сільвер зробив дуже понуру міну.

— Чому мав би я цього не зробити, містер Сільвер, коли мені це дуже вигідне, бо ж ці гроші належать до мене і ви хіба не уявляєте собі, що я дозволю, щоб ви їх забрали.

— Ви дозволите, містер Ликов, бо я вас маю у руках.

— Містер Сільвер, це зайві байки, що їх ви мені розказуєте. Ви тікаєте з Англії, це видно зразу і вам треба грошей на дорогу. Ви мусите бути дуже наївний, якщо ви думаєте, що до грошей втрачених для Бату, я ще додаю другу таку чи подібну суму для вас. Ви мені вже жодного матеріялу не продасте, бо ви вже жодного матеріялу не будете мати. Ви хочете поїхати

десь на другий кінець світу і там спокійно зажити. Незла думка. Але як ви її виконаєте, я не знаю.

— Але я зате знаю, містер Ликов, і я раджу вам не перешкоджати мені у її виконанні.

— Ви мені завжди погрожуєте, містер Сільвер. Від першого дня. Це йде мені на нерви.

— Мені це все йде вже на нерви. Де є ваш Бату, нарешті...?

— Він надійде, не журіться. За тим, як ви кажете, пишним хрущиком він полетів би на кінець світу...! А знаєте, що ми з хрущиком зробимо...? Ге, ге, ге...! Ми спробуємо, чи хрущик дійсно такий пишний, як виглядає. А ми вже уміємо пробувати, ге, ге!

Це все містер Ликов сказав дуже свobodно, але його рука в той же час постійно посувалась в сторону його правої кишені. Сільвер цього не заримітив, знервований своїм чеканням в той самий час, коли йому земля горіла під ногами. Адже він не міг тут вічно страшити Ликова своїм Інтелідженс Сервіс, коли всякому ставало ясно, що тут щось не у порядку. Всякому — Ликову теж.

Нагло блискавично рука Ликова сягнула до кишені і в цей момент Христина пронизливо скрикнула.

Раптово в цілому будинку погасли всі світла.

25.

— Мій любий друже, тут є десять фунтів для вас. Чекайте однак на мене на цьому місці, доки я не повернусь, будь ласка і не пробуйте від'їхати, бо тоді матимете мене на своєму сумлінні.

— Єс, сер — сказав шофер, погасивши світла. — Може вам треба помічі?

— Звідкіля у вас така думка?

— Я бачу тут високий мур і звичайно за муром криються якісь тайни. Крім цього ви напевно з поліції або з розвідки, отже може вам треба допомоги, я дуже радо включуся в акцію!

Григорій Бату засміявся стиха.

— Ні, мій друже, мені допомоги не треба, але якщо я через одну годину не повернуся, тоді їдьте будь ласка до найближчого телефону і подзвоніть на такий номер, що я в небезпеці, добре?

— Зовсім певно, сер — шофер записав собі номер і витягнув з під сидла великий, французький ключ. — Може такий кусок заліза вам придасться, сер?

Бату оглянув його і притакнув.

— Можливо, що придасться, дуже дякую, дайте сюди, будь ласка.

Шофер ще глянув на годинник.

Сер, тепер є година одинадцята тридцять сім. Якщо в годині ноль тридцять сім не буде вас у моєму авті, я подзвоню на цей номер, зовсім певно. Але я буду нудьгувати цілу годину, сер. Чи не маєте для мене якогось зайняття на цей час...?

Бату знов засміявся.

— Бачу, мій друже, що ви незвичайно темпераментний. Чи так вам перешкоджає ціла і здорова голова на карку?

— Ні, сер, але стояти даром цілу годину...? Може всежтаки я вам щось поможу?

— Ну, добре. Отже ходіть зі мною.

Через кілька хвилин досягли високого муру. Він був старий, бо повно в ньому було вищербин і дір, але всежтаки він міг сповняти ще добре свою роллю навіть довкола тюрми.

— Типове для росіян. Вони зле почуваються без таких мурів.

— Як кажете, сер?

— Тссс. Не так голосно. Станьте осьтут, під муром, я вилізу нагору. Коли я вже сидітиму на ньому, ви підете наліво, яких триста кроків і кинете кілька камінців поза мур, до середини. Я хочу знати, чи є хтось там на варті, чи ні.

— Сер, чи не можна цих камінців кинути тут? — спитався шофер, що усвідомив собі, яка довкруги чорна і непривітна ніч.

— Ні, друже, якщо хтось буде, нехай він біжить у той бік, де ви кидатимете камінці, а не тут, де я нахожусь.

— А що мені тоді зробити?

— Спокійно відійти назад і сісти в авто та чекати вже умовленої години. Отже ставайте під мур, я лізу догори.

Шофер станув і без труду Бату сів на верху муру, як на коні, переконавшись передтим, що там немає товченого скла ані електричних проводів.

Летс го! — шепнув згори.

— Так, сер!

За секунду постать шофера розплинулась у темряві. За муром не було нікого ні видно, ні чути. Крімощня тишина панувала тут і ця чорна, таємнича тишина була власне дуже небезпечна.

Вже нераз у своєму житті Григорій Бату находився у по-

дібних ситуаціях, але сьогодні він відчував, що тут не тільки він сам ризикує: він ще за когось відповідальний і ця відповідальність надавала його поведінці незнамого йому досі нюансу остраху. Він не лякався за себе, він лякався, чи вдасться йому із російських кігтів видістати цю дівчину, що зовсім неповинно і непотрібно була втягнута у круговорот цих дій. Чи вдасться...? Самому? Нажаль, він не міг розраховувати на ніяку допомогу. Цю справу він мусів полагодити сам.

Його вухо вловило ледви чутні звуки з віддалі. Це мабуть камінці падали у сад. Але жоден звук реакції на це не озвався. Дальше було тихо, як у могилі у цьому великому темному саду.

Нема що, треба починати. Григорій Бату роздгнувся із плаща і зробивши біля нього кілька рухів, при допомозі окремих, вшитих у нього клямер, змінив його у примітивну, але міцну і грубу лину довжиною в три метри. Один рукав зачепив за мур, решту опустив у сад. Туди мабуть прийдеться робити відступ. Револьвер взяв у зуби і без найменшого шелесту, як дух, опустився на землю.

Коли ноги доторкнули ворожого ґрунту, взяв зброю у руки і помало, крок за кроком пішов у темний сад, наставляючи вуха, як лісовий звір, готовий реагувати на найменший, ворожий відрух.

Але хоч і як старався Бату вловити щось підозріле, не почув нічого. Ворог пропускав його через розлогий сад без затримки. Але що він знав про його прихід, в цьому Бату не сумнівався. Цього хитрого, підступного ворога він добре знав і може тільки тому знав теж, як із ним боротися.

У темряві забовваніло щось у невеликій віддалі і одночасно скінчився сад. Тридцять метрів простору ділило Бату від будинку. Якщо вони тепер освітили б його рефлектором, могли б стріляти, як до щита. І щоб вони цього не зробили, Бату подався вбік, направо, стараючись поміж крайніми деревами саду найти охорону на всякий випадок. Так обійшов він пів будинку і нічого та нікого не зустрів. Це його насторожило ще більше. Неможливо, щоб вони його досі не бачили, або не знали, що він вже аж тут.

З цього боку, де він тепер стояв, росли між будинком і садом кущі бозу, висотою в чоловіка. Бату не рухався, бачно розглядаючись довкола. У всякому разі він не пішов стежкою, між бозами, а поза ними, по м'якій траві. Раптово його нога зачепила об щось і в цьому моменті десь зовсім недалеко роздався сильний дзвінок. Не було ні секунди часу до надуми. Як тигр стрибнув Бату вперед і в млі ока досяг будинку. Ще два

кроки вбік і він став під якимись дверми. Віддихнув глибоко кілька разів, щоб заспокоїти серце і знов слухав. Дзвінок пролунав, та позатим не було нічого чути. Так, неначе б у будинку нікого не було. Але Бату не вірив цьому. Його інстинкт алярмував його у найвищому степені. Ворог був незвичайно близько, може на віддалі руки від нього.

Тільки де?

Уважно попробував двері, що були побіч. Це були якісь бічні двері, мабуть до кухні, але й вони були закриті. Бату перекинув револьвер у ліву руку і правою став при допомозі своїх приладів маніпулювати біля замка. Потиснув легко і замок ледві чутно відскочив. Натиснув клямку і двері скрипнули. Мало що не заляв голосно. Другий раз зрадився. І знов, як за першим разом, так і тепер, він безпосередньо після скрипоту, стрибнув у двері та кинувся як довгий, на долівку, стримуючи віддих.

За ним роздався шорох. Зовсім зрозумілий шорох і Бату знав що він означає. Тому, як тільки міг тихо, негайно просунувся дещо дальше вперед, чекаючи кожної секунди удару в голову. Шорох зміцнів, там мусіло бути двох. І вони його шукали. Шукали у темряві, без світла. Чому?

Не чекаючи, аж вони його таки найдуть, Бату злегка піднявся і хитцем пройшов здовж стіни, аж до других дверей. Став. Ці були відкриті. Під час, коли він надумувався, що тепер зроби, за ним роздалися голоси.

— ...його мати! Давай світло!!

Це був знак для Бату.

Прожагом стрибнув він у відкриті двері і щось впало на нього. Довго він не мусів розпізнавати. Дебелий противник шукав кінце його горла і в цьому Бату мусів йому дуже скоро перешкодити, заки вспіють надбігти тамті два. Тому з усієї сили цівкою револьвера вдарив в чужий живіт. Глибокий стогін пройшов мурами і руки, що його так міцно тримали, зразу омліли. Ногою копнув його Бату від себе і зовсім не орієнтуючись у кромішній темряві, обережно просунувся через кімнату. Не знав навіть, яка вона була і до чого служила.

В цей мент у всьому домі блиснуло світло і Бату зупинився, як обскочений звір, притискаючись до голої стіни. Направо виднівся гол і у голю було двох чоловіків. Були там теж східці, що йшли нагору і ще щось, що зокрема прикувало увагу Бату: скринка із електричними ізоляторами.

Його вже побачили.

— Стой! Стой!!

Бату підняв револьвер і не прицілюючись стрілив у відому

скринку. Раз, другий, третій. Гук наповнив весь будинок. Світла раптово погасли. Але тепер погасли вже всюди, навіть у цій кімнаті, де нервово вишарпонував з кишені зброю Ликов.

Бату не мав тепер багато часу. Його вже бачили. Вже блимнули ручні ліхтарки, шукаючи його у всіх закутках. Щораз більше збігалось тут людей і кожний тримав у руці пістолі. Бату не мав найменшого сумніву, що з нього зроблять сито, якщо він негайно тут не зникне.

У всю цю суміш нагло роздався голос згори.

— Ванька, Кримов, Глазін, єсть!

Здолу впали помішані оклики.

— Єсть, сукін син, но...

Бату стрілив у напрямі одної ліхтарки, що небезпечно наближалась до нього і стрибнув вгору по східцях, беручи по чотири раз. Надолі впали три стріли, але кулі навіть не свистали біля нього. Ворог втратив орієнтацію на власному ґрунті! Чогось такого Бату не міг у сні навіть сподіватись. Але це все дурниці. Згори лунав цей самий голос, голос Ликова!

— Не стрелять, дураки! Давай світло перш за все!!

Цей голос, цей голос, він тягнув Бату до себе, як магніт залізо. Ще один — два стрибки і Бату вхопив щось м'яке. Рам'я! Бахнув стріл з пістолі Ликова. Але у стелю. І враз крицею рука вхопила його за шію та потиснула взад.

— Пусти зброю, бо згинеш...! — Бату штовхнув його під ребро цівкою револьвера, аж той застогнав. — Кажі їм всім чекати на долині і нехай ніхто не важиться вийти нагору, якщо тобі життя миле!

— Ти... каналіє!

Цівка револьвера в'їлась між ребра.

— Ще одне таке слово і тебе немає, ясно?! Тепер накажи їм, чуєш?! — і знов цівка в'їлась між ребра сильніше.

Ликов ковтнув слину раз і другий, але цівка натискала і він розумів, що людина у вимушеному положенні може без великої церемонії потиснути язичок а тоді пиши — пропало.

— Не драться! — крикнув вниз. — Ждати моїх наказів!! Нехай ніхто не виходить нагору!!

— Добре, зовсім добре, браток — прохвалив його Бату, не пускаючи з своїх рук. — А тепер веди мене туди, де є місц Христина Корней і жаль мені тебе, якщо їй волос з голови упав.

— Їй не упав жоден волос з голови. Вона тут, на цьому коридорі.

— Веди!

Ликов пішов, відчуваючи весь час цівку на плечах.

— Тут! — вказав на двері перед ними. Двері ледві майорили у темряві, але Бату їх доглянув.

— Відкрий! Але помалу, якщо не хочеш востаннє вчути гуку за собою!

Ликов змолв проклін і відкрив двері. У кімнаті було тепер темно, закриті густими занавісами вікна не пропускали жодного сльва знадвору. У кутку, між ліжком і вікном стояла дрижачи на всьому тілі, Христина, зовсім несвідома, що саме діється у цьому домі. Одне тільки було їй ясно: Бату був тут! Так сказав Ликов, коли виходив із кімнати...

Вона почула, як відкрились двері. Від порога залунав свіжий, бадьорий голос.

— Ви тут, місс Корней?!

— Я тут, містер Бату, я тут...!! — і в цій же хвилині вона щось нагадала, але її голос злився вже із холодним, пронизуючим наказом.

— Містер Бату... киньте зброю! — блимнула гостра ліхтарка і ясний круг світла впав на обличчя Бату, що аж очі примкнув від світла. Зчерги він тепер відчував на своєму лівому боці цівку пістолі і розумній людині не залишалось нічого іншого, як послухатись, а Бату, безперечно належав до розумних людей. Одне тільки маленьке „але”: його розум зразу йому сказав, що як він кине зброю, то не тільки місс Христина, але й він сам з цього дому вже ціло не вийде. Адже недаром вони на нього тут засідку зробили і трудно сподіватись, щоб у них було милосердя там, де інтерес диктував їм зробити із ним кінець.

Це все передумав Григорій Бату протягом цієї одної секунди, коли Сільвер чекав на його піддачу. І майже це саме передумала в цю коротку мить Христина Корней, усвідомляючи, що тільки тепер, або вже ніколи вона може зробити щось дуже а дуже корисне.

Безшелесно і без проволоки підняла вона з ліжка подушку і з усіх сил кинула нею у Сільвера. Гримнув нервово відданий постріл і Бату вчув гарячий укол на тілі. Але він на це навіть уваги не звернув у цьому менті. Йому Христина подала садинок шансу і без довгої надуми, навідлив трахнув він Ликова по голові прикладом револьвера. В цей же мент Сільвер впав на нього разом із подушкою. Ще один стріл пролунав глухо і разом з тим крик дівчини — але ж бо вона зовсім не знала, що діється у темній кімнаті, коли згасла Сільверова ліхтарка.

Тільки рух двох тіл на долівці і стогони давали до пізнання,

що у темряві проводився бій на смерть і життя. Сільвер був виспортований противник і знав, зовсім не менше способів, як Бату сам, а Бату відчував під час бою пекучий біль у лівому боці, хоч не мав часу про нього думати. Вже три рази викрутився Сільвер його рукам і Бату заціпив зуби, щоб поставити все на одну карту.

Христина не могла придивлятися бездільно. Одним рухом зірвала вона занавісу із вікна і відкрила його наростіж. Через залізні ґрати у темні ночі залунав її повний одчаю крик.

— Рятунку...! Рятунку!

Немов би це був даний знак із темної ночі блиснуло кілька прожекторів і враз у кімнаті стало ясно від блакитного сйва. Бату був під сподом, Сільвер замахнувся до великого удару — цей замах тривав надто довго. Як в'юн вистрибнув Бату зпід нього і обома руками вхопив його за горло. Без милосердя, без стриму стиснув він його так, що аж хрястка заскрипіла під пальцями. Сільвер вибалушив очі, захлиснувся і його руки кинулись рятувати життя. Та Бату не пускав. Такого противника він не пускав.

Руки Сільвера охляли. Йому не ставало повітря. Його лице у блакитному відблиску прожекторів посиніло і почорніло. Очі виходили наверх. Але Бату пустив щойно тоді, коли на порозі роздався голос інспектора Дайнеса.

— Пустіть цю каналію, шкода для нього такої легкої смерті.

Важко дихаючи, піднявся Бату на ноги і нагло, немов би в очах світ закрутився. Він захотів зловитись руками за якусь підпору та нічого не було поблизу і Бату звалився додолю.

— О Боже! Боже мій...!

Двох поліцистів похилилось над ним, Христина відштовхнула їх набік, як не своя, розіпняла чорний комбінезон, роздерла сорочку і заплакала, як мала дитина. Цілий бік у Бату був у крові.

— Кличте лікаря, щоб з нього кров не зійшла — скомаандував Дайнес, власноручно накладаючи кайданки Сільверові. Власноручно і з найбільшою приємністю.

В цей сам час при допомозі поліцистів прийшов Ликов до себе. Він ще добре не знав, що тут діється, але інспектор стояв вже над ним.

— Містер В'ячеслав Ликов, мені дуже прикро, що я не можу вас арештувати і поставити у Тoverі під дерев'яну лату, але я хоч настільки маю приємности, щоб вас повідомити про це, що советський амбасадор чекає на вас у бюрі сер Гекслі... а советський корабель у порті. Бажаю вам щасливої подорожі.

Лікар заходився вже кілька мінут біля раненого. Його вправні руки скоро промили рану, і приглянувшись їй, він підняв голову. Напроти нього клячала біля Бату заплакана Христина, стараючись з уст доктора відчитати правду.

— Не журіться, мадам, рана зовсім поверхова, кість нерушена, йому треба тільки тиждень спокою...

Величезна і груба постать ввалилась у кімнату. На цілу губу забрнів голос містера Морґана.

— Все готове вже? Гарно, а оце хто такий — вказав він на раненого.

Інспектор Дайнес підняв брови вгору. Він не знав ще прізвища цього чоловіка. Зате Христина піднялась перед своїм шефом.

— Це Григорій Бату... містер Морґан.

Морґан пересунув цигару у другий куток уст. За ним показалась голова Стентона і інших робітників „редакції”.

— Місс Корней — Морґан дивився на неї суворо. — Ви мені допильнуєте, щоб містер Бату скоро поздоровів і.. дайте йому до розуміння, що може від мене вимагати багато за свою допомогу, але нехай не вимагає подорожі на місяць...

— Це напевно ні, містер Морґан... — заговорив Григорій Бату, що вже цілу мінуту свідомо дивився на своє окруження. — Я маю тільки одне до вас прохання: забудьте, що місс Корней була вашою співробітницею... нехай вона із цього вийде геть...

Морґан стояв насуплений. Думав щось. Цигара крутилась в його устах сюди і туди.

— Гррум — забурмотів він, нахилився, підняв руку Бату і потиснув її міцно. — Нехай буде по вашому, містер Бату. Пильнуйте її, щоб не попала знов у якусь забаву. Про це, що було, ми хочемо забути, гррум. Стентон, наше авто стоїть? Назад, немає часу, до роботи, до роботи...!

Затупотіли поліцисти, принесено ноші, відведено арештованих, і після короткого часу опустів таємничий будинок у саду. Тільки поліцист один лишився ще там на варті.

В одному із авт лежав Григорій Бату, а місс Христина Корней тримала його голову на колінах. Перед ними стелився довгий, довгий шлях до Лондону — а може і дальше.

— ...там, де шумлять відвічні ліси, пливуть бурхливі річки... співають дівчата і сонце злотом сходить кожного ранку...

КІНЕЦЬ

